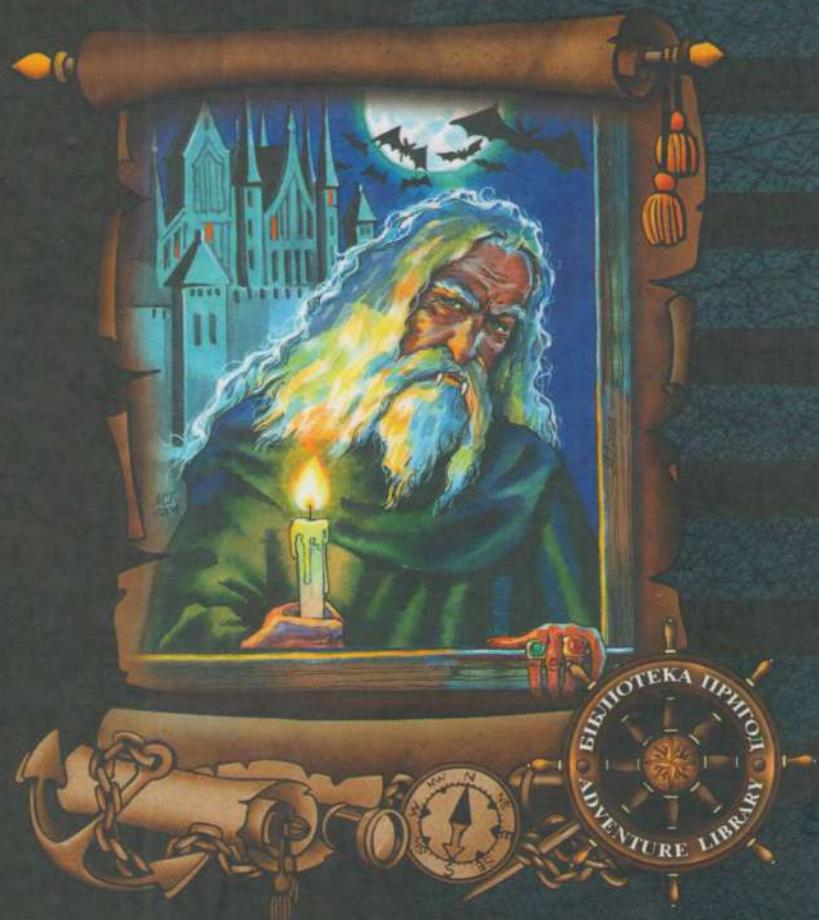

Брэй Стокер

ГРАФ ДРАКУЛА

БИБЛИОТЕКА ПРИКОЛ
ADVENTURE LIBRARY

БІБЛІОТЕКА ПРИГОДА

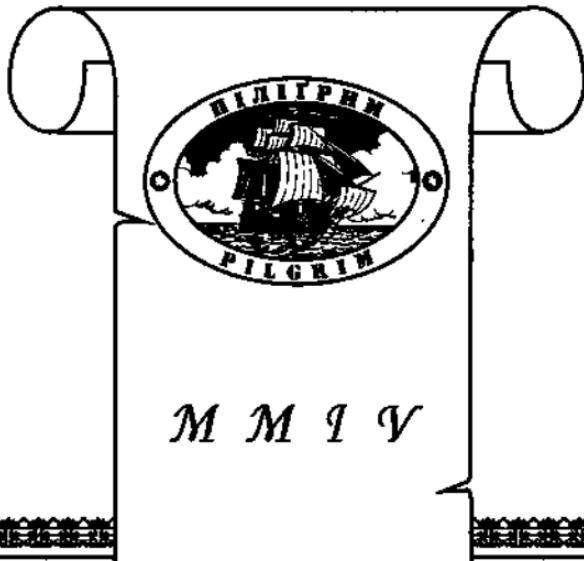

ADVENTURE LIBRARY

Брэй Стокер

ГРАФ ДРАКУЛА

Шановний читачу!

У серії «Бібліотека пригод» виходять друком кращі твори світової пригодницької літератури.

Але це не просто книжки про пригоди. Це також книжки про хоробрість та честь, кмітливість та працелюбність, наполегливість та волю до перемоги, книжки про щиру дружбу та справжнє кохання.

Але насамперед ці книжки — про людей, які змогли піднести над іншими, стати найкращими, «першими серед рівних». Стати лідерами.

Тож, якщо у майбутньому ти обираєш для себе шлях лідера, шлях успіху та перемог, ці книги — саме для тебе!

Читай! Прагни! Перемагай!

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Щоденник Джонатана Харкера (записано стенографічно)

3 травня.

Віїхав із Мюнхена 1 травня о 8 годині 35 хвилин вечора і прибув до Відня рано вранці наступного дня; повинен був приїхати о 6 годині 46 хвилин, але потяг спізнився на годину. Будапешт, здається, дивовижно красиве місто; принаймні таке враження справило на мене те, що я мигцем бачив з вікна вагона і під час невеликої прогулянки вулицями. Я боявся віддалятися від вокзалу. У мене було таке відчуття, неначе ми покинули захід і опинилися на сході, а найзахідніший з прекрасних мостів через Дунай, який сягає тут величезної ширини і глибини, нагадав мені про те, що ми знаходимся недалеко від Туреччини. Виїхали ми своєчасно і прибули в Клаузенберг після півночі. Я зупинився на ніч у готелі «Руаяль». На обід чи, точніше, на вечерю подали

курча, приготоване якимось оригінальним способом з червоним перцем — прекрасна вищукана страва, але занадто викликає спрагу. (Примітка: треба взяти рецепт для Міні.) Я дійшов висновку, що якими б мізерними не були мої знання з німецької мови, все ж таки вони прислужилися мені. Далебі, не знаю, як би я обійшовся без них. Під час моого останнього перебування в Лондоні я скористався вільним часом, щоб відвідати Британський музей, де рився в книгах і атласах книжкового відділу Трансільванії; мені здавалося, що згодом, при моїх зносинах з магнатами цієї країни, будь-які дрібниці можуть стати в пригоді. Я з'ясував, що край, який цікавив мене, лежить на крайньому сході країни, якраз на межі трьох областей: Трансільванії, Молдавії та Буковини, посеред Карпатських гір; я переконався, що це одна з найдикіших і маловідомих частин Європи, і жодні географічні карти та інші джерела не могли мені допомогти визначити місце розташування «Замку Дракули», оскільки досі немає докладної географічної карти цього району. Але все-таки мені вдалося дізнатися, що поштове місто Бистриць, згадане графом Дракулою, існує насправді. Тут я зроблю деякі примітки, аби згодом, коли переповідатиму Міні про свою подорож і перебування в цих краях, відповісти в пам'яті все бачене мною. Трансільванія населена чотирма різними народностями: саксонцями — на півночі, волохами — на півдні, угорцями — на заході й секлерами — на сході й північному сході. Я знаходжуся серед останніх. Вони стверджують, що походять від Аттили і гунів. Можливо, що так воно й є, оскільки в XI столітті, коли угорці завоювали країну, вона була заселена гунами.

Я десь вичитав, що в надрах Карпатських гір зародилися забобонні перекази й легенди всього світу, неначе в них знаходиться центр круговерті фантазії; якщо справді це так, то мое перебування тут обіцяє бути цікавим.

(Примітка: треба запитати про це у графа.)

Я погано спав, хоча ліжко мое було досить зручне; мені снилися якісь страшні сни. Якийсь собака цілу ніч зави-

вав під моїм вікном, що, можливо, і вплинуло на ці сни, а можливо, «паприка» винна: хоч я й випив карафу води, все ж таки не міг угамувати спраги. На ранок я, мабуть, місцо заснув, оскільки, щоб розбудити мене, довелося з півгодини несамовито гамсетити в двері. До сніданку по-дали знову «паприку», потім особливу юшку з кукурудзяного борошна, так звану мамалигу, і яйцеподібні живильні плоди, начинені дрібно посіченим м'ясом — Дем'янку — чудову страву; називається вона «імплетата».

(Примітка: необхідно роздобути і цей рецепт.)

Мені довелося поквапитися зі сніданком, оскільки потяг відходив за декілька хвилин до 8-ої; точніше, він повинен був відійти в цей час, але коли я, примчавши на станцію о пів на восьму, сів у вагон, з'ясувалося, що раніше 8-ої 30-ти потяг і не подумав рушати. Мені здається, чим далі на схід, тим менш точні потяги. Що ж робиться у такому разі в Китаї? Уявляю...

Упродовж усього наступного дня милувалися ми картинами, що миготіли за вікном, сповнені різноманітної краси. Повз нас пролинали то маленькі міста або замки на вершинах крутих пагорбів, схожі на ті, які трапляються на гравюрах у старовинних книгах Св. Письма; то бурі потоки й річки, облямовані білими кам'яними берегами. На кожній станції юрмилася маса людей у найрізноманітнішому вбранні.

Надвечір ми дісталися, нарешті, до Бистриця — дуже цікавого старовинного куточка.

Граф Дракула в своїх листах рекомендував мені готель «Золота Корона», який виявився, на превелику радість, витриманим у стилі старовини; моїм найпалкішим бажанням було бачити все те, що допомогло б мені скласти чітке уявлення про країну. Мабуть, на мене тут чекали, оскільки в дверях зустрілася, на перший погляд, весела, немолода жінка, одягнена в звичний національний селянський костюм: білу спідницю з подвійним довгим фартухом із кольорової вовняної тканини. Коли я підійшов, вона вклонилася

й запитала: «Пан англієць?» — «Так, — відповів я, — Джонатан Харкер». Вона посміхнулася й щось сказала чоловікові в жилеті, який стояв за нею теж у дверях; він вийшов і одразу ж повернувся з листом у руках, якого передав мені. Ось він:

«Мій друже, вітаю Вас у Карпатах! Із нетерпінням чекаю на Вас. Спіть спокійно цієї ночі. Завтра о 3 годині диліжанс виrushить на Буковину; одне місце залишено для Вас. В ущелині Борго на Вас чекатиме коляска, яка й доставить Вас у замок.

Я сподіваюся, що Ви благополучно приїхали з Лондона і що Ви будете задоволені перебуванням у нашій прекрасній країні.

Ваш друг, *Дракула*.

4 травня.

Господар готелю, мабуть, одержав листа від графа з додрукенням залишити для мене місце в диліжансі; але на мої розпити він довгий час нічого не відповідав і вдавав, що не розуміє моєї німецької мови. Це не могло бути правдою, оскільки раніше він чудово розумів її; принаймні свого часу на мої запитання він відповідав. Господар і його дружина поглядали один на одного і на мене з якимось страхом. Нарешті він пробурмотів, що гроші були надіслані в листі і що більше він нічого не знає. Коли я запитав, чи знає він графа Дракулу і чи не може що-небудь розказати про замок, то він і його дружина перехрестилися і, сказавши, що їм нічого не відомо, просто відмовилися від подальших розмов. Незабаром мені треба виrushити в дорогу, а я так нікого і не зумів розпитати. Все це здавалося дуже таємничим і зовсім не підбадьорювало мене. Перед самим від'їздом до мене зайшла дружина господаря — літня пані — й нервово запитала: «Вам неодмінно треба їхати, молодий пане? Вам це необхідно?» Вона була така збуджена, що, мабуть, забула й той маленький запас німецьких слів, який знала, і домішувала

до німецької мови іншу, якої я зовсім не розумів. Я міг стежити за змістом її слів тільки завдяки тому, що ставив багато запитань. Коли я сказав, що повинен зараз же їхати, що мене кличе туди важлива справа — вона мене перевітала: «Чи знаєте ви, який сьогодні день?» Я відповів, що сьогодні 4 травня; вона похитала головою і сказала знову: «О, так. Я це знаю, я це знаю. Але чи знаєте ви, який сьогодні день?» Бачачи, що я й гадки не маю, в чому річ, вона продовжувала: «Сьогодні переддень Святого Георгія. Хіба вам не відомо, що сьогодні вночі, як тільки проб'є північ, нечиста сила володарюватиме на землі? А чи маєте ви уявлення про те, куди ви їдете і що на вас там чекає?» Вона дуже побивалася, і як я не прагнув її втішити, все було марно. Врешті-решт вона впала переді мною навколошки і почала благати не їхати туди; або, принаймні, перечекати день-два. Все це було певною мірою смішно, та до того ж я кепсько почувався; проте мене підганяли важливі справи, і я не міг дозволити, щоб на мій від'їзд впливали якісь забобони. Тому я підвів її з колін і якнайсуворіше сказав, що дякую за пересторогу, але змушений їхати. Тоді вона підвелася і, витерши очі, зняла зі своєї шиї хреста й запропонувала мені надягнути його. Я не знав, як вчинити, оскільки, будучи членом англіканської церкви, з дитинства звик дивитися на такі речі як на своєрідне ідолопоклонство, але я боявся, щоб моя відмова не здалася образливою для немолодої пані, яка так доброзичливо ставилася до мене, і вагався, не знаючи, що вибрати. Помітивши мою нерішучість, вона просто начепила мені хреста на шию, сказавши: «В ім'я вашої матері». Записую це до щоденника, очікуючи карети, яка, звичайно, запізнюється; а хрест так і залишився у мене на шиї. Не знаю, чи страх літньої пані, чи ті численні розповіді про привидів, які панують в цій місцевості, чи сам хрест у тім винен — не знаю, але я не відчуваю себе так вільно, як завжди. Якщо цій книзі судилося побачити Міну раніше, ніж мене, то хай вона передасть їй мій останній привіт. Ось і карета.

5 травня. У замку.

Сірий ранок змінився яскравим сонцем, що високо стояло над обрієм, який здається зубчастим. Я не знаю, дерева чи пагорби надають йому такої форми — все так далеко, що великі й маленькі предмети зливаються. Не хочеться спати, але оскільки мене не покличуть, доки я сам не прокинуся, то писатиму, доки не засну. Тут відбувається безліч дивних явищ, які потрібно зафіксувати, але щоб читач не уявив, що я знову дуже добре пообідав і страждаю на галюцинації через важкість у шлунку, я детально опишу свій обід. Мені подали страву, яка тут називається розбійницькою печеною: шматки м'яса й сала з цибулею, приправлені паприкою, — все це смажиться просто на вугіллі; так само як у Лондоні котяче м'ясо. Вино принесли «Золотий медок». Воно дивно пошипувало язика, але загалом мало приємний смак; я випив лише кілька келихів цього напою й більше нічого. Коли я сів у карету, то кучера ще не було на місці, і я бачив, як він розмовляв із господищею. Вони напевно говорили про мене, оскільки раз у раз поглядали в мій бік; декілька сусідів, які сиділи на лавах біля дверей, підійшли до них, прислухалися до бесіди й теж подивилися на мене, причому більшість співчутливо. Я міг розібрати чимало слів, які вони часто повторювали, — дивні різноманітні слова, мабуть, із різних говірок, оскільки в натовпі були люди різних національностей; я непомітно витягнув із сумки свого багатомовного словника й почав шукати слова. Не можна сказати, щоб знайдені слова звучали особливо підбадьорливо; ось значення більшості з них: «ordog» — диявол, «pokol» — пекло, «stregoica» — відъма, «vrolok» і «vlkoslak» — значення обох слів однаковісінське, але одне словацькою, а друге сербською, означає щось середнє між перевертнем і вампіром.

(Примітка: я повинен детально дізнатися від графа про ці марновірства.)

Коли ми вирушили в дорогу, то весь натовп висипав до дверей готелю і перехрестився, причому два пальці були

спрямовані в мій бік. Із великими зусиллями я домігся від одного з моїх супутників пояснення, що все це означає; спочатку він не хотів мені відповісти, але довідавшись, що я англієць, пояснив, що це слугує немовби талісманом і захистом від лихого ока. Така поведінка мені не дуже сподобалася, оскільки я їхав у незнайоме місце, щоб зустрітися з незнайомою людиною; але, правду кажучи, кожен із них був до того відвертий, до того щиро сердо за смучений і настільки мені симпатизував, що це мимоволі мене зворушило. Застеливши широкою полотниною сидіння, наш кучер уперіщив своїм довгим батогом чотирьох маленьких конячок, які дружно зрушили омнібус із місця — і наша подорож почалася.

Незабаром я зовсім забув про страх перед привидами, мимоволі замиливавшися красою природи. Перед нами розстидалася зелена, вкрита лісами і дібровами місцевість; то тут, то там здіймалися великі пагорби, увінчані скученнями дерев або ж фермами, білі загострені дахів яких були помітні з дороги. Скрізь траплялося вдосталь усіляких фруктових дерев у цвітінні — груші, яблуні, сливи, вишні, і, проїжджаючи повз них, я чітко бачив, як трава під фруктовими деревами була суцільно всіяна опалими пелюстками.

Посеред цих зелених пагорбів пробігала дорога, то вигинаючись і кружляючи, то вільно й широко знову з'являючись біля узлісся соснових лісів. Дорога була нерівна, але проте ми мчали нею з неймовірною, просто феєричною швидкістю. Тоді я не розумів причини цієї швидкості; мабуть, кучеру наказали не гаяти часу й о певній годині дістатися до ущелини Борго. За зеленими хвилястими пагорбами височіли Карпатські гори, вкриті могутніми лісами. Вони здіймалися по обидва боки ущелини Борго, яскраво осяяні призахідним сонцем, виграючи всіма барвами веселки: темно-голубим і пурпурним кольором сяяли вершини, зеленим і коричневим — трава на скелях; а нескінченна перспектива зубчастих скель і загострених

круч з'явилася перед нашими очима, вкрита величними сніговими вершинами сліпучо-білого кольору. Ми продовжували нескінченну подорож, а сонце за нашою спиною спускалося дедалі нижче й нижче, а навколо розлягалися вечірні тіні.

Подекуди пагорби були до того круті, що, незважаючи на всі старання кучера, коні могли рухатися тільки чвальом. Я запропонував, як це заведено у нас у дома, зйти й допомогти коням, але кучер і чути про це не хотів. «Ні, ні, — говорив він, — ви не повинні тут ходити, тут трапляються дуже люті собаки і потім, — додав він, мабуть, жартома, оскільки озирнувся до решти пасажирів, розраховуючи на підбадьорливу посмішку, — вам і так доведеться достатньо почекати, перш ніж вдастися заснути». Він тільки раз зупинився: тільки для того, аби запалити ліхтарі.¹

Коли почало темніти, пасажири захвилювалися й раз у раз почали звертатися до кучера з проханням їхати швидше. Ударом свого довгого батога і дикими криками кучер примусив коней майже летіти. Потім крізь темряву я побачив над нами якесь сіре світло — неначе міжгір'я в пагорбах. Хвилювання серед пасажирів збільшувалось; наша хистка коляска підскакувала на своїх великих шкіряних ресорах і розгойдувалася в усі боки, як човен у бурхливому морі. Мені довелося міцно триматися. Потім дорога вирівнялася, і ми помчали по ній. Потім гори наблизилися до нас зовсім упритул, і ми нарешті заїхали в ущелину Борго. Всі пасажири один за одним взялися обдаровувати мене; вони давали презенти з такою наполегливістю, що я абсолютно був позбавлений можливості відмовитися; кожен при цьому широко вірив, що подарунки захищать мене від лихого ока, кожен із них мене ще й благословляв і хрестив, точнісінько так, як і в дворі готелю в Бистриці. Потім, коли ми помчали далі, кучер нахилився вперед, а пасажири по обидва боки коляски нетерпляче вдивлялися в оточуючу млу. Зрозуміло було, що попереду трапилося або очікувалося щось незвичай-

не, хоча, скільки я не розпитував пасажирів, ніхто не давав мені ані найменшого пояснення. Цей стан загального хвилювання тривав ще якийсь час, доки нарешті ми не побачили попереду виїзд із ущелини. Було темно, хмарі, що насувалися, і задушливе повітря віщували грозу. Я уважно видивлявся на дорозі екіпаж, який повезе мене до графа. Щохвилини я сподівався побачити світло ліхтарів у мороці; але всюди було темно. Лише в променях ліхтарів омнібуса виднілася пара від наших загнаних коней, що здіймалася хмарою. Тепер ми чітко могли роздивитися білу піщану дорогу, що розстилалася перед нами, але ніде навіть і натяку не було на який-небудь екіпаж. Пасажири знову спокійно всілися з очевидною радістю, неначе збитуючись із мого розчарування. Я замислився над тим, що робити, коли кучер, зиркнувши на годинника, сказав щось іншим, чого я, на жаль, не зміг зrozуміти, оскільки це промовилося дуже тихо. Здається, він сказав: «Годиною раніше». Потім він обернувся до мене і повідомив огидною німецькою мовою, ще гіршою від моєї: «Немає ніякої карети. Мабуть, пана не чекають. Краще хай він поїде зараз із нами на Буковину, а завтра повернеться, або ж наступного дня — навіть краще наступного дня». Поки він говорив, коні почали іржати, форкати й дико рити землю, так що кучерові довелося їх стримувати, напружуючи всю силу.

Раптом серед хору висків і криків пасажирів, які беззброєно хрестилися, позаду нас з'явилася запряжена четвіркою коней коляска, яка, наздогнавши наш омнібус, зупинилася. Коли промені ліхтарів впали на неї, я побачив прекрасних породистих вороних коней. На козлах сидів чоловік із довгою чорною бородою, в широкому чорному капелюсі, який приховував його обличчя. Я зміг роздивитися блиск дуже великих очей, що здавалися червоними при світлі ліхтарів, коли він обернувся до нас. Він звернувся до кучера:

— Ти щось рано сьогодні приїхав, друже мій.

Візник відповів:

— Пан англієць дуже квалив, — на що незнайомець заперечив:

— Саме тому ти, мабуть, і порадив йому їхати на Буковину! Мене не обдуриш, друже мій; я дуже багато знаю, та й коні в мене швидкі. — При цьому він посміхнувся, і промінь ліхтаря освітив його холодний, жорстокий рот, яскраво-червоні губи і гострі зуби, білі, як слонова кістка. Один із моїх супутників пошепки прочитав своєму сусідові строфу з Леонори Бургера: «Так, як швидко скоче смерть».

Незнайомець, очевидно, розібрав ці слова, оскільки поглянув на того із посмішкою, яка торжествувала. Пасажир відвернувся, хрестячись. «Подай мені багаж пана», — наказав незнайомець, і з надзвичайною швидкістю мої речі були вийняті з диліжанса і перекладені в коляску. Потім я вийшов, але, оскільки коляска була закрита, кучер допоміг мені піднятися, підхопивши мене під лікоть сталевою рукою, — мабуть, сила у нього була надзвичайна. Мовчки він смикнув віжки, коні повернули, і ми помчали в мороці ущелини. Коли я озирнувся, то при світлі ліхтарів помітив коней диліжанса, а озирнувшись вдруге, побачив, як мої колишні супутники перехрестилися, потім кучер цвохнув батогом, вйокнув на коней, і вони помчали дорогою на Буковину. Тільки-но вони занурилися в морок, мене охопили відчуття самотності й дивна пропасниця; але мені на плечі одразу ж накинули плащ, коліна вкрили товстою вовняною ковдрою, і кучер звернувся до мене прекрасною німецькою мовою:

— Ніч холодна, добродію, а пан мій, граф, просив оточити вас увагою. Під сидінням приготована для вас фляшка слив'янки — нашої національної горілки; якщо схочете, то легко її дістанете.

Я не торкнувся її, але приємно було усвідомлювати, що вона під рукою. Я почувався трохи дивно, але не відчував ніякого страху і не сумнівався, що, маючи нагоду вибира-

ти, без сумніву віддав би перевагу не зупинці, а цій нічній подорожі невідомими дорогами. Коляска збочила на якусь звивисту тверду дорогу, що тяглася досить довго, потім ми круто повернули й потрапили знову на пряму дорогу. Мені здавалося, що ми просто кружляємо на одному місці; щоб перевірити своє враження, я подумки зафіксував певну точку і переконався, що це справді так. Мені дуже хотілося запитати кучера, що це означає, але я боявся так учинити, бо в моєму становищі протест ані до чого не призвів би, оскільки це робилося навмисно. За деякий час мені захотілося довідатися, котра година, я чиркнув сірником і при свіtlі його поглянув на годинник; була північ без кількох хвилин; це неприємно подіяло на мене. Я чекав на щось із хворобливою нерішучістю.

Раптом десь далеко на фермі завив собака — довге тягуче тужливе завивання, сповнене страху. Йому відповів другий собака, потім третій, четвертий — нарешті ці звуки злилися в дике скажене виття, що виходило, здавалося, з кожної точки околиці. При перших звуках хвилювання коней досягло надзвичайної межі, і скінчилося все тим, що вони почали ставати дики, але кучер ласково заговорив до них, і вони заспокоїлися, хоча й продовжували тремтіти від якогось не зрозумілого мені переляку. Потім далеко за горами, по обидва боки від нас, знову пролунало ще гучніше й пронизливіше завивання, — цього разу вже вовче, яке вплинуло однаково як на мене, так і на коней: мені захотілося виплигнути з коляски і втекти, а коні знову схарапудилися й одразу ж шарпнулися вперед, так що кучерові довелося докласти всю свою величезну силу, аби стримати їх. За декілька хвилин, проте, мої вуха звикли до завивання, і коні заспокоїлися настільки, що кучер зміг зійти й stati перед ними. Він їх пестив, заспокоював і шепотів щось на вухо, тобто використав усі прийоми, котрі, як я і чув, застосовують приборкувачі коней, причому успіх був надзвичайний, і коні знову стали смирними, хоча й продовжували тремтіти. Кучер знову

вмостиився на козлах і, взявши віжки, вирушив у дорогу риссю. Нарешті, залишивши ущелину, він раптово збочив на вузьку темну дорогу, яка різко йшла праворуч. Незабаром нас оточили дерева, які подекуди утворювали склепіння, так що ми проїздили немов крізь тунель; а потім знову перед нами з обох боків відкрилися похмурі кручині. Хоча ми були під їхнім захистом, але все-таки чули завивання вітру, який зі стогоном і свистом пролітав по кручах, ламаючи гілки дерев. Робилося дедалі холодніше, і нарешті пішов сильний сніг, який незабаром укрив і нас, і все навколо білою пеленою. Різкий вітер доносив до нас гавкіт собак, який, проте, слабшав залежно від того, на скільки ми віддалялися. Зате завивання вовків лунало дедалі близчче й близчче, і здавалося, що ми були оточені ними з усіх боків. Мене охопив неймовірний жах, і коні поділяли мій переляк, але кучер не виявляв ані найменшої тривоги. Він продовжував їхати, повертаючи голову то ліворуч, то праворуч, що мене дуже здивувало, оскільки я не міг нічого розрізнати в темряві.

Раптом ліворуч зажеврів слабкий мерехтливий вогник. Кучер умить помітив його; він одразу ж стримав коней і, зіскочивши на землю, зник у мороці. Я не зінав, що робити, тим паче, що завивання вовків чомусь слабшало, але доки я дивувався, кучер несподівано повернувся і, ні слова не кажучи, всівся на місце, й наша подорож продовжилася. Мені здається, що подальші подїї я бачив уві сні, оскільки цей епізод безперервно повторювався, і тепер, озираючись подумки, я вважаю, що це було більше схоже на жахливе нічне марення, аніж на дійсність. Одного разу вогник заяснів так близько від дороги, що, незважаючи на цілковитий морок, який оточував нас, я міг абсолютно чітко розрізнати всі рухи кучера. Він швидко попрямував до місця появи голубого вогника і почав робити рухи: він неначе жменями збирав вогонь і розкладав його на камінні, ніби утворюючи цим перешкоду; дивним виглядало тільки те, що навколо цього полум'я не було ніякого світла —

мабуть, вогник був дуже слабкий. При цьому стався дивний оптичний обман: коли кучер стояв між мною і вогніком, він не затуляв собою цього полум'я, і я продовжував бачити це примарне мерехтіння немовби крізь тіло кучера. Це явище вразило мене, але, оскільки все тривало лише мить, я вирішив, що це обман зору, стомленого напруженням очей в абсолютній темряві. Потім на якийсь час мерехтіння синього полум'я припинилося, і ми поспіхом рушили вперед у морок під гнітючий акомпанемент завивання вовків, які оточували нас з усіх боків. Нарешті, з останньою появою мерехтливого вогника, кучер відійшов дуже далеко, і за його відсутності коні почали сильніше тримтися, весь час форкаючи й здригаючись від страху. Я ніяк не міг зрозуміти причини, оскільки завивання вовків зовсім припинилося; але цієї ж миті я при світлі місяця, що визирнув крізь темні хмари, побачив навколо нас кільце вовків із білим зубами, висолопленими червоними язиками, довгими м'язистими лапами, вкритими грубою шерстю. Вони були в сто разів страшніші тепер, коли їх охопило жахливе мовчання, навіть страшніші, ніж тоді, коли вили. Щодо мене, то я від страху не міг ворухнути ні рукою, ні ногою і втратив голос. Усю силу подібного страху людина може зрозуміти, тільки опинившися віч-на-віч із таким жахом.

Раптом вовки знову пронизливо завили, неначе місячне світло випливало на них по-особливому. Коні підскакували і хвицялися, але живе кільце жаху оточувало їх з усіх боків і мимоволі примушувало залишатися в центрі його. Я гукнув кучерові; мені здавалося, що єдиним порятунком для нас було б прорватися крізь кільце з його доломогою. Я кричав і стукав, сподіваючись цим шумом налякати вовків і дати їйому таким чином можливість дістатися до нас.

Звідки він раптом з'явився — не знаю, але я почув його голос, який пролунав наказовим тоном, і, подивившись перед собою, я побачив його на дорозі. Він простягнув

свої довгі руки, ніби відсторонюючи неосяжну перешкоду, і вовки почали поволі відступати, але тут велика хмара затягла місяць, і ми знову опинилися в мороці.

Коли місяць визирнув знову, я побачив кучера, який підвішився на сидінні; а вовків і слід прохолос. Усе це виглядало дивно й надзвичайно, аж я відчув божевільний страх і боявся говорити й рухатися. Час тягнувся нескінченно. Далі ми рухалися вже в абсолютній пітьмі, оскільки хмари, що пролітали, зовсім приховували місяць. Ми продовжували підійматися вгору, тільки зрідка періодично спускалися, але потім знову весь час підіймалися. Я не пам'ятаю, скільки часу це тривало...

Раптом я відчув, що ми зупинилися. Ми опинилися на подвір'ї розваленого замку, високі вікна якого були темні й похмурі, а обламані зубчасті стіни при світлі місяця витягнулися в зигзагоподібну лінію.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Я, мабуть, задрімав, інакше напевно помітив би наближення до такого чудового місця. У мороці двір здавався просторим, але, можливо, він, як і деякі темні доріжки, що ведуть від нього до великих круглих арок, виглядав більшим, ніж був насправді. Я досі ще не бачив його при денному свіtlі. Коли коляска зупинилася, кучер зіскочив із козел і простягнув мені руку, щоб допомогти зійти. Тут я знову мимоволі звернув увагу на його незвичайну силу. Його рука здавалася сталевими кліщами, якими при бажанні він міг розчавити мою долоню. Потім він примостиив мої речі біля мене на викладеному масивним камінням майданчику, на який виходили величезні старі двері, оббиті великими заліznimi цвяхами. Навіть при тьмяному освітленні я помітив, що каміння було стерте від часу й негоди. Поки я стояв, кучер знову здерся на козли, стъобнув віжками, коні рушили й сковалися разом із екіпажем під одним із темних склепінь. Я залишився сам на сам

серед двору й не знав, що робити. Біля дверей не видно було навіть натяку на дзвінок чи молоток: не жевріло й надії на те, щоб мій голос міг долинути крізь похмурі стіни й темні віконні отвори. Мені почало здаватися, що я чекаю тут нескінченно довго, мене охопили сумніви й страх. Куди я потрапив? До яких людей? У яку жахливу історію я вплутався? Чи було це звичайною простою пригодою в житті помічника адвоката, посланого для з'ясування з' приводу придбаного іноземцем у Лондоні нерухомого майна? Помічник адвоката... Мені це звання страшенно подобається — так, я й забув, адже перед самим від'їздом із Лондона я дізнався, що мої іспити пройшли успішно; отже, по суті кажучи, я тепер не помічник, а адвокат... Я почав протирати очі й щипати себе, аби перееконатися, що не сплю. Усе це продовжувало здаватися мені якимсь жахливим нічним кошмаром, і я сподівався, що зненацька прокинуся у себе вдома, абсолютно розбитим, як це бувало іноді при напруженій розумовій праці. Але, на жаль, мое тіло чітко відчувало щипки і мої очі не обдурювали мене. Я дійсно не спав, а знаходився в Карпатах. Мені залишалося тільки набратися терпіння і чекати настання ранку. Як тільки я дійшов цього висновку, за великими дверима пролунали важкі кроки, що наближалися, і крізь щілину замерехтило світло. Потім загриміли ланцюги, відсунулися масивні засувки, і великі двері поволі відчинилися. На порозі стояв високий старий із чисто виголеним підборіддям і довгими сивими вусами; одятнений він був з голови до ніг у все чорне. У руці старий тримав старовинну срібну лампу, в якій полум'я вільно горіло без будь-якого скла чи труби і кидало довгі, тіні, що тріпотіли від грізного вітру. Старий вітав мене вишуканим жестом правої руки і сказав мені англійською мовою, але з акцентом:

— Ласкаво просимо до моого будинку! Увійдіть до нього вільно і з доброї волі.

Він не зробив жодного руху, щоб піти мені назустріч, а стояв нерухомо, як статуя, ніби жест вітання перетворив

На порозі стояв високий старий із чисто виголеним підборіддям
і довгими сивими вусами... У руці старий тримав старовинну
срібну лампу, в якій полум'я вільно горіло без будь-якого скла...

його на камінь; але не встиг я переступити поріг, як він подався уперед і, простягнувши мені руку, стиснув мою долоню з такою силою, що примусив мене здригнутися — його рука була холодна, як лід, і нагадувала швидше руку мерця, ніж живої людини. Він знову сказав:

— Ласково просимо до моого будинку! Заходьте сміливо, йдіть без страху і поділіться з нами принесеним вами щастям.

Сила його руки була настільки схожа на ту, яку я помітив у кучера, обличчя якого я так і не роздивився, що мене здолав сумнів, чи це не одна й та сама особа — кучер і пан, із яким я наразі розмовляю; аби розсіяти сумніви, я запитав:

— Граф Дракула?

Він відповів:

— Я — Дракула. Вітаю вас, містере Харкер, у моєму будинку. Увійдіть; ніч холодна, вам потрібні їжа і відпочинок.

Кажучи це, він повісив лампу на гачок у стіні і, ступивши вперед, узяв мій багаж. Він виконав це так швидко, що я не встиг його випередити. Я марно спробував заперечити.

— Ні, добродію, ви мій гость. Тепер пізно, і тому на моїх людей розраховувати нічого. Дозвольте мені самому потурбуватися про вас.

Він наполіг на своєму, поніс мої пожитки коридором і піднявся великими гвинтовими сходами, звідки ми потрапили в інший широкий коридор, де наші кроки гучно лунали завдяки кам'яній підлозі. У кінці коридору він штовхнув важкі двері, і я з насолодою увійшов до яскраво освітленої кімнати, де стояв стіл, накритий до вечері, а у великому каміні весело потріскували дрова.

Граф зачинив за нами двері і, пройшовши через їдалю, відкрив другі двері, які вели до маленької восьмикутної кімнати, освітленої однією лампою і, мабуть, абсолютно позбавленої вікон. Проминувши її, він знову відчинив двері в наступне приміщення, куди й запросив мене. Я дуже

зрадів, побачивши його: воно виявилося великою спальнею, чудово освітленою, в якій тепло підтримувалося каміном, що топився. Граф, поклавши власноручно принесені ним речі, вимовив, прикриваючи двері, перед тим як вийти:

— Ви після дороги схочете, звичайно, освіжитися і переодягнутися. Сподіваюся, ви знайдете тут усе необхідне, а коли будете готові, зайдіть до ідальні, де чекатиме приготована для вас вечеря.

Оsvітлення і теплота, а також вишукані манери графа абсолютно розсіяли всі мої сумніви й страхи. Прийшовши завдяки цьому в нормальній стан, я відчув неймовірний голод, тому, поспіхом переодягнувшись, я подався до першої кімнати. Вечерю вже подали. Мій господар, стоячи біля каміна, граціозним жестом запросив мене до столу:

— Сподіваюся, ви мені вибачите, якщо я не складу вам компанії: я вже обідав і ніколи не вечеряю.

Я вручив йому запечатаний лист від містера Хаукінса. Граф розкрив його, прочитав, потім з посмішкою передав листа мені. Одне місце в ньому мені особливо полестило:

«Я дуже шкодую, що напад подагри, до якої я давно схильний, позбавляє мене можливості подорожувати; і я щасливий, що можу послати свого заступника, якому я цілком довірюю. Це енергійна і талановита молода людина. Упродовж усього часу свого перебування у вас він буде до вашого розпорядження».

Граф підійшов до столу, власноруч зняв кришку зі страви — і я накинувся на чудово засмажене курча. Потім сир і салат, та ще пляшка старого тоїського вина, якого я випив кілька келихів, — склали мою вечерю. Поки я їв, граф розпитував мене про мою подорож, і я розповів йому по черзі все, пережите мною. Потім я присунув свій стілець до вогню і закурив сигару, запропоновану графом, який одразу ж вибачився, що не палить. Тепер мені випала слушна нагода роздивитися його, і я зробив висновок, що зовнішність графа заслуговує на увагу.

У нього було енергійне, оригінальне обличчя, тонкий ніс і якість особливі, дивної форми ніздрі; гордовитий високий лоб, волосся, що бідно і в той же час густими пасмами росло біля скронь; брови — дуже густі, майже сходилися на лобі. Рот, наскільки я міг роздивитися під важкими вусами, був рішучий, навіть жорстокий на вигляд, з надзвичайно гострими білими зубами, що виступали між губами, яскраве забарвлення яких вражало своєю живістю у людини його віку. Але найбільше вражала незвичайна блідість обличчя.

Досі мені вдалося помітити здалека тільки тильний бік його рук, коли він тримав їх на колінах; при свіtlі каміна вони спроявляли враження білих і тонких; але, побачивши їх тепер зблизька, долонями доторг, я помітив, що вони були грубі, м'язисті, з короткими товстими пальцями. Особливо дивувало те, що в центрі долоні росло волосся. Нігти були довгі й тонкі, із загостреними кінцями. Коли граф нахилився до мене і його рука доторкнулася до мене, я не міг утриматися від здригання. Можливо, його дихання було згубним, тому що мене почало мучити передчуття нудоти, якого я ніяк не міг приховати. Граф, очевидно, помітив це, оскільки одразу ж відсунувся і з якоюсь похмурою посмішкою знову сів на своє місце біля каміна. Ми обидва мовчали якийсь час, і коли я подивився у вікно, то побачив перший зблиск нового світанку.

Якась дивнатиша панувала всюди; але прислухавшись, я почув десь далеко неначе завивання вовків. Очі графа заблищали, і він сказав:

— Прислухайтеся до них, до дітей ночі! Яку музику вони заводять!

Помітивши дивний, мабуть, для нього вираз моого обличчя, він додав:

— Ах, добродію, ви, міські жителі, не можете зрозуміти відчуття мисливця! Але ви напевно втомилися. Ваше ліжко абсолютно готове, і завтра ви можете спати, досхочу. Мене не буде до полудня; спіть же спокійно — і приємних сновидінь!

Із вищуканим поклоном він сам відчинив двері до моєї восьмикутної кімнати і я зайшов до спальні..

7 травня.

Знову ранній ранок. Учора я спав до вечора і прокинувся сам. Одягнувшись, я зайшов до кімнати, де напередодні вечеряв, і знайшов там холодний сніданок і каву, яка підгрівалася, стоячи на вогні в каміні. На столі лежала картка з написом:

«Я повинен ненадовго відлучитися. Не чекайте на мене. Д.»

Радіючи з вільного часу, я всівся за стіл. Поснідавши, почав шукати дзвінок, аби сповістити прислузі, що я закінчив трапезу; але дзвінка ніде не виявилося. У замку, мабуть, дивні недоліки, особливо якщо взяти до уваги надмірне багатство, що оточує мене. Столова сервіровка із золота, і такої прекрасної роботи, що коштує, напевно, величезних грошей. Завіси, оббивка стільців і кушетки — високої якості; без сумніву, все вимагало нечуваних витрат, навіть якщо успадковувалося, оскільки цим речам багато сотень років, хоча все зберігалося в ідеальному порядку. Я бачив щось подібне в Хемпстонському палаці, але там все було подерте, потерте і роз'їдене міллю. Але дивно, що в усіх кімнатах були відсутні дзеркала. Навіть туалетного дзеркала не було на моєму столику, і мені довелося дістати маленьке люстерко з несесера, щоб поголитися і причесатися. Крім того, я не бачив жодного слуги і не чув жодного звуку поблизу замка за винятком вовчого завивання. Покінчивши з їжею, я почав шукати що-небудь для читання, оскільки без дозволу графа мені не хотілося оглядати замок. У ідалльні я зовсім нічого не знайшов — повна відсутність книг, газет, навіть усілякого письмового приладдя; тоді я відчинив інші двері і зайшов до бібліотеки. У бібліотеці я знайшов, на превелику радість, багато англійських видань — поліці заповнювали книги та переплетені за довгі роки газети і журнали. Стіл посередині кімнати був завалений англійськими

журналами, газетами, але лише старими номерами. Книги траплялися найрізноманітніші: з історії, географії, політики, політичної економії, ботаніки, геології, законознавства — все, що стосується Англії та англійського життя, звичаїв і характерів. Поки я розглядав книги, двері відчинилися і зайшов граф. Він приязно мене привітав і висловив сподівання, що я добре спав цієї ночі. Потім продовжив:

— Я дуже радий, що ви сюди зайшли, оскільки переконаний, що тут знайдеться багато цікавого для вас матеріалу. Вони, — і граф поклав руку на деякі книги, — були мені вірними друзями протягом декількох років, коли я ще й не думав потрапити до Лондона; книги ці принесли мені багато приемних годин, познайомили з вашою великою Англією; а знати — значить любити. Я прагну потрапити на переповнені народом вулиці вашого величного Лондона, поринути у вир людської суety, брати участь у цьому житті і його змінах, його смерті, — словом, у всьому тому, що робить цю країну тим, чим вона є. Але — на жаль! — поки що я знайомий із вашою мовою лише за книгами. Сподіваюся, мій друже, завдяки вам я навчуся й висловлюватися.

— Даруйте, графе, але ж ви чудово володієте англійською!

— Дякую вам, друже мій, за вашу дуже втішну про мене думку, але все-таки я боюся, що у знанні мови знаходжуся ще тільки на півдорозі. Правда, я знаю граматику і слова, але я ще не знаю, як їх вимовляти і коли яке вживати.

— Запевняю вас, ви чудово говорите.

— Все це не те... Я знаю, що, якби жив і розмовляв я у вашому Лондоні, будь-хто негайно вгадав би у мені іноземця. Цього мені замало. Тут я знаний; я — магнат; весь народ мене знає, і я — пан. Але іноземець на чужині — ніщо; люди його не знають, а не знати людину — значить не турбуватися про неї. В такому разі я вважаю за краще нічим не виділятися з натовпу, щоб люди, поба-

чивши мене або почувши мою англійську мову, не зупинялися б і не тицяли в мій бік пальцями. Я звик бути паном і хочу ним залишитися назавжди або ж принаймні влаштуватися так, щоб ніхто не міг стати паном наді мною. Ви приїхали сюди не тільки для того, щоб пояснити мені все щодо моого нового володіння в Лондоні; я сподіваюся, що ви пробудете зі мною ще якийсь час, аби завдяки вашим бесідам я звик і вивчив розмовну мову. Тому я наполягаю і прошу вас виправляти мої помилки у вимові як найсуворіше.

Я, звичайно, сказав, що прошу його не соромитися мене, а потім попросив дозволу користуватися бібліотекою на свій розсуд.

Він погодився:

— О, так... Взагалі, ви можете вільно пересуватися замком і заходити куди завгодно, за винятком тих кімнат, двері яких замкнуті; втім, туди ви й самі напевно не схочете проникнути. Є поважні причини для того, щоб усе було, як є, і якби ви дивилися моїми очима і володіли моїм знанням, то, без сумніву, краще б усе зрозуміли.

Я сказав, що й не сумніваюся в цьому, і він продовжував:

— Ми в Трансильванії, а Трансильванія — це не Англія, наші дороги — не ваші дороги, і тут ви зустрінете багато дивного. Ну, хоча б з вашого короткого досвіду під час поїздки сюди ви вже знаєте дещо про ті химерні речі, які тут можуть відбуватися.

Це послужило початком довгої розмови; я поставив йому декілька запитань із приводу надзвичайних подій, учасником яких я був або які привернули мою увагу. Іноді він ухилявся від відповіді або ж переводив бесіду на інші теми, вдаючи, що не розуміє мене; але загалом він оповідав абсолютно відверто і детально. Трохи згодом я насмілився і запитав його про деякі дива минулої ночі, наприклад, чому кучер підходив до тих місць, де ми бачили сині вогні. Чи правда, що вони вказують на місця, де зако-

пано й заховано золото? Тоді він мені пояснив, що простолюд вірить, ніби певної ночі року — якраз минулоЯ ночі — нечиста сила необмежено панує на землі, і тоді з'являються сині вогники в тих місцях, де закопано скарби.

Потім ми перейшли на інші теми.

— Поговорімо про Лондон і той будинок, який ви для мене придбали, — сказав він.

Перепросивши за хибу, я пішов до своєї кімнати, щоб узяти папери, які стосувалися купівлі. У той час, як я виймав їх із валізи і впорядковував, я чув у сусідній кімнаті стукіт посуду і срібла, а коли повергався до бібліотеки, то, проходячи через ідалню, помітив, що стіл прибрано, а кімната яскраво освітлена лампами; вже сутеніло. Лампи горіли і в бібліотеці. Коли я увійшов, граф прибрав зі столу книги і журнали, і ми занурилися в читання всіляких документів, планів і паперів. Він цікавився абсолютно всім і ставив мені мільярди запитань щодо розташування будинку і його околиць. Очевидно, він раніше вивчив усе, що стосувалося придбання, оскільки врешті-решт з'ясувалося, що він про все знає набагато більше, ніж я. Коли я йому це зауважив, він відповів:

— Так, друже мій, але хіба це не природно? Коли я туди вирушу, то опинюся зовсім на самоті, мого друга Джонастана Харкера не буде поряд, щоб підказувати і допомагати мені. Він буде в Ексетері, на відстані багатьох миль, захоплений, мабуть, вивченням законів з іншим моїм другом, Пітером Хаукінсом. Чи не так?

Ми знову заглибилися в справу про купівлю нерухомого майна в Перфліті. Коли я виклав йому суть справи, дав підписати всі потрібні папери і склав листа містеру Хаукінсу, він почав розпитувати мене, яким чином вдалося придбати таку чудову ділянку. На що я прочитав йому всі мої нотатки, які тоді вів. Ось вони:

«У Перфліті, проходячи обхідною дорогою, я випадково набрів на ділянку, яка, здається мені, і була потрібна

клієнтові. Ділянка оточена високою стіною старовинної архітектури, побудованою з масивного каменя і не ремонтуваною вже багато-багато років.

Маєток називається Карфакс, мабуть, перекручене ста-ре «quatre faces» — чотири фасади, оскільки будинок чотиристоронній. Загалом там близько 20 акрів землі, оточених вищезазначену кам'яною стіною. Багато дерев, що додають маєтку подекуди похмурого вигляду, потім є ще глибокий темний ставок або, точніше, маленьке озеро, що живиться, ймовірно, підземними джерелами, оскільки вода в ньому надзвичайно прозора, а крім того, з озера витікає чимала річка. Будинок дуже великий і старовинний, з не-багатьма високо розташованими вікнами, загартованими важкими ґратами. Він швидше схожий на частину в'язниці і примикає до якоїсь старої каплиці або церкви. Я не зміг оглянути її, оскільки ключа від дверей, що ведуть з будинку до каплиці, не виявилось. Але я зняв своїм «кодаком» декілька видів із різних боків. Частина споруди була прибудована згодом, але досить дивним чином, так що обчислити точно, яку площу займає будинок, неможливо; вона, мабуть, дуже велика».

Коли я закінчив, граф сказав:

— Я радий, що будинок старовинний і просторий; я сам із стародавнього роду, і необхідність жити в новому будинку вбила б мене. Будинок не може відразу стати жилим; по суті, як мало дано днів, щоб скласти сторіччя... Мене радує також і те, що я знайду там старовинну каплицю. Ми, магнати Трансільванії, не можемо допустити, щоб наші кістки покоїлися серед простих смертних. Я не шукаю ні розваг, ні радості, ні вдосталь сонячного проміння та іскристих вод, таких улюблених молодими і веселими людьми. Я вже не молодий; а мое серце, змучене протягом років суму, не здатне більше до радості; до того ж стіни моого замку зруйновані; тут багато тіні, вітер вільно доносить свої холодні подихи крізь понівечені стіни і розкриті вікна. Я люблю мир

ітишу, хотів би бути наодинці з власними думками, наскільки це можливо.

Іноді слова графа ніби суперечили з його загальним виглядом, а можливо, це спричиняла особлива властивість його обличчя — надавати посмішці лукавого і саркастичного відтінку. За деякий час він вибачився і покинув мене, попросивши зібрати всі мої папери.

За його відсутності я почав детально знайомитися з бібліотекою. Наштовхнувся на атлас, відкритий, звичайно, на карті Англії; видно було, що ним часто користувалися. Розглядаючи уважно карту, я помітив, що певні пункти на ній обведені колами, і, придивившись, побачив, що одне з них знаходилося біля Лондона зі сходу, саме там, де розташовувався придбаний ним маєток; інші два були: Ексетер і Уайтбі, на Йоркширському узбережжі.

За півгодини граф повернувся.

— О! — сказав він, — усе ще за книгами! Вам не варто так багато працювати... Ходімо: ваша вечеря готова і подана.

Він узяв мене попідруч, і ми вийшли до ідалні, де на мене справді чекала чудова вечеря. Граф знову вибачився, що вже пообідав не вдома. Але так само, як і напередодні, він вмостиився біля каміна і базікав, доки я їв. Після вечері я закурив сигару, як і минулоЯ ночі, і граф посидів зі мною, ставлячи мені запитання на різні теми; так спливали година за годиною. Хоч я й відчував, що вже дуже пізно, але нічого не говорив, оскільки вирішив, що повинен бути до послуг господаря і виконувати його щонайменші бажання. Спати ж мені не хотілося, оскільки вчорашній тривалий сон зміцнив мене; але раптом мене охопило те відчуття лихоманки, яке завжди відчувають люди вдосвіта або під час припливу. Кажуть, люди найближчі до смерті і вмирають зазвичай удосвіта або ж під час припливу. Раптом ми почули крик півня, що прорізав із надприродною пронизливістю чисте вранішнє повітря. Граф Дракула схопився і сказав:

— Як, уже знову ранок! Це непростимо з мого боку, що я примушую вас так довго не спати!.. Не говоріть зі мною про вашу країну — мене так цікавить усе, що стосується моєї нової батьківщини — дорогої Англії, — що я забиваю про час, а у вашій цікавій бесіді він летить дуже швидко!

І, вишукано вклонившись, він залишив мене.

Я пішов до сèбе і записав усе, що відбулося за день.

8 травня.

Коли я почав записувати до цього зошита свої нотатки, то побоюався, що пишу дуже детально, але тепер щасливий, що зафіксував усі найдрібніші деталі від самісінького початку, бо тут відбувається багато незвичайного, — це турбує мене; я думаю тільки про те, як би вийти здоровим і неущодженим звідси, і починаю шкодувати, що приїхав; можливо, нічні пильнування так впливають на мене, але якби цим усе й обмежувалося. Якби можна було з кимось поговорити, мені стало б легше, але тут нікого немає. Тільки граф, а він... Я починаю думати, що тут я єдина жива душа. Дозвольте мені бути прозаїком, оскільки того вимагають факти; це допоможе мені розібратися у всьому, зберегти здоровий глузд і уникнути влади фантазії, що дедалі більше бере гору наді мною. Інакше я загину!.. Дозвольте мені розповісти все, як воно є...

Я прослав лише декілька годин і, відчуваючи, що більше не засну, підвівся. Поставивши дзеркало для гоління на вікно, я почав голитися. Раптом я відчув руку на своєму плечі і почув голос графа: «Доброго ранку», — озвався він. Я завмер, оскільки мене здивувало, що я не бачу його в дзеркалі, хоча в люстерку відбивалася вся кімната. Зупинившись раптово, я трохи порізався, але не відразу звернув на це увагу. Відповівши на вітання, я знову обернувся до дзеркала, щоб подивитися, як я міг так помилитися. Цього разу жодого сумніву не було: граф стояв майже впритул до мене, і я міг бачити його через плече. Але його відображення в люстерку не було!..

Це вразило мене і посилило дивність того, що відбувається; мене знову охопило незбагнене занепокоєння, яке виникало щоразу, коли граф знаходився поблизу. Тільки тепер я помітив свій поріз. Я відклав бритву вбік і озорнувся при цьому півобертом до графа, шукаючи пластир. Коли граф побачив мое обличчя, його очі збліснули якимось демонічним сказом, і він раптом скопив мене за горло. Я відскочив, і його рука торкнулася шнурка, на якому висів хрест. Це відразу спричинило в ньому зміну, причому лютъ минула з такою швидкістю, що я подумав, чи була вона взагалі.

— Дивіться, будьте обережні, — сказав він, — будьте обережні, коли голитеся. У наших краях це набагато небезпечніше, ніж вам здається.

Потім, скопивши дзеркало, він продовжував:

— Ось ця нещаслива дрібниця все й спричинила! Ніщо інше, як дурна іграшка людської пихатості. Геть її!

Він відкрив важке вікно одним рухом своєї жахливої руки і пожбурив дзеркало, яке розбилось на тисячу друзок, упавши на каміння, яким було викладено двір. Потім, не кажучи ні слова, подався геть. Це дуже неприємно, оскільки я зовсім не знаю, як тепер голитимуся, хіба перед металевою коробкою від годинника або перед кришкою моого бритвеного приладдя, яка, на щастя, зроблена з полірованого металу.

Коли я зайшов до юальні, сніданок був уже на столі, але графа я ніде не міг знайти. Так я й поснідав наодинці. Як дивно, що я досі не бачив графа ні за їжею, ні за питтям. Він, мабуть, незвичайна людина. Після сніданку я зробив невеликий обхід замку, який мене дуже схвилював: двері, двері, всюди двері, і все замкнуто і загорожено... Ніде жодної можливості вибратися із замка, хіба тільки через вікна! Замок — справжня в'язниця, а я — полонений!..

РОЗДІЛ ТРЕТЬЙ

Коли я переконався, що перебуваю в полоні, мене охопила лють. Я почав стрімко спускатися і підійматися сходами, пробуючи кожні двері, визираючи в кожне вікно, яке траплялося на шляху; але трохи згодом усвідомлення повної безпорадності заглушило всі відчуття. Коли за деякий час я пригадував своє тогочасне намагання, воно здавалося мені близьким до божевілля, бо я поводився, як щур у мишоловці. Але дійшовши висновку, що становище мое безнадійне, я почав холоднокровно обдумувати, як краще за все знайти вихід із ситуації. Я й тепер думаю про це, але досі не дійшов ще жодного висновку. Зрозуміло одне: немає ніякого сенсу розповідати графові мої думки. Він же чудово знає, що я полонений; а оскільки він сам це влаштував і, без сумніву, має на те свої причини, він лише обдуриТЬ мене, якщо я відверто візнаюсь йому. Мені здається, передусім я повинен пильно стежити за всім. Я усвідомлюю, що або я сам піддався, як немовля, впливу мною ж придуманого відчуття страху, або ж перебуваю у вкрай скрутному становищі; якщо зі мною трапилося останнє, то я маю потребу зберегти ясність думок. Тільки-но я встиг дійти такого висновку, як почув, що великі вхідні двері внизу зачинилися; я зрозумів, що граф повернувся. Оскільки він не зайдов до бібліотеки, то я навшпиньках попрямував до своєї кімнати і застав там графа, що готував мені постіль. Це було дивно, але тільки підтвердило мої припущення, що в будинку зовсім немає слуг. Коли ж пізніше я помітив крізь щілину в дверях їdalyni, що граф накриває на стіл, то остаточно переконався у справедливості моїх припущень: оскільки він сам виконує обов'язки челяді, значить, їх більше ні кому виконувати. Висновок мене налякав: якщо в замку більше нікого немає, значить, граф і був кучером тієї карети, яка привезла мене сюди. Я жахнувся від цієї думки — що ж тоді означає його здатність приборкувати вовків одним рухом руки, як він це робив тієї ночі? Чому люди в Бистриці

і в диліжансі так за мене боялися? Чим керувалися вони, коли дарували мені хрест, часник, шипшину і горобину? Боже, благослови ту добру, милу стареньку, яка повісила мені хреста на шию, бо щоразу, як до нього доторкаюся, я відчуваю відраду і приплив сил. Як дивно, що саме те, до чого я ставився вороже і на що звик дивитися як на ідолопоклонство, у дні самотності і тривоги є моєю єдиною опорою й утіхою. Але мені не можна дозволяти собі відволікатися: я повинен дізнатися все про графа Дракулу, бо тільки це може полегшити мені розгадку. Сьогодні ж увечері постараюся примусити його розповісти про себе, якщо тільки вдасться звести розмову до цієї теми. Але мені треба бути обережним, щоб не збудити його підозри.

Опівночі.

Ми довго розмовляли з графом. Я поставив йому декілька запитань з історії Трансільванії, і він жваво й гаряче підхопив цю тему. Він із таким піднесенням говорив про події, народи, особливо про битви, ніби сам усюди був присутній. Він це пояснює тим, що для магната честь батьківщини, дому й імені — його особиста честь, перемога народу — його слава, доля народу — його доля. Я дуже хотів би дослівно записати всі його слова, такі вони були цікаві. З розмови я дізнався історію його роду, наводжу її тут детально:

— Ми — секлери, маємо право писатися цим, оскільки в наших жилах тече кров багатьох хоробрих племен, що билися, як і ви, за верховенство в світі. Тут, у вирі битв і боїв, виділилося плем'я угрів, що успадкували від ісландців войовничий дух, яким їх наділили Тор і Один, і берсерк-ри¹ їх уславилися на морських берегах Європи та Азії, навіть Африки такою несамовитістю, що народи гадали, ніби з'явилися перевертні. Та до того ж, коли вони дісталися сюди, то знайшли тут гунів, чия шалена пристрасть

¹ *Берсеркри* — давньоскандинавські вояки, що вирізнялися надзвичайною люттю в бою.

до воєн спустошувала країну, неначе полум'я, тому ті, на кого вони нападали, вирішили, що в їхніх жилах тече кров старих відьом, які, вигнані зі Скіфії, пошлюбилися з дияволами пустелі. Дурні! Дурні! Яка відьма або диявол могли порівнятися з великим Аттилою! Хіба дивно,,що ми — плем'я переможців? Що ми гордовиті? Що коли угорці, ломбардці, авари, болгари або турки посилали до наших кордонів тисячі своїх військ, ми їх відтісняли? Хіба дивно, що Арпад, пересуваючись зі своїми легіонами через батьківщину угорців, застав нас на кордоні, і що Гонфоглас був тут розбитий. І коли потік угорців рушив на схід, то домагання секлерів як спорідненого племені були визнані переможцями-угорцями; і вже цілі сторіччя, як нам було доручено охороняти порубіжжя з Туреччиною; а не-скінченні турботи про охорону кордонів — нелегке завдання, бо як турки кажуть; «вода спить, але ворог ніколи не заплюшує очей». Хто охочіше, ніж ми, кидався в кривавий бій з переважаючими силами ворога або збирався під прапори короля? Згодом, коли довелося спокутувати велику ганьбу моого народу — ганьбу Косово — коли пропори волохів і угорців зникли за півмісяцем, хто ж, як не один з моїх предків, переправився через Дунай і розбив турків на їхній землі? То був справжній Дракула! Яке було горе, коли його негідний рідний брат продав туркам свій народ у рабство, затаврувавши вічною ганьбою! А хіба не Дракулою був той, інший, який неодноразово відправляв свої сили через велику річку до Туреччини і якого не зупинили жодні невдачі? Він продовжував посылати нові й нові полки на криваве поле битви і щоразу повертався один; врешті-решт він переконався, що може здобути остаточну перемогу тільки самотужки. Тоді його звинуватили в тому, що він думає тільки про себе. Але що таке селяни без проводиря, без керівного розуму і серця?.. А коли після битви при Мачазі ми скинули угорське ярмо, то ватажками виявилися знову-таки ми, Дракули, оскільки наш вільний дух не терпить жодних утисків! Ох, молодий

чоловіче, щодо благородної крові, мозку і мечів, то секлери і Дракули можуть похвалитися старовиною свого роду перед усіма королями світу!.. Дні воєн минули... Кров тепер, у ці дні ганебного миру, є дуже дорогоцінною; і слава великих племен тепер уже не більше, ніж давня казка!..

На цьому слові якраз настав світанок, і ми розійшлися спати. (Примітка: цей щоденник страшенно нагадує початок «Арабських ночей» і примару батька Гамлета — як і там, тут постійно все уривається з криком півня.)

12 травня.

Учора ввечері, коли граф прийшов зі своєї кімнати, він поставив мені низку юридичних запитань із приводу своїх справ. Беручи довідки, він розпитував мене, мовби керуючись відомою системою, і я спробую теж передати їх за порядком; ці відомості, можливо, коли-небудь і стануть мені в пригоді. Перш за все він запитав, чи можна в Англії мати двох стряпчих. Я йому заперечив, що можна мати хоч дюжину, але нерозумно мати більше одного для однієї справи, оскільки все одно двома справами одночасно не доводиться займатися, а зміна юристів завжди невигідна для клієнтів. Він, мабуть, зрозумів і запитав, чи буде практично здійснено, щоб один повірений супроводжував його ну, скажімо, як банкір, а другий стежив у цей час за вантаженням кораблів в абсолютно іншому місці. Я попросив його пояснити детальніше, аби з'ясувати, в чому справа, щоб не ввести його в оману, і він додав:

— Уявіть собі, наприклад, такий випадок: ваш друг, містер Пітер Хаукінс, який живе біля вашої прекрасної церкви в Ексетері, оддалік від Лондона, купив за вашим посередництвом, любий друже, для мене місцину в Лондоні. Чудово! Тепер дозвольте говорити з вами відверто, щоб вам не здалося дивним, що замість того, аби доручити купівлі майна лондонцям, я звернувся до людини, яка живе далеко від міста. Я прагнув того, щоб нічії місцеві інтереси не завадили моїм особистим. А оскільки мешка-

нець Лондона завжди може мати на думці як свої інтереси, так і інтереси своїх друзів, то я й постарається відшукати агента, який присвятив би всі свої старання виключно моїй користі. Тепер припустимо, що мені, людині діловій, необхідно відправити товар, скажімо, до Ньюкасла, або Дарема, або Гарвіча, або Дувра, тож хіба не легше звернутися до кого-небудь на місці?

Я погодився з ним, але пояснив, що ми, стряпчі, маємо всюди своїх агентів і всяке доручення буде виконано місцевими агентами за інструкцією будь-якого стряпчого.

— Але, — заперечив він, — я ж вільно міг би сам керувати всіма справами? Чи не так?

— Звичайно. Це заведено серед ділових людей, які не хочуть, щоб їхні імена розголошувались ким завгодно.

— Чудово! — сказав він і перейшов потім до форми і викладу поручительства і до всіх тих ускладнень, що можуть при цьому виникнути, бажаючи таким чином наперед уbezпечити себе від різних випадковостей.

Я пояснив якомога точніше все, що знат, і врешті-решт у мене склалося враження, що він сам міг би стати прекрасним юристом, оскільки не було жодного пункту, якого б він не передбачав.

Коли граф цілком задовольнився всіма відомостями і вислухав пояснення за всіма пунктами, що цікавили його, він підвівся і запитав:

— Чи писали ви після вашого першого листа містерові Пітеру Хаукінсу чи кому-небудь іншому?

Із відчуттям гіркоти я відповів, що досі ще не мав жодної нагоди надіслати листа будь-кому.

— Ну, то напишіть зараз же, мій дорогий друже, — сказав він, поклавши свою важку руку мені на плече, — і скажіть, що ви пробудете тут ще близько місяця, враховуючи сьогоднішній день, якщо це дасть вам задоволення.

— Хіба ви хочете затримати мене на такий тривалий час?

— Я б дуже цього бажав. Ні, я не приймаю відмови! Коли ваш патрон, або господар, як вам завгодно, повід-

омив, що пришле свого заступника, то ми домовилися, що тільки мої інтереси братимуться до уваги. Я не призначав термінів. Чи не так?

Що ж мені залишалося робити, як не вклонитися на знак згоди. Адже все це було не в моїх інтересах, а на користь містера Хаукінса, і я мав думати перш за все про патрона, а не про себе, крім того, в очах графа Дракули і в усій його поведінці було щось таке, що відразу нагадало мені про моє становище полоненого. Граф побачив свою перемогу в моєму ствердному схилянні голови і свою владу наді мною в тривозі, що відбилася на моєму обличчі, і зараз же скористався з цього властивим йому, хоча і ввічливим способом, але таким, що не припускає заперечень.

— Але прошу вас, мій дорогий друже, у ваших листах не писати ні про що інше, окрім справ. Без сумніву, ваші друзі будуть раді дізнатися, що ви здорові і сподіваєтесь скоро повернутися додому, чи не так?

При цьому він простягнув мені три аркуші паперу і три конверти. Дивлячись на папір і на нього, і звернувши увагу на його спокійну посмішку, що відкрила гострі, скожі на ікла, зуби, я відразу чітко зрозумів, ніби він заявив про це відверто, що я повинен бути дуже обережним у своїх листах, оскільки йому не важко прочитати їх. Тому я вирішив написати при ньому тільки офіційні листи, а потім вже тайкома сповістити про все детально містера Хаукінса та Міну, якій, між іншим, я можу писати стенографічно, що викличе у графа ускладнення. Написавши два листи, я спокійно всівся і почав читати книгу, доки граф робив декілька нотаток, посилаючись на книги, що лежали на столі. Потім він забрав обидва листи, поклав їх разом зі своїми біля письмового приладдя і вийшов з кімнати. Я негайно скористався з його відсутності, щоб подивитися листи, які лежали адресами вниз. Я не відчував при цьому жодних мук совісті, оскільки вважав, що за цих умов, ради свого ж порятунку, я повинен скористатися з будь-яких засобів. Один із листів був адресований Самуїлу

Ф. Біллінгтону і К° № 7, Крешенду, Уайтбі; другий — панові Лейтнеру, Варна; третій — З. Кутц і К°, Лондон; четвертий — панам Клопштоку і Більрейту, банкірам у Будапешті. Другий і четвертий не були запечатані. Тільки-но я зібрався прочитати їх, як помітив рух дверної ручки. Я ледве встиг розкласти листи в колишньому порядку, всістися в крісло і знову взялися за книгу, як з'явився граф, тримаючи в руках ще один лист. Він забрав зі столу кореспонденцію і, запечатавши листи, обернувся до мене і сказав:

— Я сподіваюся, ви мені вибачите за те, що я відлучуся на весь вечір, оскільки зібралось багато приватних справ.

У дверях він ще раз обернувся і додав після хвилинної паузи:

— Дозвольте порадити вам, мій мілий друже, точніше, серйозно попередити: якщо ви покинете відомі кімнати, то вам ніколи не вдасться знайти спокій у всьому замку. Замок старовинний, береже в своїх стінах багато спогадів, і кепсько доводиться тим, ким опановують нерозсудливі марення. Отже, ви попереджені! Як тільки відчуєте, що вас долає сон, поспішайте до себе в спальню або в одну з цих кімнат, і тоді ваш спокій гарантований. Але якщо ви будете необережні... — він підкреслив сказане зловісним тоном і рухом рук, показуючи, що умиває їх.

Я чудово зрозумів його; але засумнівався в можливості існування кошмарнішого сну, аніж та неприродна, сповнена мороку, жаху і таємничості дійсність, яка оточувала мене.

Пізніше.

Тепер, коли я занотовую ці останні рядки, про сумніви вже не може бути й мови. Я не боюся спати у всьому замку, тільки б його не було. Я поклав розп'яття біля узголів'я ліжка, і, гадаю, таким чином мій спокій обійтеться без снів. Тут хрест назавжди і залишиться...

Коли граф пішов, я подався до своєї кімнати. Трохи згодом, нечувши ні звуку, я вийшов і пішов кам'яними

сходами туди, звідки можна спостерігати за місцевістю з південного боку. Тут я міг насолоджуватися свободою, дивлячись на неозорі, хоча й неприступні для мене простори; все ж таки порівняно з чорним мороком, що панував надворі, тут було світло! Озираючись довкола, я зайвий раз переконався, що дійсно знаходжуся у в'язниці; я жадав хоч подихати свіжим повітрям. Я милувався прекрасним краєвидом, осяяним м'яким місячним світлом, доки не розвиднілося, як удень. Ніжне світло пом'якшувало контури далеких пагорбів, а тіні в долинах і вузьких проходах вкрилися оксамитовим мороком. Скромна краса природи підбадьорила мене; з кожним подихом я неначе вбирав мир і спокій. Коли я визирнув у вікно, то помітив, як щось заворушилося біля нього, ліворуч від мене, саме там, де, за моїми припущеннями, знаходилося вікно кімнати графа. Високе і велике вікно, біля якого я стояв, містилося в кам'яній амбразурі, яка, незважаючи на те, що її пошарпав час, була цілою. Я сховався за амбразуру й обережно визирнув.

І ось я помітив, як з вікна з'явилася голова графа. Обличчя його я не роздивився, але відразу впізнав його за потилицею і рухами плечей та рук. Я ніяк не міг помилитися, оскільки багато разів уважно придивлявся до його рук. Спочатку я дуже зацікавився цим явищем, та й узагалі, чи багато потрібно, щоб зацікавити людину, яка відчуває себе полоненою! Але моя цікавість перейшла в жах і переляк, коли я побачив, що він почав повзти уздовж стіни над жахливою прірвою обличчям униз, причому його одяг розвівався довкола нього, як великі крила. Я очам своїм не вірив! Спочатку мені здалося, що це віддзеркалення місячного світла або гра химерно кинutoї тіні; але, продовжуючи дивитися, я відмовився від своїх сумнівів, оскільки чітко побачив, як пальці й пазурі чіплялися за виступи каміння, штукатурка яких вивітрилася від негоди; користуючись кожним виступом і щонайменшою нерівністю, граф, немов ящірка, повз із неймовірною швидкістю вниз по стіні.

...Користуючись кожним виступом і що найменшою нерівністю, граф, немов ящірка, повз із неймовірною швидкістю вниз по стіні...

Що це за чоловік, або що це за істота, яка так нагадує людину? Я відчуваю, що весь жах цієї місцевості охоплює мене; я боюся, страшенно боюся і немає мені порятунку! Я скутий такою панікою, що не наважуюсь навіть думати про...

15 травня.

Я знову бачив графа, який повз, неначе ящірка. Він опустився футів на 400 навскосі ліворуч. Потім він зник у якісь дірі або вікні. Коли голова його щезла, я визирнув у вікно, прагнучи простежити його шлях, але безуспішно, оскільки відстань була дуже велика. Я зінав тепер, що він подався із замку, і тому вирішив скористатися із слушної нагоди, щоб оглянути все те, що не встиг побачити раніше. Я повернувся до себе в кімнату і, взявши лампу, пішов пробувати всі двері. Всі вони виявилися замкнутими, як я й чекав, причому замки були абсолютно нові; тоді я спустився кам'яними сходами до залу. Я переконався, що прогоничі досить легко відсунути і що неважко зняти й великі ланцюги з гачка; але двері виявилися замкнутими, і ключ забраний. Ключ, мабуть, у кімнаті графа; доведеться дочекатися випадку, коли двері його кімнати будуть відчинені, щоб мати нагоду потрапити туди і вийти непомітно. Я продовжував оглядати різні драбини і проходи та пробував усі двері. Одна або дві маленькі кімнатки поблизу залу виявилися не замкнутими, тільки там нічого не знайшлося цікавого, окрім старовинних меблів, укритих пилом і розідених міллю. Врешті-решт на самій горі одних сходів я все-таки знайшов якісь двері, які хоча й були замкнуті, але при першому ж легкому поштовху піддалися. Штовхнувши дужче, я відчув, що вони дійсно не замкнуті. Тут мені трапився випадок, який навряд чи знову трапиться; тому я напружив усі свої сили, і мені вдалося настільки відсунути двері, що я зміг увійти. За розташуванням вікон я зрозумів, що анфілада¹ кімнат

¹ Анфілада (фр.) — ряд суміжних кімнат, двері або відкриті арки яких розташовані на одній лінії.

тягнеться на південному боці замку, а вікна цієї кімнати виходять на захід і південь. З того й іншого боку зяяла величезна прірва. Замок побудували на краю великої кручині, тому з трьох сторін він був абсолютно неприступний. На заході виднілася велика долина, а за нею, вдалий, височіли зубчасті кручині, розташовані одна за одною; вони були вкриті гірськими квітами і терном, коріння якого чіплялося за тріщини і розвалене каміння. У цій частині замку, мабуть, колись жили, оскільки обстановка здавалася затишнішою, ніж у решті частин. Завіс на вікнах не було, і жовте світло місяця, потрапляючи крізь вікна, маскувало товстий шар пилу, що лежав всюди і прикривав вади, спричинені часом. Моя лампа мало допомагала при яскравому місячному свіtlі, але я був щасливий, що вона зі мною, оскільки жахлива самотність змушувала мое серце холонути і терзала нерви. В усякому разі, мені тут було краще, ніж у тих кімнатах, які я зненавидів через присутність у них графа; я постарається вгамувати свої нерви і поступово ніжний спокій огорнув мене.

16 травня. Ранок.

Боже, бережи мій розум, бо я цього дуже потребую! Безпека і впевненість у безпеці — давнє діло! Доки я тут живу, у мене тільки одне прагнення — як би не збожеволіти, якщо тільки це вже не сталося. Якщо я сповна розуму, то справжнє божевілля думати, ніби зі всієї мерзоти, якою я оточений у цьому ненависному місці, — найменше мені страшний граф і ніби тільки з його боку я ще можу сподіватися на допомогу доти, доки я йому потрібен! Великий Боже! Збережи мою холоднокровність, інакше безум дійсно неминучий!..

Таємниче застереження графа тепер хвилює мене; коли я про це думаю, то ще більше лякаюся, оскільки відчуваю, що в майбутньому перебуватиму під страхом його влади наді мною. Я боятимуся засумніватися в кожному його слові...

Сьогодні вночі в кімнаті вгорі я відчув, як сон почав мене долати. Я пригадав застереження графа, але палке

бажання вчинити наперекір оволоділо мною. Сон перемагав мене, і разом із ним — бажання боротьби. М'яке місячне світло осягало простір, а спокій, що запанував, якось збадьорив мене. Я вирішив цієї ночі не повернатися більше до своєї похмурої кімнати, а проспати тут. Я витягнув якусь кушетку з кутка і поставив її так, що міг лежачи вільно насолоджуватися краєвидами заходу і півдня, і, не звертаючи уваги на густий пил, який тут усе вкривав, я зібралася заснути.

Мені здається, найімовірніше, що я й заснув; сподіваюся, що так і було, але все-таки страшенно боюся, як би все, що потім сталося, не відбувалося насправді — оскільки воно було таке реальне, таке виразне, що тепер, сидячи тут при яскравому сонячному свіtlі, я ніяк не можу усвідомити, щоб це мені снилося.

Я був не сам... Кімната була та сама, вона аніскільки не змінилася відтоді, як я до неї увійшов. Я міг розрізнати завдяки місячному світу свої власні сліди, які поруйнували мереживо тієї павутини, що назбиралася на підлозі. У місячному свіtlі проти мене знаходилися три молоді жінки; судячи з одягу і манер, це були леді. Я думаю, що бачив їх крізь сон, оскільки, незважаючи на те, що світло місяця знаходилося позаду них, від них не було ніякої тіні на підлозі. Вони підійшли до мене впритул і, подивившись на мене, почали шепотітися між собою. Дві з них були брюнетками, з тонкими орлиними носами, як у графа, з великими темними пронизливими очима, що здавалися абсолютно червоними при блідо-жовтому свіtlі місяця. Третя леді була білявкою — найсвітліша блондинка, яка тільки може існувати, з в'юнким, густим золотавим волоссям і з очима кольору блідого сапфіру. Мені здавалося, що я знаю цю особу, що я уві сні її колись бачив, але ніяк не міг пригадати, де і коли саме. У всіх трьох були прекрасні білі зуби, що здавалися перлами серед рубіново-червоних пожадливих вуст. У них було щось таке, що відразу примусило мене відчути якусь незручність. У душі

У місячному світлі проти мене знаходилися три молоді жінки;
судячи з одягу і манер, це були леді.

мой прокинулось якесь мерзене бажання, щоб вони мене поцілували своїми червоними хтивими губами.

Вони зашепотіли між собою, і потім всі троє розсміялися якимось дивно сріблястим музичним сміхом. Блондинка кокетливо кивнула головою, а інші підбурювали її. Одна з них сказала:

— Починай! Ти перша, а ми підхопимо твій приклад. Твоє право почати.

Інша додала:

— Він молодий і здоровий; тут вистачить поцілунків на всіх нас.

Я спокійно лежав і, примружившись, дивився на них, знемагаючи від передчуття насолоди. Світла діва підійшла до мене і нахилилася наді мною так близько, що я відчув її дихання. Воно було якесь солодке, неначе мед, а з іншого боку, впливало на нерви так само своєрідно, як і її голос, але в цій солодкості відчувалася якась огидна гіркота, властива запаху крові.

Я боявся ширше розплющити очі, але чудово все бачив крізь примружені повіки. Білявка стала на коліна і нахилилася наді мною. Вона склонилася дедалі ближче й ближче, облизуючи при цьому свої губи, як тварина; при світлі місяця я помітив, що її яскраво-червоні губи й кінчик язиця, яким вона облизувала білі гострі зуби, укриті слинною. Її голова опускалася дедалі нижче й нижче, і губи її, як мені здалося, проминули мій рот і підборіддя і зупинилися над самим горлом. Я відчув якесь лоскотання на шкірі горла і дотик двох гострих зубів. Я заплющив очі в млюному захваті і чекав, тремтячи всім єством.

Але тієї ж миті мене зі швидкістю блискавки охопило інше відчуття. Я відчув присутність графа; він шаленів. Я мимоволі розплющив очі і побачив, як граф своєю могутньою рукою скопив жінку за її тонку шию і з усієї сили шпурнув убік, причому сині очі її виблискували сказом, білі зуби скреготіли від зlostі, а бліді щоки спалахнули від гніву. Але що діялося з графом! Ніколи не міг уявити

собі, щоб навіть демони могли бути охоплені такою лютією, сказом і шаленством! Його очі вивергали блискавки. Червоний відтінок їх зробився ще яскравішим, немовби полум'я пекельного вогню палало в них. Обличчя його було мертвотно бліде, і всі риси застигли, неначе скам'янівши; а густі брови, що і без того сходилися до носа, тепер нагадували важку пряму смугу розпеченої металу. Люто відкинувши жінку від себе, він зробив рух у бік двох інших, немовби бажаючи і їх відкинути назад. Рух цей нагадував той, яким було приборкувано вовків; потім своїм гучним, твердим голосом, який пронизував повітря в кімнаті, незважаючи на те, що граф говорив майже пошепки, він сказав:

— Як ви смієте його чіпати? Як ви смієте піднімати очі на нього, коли я вам заборонив? Назад, кажу вам! Забирайтесь усі геть! Ця людина належить мені! Постмійте тільки торкнутися його, і ви матимете справу зі мною!

Світла діва грубо-кокетливим рухом обернулася до нього і сказала, сміючись:

— Ти сам ніколи нікого не любив і ніколи нікого не полюбиш!

Інші жінки підтвердили це, і пролунав такий радісний і того ж часу грубий і бездушний сміх, що я мало не зневідомнів, здавалося, біси справляли свій шабаш. Граф обернувся до мене і, пильно дивлячись мені в очі, ніжно прошепотів:

— Ні, я теж можу любити; ви самі могли в цьому перевонагатися в минулому. Я обіцяю вам, що як тільки покінчу з ним, дозволю вам цілувати його, скільки схочете. А зараз ідіть. Я повинен його розбудити, бо необхідно зробити ще одну справу.

— А хіба ми сьогодні вночі нічого не одержимо? — із стриманим сміхом запитала одна з них, показуючи на мішок, який граф кинув на підлогу і який рухався, ніби в ньому знаходилося щось живе. Він ствердно кивнув головою. Одна з жінок умить кинулася і розв'язала мішок. Якщо тільки мої вуха не обдурили мене, то звідти пролунали

зітхання і крики напівзадушеної дитини. Жінки кружляли навколо мішка, тоді як мене охоплював жах; але коли я вдивився пильно, виявилося, що вони вже зникли, а разом із ними зник і жахливий мішок. Інших дверей у кімнаті не було, а повз мене вони не проходили. Здавалося, вони просто випарувалися в промінні місячного світла і зникли у вікні, оскільки я помітив, як їхній слабкий відбиток поступово згладжується на його тлі.

Потім мене охопив такий жах, що я знепритомнів.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Прокинувся я у власному ліжку. Якщо тільки нічна пригода не наснилася мені, значить, граф приніс мене сюди. Ціла низка дрібних ознак підтверджувала це. Моє вбрання було складено не так, як я це зазвичай роблю. Мій годинник зупинився, а я його завжди заводжу на ніч, і багато ще аналогічних подробиць. Але, звичайно, вони не могли служити доказом; можливо, ці явища підтверджують тільки те, що з моїм розумом з тієї чи іншої причини не все гаразд. Я повинен знайти інші докази. Чому я, проте, невимовно радий, так це тому, що мої кишені залишилися незайманими: мабуть, граф дуже поспішав, якщо тільки він переніс мене сюди і роздягнув. Я впевнений, що мій щоденник був би для нього загадкою, яку він не зміг би розгадати. Він, напевно, взяв би його собі і, можливо, знищив. Тепер спальня, що завжди здавалася мені огидною, є немовби моїм святилищем, бо немає нічого страшнішого за тих жахливих жінок, які чекали і чекатимуть на нагоду висмоктати мою кров.

18 травня.

Я знову пішов до тієї кімнати, оскільки повинен же я, нарешті, дізнатися всю правду. Коли я підійшов до дверей на верхньому майданчику сходів, то знайшов їх замкненими. Їх зачинили з такою силою, що частина дверей вияви-

лася розщепленою. Я побачив, що прогонич не засунуто, і двері зачинені зсередини. Боюся, що все це — не сон...

19 травня.

Я, без сумніву, натрапив на слід. Минулої ночі граф най-солідшим тоном попросив мене написати три листи: в першому повідомити, що моя справа тут уже наближається до кінця і що за декілька днів я виїду додому; в другому — що я виїжджаю наступного дня після зазначененої в листі дати, а в третьому — що я вже залишив замок і приїхав у Бистриць. Мені страшенно захотілося запротестувати, але я зрозумів, що в моєму становищі відкрито сваритися з графом — безумство, оскільки я перебуваю цілком під його владою; а відмовитися написати ці листи означало б викликати підозри графа і його гнів. Він зрозумів би, що я дуже багато дізnavся і не повинен залишатися живим, бо став небезпечним. Єдина моя надія тепер — шукати і чекати на сліщний момент. Можливо, й випаде нагода втечі. У його очах я знову помітив щось схоже на той гнів, із яким він відкинув від себе біляву жінку. Він пояснив, що пошта ходить тут рідко і не викликає довіри, тому варто наперед сповістити моїх друзів про свій приїзд; крім того, він переконував мене, що якщо мені доведеться продовжити своє перебування в замку, він завжди встигне затримати мій останній лист у Бистриці на необхідний час. Усе це було сказано таким тоном, що заперечувати йому означало б викликати у нього нові підозри, тому я удав, що абсолютно згоден, і лише запитав, які числа вказати в листах. Він на хвилину задумався, потім сказав:

— Перше позначте 12 червня, друге і третє 29 червня.

Тепер я знаю, скільки днів я ще проживу. Хай допоможе мені Бог!

28 травня.

Є можливість утекти або принаймні надіслати додому звісточку: циганський табір підійшов до замку і розташувався у дворі.

Я напишу додому декілька листів і постараюся домогтися, щоб цигани доставили їх на пошту. Я вже зав'язав із ними знайомство через віконце. Вони зняли при цьому капелюхи і робили мені знаки, так само мало зрозумілі, як і їхня мова.

Я написав листи. Міні написав стенографічно, а містера Хаукінса просто попросив списатися з нею. Їй я повідомив про своє становище, змовчуочи, проте, про жахи, в яких я сам ще не цілком розібрався. Якби я виклав їй усю душу, то вона злякалася б до смерті. Якщо листи якось все-таки дійуть до графа, він, проте, не взнає моєї таємниці або, вірніше, того, наскільки я дізнався його секреті...

Я віддав листи; я кинув їх крізь грата мого вікна разом із золотою монетою і, як міг, знаками показав їм, що потрібно опустити їх у поштову скриньку. Той, хто узяв листи, притиснув їх до серця і потім поклав до свого капелюха. Більше я нічого не міг зробити. Я пробрався до бібліотеки і почав читати. Оскільки граф не приходив, то я й писав тут...

Граф з'явився. Він всівся напроти мене і сказав своїм запопадливим голосом, розкриваючи два листи:

— Цигани передали мені ці листи, хоча я й не знаю, звідки вони взялися. Мені тепер доведеться бути обережним. Погляньмо! — він, мабуть, їх переглянув. — Один із них від вас до моого друга Пітера Хаукінса; другий, — тут, розкривши листа, він побачив дивні знаки, причому його обличчя спохмуріло і очі зблиснули злістю, — інший — бридкий учинок — зловживання дружбою і гостинністю. Його не підписано. Чудово! Отже, він не може нам зашкодити.

І граф холоднокровно взяв листа і конверта й тримав їх над лампою, доки вони не перетворилися на попіл. Потім продовжив:

— Лист, адресований Хаукінсу, я, звичайно, відправлю, оскільки він від вас. Ваші листи для мене святі. Ви мій друг, вибачте мені, звичайно, що, не знаючи цього, я їх розкрив. Чи не запечатаєте ви листа знову?

Він простягнув мені листа і, вишукано вклонившись, передав чистого конверта. Мені залишалося тільки написати адресу і мовчки вручити листа. Коли він вийшов з кімнати, я почув, як ключ м'яко повернувся в замку. Почекавши хвилину, я підійшов до дверей — вони виявилися замкнутими.

За годину чи дві граф спокійно увійшов до кімнати; він розбудив мене своїм приходом, оскільки я заснув тут же на дивані. Він був дуже люб'язний і шляхетний у своїй поведінці і, побачивши, що я спав, сказав:

— Ви втомилися, мій друже? Лягайте в ліжко. Там найзручніше відпочити. Я позбавлений задоволення розмовляти з вами сьогодні вночі, оскільки дуже зайнятий; але ви спатимете, я в цьому впевнений!

Я зайшов до спальні і, на диво, міцно спав. І відчай має свої хороші нюанси...

31 травня.

Коли я сьогодні прокинувся, то вирішив запастися папером і конвертами зі своєї валізи і берегти їх у кишені, щоб мати нагоду записувати необхідне в разі потреби негайно, але на мене чекав новий сюрприз: із валізи зник весь папір і конверти разом зі всіма нотатками, розкладом залізниць, докладними описами моїх подорожей; зник і лист з акредитивом¹, — словом усе, що могло б мені стати в пригоді, якби я був на волі. Я заходився шукати їх у портмоне і в шафі.

Мій дорожній костюм зник; мій сюртук і ковдра також. Я ніде не міг знайти і сліду їх. Мабуть, новий лиходійський замір.

17 червня.

Сьогодні вранці, сидячи на краю ліжка і розбираючись у подіях, я раптом почув надворі цвохання батога і сту-

¹ Акредитив (фр.) — платіжний документ.

кіт копит коней по кам'яній дорозі. Я кинувся до вікна і побачив два великих фургони, запряжені кожний 8 кіньми; біля кожної пари стояв словак у білому капелюсі, поясі, оббитому величезними цвяхами, брудних штанях і високих чоботях. У руках у них були довгі палиці. Я кинувся до дверей, щоб швидше спуститися вниз і дістатися до них через вхідні двері, які, на мою думку, не були замкнуті. Знову поразка: м о й · д в е р і виявилися замкнутими зовні. Тоді я кинувся до вікна і гукнув до них. Вони тупо поглянули вгору, і тут до них якраз підійшов їхній ватажок; побачивши, що вони показують на мене, він сказав їм щось, із чого вони розсміялися. Після того жодні мої зусилля, ні тужливий крик, ні відчайдушні благання не могли примусити їх поглянути на моє вікно. Вони остаточно відвернулися від мене. Фургони були навантажені великими ящиками з товстими ручками; вони, без сумніву, були порожніми, судячи з легкості, з якою їх несли. Ящики вивантажили і склали на купу в кутку двору, потім цигани дали словакам грошей, плонувши на них на щастя, після чого словаки ліниво попрямували до своїх коней і виїхали.

24 червня. Удоствіта.

Минулої ночі граф рано покинув мене і замкнувся на ключ у себе в кімнаті. Як тільки я переконався в цьому, я знову помчав гвинтовими сходами вгору подивитися у вікно, що виходить на південь. Я думав, що підстережу тут графа, оскільки, здається, щось затівається. Цигани розташовуються десь у замку і зайняті якоюсь роботою. Я це знаю, оскільки деколичу шум їзди і глухий стукіт чи то мотики, чи то заступа; що б вони не робили, це швидше за все могло означати завершення якогось жорстокого лиходійства.

Я стояв біля вікна майже півгодини, перш ніж помітив, як щось виповзло з вікна кімнати графа. Я відсахнувся і обережно спостерігав. Нарешті я роздивився всю людину. Новим ударом було для мене те, що я побачив на ньому

свій дорожній костюм; через плече висів той самий жахливий мішок, який, пригадую, ті жінки забрали з собою. Сумнівів не залишалося: це він викрав мої речі і вбрався в мій одяг — ось, значить, у чому значення його нового злого заміру. Він хоче, аби люди прийняли його за мене, щоб, таким чином, у місті і в селах знали, що я сам відносив свої листи на пошту, і щоб будь-яке лиходійство, яке він учинить у моєму костюмі, було всіма місцевими жителями приписано мені.

Я думав, що дочекауся на повернення графа, і тому довго й непохитно сидів біля вікна. Потім я почав помічати в промінні місячного світла якісь маленькі рухливі плями, крихітні, як мікроскопічні порошинки; вони кружляли і крутилися якось нечітко і дуже своєрідно. Я жадібно спостерігав за ними, і вони навіяли на мене дивний спокій. Я всівся зручніше в амбразурі вікна і міг, таким чином, вільніше спостерігати за рухом у повітрі.

Щось примусило мене здригнутися. Якесь гучне тужливе завивання собак пролунало з боку долини, прихованої від моого погляду. Гучніше й гучніше звук долинав, а летючі атоми порошинок, здавалося, перевтілювалися в нові образи, змінюючись разом із звуками і танцюючи в місячному свіtlі. Я боровся і волав до моого розуму; вся моя душа підсвідомо боролася разом зі всіма моїми відчуттями і поривалася відповісти на заклик. Я ніби перебував під гіпнозом. Дедалі швидше кружляли порошинки, а місячне сяйво неначе прискорювало їхній рух, коли вони мчали повз мене, зникаючи в густому мороці. Вони більше й більше густішали, доки не набрали форми каламутних примар. Тоді я скочився, схаменувся, опанував себе і з криком втік. У примарних фігурах, що виразно виступали при місячному свіtlі, я впізнав контури тих трьох жінок, у жертву яким я був обіцяний. Я втік до своєї кімнати, де не було місячного світла і де яскраво горіла лампа; мені здавалося, що тут я в безпеці. За декілька годин я почув у кімнаті графа якийсь шум, ніби різкий вигук, рап-

тово обірваний, потім запанувало мовчання, таке глибоке і жахливе, що я мимоволі здригнувся. Серце калатало, я хотів відчинити двері; але я знову був замкнений у своїй в'язниці і нічого не міг вдіяти.

Раптом я почув надворі несамовитий крик жінки. Я підскочив до вікна і подивився на двір крізь ґрати. Там, притулившись до хвіртки в кутку, справді стояла жінка з розпущенним волоссям. Побачивши моє обличчя, вона кинулася вперед і закричала з погрозою:

— Виродку, віддай мою дитину!

Вона впала на коліна і, простягаючи руки, продовжувала вигукувати ці слова, які терзали моє серце. Вона рвала на собі волосся, била себе в груди і впадала у дедалі більший відчай. Нарешті, продовжуючи шаленіти, вона кинулася вперед, і хоча я не міг її більше бачити, але чув, як вона стукала у вхідні двері.

Потім, звідкись високо наді мною, мабуть, із башти, почувся голос графа; він говорив щось своїм наказовим, суверіним, металевим голосом. У відповідь йому пролунало з усіх боків, навіть здалеку, завивання вовків. Не минуло й кількох хвилин, як ціла зграя їх увірвалася крізь широкий вхід у двір, неначе зграя диких звірів, що вирвалася на волю.

Крик жінки стих, і завивання вовків раптово урвалося. Після цього вовки, облизуючись, подалися поодинці.

Я не міг її не пожаліти, бо здогадувався про долю її дитини, а для самої незнайомки смерть була кращою за дитячу долю.

Що мені робити? Що я можу зробити? Як я можу втекти з цього рабства ночі, мороку і страху?

25 червня, вранці.

Уночі мене завжди турбують і терзають страхи та загрожують жахи або якась небезпека. Я досі жодного разу не бачив графа при денному свіtlі. Невже він спить, коли інші пильнують, і пильнує, коли інші сплять? Якби я тіль-

кі міг потрапити до його кімнати! Але немає жодної можливості! Двері завжди замкнуті, і я не можу дістатися туди.

Hi, потрапити туди можна! Лише б вистачило хоробrostі! Адже він потрапляє, то чому ж не спробувати іншому? Я на власні очі бачив, як він повз по стіні, чом би і мені не вчинити за його прикладом і не пробратися до нього через вікно? Шансів мало, але й становище відчайдушне! Ризикну! Найгірше, що чекає на мене — смерть. Хай допоможе мені Бог у моєму задумі! Прощавай, Міно, якщо я промахнуся, прощавайте, вірний мій друге, мій другий батьку; прощавайте, і останній привіт Міні!

Той же день. Пізніше.

Я ризикнув і, дякуючи Творцеві, повернувшись знову до своєї кімнати. Абсолютно бадьорий, зі свіжими силами, я підійшов до вікна, що виходить на південь і на вузький кам'яний карниз. Стіна побудована з великих каменів, грубо обтесаних, і вапно між ними вивітрилося від часу. Я зняв чоботи і почав спускатися жахливим шляхом. Я чудово знав напрямок, а також відстань до вікна графа, зважав на це, скільки міг, і вирішив скористатися із усіх корисних випадковостей. Я не відчував запаморочення — мабуть, я був дуже збуджений — і, здалося, час неймовірно швидко пролетів, оскільки незабаром я опинився біля вікна кімнати графа. Проте я жахливо хвилювався, коли нахилився і спустив ноги з вікна в кімнату. Я поглянув — чи немає графа — і з подивом та радістю побачив, що в кімнаті нікого немає. Обстановка нагадувала стиль південних кімнат, і так само була вкрита пилом. Я почав шукати ключа; в замку його не виявилося, я його ніде не знаходив. Єдине, на що я натрапив, — ціла купа золота в кутку: золото всіляке — романські, британські, австрійські, грецькі і турецькі монети, вкриті шаром пилу, мабуть, до того вони довго лежали в землі. Я не помітив серед них жодної, вік якої налічував би менше трьохсот років. Там лежали ще ланцюги, прикраси і декілька коштовностей, але все старе

і в плямах. У кутку були двері. Я спробував їх відчинити, оскільки, не знайшовши ключа від кімнати чи вхідних дверей, що було головною метою моїх пошукув, я повинен був продовжувати свої обстеження для того, щоб не змарнувати всіх моїх зусиль. Вони виявилися відкритими і вели круто вниз крізь кам'яний прохід гвинтовими сходами. Я спустився, уважно спостерігаючи за тим, куди йду, бо сходи були темні й освітлювалися лише рідкими отворами в товстій кам'яній стіні. На дні я натрапив на темний прохід тунелю, звідки долідав нудотний, убивчий запах — запах старої, тільки-но розритої землі; у міру мого наближення запах ставав задушливішим і важчим. Нарешті я поштовхом розкрив якісь важкі напіввідчинені двері й опинився в старій розваленій каплиці, що служила, як видно, склепом. Дах її був зламаний, і якісь сходинки вели в трьох місцях у заглиблення; земля була тут недавно розрита і насыпана у великі дерев'яні ящики, очевидно, ті самі, що привезли словаки. Я почав шукати ще який-небудь вихід, але його не виявилося. Тоді я дослідив кожний виступ підлоги, щоб не пропустити якоїсь деталі. Я навіть спустився в заглиблення, куди ледве проникало тъмяне світло; спустився я туди з відчуттям страху. Я обшукав два з них, але нічого там не знайшов, окрім уламків старих трун і купи пилу. У третьому я все-таки зробив відкриття.

Там в одному з великих ящиків, яких усього було 50 штук, на купі свіжої землі лежав граф! Він або був мертвий, або спав, я не міг визначити, оскільки очі його були розплющені і неначе скам'яніли, але без відтінку смертельного заціпеніння, щоки були живі, незважаючи на блідість, а губи червоні, як завжди. Але лежав він непрухомо, без пульсу, дихання, серцебиття. Я нахилився до нього, прагнучи знайти яку-небудь ознаку життя, але марно. Він, мабуть, лежав тут недавно, оскільки земля була свіжою. Біля ящика покоялася кришка з просвердленими в ній дірками. Я подумав, що ключі, мабуть, знаходяться у графа, але коли я почав їх шукати, погляд мій

випадково зустрівся з мертвими очима графа, і в них я прочитав таку ненависть, що з жахом позадкував і поспіхом повернувся, выбрався через вікно і, підійнявшись замковою стіною, опинився у своїй кімнаті. Я кинувся в ліжко і постараався зібрати докупи думки...

29 червня.

Сьогодні термін моого останнього листа. Граф знайшов мене і сказав:

— Завтра, мій друже, ви повинні виїхати. Ви повернетесь до своєї прекрасної Англії, а я повернуся до справи, яка, можливо, приведе до такого кінця, на який ми зовсім не чекаємо. Ваш лист уже надісланий; завтра мене тут не буде, але все буде приготовлено до вашого від'їзду. Бранці сюди прийдуть цигани і декілька словаків. Коли вони підуть, по вас приїде моя коляска, яка повезе вас у прохід Борго, де ви пересядете в диліжанс, що йде з Буковини в Бистриць, але я сподіваюся, що побачу вас ще раз у замку Дракули.

Я вирішив перевірити його щирість і запитав прямо:

— Чому я не можу виїхати сьогодні ввечері?
— Тому що, дорогий мій, кучер і коні відправлені у справі.

— Але я можу піти пішки, я вже готовий піти.

Він посміхнувся так м'яко, так ніжно і того ж часу такою демонічною усмішкою, що мої підоziри воскресли з новою силою. Він запитав:

— А ваш багаж?

— Я можу прислати по нього. Зараз він мені не потрібний.

Граф підвівся і сказав із такою вражуючою вишуканістю, що я не повірив собі, до того це було щиро:

— У вас, англійців, є одне прислів'я, яке близьке моєму серцю, оскільки ним керуємося і ми, магнати: спасибі, що приїхали, спасибі, що й поїхали. Ходімо зі мною, дорогий мій друже, я й години не хочу затримувати вас без вашого бажання. Ходімо ж!

Надзвичайно люб'язно, тримаючи в руці лампу, граф спустився зі мною сходами, освітлюючи мені дорогу. Але раптом він зупинився і витягнув руку:

— Слухайте!

Пролунало завивання вовків, ніби викликане рухом його руки. Після хвилинної паузи ми пішли далі і досягли дверей; він відсунув прогоничі і зняв ланцюги, після чого почав відчиняти двері.

На мій превеликий подив, виявилося, що двері не були замкнуті на ключ. Я підозріло оглянув їх: ніде не було видно навіть сліду від замка.

Коли двері стали поступово відчинятися, то завивання вовків зовні залинуло голосніше й голосніше. Тоді я зрозумів, що проти графа відкрито не підеш. Із такими супротивниками, та ще коли вони під командою графа, я нічого не міг вдіяти. Але двері продовжували поволі відчинятися; граф стояв у дверях один. У мене на мить промайнула думка, ось, можливо, моя доля: він кине мене вовкам — і я сам же допоможу йому зробити це. У подібному плані було достатньо диявольського задуму. Не бачачи іншого виходу, я крикнув:

— Зачиніть двері; я краще дочекаюся ранку!

Одним помахом своєї могутньої руки граф зачинив двері, і великі прогоничі з шумом увійшли на свої місця.

Коли я був уже в себе в кімнаті і збирався лягти, почувся шепот біля моїх дверей. Я тихо підійшов до них і прислушався. Я почув голос графа:

— Назад, назад, на свої місця! Ваш час ще не настав. Почекайте! Майте терпіння! Завтрашня ніч ваша!

Після цього пролунав тихий ніжний сміх; я з люттю розкрив двері і побачив цих трьох жахливих жінок, що облизували свої губи. Тільки-но я з'явився, вони вибухнули диким сміхом і втекли.

Я повернувся до кімнати і впав на коліна. Невже мій кінець такий близький? Завтра! Завтра! Боже, допоможи мені і тим, кому я дорогий!

30 червня, вранці.

Мабуть, це мої останні рядки в щоденнику. Я спав до світанку; прокинувшись, знову впав на коліна, бо вирішив: якщо на мене чекає смерть, то треба до неї приготуватися.

Помолившись, я відчинив двері й побіг у передпокій. Я пам'ятав, що двері не були замкнуті — значить, мені трапилася нагода втекти. Тремтячими від хвилювання руками я зняв ланцюг і відсунув прогоничі. Але двері не піддалися! Відчай оволодів мною.

Дике бажання роздобути ключі привело мене до рішення знову видертися стіною і дістатися до кімнати графа. Хай він уб'є мене, смерть тепер здавалася мені кращим виходом. Не замислюючись, я кинувся вгору сходами до східного вікна і поповз униз стіною, як і раніше, до кімнати графа. Я пройшов через двері в кутку вниз гвинтовими сходами і темним проходом до старої каплиці. Я знав тепер, де знайду страховисько.

Великий ящик усе ще стояв на колишньому місці, біля найтемнішої стіни, але цього разу на ньому лежало віко, ще не прироблене, але з приготованими цвяхами, так що залишалося тільки забити їх. Мені було потрібне його прокляте тіло через ключ, тому я зняв кришку і поставив її до стіни. Переді мною лежав граф, але наполовину молодший, оскільки його сиве волосся і вуса потемніли. Щоки здавалися повнішими, а під білою шкірою просвічував рум'янець; губи його були яскравіші від звичайного, оскільки на них ще збереглися свіжі краплі крові, що капали з кутиків рота і стікали по підборіддю на шию. Тремтіння пронизало мое тіло, коли я нахилився, щоб до нього доторкнутися; але я повинен був знайти ключ, інакше я загину. Мабуть, наступної ночі мое тіло послужить здобиччю для бенкету трьох жахливих чаклунок. Я обшукав усе тіло, але не знайшов ключів. Тоді я зупинився і подивився на графа. На його скривавленому обличчі блукала іронічна посмішка, яка, здавалося, зведе мене з розуму. В мене не

було під рукою ніякої смертоносної зброї, я схопив лопату, якою робітники наповнювали ящики із землею і, високо змахнувши нею, ударив вістрям униз прямо в ненавистне обличчя. Але тут голова його повернулася, і очі, в яких світилася ненависть василіска, вступилися в мене. Їх погляд паралізував мене; лопата, здригнувшись, ковзнула повз нього і вstromилася в дерево біля лоба. Зброя випала з моєї руки; коли я спробував схопити її, вістря держака зачепило кришку, і вона впала на місце. Останнє, що я побачив, було роздуте, налите кров'ю обличчя, перекошене гримасою ненависті до всього живого, яке палало пекельним полум'ям...

Я думав і думав, що ж тепер зробити, але голова моя горіла; у відчаї я стояв і чекав. У цей час я почув багатоголосий циганський наспів, свист батогів та стукіт важких коліс, що пробивався крізь нього: це під'їжджали цигани і словаки, про яких говорив граф. Востаннє огледівші ящик, у якому покоїлося тіло, я залишив підземелля і, діставшись до кімнати графа, приготувався відбити напад у той момент, коли двері відкриються. Напружено прислухаючись, я вловив брязкання ключів, скрип замка і, нарешті, звук дверей, що відмикалися. Мабуть, існував якийсь інший вхід, або у когось були ключі до замкнутих дверей. Потім я почув тупіт багатьох ніг, що затих у якісь бічній галереї і залишив після себе довгу луну. Я зібрався знову втекти вниз, під склепіння, щоб знайти цей новий прохід, але могутній порив вітру закрив двері, що вели до гвинтових сходів, з такою силою, що здув із дверних перемичок пил і павутину. Я спробував відчинити їх, але відразу зрозумів, що це марно. Я знову був в'язнем, і мереживо долі обплело мене.

Поки я пишу ці рядки, знизу долинає тупіт ніг і звуки перетягуваних важких речей, без сумніву, ящиків із землею; я чую стукіт молотка — це прибивають кришку. Ось чутно важкі кроки в холі, а слідом за ними — легкий тупіт безлічі ніг.

...Я схопив лопату, якою робітники наповнювали ящики із землею і, високо змахнувши нею, ударив прямо в ненависне обличчя...

Двері замикають, і гримлять ланцюги, в замку повертається ключ; я чую, як його виймають, потім інші двері відмикаються і знову зачиняються, гуркотять замки й засуви.

О! Спершу з двору, а потім знизу; від гірської дороги — шум возів, що віддалялися; свист батогів і гомін циган завмирає вдалині.

Я один у замку... і ці кошмарні жінки. Тыху! Міна теж жінка, але яка між ними прірва! Це просто пекельне кодло!

Залишатися тут неможливо; треба спробувати спуститися стіною нижче, ніж минулого разу. Ще не забути прихопити з собою золото — потім стане в пригоді. Треба знайти вихід із цього кошмару! І потім — додому! Першим же потягом, подалі від цього страшного місця, з цієї проклятої землі, де диявол зі своїми малятками, котрі, як кажуть, не такі вже й страшні, блукає дорогами!

Краще покластися на милість Господню, ніж віддатися в лапи цим чудовиськам. Провалля круте і глибоке, але і в безодні людина зможе залишитися людиною! Прощавайте, все! Міно!..

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Лист міс Міни Мюррей до міс Люсі Вестенр

9 травня.

Дорога Люсі!

Вибач за таке довге мовчання, але я була просто завалена роботою. Життя завуча дитячої школи часом жахливо втомливе. Мені так хочеться тебе побачити, посидіти на нашему місці біля моря, де ми зможемо розмовляти і заноситися в хмари. Я посилено займаюся стенографією, оскільки хочу згодом допомагати Джонатану в його роботах. Ми з ним іноді листуємося стенографічно, і весь щоденник про свою поїздку за кордон він теж веде стенографічно. Тільки-но одержала декілька квалівих рядків від

Джонатана з Трансільванії. Він, слава Богу, здоровий і повернеться приблизно за тиждень. Я жадаю дізнатися від нього про всі новини. Це дуже цікаво — бачити чужі країни. Не думаю, щоб нам — я хочу сказати, Джонатану і мені — вдалося б коли-небудь разом побачити їх. Ось годинник б'є 10. До побачення!

Любляча тебе *Міна*.

P. S. Пиши мені про всі новини. Ти мені вже давно нічого не повідомляла. Ходять якісь чутки про тебе і особливо про якогось високого красивого чоловіка з кучерявим волоссям?!

Лист Люсі Вестенр до Міни Мюррей

17 Четам стріт. Середа.

Дорога моя Міно, ти дуже несправедливо звинувачуєш мене, називаючи неакуратною кореспонденткою: я двічі писала тобі відтоді, як ми розлучилися, а твій останній лист був тільки другим.

Крім того, мені нічого тобі повідомити. Далебі, нічого немає такого, що могло б тебе зацікавити. Тепер місто пожвавилося, ми відвідуємо картинні галереї, влаштовуємо нескінченні прогулянки парком і їздимо верхи. Що ж до високого кучерявого чоловіка, то це, гадаю, той самий, який був зі мною останнього разу на полюванні. Мабуть, комусь захотілося попліткувати! Цей молодий чоловік — такий собі містер Холмвуд. Він часто буває у нас, він любить розмовляти з мамою; між ними багато спільногого, і тому вони знаходять багато тем для розмов... До речі, нещодавно ми зустрілися з одним паном, який був би для тебе дуже пристойною партією, якби ти, звичайно, не була вже нареченюю Джонатана. Він напрочуд розумний, за професією — лікар. Як дивно, що йому лише 29 років, а тим часом під його особистим наглядом перебуває вже величезна лікарня для психічнохворих. Нам його відрекомендував містер Холмвуд; він тепер часто буває у нас. Мені здається, це надзви-

чайно рішуча людина з незвичайним самовладанням. Він справляє враження людини абсолютно непохитної; уявляю, як він впливає на своїх пацієнтів. Лікар наголошує, що я — цікавий для нього психологічний тип; при всій своїй скромності я гадаю, що він має рацію... Міно! Ми з дитинства звіряли одна одній усі наші секрети; ми разом спали, разом ішли, разом плакали й сміялися; і тепер, раз уже я заговорила, то хочу відкрити тобі свою таємницю. Міно! Невже ти не здогадуєшся? Я кохаю Артура! Я шаріюся, коли пишу це, хоча сподіваюся, що й він мене любить; але він мені цього ще не говорив. Але, Міно, я ж люблю його! Я люблю його! Ну ось, тепер мені стало легше. Як хотілося б бути тепер з тобою, люба моя! Сидіти напівзядгненими біля каміна, як ми, бувало, сиділи; ось коли б я детально розповіла тобі, що я переживаю. Я не розумію, як у мене вистачило сили написати про це навіть тобі! Я боюся перечитувати листа, оскільки мені страшенно хочеться, щоб ти про все дізналася. Відповідай мені відразу і скажи все, що ти про це думаєш! На добраніч, Міно! Згадай мене в твоїх молитвах, помолися, Міно, за моє щастя.

Люсі.

Р. S. Мені, звичайно, не треба говорити тобі, що це таємниця. Ще раз на добраніч.

Лист Люсі Вестенр до Міни Мюррей

24 травня.

Люба моя Міно!

Дякую, дякую, нескінченно дякую за несподіваний лист! Так було приємно, що я посвятила тебе в свої переживання і ти так сердечно поставилася до мене. Люба моя, адже правду каже старе прислів'я: «Не було й крихти, аж тут — хлібина» 6 вересня мені виповниться 20 років, і досі ніхто не робив мені пропозиції, а сьогодні відразу три. Уяви собі! Три пропозиції в один день. Чи не жахливо це! З них дві пропозиції мене просто засмутили, ні, справді, мені дійсно шкода цих двох бідолах. Міно! Люба! Я така щас-

лива! Я розповім тобі про три пропозиції, але ти повинна тримати це в секреті, люба моя, від усіх, окрім Джонатана. Йому ти, звичайно, скажеш, бо, якби я була на твоєму місці, то напевно все говорила б Артуру. Отже, люба моя, слухай: перший прийшов якраз перед сніданком. Я вже говорила тобі про нього — це пан Сьюард, головний лікар психіатричної клініки. Він здавався дуже холоднокровним, але я все-таки помітила, що він нервується. Він говорив, яка я йому стала дорога, незважаючи на короткий термін нашого знайомства; говорив, що я була б для нього моральною підтримкою і радістю життя. Потім він говорив мені про те нещастя, яке принесе йому моя відмова; але коли побачив мої слізки, то відразу урвав розмову на цю тему, назвавши себе твариною і сказавши, що у жодному разі не бажає мене більше турбувати. Перервавши своє освідчення, він запитав, чи не зможу я покохати його в майбутньому; у відповідь на це я похитала головою; руки його затремтіли; після певного вагання він запитав, чи не люблю я когось іншого. Я вирішила, що мій обов'язок — сказати йому правду. Почувши відповідь, він підвівся і, взявши обидві мої руки в свої, сказав дуже урочисто і серйозно, що сподівається, що я буду щаслива; крім того, просив мене запам'ятати, що коли мені знадобиться друг, він за будь-яких обставин буде до моїх послуг. О, дорога Міно, я не можу втриматися від сліз, і ти повинна вибачити мені, що цей лист зіпсований плямами. Звичайно, дуже приємно вислуховувати освідчення, все це дуже мило, але страшенно гірко бачити нещасну людину, яка щойно сказала тобі відверто і чесно, що кохає тебе — і йде від тебе з розбитим серцем. Люба моя, я повинна закінчити листа, оскільки почуваюся огидно, навіть незважаючи на те, що безмежно щаслива.

Увечері.

Щойно пішов Артур, і тепер мені спокійніше, ніж тоді, коли вранці обірвала цього листа; отже, можу продовжув-

вати розповідати далі. Отож, люба моя, номер другий прийшов після сніданку. Це американець із Техасу, дуже славний хлопець, причому він до того молодо і свіжо виглядає, що просто не віриться його розповідям про подорожі стількома країнами і про пережиті ним пригоди. Містер Квінсі П. Моріс застав мене саму. Перш за все я повинна попередити тебе, що містер Моріс не завжди говорить на американському жаргоні — тобто він дуже добре вихований і освічений, щоб так розмовляти з чужими або при сторонніх; але коли ми наодинці, в своєму інтимному колі, то, прагнучи мене цим розважити, він страшенно кумедно базікає на своєму забавному жаргоні та вживає на диво курйозні вирази; я думаю, він просто їх вигадує і вставляє у всі свої промови; втім, це виходить у нього дуже вдало. Отже, слухай далі: містер Моріс усівся біля мене життєрадісний і веселий, як завжди, але помітно було, що він нервується. Він узяв мою руку і ніжно заговорив:

«Міс Люсі, я добре знаю, що невартий зав'язувати шнурки на ваших черевиках, але переконаний, що якщо ви чекатимете, доки знайдете гідного вас чоловіка, вам доведеться піти й приєднатися до семи євангельських дів зі світильниками. Чи не хочете ви пошкандибати зі мною поряд, пройти мирський шлях і разом потягнути житейську лямку?»

При цьому він був так гумористично радісно налаштований, що мені було набагато легше відмовити йому, ніж лікарю Сьюардові; я відповіла йому так зрозуміло, як тільки зуміла, що про шкандибання нічого не знаю, нічого не розумію, зовсім не зажурена і жодних лямок тягнути не бажаю. Тоді він сказав, що йому все здається дуже зрозумілим. Потім, люба моя, не встигла я й слова мовити, як він вибухнув цілим потоком освідчень у коханні, поклавши до моїх ніг душу й серце. Цього разу в нього був такий серйозний вигляд, що я ніколи більше не думатиму, ніби безтурботні чоловіки завжди жартівливі — ні, іноді вони бувають і серйозні. Мені здається, що він помітив щось таке в моєму

виразі обличчя, що його зачепило за живе, оскільки він на мить замовк, а потім заговорив із ще більшим запалом, так запально, що за це одне я могла б його покохати, якби мое серце було вільне:

«Люсі, ви дівчина з чистим серцем, я це знаю. Я б не був тут і не говорив би з вами про те, про що говорю зараз, якби не знав, що ви пряма, смілива і правдива до глибини душі. Тому прошу вас сказати мені відверто, як чесна людина сказала б своєму другові — чи є у вас хтонебудь у серці, кого ви кохаєте? Якщо є, то обіцяю ніколи більше не порушувати цього питання і залишитися, якщо ви дозволите, тільки вашим щирим другом».

«Так, я кохаю іншого, хоча він досі ще не освідчувався мені в коханні...» Я добре зробила, що сказала йому все відверто, оскільки після мого зізнання він неначе перемінився і, простягнувши руки, взяв мої — здається, я сама подала їх — і дуже сердечно вимовив:

«Спасибі, мужня дівчино. Краще спізнатися, зробивши пропозицію вам, ніж вчасно виграти серце будь-якої іншої дівчини. Не плачте, люба! Не треба через мене хвилюватися, я твердий і не пропаду, я стійко перенесу свою невдачу. Але якщо той один, хто не підозрює про своє щастя, не скоро здогадається про нього, то він матиме справу зі мною. Маленька дитинко, ваша щирість і чесність зробили мене вашим другом; майтے на увазі, це трапляється рідше, ніж коханий; в усякому разі, друг менш егоїстичний. Люба! Мені доведеться здійснити досить довгу, тужливу подорож, доки я не відправлюся до прабатьків, тому дуже прошу подарувати мені один поцілунок — це осяє мое похмуре життя; ви маєте право ощасливити мене ним, звичайно, якщо тільки схочете, люба, адже той чудовий хлопець — він повинен бути чудовим, інакше ви б його не покохали — ще не робив вам пропозиції». Цим він мене остаточно переміг. Міно, адже це було мужньо, і ніжно, й благородно для суперника — чи не так? I при тому він був такий засмучений; я нахилилася до нього і поцілував-

ла його. Він підвівся, тримаючи мої руки в своїх і, коли подивився мені просто в обличчя, я страшенно зашарілася; потім він сказав:

«Маленька дитинко, ось я тримаю ваші ручки, ви мене поцілували; якщо після всього цього ми з вами не станемо добрими друзями, то більше такого не випадатиме. Дякую вам за вашу ніжність і чесність у ставленні до мене і... до побачення». Він випустив мої руки, взяв капелюха і, жодного разу не озирнувшись, прямо пройшов до дверей, без сліз, без вагань і без хвилювання; а я ось плачу, як дитина. Любя моя, я така схвильована, що не в змозі писати про своє щастя відразу після того, що повідомила тобі; я не хочу говорити про номер третій, доки не буде повного щастя. Вічно любляча тебе Люсі.

P. S. Про номер третій мені, дійсно, не потрібно й повідомляти тобі? Все відбулося так безладно; мені здалося, що все сталося в одну мить; здається, не встиг він увійти до кімнати, як руки його скопили мене, і він укрив мене поцілунками. Я дуже, дуже щаслива й абсолютно не знаю, чим я заслужила на це щастя.

До побачення.

Щоденник лікаря Сьюарда (записано фонографічно)

25 квітня.

Повна відсутність апетиту. Не можу їсти, не можу відпочивати, так що замість усього — щоденник. Після вчорашньої відмови відчуваю якусь пустоту; в моєму нинішньому стані єдине полегшення — робота, тому я й подався до своїх хворих. Особливо довго валандався з одним пацієнтом, який мене глибоко цікавить: у нього дуже дивні ідеї. Він до того не схожий на звичайного божевільного, що я твердо вирішив вивчити його докладніше; сьогодні мені вдалося підійти близче, ніж будь-коли до ества його таємниці. Я абсолютно засипав його запитаннями, розпи-

тував найдокладніше про все з метою довідатися про всі причини його галюцинації; звичайно, це було жорстоко з моєго боку. Тепер я це бачу. Я ніби прагнув зловити центральну точку його ненормальності — річ, якої я уникаю стосовно інших пацієнтів. Ось його *curriculum vitae*¹:

P. M. Ренфілд, 59 років. — Сангвінічний темперамент; велика фізична сила; хворобливо збуджується; періодично піддається нападам чорної меланхолії. Я гадаю, сангвінічний темперамент доведе пацієнта до повного розумового божевілля; можливо, що він небезпечний; навіть дуже вірогідно, що це небезпечний, хоча й безкорисливий чоловік. Моя думка стосовно цього така: якщо «я» — точка божевілля, то доцентрова сила врівноважується відцентровою; якщо дім або справа і т.п. — точка божевілля, то остання сила переважає і може врівноважитися лише яким-небудь випадком або цілою серією випадків.

Лист Квінсі Моріса до шановного Артура Холмвуда 25 травня.

Дорогий мій Арчі!

Ми розповідали один одному історії при бівуачному вогні в преріях, перев'язували один одному рані після спроби висадитися на Маркізах і пили за наше спільне здоров'я на берегах Тітікака. Тепер у нас знайдеться ще більше матеріалу для розповідей, знайдуться інші рані, які потрібно загоїти, і є за чие здоров'я випити. Чи не хочете ви завтра увечері провідати мене? Зaproшу вас, бо напевно знаю, що ви завтра будете вільні, бо мені відомо, що одна леді запрошена на завтра до обіду. До нас приєднається тільки одна особа — наш давній приятель Джон Сьюард. Він теж прийде, і ми обидва питимемо за здоров'я найщасливішого із смертних, якого любить найблагородніше і найгідніше серце. Ми обіцяємо вам теплий прийом і любов та питимемо тільки за ваше здоров'я, чому

¹ *Curriculum vitae* (лат.) — коротка біографія.

запорука ваша права рука. Крім того, ми готові присягнутися, що доставимо вас додому особисто, якщо виявиться, що ви забагато випили за якусь, відому вам, пару очей. Отже, чекаємо на вас.

Вічно і незмінно ваш *Квінсі Моріс*.

Телеграма від Артура Холмвуда до Квінсі П. Моріса
26 травня.

Розрахуйте на мене в будь-якому разі. У мене є новина, яка примусить вас розвісити вуха.

Арчі.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Щоденник Міни Мюррей

24 липня. Уайтбі.

Люсі зустріла мене на вокзалі, звідки ми поїхали відразу до них додому, в Крешенд. Чарівна мальовнича місцевість. Маленька річка Еск протікає тут глибокою долиною, що розширюється поблизу гавані. Долина потопає в зелені, що надає надзвичайної краси місцевості, причому берег річки такий крутий, що коли стоїш угорі, то долину зовсім не видно. Будинки в старому місті під червоними дахами і нагромаджені один на одного, як на краєвидах Нюрнберга. На самій околиці над містом височіють руїни абатства Уайтбі, зруйнованого данцями. Між руїнами і містом видніється парафіяльна церква, оточена цвінтарем огорожею, всередині якої багато могил і пам'ятників. Я вважаю, що це найкрасивіше місце в усьому Уайтбі, оскільки воно знаходиться якраз над містом, і звідси чудово виглядають гавань і бухта; тут знаходиться також і мис Кетлнес, який виступає далеко в море. Мис так крутко спускається в гавань, що частина берега сповзла далеко за дорогу. В огорожі розташовані лави; тут гуляє багато на-

роду і просиджує цілими днями, милуючись мальовничим краєвидом і насолоджуючись чудовим повітрям. Я сама дуже часто приходитиму сюди і працюватиму. Ось і зараз я сиджу тут, тримаючи свій зошит на колінах, і прислухаюся до розмови трьох старих, які сидять біля мене. Вони, здається, цілісінський день нічого не роблять, сидять тут і базікають.

Гавань розташована просто піді мною, причому віддалений бік є гранітною стіною, що далеко виступає в море і загинається до краю, де знаходиться маяк. Виступ цей із двох боків оточений важким масивом води. Із внутрішнього боку він, вигинаючись, врізається в сушу і закінчується біля другого маяка. Між цими обома молами¹ знаходиться вузький прохід до гавані, яка набагато ширша за прохід.

Із зовнішнього боку гавані майже півмілі тягнеться велика круча, гострий край якої далеко виступає з-за південного маяка. Біля самої кручини знаходиться бакен із дзвоном, тужливі звуки якого розносить вітер у негоду.

Сюди прямує досить кумедний старий! Він, мабуть, страшенно старий, бо все його обличчя покраине зморшками, як кора дерева. Він сказав мені, що йому близько ста років і що він був матросом у риболовецькому флоті в Гренландії за часів битви під Ватерлоо.

Я вирішила, що від нього можна буде дізнатися багато цікавого, тому я запитала його, чи не скоче він розповісти мені що-небудь про лови китів у минулому. Тільки він всівся, щоб почати розповідь, як годинник пробив щість, і він негайно підвівся, сказавши:

— Я повинен іти додому, міс. Моя онучка не любить чекати, коли у неї готовий чай, адже мені буде потрібно чимало часу, щоб видертися всіми сходами, їх же багато; та і сам я люблю, міс, поїсти вчасно.

Він пошканчивав геть, і я бачила, як він поспіхом, наскільки йому дозволяли сили, почав спускатися сходинками.

¹ Мол (франц.) — споруда в порту для захисту суден від морських хвиль.

Я теж збираюся додому. Люсі з матір'ю пішли робити візити, а оскільки вони всі ділові, я з ними не пішла. Тепер вони, я гадаю, вже вдома.

1 серпня.

Сьогодні ми з Люсі знову на нашій улюблений лавці на цвінтарі. Незабаром до нас приєднався і старий. Він виявився великим скептиком і розповів нам, що під могильними плитами навряд чи поховані ті особи, імена яких висічені на плитах, оскільки моряки здебільшого гинуть у морі. Люсі дуже стурбувала думка про це порожнє кладовище. Ми скоро пішли додому.

Пізніше.

Я повернулася сюди сама, бо мені дуже сумно. Немає ніяких листів. Сподіваюся, що нічого не трапилося з Джонатаном. Щойно пробило 9. Я бачу, як місто освітлене рядами вогників уздовж вулиць, а іноді вогники миготять поодинці. Вогники біжать уздовж річки Еск і вигином долини. Ліворуч краєвид немов прихований від мене чорною лінією — дахом сусіднього з абатством будинку. Позаду на полях чутно бекання овець і ягнят, а внизу на бруківці лунає тупіт копит віслюка. Оркестр на молу грає якийсь жорстокий вальс, а трохи далі на березі армія спасіння¹ влаштувала мітинг на одній із віддалених вулиць. Обидві групи одна одну не чують, я ж бачу обидві. Не маю гадки, де Джонатан може бути і чи думає він про мене. Як би я хотіла, щоб він був тут!

Щоденник лікаря Сьюарда

5 червня.

Ненормальності Ренфілда стає дедалі цікавішою. Діякі риси вдачі у нього особливо сильно розвинені: egoїзм, потайливість, упертість.

¹ Армія спасіння — благодійна громадсько-релігійна організація, заснована 1865 р. англійським проповідником Вільямом Бутом.

Хотів би я зрозуміти основу останнього. У нього неначе є свій власний, окремий, план, але який — ще не знаю. Його підкупливі якості — це любов до тварин, хоча, по суті, вона у нього так дивно виражається, що іноді мені здається, ніби він просто ненормально жорстокий щодо них. Його ласки дуже дивні. Тепер, наприклад, його захоплення — полювання на мух. У нього їх зараз так багато, що мені довелося зробити йому зауваження. На мій подив, він не вибухнув гнівом, як я цього чекав, а подивився на цю справу просто і серйозно. Трохи подумавши, він сказав: «Дайте мені три дні — я їх тоді приберу». Я погодився.

18 червня.

Тепер його пристрасть перейшла на павуків; у нього в коробці декілька дуже великих павуків. Він годує їх мухами і кількість останніх дуже помітно зменшилася, незважаючи на те, що він використовує чимало часу для приманювання мух із двору.

1 липня.

Я сказав йому сьогодні, що він повинен розлучитися із павуками. Оскільки це його дуже засмутило, то я запропонував йому знищити хоча б частину їх. Він радісно погодився з цим, і я дав йому на це знову той же термін. Тепер, коли я до нього приходжу, він викликає в мене огиду, бо недавно я бачив, як до нього із дзижчанням залетіла страшна, жирна муха, що наїлася, мабуть, якогось падла; він спіймав її і розглядав, тримаючи пальцями, і, перш ніж я міг схаменутися, узяв її до рота і з'їв. Я почав його лаяти, але він спокійнісінько заперечив мені, що це дуже смачно й чудово і що це додає йому життя. Це й навело мене на думку, або, точніше, це дало мені поштовх стежити за тим, яким чином він позбувається своїх павуків. У нього, очевидно, велике завдання на думці, оскільки він завжди тримає при собі маленький записник, куди

...Тепер його пристрасть перейшла на павуків; у нього в коробці декілька дуже великих павуків. Він годиє їх міхами...

раз у раз записує різні нотатки. Цілі сторінки помережані в ньому численними формулами, що складаються з добільшого з однозначних чисел, які додаються, потім суми їх знову додаються, ніби він підбиває якийсь підсумок.

8 липня.

Моє основне припущення про якусь систему в його божевіллі підтверджується. Скорі, мабуть, вийде ціла, злагоджена концепція. Я на декілька днів покинув свого пацієнта, отож тепер знову можу наголосити на змінах, які за цей час відбулися. Все залишилося як було, окрім хіба того, що він звільнився від деяких своїх чудасій, зате вп叨 добавив нові. Він якось примудрився зловити горобця і частково вже приручив його. Його способи приручення прості, бо павуків значно поменшало. Ті, що зосталися, проте, добре відгодовані, оскільки він усе ще добуває мух, заманюючи їх до себе.

19 липня.

Ми прогресуємо. У моого «приятеля» тепер ціла колонія горобців, а від павуків і мух майже й сліду не лишилося. Коли я зайдов до кімнати, він підбіг до мене і сказав, що має до мене велике прохання — «дуже, дуже велике прохання», при цьому він лашився до мене, як собака. Я запитав його, в чому річ. Тоді він з якимсь захватом промовив: «Кошеня, маленьке, гарненьке, гладке, живе, із яким можна грatisя і вчити його — і годувати, і годувати, і годувати». Не можу сказати, щоб я не був підготовлений до цього прохання, оскільки я вже помітив, як швидко його чудасії прогресували в розмірі, але я не вірив, щоб ціле сімейство приручених горобців могло бути знищено таким же способом, як мухи і павуки, тому я пообіцяв йому пошукати кошеня і запитав, чи не хоче він краще кішку, ніж кошеня. Він виказав себе:

— О так, звичайно, мені хотілося б кішку, але я просив тільки кошеня, боячись, що стосовно кішки ви мені відмовите.

Я кивнув головою, сказавши, що зараз, мабуть, не буде можливості дістати кішку, але я пошукаю. Тут його обличчя спохмурніло і в очах з'явився небезпечний вираз — вираз гніву, що раптово спалахнув, косий погляд, що виказував жадобу вбивства. Ця людина — просто людиноненависний маніяк.

20 липня.

Відвідав Ренфілда дуже рано, до того ще, як служник зробив обхід. Застав, коли він прокинувся і наспівував якоїсь пісні. Він сипав збережений ним цукор на віконце і знову взявся ловити мух, причому робив це весело і добродушно. Я озирнувся в пошуках його птахів і, не знайшовши їх ніде, запитав, де вони. Він відповів, не обертаючись, що вони всі полетіли. В кімнаті було декілька пташиних пір'їн, а на подушці його виднілася крапля крові. Я нічого не сказав йому і, виходячи, доручив служникові доповісти мені, якщо протягом дня з Ренфілдом станеться що-небудь дивне.

11 година дня.

Служник щойно приходив до мене повідомити, що Ренфілд був дуже хворий і що він блював пір'ям. «Здається, лікарю, — сказав він, — пацієнт з'їв своїх птахів — просто брав їх і ковтав живцем».

11 година вечора.

Я дав Ренфілдові сильну дозу наркотика і забрав у нього його записник, щоб переглянути нотатки. Думка, яка мене останнім часом непокоїла, тепер знайшла підтвердження. Мій смертоносний пацієнт — маніяк особливого типу. Мені доведеться придумати нову класифікацію і назвати його зоофагус (життєжерний маніяк); він жадає винищити якомога більше живого і вирішив виконати це у висхідному порядку. Він дав декілька мух на поживу одному павукові, декілька павуків одному птахові і потім попросив кішку, щоб та з'їла

птахів. Що було б його останнім ступенем? Варто б, мабуть, продовжити дослід. Це можна було б, якби для цього знайшлося достатньо підстав. Люди сміються з вівісекції¹, а ось подивіться, яких результатів вона досягла. Чому ж не підігнати науку і не довести її до найскладнішого в житті: до знання мозку. Знаючи таємницю хоча б однієї з цих галузей, знаючи джерело фантазії хоча б одного божевільного, я привів би всю цю галузь знання до такої точки, що порівняно з нею фізіологія Берден Сандерсона або ж «про мозок Фельєра» здавалися б нікчемністю. Аби достатньо підстав. Але не варто часто вдаватися до цих думок, інакше спокуса буде надто сильною; добрий намір може перемогти в мені здоровий глузд, оскільки можливо, що і я теж людина з особливо влаштованим мозком.

Як добре ця людина міркувала! Ненормальний завжди керується своєю власною метою. Хотів би я знати, у скільки він оцінює людське життя?

Щоденник Міні Мюррей

26 липня.

Я дуже збентежена, і єдине, що на мене позитивно впливає, можливість висловитися в своєму щоденнику; в ньому я ніби виливаю свою душу і водночас слухаю сама себе. Я одержала, нарешті, звісточку від Джонатана. Послання вкладено в один рядок, і в ньому повідомляється, що Джонатан щойно виїхав додому. Це не схоже на Джонатана. Я не розумію цієї стисlostі, і вона мене турбує. А тут ще Люсі, незважаючи на абсолютно здоровий вигляд, знову взялася за свою колишню звичку ходити уві сні. Ми з її матір'ю обговорили це питання і вирішили, що віднині я на ніч замикатиму двері нашої спальні на ключ. Місіс Вестенр уявила, що соннамбули² завжди ходять дахами будинків і краями круч, а потім раптово прохидаються і з роздираючим

¹ Вівісекція (лат.) — розтин тіла під час дослідів на живих тваринах.

² Соннамбула (лат.) — людина, яка у стані своєрідного сну автоматично робить звичні дії; сновида.

дущу криком, який луною летить по всій окрузі, падають униз. Вона бойтися за дочку і говорить, що це у неї спадкова звичка від батька. Восени весілля Люсі, і вона вже тепер мріє про те, як усе влаштує у себе в будинку. Я дуже співчуваю їй, оскільки у мене ті ж мрії, та тільки нам із Джонатаном належить почати нове життя на дуже скромній основі, і мені доведеться ледве зводити кінці з кінцями. Містер Холмвуд, точніше, високошановний сер Артур Холмвуд — єдиний син лорда Холмвуда — приїде сюди, як тільки зможе залишити місто. Затримує його лише хвороба батька. Мила Люсі, напевно, лічить дні до його приїзду. Їй хочеться повести його на нашу лаву на цвінтартній скелі, щоб показати, яка мальовнича гавань Уайтбі. Я переконана, що саме через це очікування вона так хвилюється. Вона, напевно, повністю видужає, як тільки він приїде.

27 липня.

Жодних звісток про Джонатана. Дуже хвилююся за нього, хоча, власне, не знаю чому: добре було б, якби він написав хоч один рядок. Люсі слабує на сомнамбулізм більше, ніж будь-коли, і я щоночі прокидаюся від її ходіння кімнатою. На щастя, так жарко, що вона не може застудитися, але все-таки моя стурбованість і вимушене безсоння даються взнаки. Я стала нервовою і погано сплю. Слава Богу, що хоч в іншому вона абсолютно здорова.

3 серпня.

Ще тиждень минув, і жодної звістки від Джонатана, і навіть містер Хаукінс нічого не знає. Але я сподіваюся, що він не хворий, інакше напевно написав би. Я перечитую його останнього листа, але він мене не задовольняє. Він якийсь не схожий на Джонатана, хоча почерк безпerreчно його. У цьому не може бути жодного сумніву. Люсі не особливо багато розгулювала ночами останній тиждень, але з нею відбувається щось дивне, чого я навіть не розумію: вона ніби стежить за мною, навіть уві сні; пробує

двері і, коли знаходить їх замкнутими, шукає по всій кімнаті ключі.

6 серпня.

Знову пролетіло три дні без жодних вістей. Це мовчання стає абсолютно нестерпним. Якби я тільки знала, куди писати або куди поїхати, я б відчувала себе набагато краще; але ніхто нічого не чув про Джонатана після його останнього листа. Я повинна тільки благати Бога про терпіння. Люсі ще більш збуджена, ніж раніше, але загалом здорова. Вчора вночі погода зіпсувалася, і рибалки говорять, що очікується шторм. Сьогодні похмуро і небо затягло великими хмарами, що високо стоять над Кетлнесом. Усі предмети сірі, за винятком зеленої трави, що нагадує смарагд. Море, оповите туманом, що насувається, перекидаетя з ревінням через мілини і прибережне каміння. Хмари висять, як велетенські скелі, і в природічується голос долі, що наближається. На морському березі видніються подекуди в тумані чорні рухливі фігури. Рибальські човни поспішають додому; влітаючи в гавань, вони то з'являються, то знову зникають у скаженому прибої хвиль. Ось іде старий Свелз. Він прямує до мене, і по тому, як він мені вклоняється, я бачу, що він хоче зі мною поговорити...

Мене здивувала зміна, що відбулася зі старим. Сівши біля мене, він дуже лагідно заговорив:

— Мені хочеться вам дещо сказати, міс.

Я бачила, що йому якось ніяково, тому я взяла його старечу зморшкувату руку і ласково попросила його висловитися; залишивши свою руку в моїй, він сказав:

— Я боюся, люба моя, що я образив вас усіма тими жахами, які наговорив, розповідаючи вам про мерців та щось подібне минулого тижня. Але у мене цього зовсім не було на думці, ось це я й прийшов вам сказати, поки ще не помер. Але я, міс, не боюся смерті, аніскільки не боюся. Мій кінець, мабуть, уже близький, бо я старий і 100 років —

це для будь-якої людини дуже довге очікування; а мій кінець уже такий близький, що «Стара» вже гострить свою косу. Одної прекрасної днини Ангел Смерті просурмить у свою сурму наді мною. Не треба сумувати і плакати, моя люба; — перебив він свою промову, помітивши, що я плачу. — Якщо він дійде до мене сьогодні вночі, то я не відмовлюся відповісти на його заклик, бо, загалом, життя ніщо інше, як очікування чогось більшого, ніж наша тутешня суєта, і смерть — це єдине, на що ми дійсно сподіваємося; але я все ж таки задоволений, люба моя, що вона до мене наближається, і до того ж так швидко. Вона може наздогнати мене ось зараз, доки ми тут сидимо і милуємося. Дивіться, дивіться, — закричав він раптом, — можливо, що цей вітер із моря вже несе фатум, і загибель, і відчайдушне горе, і скорботу серця. Смертю запахло! я відчуваю її наближення! Дай Боже мені з покорою відповісти на її заклик!

Він благоговійно простягнув свої руки вдалину і зняв шапку. Його губи ворушилися — ніби шепотіли молитву. Після кількох хвилин мовчання він підвівся, потиснув мені руку і поблагословив мене, потім попрощається і, накульгуючи, пішов додому. Це мене вразило. Я зраділа, коли побачила берегового сторожа, який підходив до мене з підзорною трубою під пахвою. Він, як завжди, зупинився поговорити зі мною і при цьому весь час не зводив очей із якогось корабля.

— Я не можу розібрati, який це корабель; мабуть, російський. Дивіться, як його жахливо кидає в усі боки! Він зовсім не знає, що йому робити: він, здається, бачить наближення штурму, але ніяк не може вирішити — піти на північ і триматися відкритого моря чи ж увійти сюди. Ось знову, гляньте! Він абсолютно некерований, здається, навіть без стернового; із кожним поривом вітру змінює свій курс. Завтра в цей час ми щось дізнаємося про нього! Ми ще почуємо про нього завтра!

...Сиділа на Східній кручі та писала цілий день...

РОЗДІЛ СЬОМІЙ

Вирізка з «Dailygraph» від 8 серпня
(додана до щоденника Міни Мюррей)

Від власного кореспондента. Уайтбі.

Днями тут несподівано знявся жахливий штурм із дивними і єдиними у своєму роді наслідками. Погода була трохи спекотна, природне явище в серпні. У суботу ввечері погода стояла найчудовіша; всі навколоїшні ліси й островці переповнилися відпочиваючими. Пароплав «Ема і Скербаро» робив численні рейси туди-сюди вздовж узбережжя; на ньому теж була незвичайна кількість пасажирів, які поспішли в Уайтбі і назад. Цілий день, до самого вечора, протрималася гарна погода: ввечері знявся легкий вітер, що позначається мовою барометрів «№ 2: легкий бриз». Береговий сторож, який вартував на своєму посту, і старий рибалка, який спостерігав понад півторіччя зі Східної Кручи за змінами погоди, відповідально заявили, що це ознака штурму. Захід сонця, що наблизався, був такий чудовий і величний серед прекрасно забарвлених хмар, що цілий натовп зібрався на дорозі біля кручі на цвінтари, щоб милуватися красою природи. Доки сонце ще не зовсім заховалося за чорною масою Кетлнесу, що гордо здіймається над морськими хвильами, шлях його до заходу позначився міriadами хмар, забарвлених промінням призахідного сонця в найрізноманітніші кольори. Багато капітанів вирішили тоді залишити в гавані, поки штурм не мине, свої «cobbles» або «mules»¹, як вони називають свої пароплавчики. Увечері вітер остаточно стих, а до півночі усюди панувала могильнатиша, задушлива спека і те непереборне напруження, яке при наближенні грози так дивно діє на будь-яку чутливу людину. На морі виднілося дуже мало суден: береговий пароплав, що зазвичай тримається берега, який вийшов у відкрите море, декілька

¹ «Cobbles», «mules» (англ.) — «вуглинки», «тягачі».

рибалських човнів та ще іноземна шхуна, що йшла з піднітими вітрилами на захід. Божевільна відвага або повне неуцтво її моряків послужили благодатною темою для пересудів; були зроблені спроби подати їй сигнал спустити вітрила, бо насувається небезпека. Її бачили до самого настання ночі з вільно розгорнутими вітрилами. Шхуна легко погойдувалася на вільній поверхні моря.

Незадовго до десятої години штиль почав здаватися гнітючим ітиша запанувала настільки велика, що чітко долинало бекання овець у полі та гавкіт собаки в місті, а натовп на дамбі, з його веселими піснями, був немовби дисонансом у великій гармонійній тиші природи. Трохи за північ пролунав якийсь дивний звук із боку моря.

Потім без жодних попереджень знялася буря. Зі швидкістю, що здавалася спочатку неймовірною, а потім уже неможливою, весь вигляд природи якось раптово змінився. Хвилі здіймалися зі зростаючою люттю, причому кожна з них перевищувала свою попередницю, доки, нарешті, за якісь декілька хвилин море, що було тільки-но гладким, як дзеркало, не уподібнилося до ревучого і всепоглинаючого чудовиська. Хвилі, прикрашені білими гребенями, скажено билися об піщані береги і вибігали по крутих скелях; інші перекидалися через моли і своєю піною змивали ліхтарі з маяків, що знаходилися на кінці кожного молу гавані Уайтбі. Вітер ревів, як грім, і віяв із такою силою, що навіть міцній людині ледве вдавалося втриматися на ногах, і то тільки в тому разі, якщо встигала вчепитися за залізні стійки.

Довелося очистити всю пристань від натовпу глядачів, інакше страхіття ночі були б більшими. На додаток до всіх ускладнень і небезпек цієї хвилини, з моря на берег упав туман — білі мокрі хмари, що рухалися, як привиди, такі сірі, мокрі й холодні, що достатньо було мізерної фантазії, аби уявити їх духами загиблих у морі, які обіймають своїх живих братів чілкими руками смерті, і багато хто здригався, коли ця пелена морського туману наздоганяла

Іх. Іноді туман розсіювався, і на деякій відстані виднілося море в сліпучих спалахах блискавок, що безперервно назоганяли одна одну і супроводжувалися такими раптовими ударами грому, що все небо, здавалося, тримтало від поривів шторму. Деякі з цих явищ були безмежно величні, а море — дивовижно цікаве; то тут, то там скажено мчав з лахміттям замість вітрила рибальський човен у пошуках притулку. На вершині Східної Кручі був уже давно приготовлений новий прожектор для експериментів, але його все якось не вдавалося застосувати. Тепер офіцери, яким він був доручений, пустили його в хід і в просвітах туману освітлювали променями поверхню моря. Зусилля їхні не були марними. Якийсь напівзатоплений рибальський човен несло до гавані, і лише завдяки рятівному світлу прожектора йому вдалося уникнути нещастя розбитися об мол. Щоразу, коли який-небудь човен опинявся в безпеці в гавані, серед натовпу, що стоїть на березі, лунали тріумфальні вигуки. Радісні крики проривалися на мить крізь ревіння бурі і летіли потім разом із її новим поривом. Незабаром прожектор освітив вдалини корабель із піднятими вітрилами, очевидно, ту саму шхуну, яку було помічено трохи раніше ввечері. За цей час вітер повернув на схід, і тремтіння охопило глядачів на кручі, коли вони зрозуміли ту жахливу небезпеку, в якій опинилася тепер шхуна. Між шхуною і портом знаходився великий плоский риф, через який потерпіло так багато пароплавів; і при вітрі, що віяв із неймовірною силою, шхуна не мала жодної можливості досягти входу до гавані. Настала вже година вищої точки припливу, хвилі були такі високі, що чайки мчали з ними на одному рівні, і під усіма вітрилами з неймовірною швидкістю мчала шхуна. Потім знову розстелився туман густіше і щільніше, ніж раніше. Промені прожектора тепер було спрямовано через Східний Мол на вхід до гавані, на те місце, де очікувався крах. Натовп чекав, затамувавши подих. Вітер раптово повернув на північний схід, і залишок морського туману розсіявся в його

пориві. І тоді — *mirabile dictu*¹ — між молами з'явилася дивна шхуна і, перекочуючись із хвилі на хвилю, із запаморочливою швидкістю під усіма вітрилами увійшла до гавані. Прожектор яскраво освітив шхуну, і тоді здригнулися всі, хто її побачив, оскільки виявилося, що до стерна був прив'язаний чийсь труп, голова якого телідалася з боку на бік при кожному русі корабля. На палубі нікого більше не було видно. Жах охопив усіх, оскільки здавалося, що корабель потрапив до гавані ніби дивом, ведений рукою мерця. Все це відбулося набагато швидше, ніж можна написати ці рядки. Шхуна, не зупиняючись, промайнула гаванню і врізалася у велику масу піску і гравію, обмиту багатьма припливами і штормами, в південно-східній частині дамби, що знаходиться під Східною Кручею, відомою тут за назвою Тет Хілл Пір.

Звичайно, коли корабель викинуло на піщану купу, це спричинило великий струс. Усі бруси, мотузки і снасті були знищені, і деякі з верхніх із тріском полетіли вниз. Але дивніше за все було те, що, тільки-но шхуна торкнулася берега, на палубу вискочив величезний собака і, пробігши палубою, зіскочив на берег. Попрямувавши до кручі, на якій височіє цвинтар, собака зник у густому мороці.

Якось так сталося, що в цей час на Тет Хілл Пір нікого не було, бо всі, чиї будинки знаходилися по сусідству, або вже спали, або висипали на кручі. Таким чином, береговий сторож, який із східного боку гавані негайно прибіг до малої дамби, був першою людиною, котра піднялася на борт. Він підбіг до корми шхуни і нахилився, придивляючись, над стерновим колесом. Але відразу позадкував, ніби раптово чимось приголомшений. Ця обставина викликала загальну цікавість, і цілий народу поспішив туди. Від Західної Кручи до Тет Хілл Пір добряча відстань, але ваш кореспондент досить хороший бігун і тому прибіг набагато раніше за своїх супутників. Проте, коли я з'явився, на дамбі

¹ *Mirabile dictu* (лат.) — дивно сказати.

зібрався вже цілий натовп, оскільки сторож і поліція не дозволяли їм піднятися на борт. Завдяки люб'язності головного човняра мені, як кореспонденту, і ще маленькій групі людей, що вже бачила мертвого моряка, прив'язаного до стерна, дозволили зійти на палубу.

Немає нічого дивного в тому, що береговий сторож був вражений або навіть переляканий, оскільки рідко доводиться бачити такі сцени. Людину прив'язали за руки до спиці стерна, причому руки її були зв'язані одна над другою. Між рукою і деревом знаходився хрест, а чотки, до яких цей хрест був причеплений, обмотані навколо кистей рук і стерна і були всі разом зв'язані мотузком. Можливо, що цей бідолаха раніше перебував у сидячому положенні, але вітрила, що лопотіли, очевидно, розбили стерно, і тоді його почало кидати з боку на бік, тому мотузки, якими він був прив'язаний, врізалися в тіло до самих кісток. Були зроблені точні записи про стан речей, і лікар, сер Дж. М. Каффін, який прибув одразу ж слідом за мною, після короткого огляду заявив, що цей чоловік уже щонайменше два дні як помер. У його кишені була порожня, щільно закоркована пляшка зі згортком паперу всередині, що виявився додатком до корабельного журналу. Береговий сторож говорив, що він, мабуть, сам зв'язав собі руки, затягнувши мотузок зубами. Потім покійний штурман був шанобливо знятий із того місця, де він стояв на своїй благородній вахті до самої смерті, і тепер, внесений до списку мертвих, чекає на слідство.

Раптом штурм, що налетів, минув, його лютість стихла; хмари розсіялися, і небо почало вже червоніти над йоркширськими полями. Я надішлю вам до наступного номера подальші подробиці про покинутий корабель, який знайшов таким дивним чином шлях до пристані під час бурі.

9 серпня.

Обставини, що з'ясувалися після вчорашнього дивного прибуття шхуни під час штурму, ще жахливіші, ніж сам факт. Це виявилася російська шхуна з Варни під назвою

...Тільки-но шхуна торкнулася берега, на палубу вискочив величезний собака і, пробігши палубою, зіскочив на берег...

«Дмитро». Вона майже цілком наповнена вантажем сріблястого піску, крім того, абсолютно незначним вантажем, що складається з чималої кількості великих дерев'яних ящиків, наповнених чорноземом. Вантаж цей призначався стряпчому м-ру З. Ф. Біллінгтону-Крессіну в Уайтбі, який прибув сьогодні вранці на борт і офіційно прийняв до свого розпорядження призначене йому майно. Російський консул прийняв за обов'язком до свого підпорядкування пароплав і заплатив усі портові витрати. Тут багато говорять про собаку, що вискочив на сушу, щойно пристав корабель. Його ніде не могли знайти; здавалося, ніби він зник із міста. Можливо, його налякали, і він утік на болота, де й тепер ще ховається від страху.

Сьогодні рано вранці знайшли великого собаку, що належить торговцеві вугіллям, поблизу Тет Хілл Пір мертвим саме на дорозі, проти двору його господаря. Він із кимось побився і, мабуть, зі скаженим супротивником, оскільки горло пса було розірване, а черево розпороте не-наче величезними пазурями.

Пізніше.

Завдяки люб'язності інспектора Міністерства торгівлі мені дозволили переглянути корабельний журнал «Дмитра», доведений у повному порядку до останніх трьох днів, але в ньому не виявилося нічого особливого, окрім факту зникнення людей. Набагато більший інтерес має папір, знайдений у пляшці, доставлений сьогодні для дослідження; порівняння обох документів привело мене до висновку, що я не в змозі розгадати цю таємницю. Оскільки не було причин щось приховувати, мені дозволили скористатися ними, тому я надсилаю вам копії.

З усього випливає, що капітан був охоплений якоюсь нав'язливою ідеєю перед виходом у море і вона, послідовно розвивалася протягом усієї подорожі. Я пишу під диктування секретаря російського консула, який люб'язно переклав нотатки в журналі.

**Корабельний журнал
«ДМИТРО»
Варна — Уайтбі**

Відбуваються такі дивні речі, що я віднині акуратно записуватиму їх, доки не прибудемо на місце.

6 червня.

Ми закінчили приймати вантаж — сріблястий пісок і ящики із землею. Опівдні підняли вітрила. Східний вітер прохолодний, екіпаж — п'ятеро матросів, двоє помічників, кухар і я.

11 липня.

Туман. Увійшли до Босфору. Прийнято на борт турецьких митних офіцерів. Бакшиш. Усе гаразд. Вишли о 4-й годині дня.

13 липня.

Пройшли мис Матапан. Екіпаж чимось незадоволений. Здавався наляканим, але не захотів сказати, в чому річ.

14 липня.

Сталося щось недобре з екіпажем. Люди всі — хвацькі хлопці, які плавали зі мною раніше. Помічник ніяк не міг домогтися, що сталося; йому сказали тільки, що трапилося щось, і перехрестилися.

16 липня.

Матрос доповів, що вранці зник матрос з екіпажу — Петровський. На це ніяк не розраховував. Вісім вахт змінилося вчора з лівого боку корабля: був змінений Абрамовим, але не пішов до кочегарки. Люди пригнічені більше, ніж будь-коли. Помічник поводиться з ними непривітно, чекаю на неприємності.

17 липня.

Учора один матрос, Олгарен, увійшов до моєї каюти і з переляканим обличчям сказав, що, на його думку, на кораблі перебуває якась стороння людина. Він повідомив, що коли стояв на вахті, то на якийсь час сковався за рубку, оскільки була страшна негода і лив сильний дощ; і раптом побачив, як високий тонкий чоловік, зовсім не схожий на будь-кого із членів екіпажу, вийшов на палубу, пройшов нею і потім кудись зник. Він обережно пішов за ним, але коли дійшов до самого борту, то нікого не знайшов, а всі люки були закриті. Панічний забобонний страх оволодів ним, і я боюся, що паніка поширииться. Щоб запобігти їй, накажу обшукати пароплав від носа до корми.

Трохи пізніше, вдень, я зібрав увесь екіпаж і сказав їм, що оскільки вони вважають, ніби на шхуні перебуває стороння людина, то ми зробимо обшук від носа до корми. Перший помічник розсердився, сказав, що це безумство і що підтримувати такі божевільні ідеї означає деморалізувати людей; сказав, що візьметься звільнити їх від усіх тривог одним засобом, але я наказав йому взятися за стерно, а інші почали грунтовний обшук; усі йшли поряд, з ліхтарями в руках; ми не пропустили жодного закутка. Оскільки у трюмі стояли самі тільки дерев'яні ящики, то й не виявилося ніяких підозрілих закутків, де б могла сковатися людина. Люди після обшуку відразу заспокоїлися і знову мирно взялися до роботи. Перший помічник виглядав похмурим, але нічого не говорив.

24 липня.

Якась зла доля ніби переслідує шхуну, і вже на одну людину поменшало, потрібно увійти до Біскайської затоки, передбачається жахлива погода, а тут учора ще одна людина зникла. Як і перша — зникла під час вахти, і більше її не бачили. Люди знову в панічному страху. Зробив загальне опитування, чи бажано подвоїти вахту, оскільки вони бояться залишатися самі. Помічник розлючений.

Боюся, що знову буде тривога: або він, або інші вчинать яку-небудь жорстокість.

28 липня.

Чотири дні в пеклі: кружляємо весь час у якісь круговерті; а буря не вщухає. Ні в кого немає часу поспати. Люди знесилені. Вагаюся, кого поставити на вахту, ніхто не спроможний витримати. Другий помічник взявся за стерно і дав можливість людям утішитися півгодинним сном. Вітер вщухає, хвилі ще люті, але менші, ніж раніше; бо відчуваю, що шхуна тримається міцно.

29 липня.

Нова трагедія. Вночі на вахті був лише один матрос, бо екіпаж дуже стомився, щоб її подвоювати. Коли вранішня вахта прийшла на зміну, то нікого не знайшла. Тепер я вже й без другого помічника, і в екіпажі знову паніка; помічник і я вирішили тримати при собі заряджені пістолети, очікуючи на пояснення цієї таємниці.

30 липня.

Раді, що наближаємося до Англії. Погода чудова, вітрила всі підняті. Від утоми знесилений. Міцно спав, розбудив помічник, щоб повідомити мене, що обидва матроси на вахті і стерновий зникли. На шхуні залишилися двоє матросів, помічник і я.

1 серпня.

Два дні туману — і жодного вітрила на видноколі. Сподівався, що в англійському каналі зможу подати сигнал про допомогу або ж зайти абикуди. Ми, здається, перебуваємо під владою якоїсь жахливої долі. Помічник тепер більше деморалізований, ніж інші. Люди, пригнічені страхом, працюють тупо, терпляче і покірно. Вони росіяни, він — румун.

2 серпня.

Прокинувся після п'ятихвилинного сну від крику, що пролунав саме біля моїх дверей. Кинувся на палубу і підбіг до помічника. Каже, що також чув крик і побіг на допомогу, але нікого не виявiloся на вахті. Ще один зник. Господи, допоможи нам!

3 серпня.

Опівночі я пішов до стерна, помітивши там людину, але, підійшовши ближче, нікого там не знайшов. Вітер був сильний, і оскільки ми йшли за вітром, то кликати було марно. Я не посмів залишити стерно і тому лише гукнув помічникові. За декілька хвилин він вибіг на палубу в нижній білизні; він виглядав дико і виснажено, я дуже побоююся за його психіку. Він підійшов до мене і глухо шепнув у самісіньке вухо, ніби боячись, щоб вітер його не почув: «Воно тут; я тепер знаю. Я бачив це вчора вночі на вахті, воно — в образі високої, стрункої і примарно-блідої людини. Воно було на кормі й визирало знизу. Я поповз до нього і вдарив його ножем, але ніж пройшов крізь нього, неначе крізь повітря. Але воно тут, і я його знайду. Воно, можливо, в одному з цих ящиків. Я відкрию їх по черзі і подивлюся. А ви керуйте шхуну!». І з погрозливим виглядом він попрямував униз. Піднявся рвучкий вітер, тому я не міг відійти від стерна. Я бачив, як він знову піднявся на палубу з ящиком для інструментів і ліхтарем і як спускався в передній люк. Він остаточно збожеволів, і марно намагатися його зупинити. Він не може зіпсувати цих ящиків; вони записані в накладній «землею», і перев'ювати їх — найбезпечніше заняття.

Минуло чимало часу. Я почав було сподіватися, що помічник повернеться спокійнішим, бо чув, як він щось б'є в трюмі, а робота йому корисна, — як раптом пролунав страшний крик, від якого вся кров ударила мені в голову, і на палубу вилетів божевільний із блукаючими очима і обличчям, спотвореним безтямним страхом. «Рятуйте мене,

рятуйте мене!» — кричав він; потім його жах перейшов у відчай, і він сказав рішучим тоном: «Краще і ви б прийшли, капітане, доки не пізно. В ін там! Тепер я знаю, в чому секрет. Море врятує мене! Допоможи мені, Боже!» І, перш ніж я встиг сказати йому хоч слово або ступити, щоб його схопити, він кинувся в море. Мені здається, що тепер і я знаю, в чому секрет: це він, цей божевільний, знищував людей одного за одним, а зараз сам приєднався до них. Допоможи мені, Боже! Як мені відповісти за весь цей жах, коли прийду в порт? Коли прийду в порт?.. Чи буде це коли-небудь?..

4 серпня.

Усе в тумані, крізь який сонце, що сходить, не може проникнути. Я дізнаюся про світанок тільки інстинктивно, як будь-який моряк. Я не наважився зійти вниз — не ризикнув залишити стерно; так і залишався тут цілу ніч — і в мороці ночі побачив Його!.. Прости мені, Боже! Помічник мав рацію, стрибнувши за борт. Краще померти, як годиться чоловікові, кинувшись у синє море. Але я — капітан і не маю права залишити свій корабель. Але я зможу перемогти цього ворога чи чудовиська, бо прив'яжу свої руки до стерна. Коли сили почнуть мене залишати, то разом із руками я прив'яжу те, чого Він — або Воно — не посміє торкнутися; і тим врятую свою душу і свою честь. Я слабшаю, а ніч наближається. Якщо Він знову подивиться мені в очі, у мене може не вистачити сили діяти... Якщо ми загинемо, то, можливо, хто-небудь знайде цю пляшку і зрозуміє... якщо ж ні... чудово, хай тоді весь світ знає, що я був вірний обов'язку. Хай допоможуть Бог і Свята Євгенія, і всі Святі бідолашній, безневинній душі, що прагнула виконати свій обов'язок...»

Звичайно, рішення суду залишилося відкритим. Нічого певного не з'ясовано, і не відомо, яка людина вчинила ці вбивства. Тут майже весь народ вважає капітана за героя,

*...Краще померти, як годиться чоловікові,
кинувшись у синє море...*

і йому влаштують урочистий похорон. Усе вже підготовлено, і вирішено, що його тіло повезуть у супроводі цілої флотилії човнів, спочатку вгору річкою, потім назад до Тет Хілл Пір і, нарешті, піdnимуть сходами абатства, і поховають на цвинтарній кручі.

Так і не знайшлося жодних слідів величезного собаки, що викликало масу незадоволень; на думку всіх жителів, це великий недогляд із боку місцевої влади.

Щоденник Міни Мюррей

8 серпня.

Люсі поводилася дуже неспокійно, і цієї ночі я також не могла заснути. Штурм був жахливий, і при кожному завиванні вітру в димарі я здригалася. Іноді були такі різкі удари, що здавалося, ніби десь далеко стріляють із гармат. Досить дивно: Люсі не прокидалася, але вона двічі вставала і починала одягатися; на щастя, я щоразу вчасно прокидалася і вкладала її назад у ліжко.

Ми обидві встали рано-вранці і вирушили до гавані. Там виявилося дуже мало народу і, незважаючи на те, що сонце було ясне, а повітря чисте і свіже, великі суворі хвилі, що здавалися чорними порівняно з білою як сніг піною, що вкривала їхні гребені, протискалися крізь вузький прохід до гавані, нагадуючи людину, що проштовхується крізь натовп. Я була щаслива від думки, що Джона-тан учора перебував не на морі, а на суші. Але чи на суші він? Може, він на морі? Де він і як йому? Я продовжую страшенно хвилюватися за нього. Якби я тільки знала, що зробити, я б усе зробила!

10 серпня.

Похорони бідолашного капітана влаштовували дуже зворошливі. Здається, всі човни порту були присутні, а капітани несли домовину всю дорогу від Тет Хілл Пір до самого цвинтаря. Ми разом із Люсі рано вирушили до нашого старого місця в той час, як процесія човнів підіймалася

вгору річкою. Звідси було чудово видно, тому ми могли спостерігати всю процесію. Бідолашного капітана опустили в могилу дуже близько від нас. Люсі виглядала страшенно схвильованою. Вона весь час неспокійна, і підоозрюю, що це сон минулой ночі так на неї впливає. Але вона ні за що не хоче зізнатися, що є причиною її тривог... У тому, що містер Свелз був знайдений сьогодні вранці на нашій лаві мертвим із зламаною шию, криється щось дивне. Він, мабуть, як говорив лікар, з переляку впав із лави навзнак; на обличчі завмер вираз страху і жаху, люди, побачивши його, казали, що в них мурашки пробігають по тілу. Бідолашний славний дідусь! Можливо, він побачив перед собою смерть! Люсі така чутлива, що все відбивається на ній набагато сильніше, ніж на інших. Вона щойно схвилювалася через дрібницю, на яку я абсолютно не звернула уваги, хоча й сама дуже люблю собак: прийшов якийсь пан, який і раніше часто приходив сюди по човен, у супроводі свого собаки. Вони обидва дуже спокійні істоти: мені ніколи не доводилося бачити цього чоловіка сердитим і чути гавкіт цього собаки. Під час панаходи собака ні за що хотів підійти до свого господаря, який стояв разом із нами на лаві, а зупинився за кілька ярдів від нас і вив. Господар його говорив до нього спочатку лагідно, потім різко і, нарешті, сердито; але він усе не підходив і не переставав гарчати. Він шаленів: очі його дико виблискували, шерсть настовбурчилася. Нарешті господар його розсердився, зіскочив униз і вдарив собаку ногою, потім, скопивши його за шкірку, потягнув і жбурнув на надгробну плиту, на якій стояла наша лава. Але ледве бідолашна тварина торкнулася каменя, як негайно ж принишкла і почала тремтіти. Вона і не намагалася зійти, а якось сіла, тремтячи і щулячись, і перебувала в такому жахливому стані, що я всіляко прагнула заспокоїти пса, але безуспішно. Всі ці сцени так схвилювали Люсі, що я змусила її перед сном якомога довше погуляти, щоб вона міцно заснула.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Щоденник Мінни Мюррей

Того ж дня.

Однадцята година вечора — ну й втомилася ж я! Якби я твердо не вирішила щодня вести щоденник, то сьогодні вночі не розкрила б його. Ми чудово прогулялися. Люсі страшенно втомилася, і ми погодилися якнайшвидше лягти спати. У цей час прийшов молодий вікарій, і місіс Вестенр запросила його залишитися на вечерю, тому нам із Люсі довелося боротися зі сном до нестяями: я знаю, для мене боротьба ця була жахливою — я відчуваю себе героїнею... Люсі заснула і дихає спокійно, у неї щоки пашіють сильніше від звичайного, вона дуже красива. Якщо містер Холмвуд закохався в неї у вітальні, то уявлю, що б він сказав, якби побачив її тепер. Я сьогодні дуже щаслива — Люсі, здається, вже краще. Я переконана, що вона видужує і що тривожні сни вже припинилися. Я була б цілком щаслива, якби тільки знала, що з Джонатаном... Хай поблагословить і збереже його Бог!

11 серпня, 3 година ранку.

Знову за щоденником. Не можу спати, краще вже писатиму. Я надто схвильована, щоб заснути. З нами сталася неймовірна, якась кошмарна подія. Вночі не встигла я закрити свого щоденника, як відразу ж заснула. Ралтом я прокинулася і сіла на ліжку. Жахливе відчуття страху охопило мене — я відчула якусь пустоту навколо себе. В кімнаті було темно, тому я не могла бачити ліжка Люсі; я крадькома дісталася до нього і почала його обмачувати; ліжко виявилося порожнім. Я запалила сірник і побачила, що Люсі немає в кімнаті. Двері зачинені, але не замкнуті; хоча я замикала їх. Я побоялася розбудити її матір, оскільки останнім часом вона почувалася якось гірше, ніж звичайно, і одягнулася, вирішивши сама розшукати Люсі. Збираючись вийти з кімнати, я здогадалася подивитися, в чому

вона пішла, щоб мати уявлення про її наміри. Якщо в сукні — значить, її треба шукати в будинку, якщо ж у костюмі — поза будинком. Сукня і костюм виявилися на своїх місцях. «Слава Богу, — подумала я, — вона не могла далеко піти в одній нічній сорочці». Я спустилася сходами і подивилася у вітальні — її немає. Тоді я почала шукати по всіх кімнатах із поступово нарощуючим відчуттям страху. Таким чином я дісталася до входних дверей, вони виявилися відчиненими, але не навстіж, а злегка прочинені. Зазвичай слуги на ніч ретельно замикають ці двері, і я почала боятися, що Люсі вийшла надвір. Але роздумувати було ніколи, тим більше що страх зовсім позбавив мене здатності розбиратися в деталях. Я закуталася у велику важку шаль і вийшла; годинник пробив першу годину, коли я пробігла по Крешенду; не було видно ані душі. Я побігла вздовж Північної тераси, але білу фігуру, яку я шукала, не знайшла. З краю Західної кручі над молом я подивилася через гавань на Східну кручу, вагаючись між надією і побоюванням побачити Люсі на нашему улюбленному місці. Круглий місяць яскраво освітлював усю місцевість, а хмари навколо нього перетворили всю сцену на море світла й тіней. Деякий час я нічого не могла побачити, бо церква Святої Марії і вся найближча до неї місцевість були в тіні. Потім, коли хмара звільнила місяць, я передусім побачила руїни абатства; а коли вузька смуга світла рушила далі, то вона освітила церкву і цвінтар. Мое припущення виправдалося: місяць осяяв білу як сніг фігуру, що сиділа на нашій улюблений лаві. Але тут нова хмара занурила все в морок, і я більше нічого не встигла роздивитися; мені тільки здалося, що позаду лави, на якій сиділа біла фігура, стояла якась чорна тінь і нахилялася над нею. Це була людина чи тварина — я не могла визначити, але я не дочекалася, доки знову яснішатиме, а кинулася біги сходами до молу, повз рибний ряд прямо до мосту — єдиним шляхом, який вів до Східної кручі. Місто здавалося вимерлим. Я була дуже рада цьому, оскільки не

...Мені тільки здалося, що позаду лави, на якій сиділа біла фігура, стояла якась чорна тінь і нахилялася над нею...

хотіла, щоб були свідки жахливого стану Люсі. Час і відстань здавалися мені нескінченими, коліна мої третміли, і я, задихаючись, підіймалася нескінченими сходинками до абатства. Я, мабуть, ішла дуже швидко, оскільки у мене й зараз таке відчуття, ніби мої ноги налиті свинцем, а суглоби заніміли. Коли я дійшла майже до гори, то вже могла розрізнати лаву і білу фігуру; незважаючи на те, що було темно. Виявляється, я не помилялася: якась довга, чорна тінь стояла, нахилившись над білою фігурою, що зігнулася. Я крикнула з переляку: «Люсі! Люсі!», тінь підвела голову, і зі свого місця я чітко розрізнила бліде обличчя з червоними блискучими очима. Люсі не відповідала, і я побігла до цвінтарних воріт.. Коли я увійшла, то церква опинилася між мною і лавою, тому на мить я втратила Люсі із очей. Коли я вийшла через церкву, місяць, звільнившись від хмари, так яскраво світив, що я чітко побачила Люсі з відкинутою на спинку лави головою. Вона була тепер зовсім сама. Біля неї не було навіть ознак живої істоти.

Коли я нахилилася до неї, то побачила, що вона ще спить. Рот у неї був напіввідкритий, але дихала вона не так рівно, як завжди, а якось важко, ніби прагнучи вдихнути більше повітря. Коли я підійшла до неї, вона несвідомо підняла руку і розірвала комір своєї нічної сорочки, який закривав їй шию, при цьому вона здригнулася, не наче відчула холод. Я закутала її в свою теплу шаль і щільно стягнула краї біля шиї, оскільки боялася, щоб вона не застудилася, розгулюючи вночі в самій сорочці. Я боялася розбудити її відразу і, бажаючи залишити руки вільними, щоб допомогти їй, закріпила біля шиї англійською шпилькою. Але поспішаючи, я, мабуть, необережно зачепила чи подряпала її шпилькою, тому що після того, як вона почала спокійно дихати, вона весь час хапалася рукою за горло і стогнала. Закутавши її гарненько, я почала обережно будити її. Спочатку вона не озивалася, потім сон її став тривожнішим, і часом вона стогнала та зітхала.

Нарешті, я взялася енергійно будити її. Вона розплющила очі й прокинулася. Люсі аніскільки не здивувалася, побачивши мене, мабуть, не відразу здогадавшись, де знаходиться. Коли я сказала, щоб вона зараз же йшла додому, вона вмить підвелається і слухняно, як дитя, пішла замною.

Нам пощастило, і ми дісталися до будинку, нікого не зустрівши. У мене весь час серце так калатало, що здавалося, ніби я непрітомнію. Я страшенно перелякалася за Люсі, не тільки за її здоров'я, яке могло погіршитися після цієї нічної пригоди, але й за її репутацію, якщо ця історія набуде розголосу. Діставшись, нарешті, додому, ми насамперед відтерли ноги і разом помолилися Богу, дякуючи за порятунок, потім я вклала Люсі в ліжко. Перш ніж заснути, вона просила і заклинала мене нікому, навіть матері, не говорити ні слова про її пригоду. Спочатку я вагалася дати їй цю обіцянку, але, пригадавши про стан здоров'я її матері і знаючи, як сильно така річ може налякати її, я вирішила, що розумніше буде змовчати про це. Сподіваюся, що я прийняла правильне рішення. Я замкнула двері і прив'язала ключ до своєї руки, отже, тепер, сподіваюся, мене більше не турбуватимуть.

Того ж дня. Опівдні.

Усе йде добре. Люсі спала, доки я її не розбудила. Мене дуже засмучує, що моя необережність з англійською шпилькою поранила її. Я, мабуть, поранила її дуже сильно, бо шкіра у неї на шиї виявилася проколеною. Можливо, я захопила шпилькою трохи шкіри і, застібаючи, проколола її наскрізь, оскільки на горлі два маленькі отвори, ніби від уколу голкою; крім того, на нічній сорочці виднілася крапля крові. Коли я, налякана цим, вибачалася перед нею, вона розсміялася і приголубила мене, сказавши, що навіть не відчуває нічого. На щастя, ранки ці не можуть залишити шраму, тому що вони дуже незначні.

12 серпня.

Мої припущення щодо спокійної ночі не виправдалися, оскільки я вночі була двічі розбуджена тим, що Люсі прагнула вийти. Навіть уві сні вона здавалася обуреною тим, що двері виявилися замкнутими, і дуже незадоволена лягла назад у ліжко. Я прокинулася вдосвіта і почула цвірінськання пташок під вікном. Люсі теж прокинулася, і мені було приємно, що вона почувалася краще, ніж попереднього ранку. До неї знову повернулася вся її колишня безтурботна веселість, вона підійшла і, притиснувшись до мене, розповіла все про Артура. Я ж поділилася з нею своїми побоюваннями щодо Джонатана, і вона спробувала мене заспокоїти.

13 серпня.

Знову спокійний день і знову сон із ключем на руці. Вночі я знову прокинулася і застала Люсі, коли вона сиділа на ліжку. Вона вступилася у вікно, але глибоко спала. Я встала з ліжка і, розсунувши штору, визирнула у вікно. Місяць яскраво світив; у його променях небо і море, які ніби злилися в одну глибоку, тиху таємницю, були сповнені невимовної краси. Перед вікном, без упину кружляв великий кажан; осяянний місячним світлом, він то з'являвся, то знову зникав; часом він дуже швидко підлітав до вікна, але потім, мабуть, злякавшись мене, полетів через гавань до абатства. Коли я відійшла від вікна, Люсі вже спокійно лежала і спала. Більше вона жодного разу не підіймалася за всю ніч.

14 серпня.

Сиділа на Східній кручі та писала цілий день. Люсі, здається, так само закохалася в це містечко, як і я. Її важко догукатися звідси додому на сніданок, або на чай, або на обід. Сьогодні вдень вона зробила дуже дивне зауваження: ми поверталися додому до обіду і, коли були вгорі сходів, зупинилися, щоб, як завжди, помилуватися крає-

видом. Червоне проміння призахідного сонця осягало Східну кручу і старе абатство; здавалося, ніби все довкола купалося в прекрасному рожевому свіtlі. Ми мовчки стояли і милувалися, аж раптом Люсі прошепотіла ніби подумки:

— Знову його червоні очі, вони завжди такі.

Цей дивний вислів, що зірвався ні з того ні з цього з її вуст, по-справжньому налякав мене. Я обережно озирнулася, щоб добре роздивитися Люсі, але так, щоб вона не помітила цього, і побачила, що вона була в напівсонному стані з дуже дивним, не зрозумілим мені виразом обличчя; я нічого не сказала, але простежила за направом її погляду. Вона дивилася на нашу улюблену лаву, на якій самотньо сиділа якась темна фігура. Я сама трохи злякалася, бо мені здалося, що у незнайомця були великі очі, які палали, як смолоскипи; але коли я подивилася вдруге, ілюзія зникла. Це просто червоне світло сонця відбивалося у вікнах церкви Святої Марії. Я звернула увагу Люсі на це явище, вона здригнулася й отямилася, але все-таки була сумна; можливо, вона згадала пригоду тієї жахливої ночі. Ми ніколи не згадуємо про це, тому й тепер я нічого не сказала, і ми вирушили додому обідати. У Люсі заболіла голова, і вона рано пішла спати. Я ж пройшлася трохи кручами і була сповнена солодкого смутку, оскільки думала про Джонатана. Коли я поверталася додому, то місяць так яскраво світив, що, крім передньої частини кварталу Крешенд, який починається біля нас, можна було чітко бачити все. Я поглянула на наше вікно і побачила голову Люсі, що визирала з нього. Я подумала, що вона, можливо, дивиться на мене, тоді я дістала носову хустинку і почала махати. Вона не звернула на це ніякої уваги і зовсім не рухалася. Тут по будинку якраз поповзло світло місяця і впало на вікно, тоді я побачила, що Люсі сидить на підвіконні з відкинуту назад головою і заплющеними очима, а біля неї вmostилося щось подібне до великого птаха. Боячись, як би вона не застудилася, я швидко побігла вгору сходами, але коли я зайшла до спальні, Люсі була вже в ліжку і міцно

спала, важко дихаючи. Вона тримала руку біля горла, неначе оберігаючи його від холоду. Я не будила її, тільки закутала потепліше і подбала, щоб вікна й двері були добре замкнуті.

Люсі виглядала чудово, але трохи блідіше від звичайного, і під очима у неї були якісь дивні тіні, які мені зовсім не сподобалися.

15 серпня.

Встала пізніше від звичайного. Люсі була стомлена і продовжувала спати, доки нас не покликали до столу. За сніданком на нас чекав приємний сюрприз. Батькові Артура стало краще, і він квапить весілля. Люсі сповнена безтурботного щастя, а мати її водночас і рада, і засмучена. Трохи пізніше того ж дня вона пояснила мені причину цього. Вона дуже засмучена, що доводиться розлучитися з Люсі, але задоволена, що Люсі скоро буде кому за нею доглянути. Бідолашна, мила леді! Вона зізналася мені, що у неї порок серця. Вона не говорила про це Люсі і просила мене тримати це в секреті; лікар сказав, що їй залишилося жити щонайбільше кілька місяців.

17 серпня.

Не вела щоденника цілих два дні. У мене не вистачало духу заповнювати його. Якась чорна тінь ніби обгортає наше щастя. Жодних звісток про Джонатана. Люсі слабшає і слабшає, а дні її матері полічені. Люсі чудово спить і насолоджується гарним повітрям; але незважаючи на це, рум'янець у неї на щоках блідне, і вона щодень стає більш кволою і млявою. Я чую, як вона ночами дихає дедалі важче. Ключ від дверей у мене щоночі на руці, але вона встає іходить кімнатою або сидить біля відчиненого вікна. Минулої ночі, коли я прокинулася, знову застала її біля відчиненого вікна, і коли я хотіла її розбудити, то не змогла: вона була непритомною. Коли мені нарешті вдалося привести її до тями, вона була неймовірно

слабка і тихо плакала, прагнучи відсапатися. Коли я запитала, як вона опинилася біля вікна, то вона похита-ла головою і відвернулася. Сподіваюся, що її хвороба не спричинена цим нещасним уколом шпильки. Доки вона спала, я оглянула її шию. Виявилося, що маленькі ранки ще не загоїлися, вони все ще відкриті і ніби розширили-ся, а краї їхні мають бліде забарвлення. Вони нагадують білі кружечки з червоними центрами; якщо вони не за-гояться за декілька днів, я настійно вимагатиму, щоб їх оглянув лікар.

**Лист Самуїла Ф. Біллінгтона і Син, стряпчих Уайтбі,
Картеру Патерсон і К°, Лондон**
17 серпня.

Вельмишановний пане! До цього додаю накладну на товар, відправлений Великою Північною залізницею. Він повинен бути доставлений у Карфакс поблизу Пурфліта негайно після отримання на станції Кінг-крос. Будинок наразі нежилий, ключі додаю, вони пронумеровані.

Прошу скласти ящики, кількістю 50, що входять до цього вантажу, у зруйнованій частині будинку, позначені буквою «А» на плані, який до цього додається. Вашому аген-тovі неважко буде знайти місце, оскільки це стара капли-ця будинку. Товар відправлять сьогодні, о 9 г. 30 хв. вечора, і він повинен бути в Кінг-кросі завтра, о 4 г. 30 хв. дня. Оскільки наш клієнт бажав би одержати вантаж якнай-швидше, вам доведеться на призначений час приготувати вози, аби негайно ж доставити ящики за призначенням. Щоб уникнути можливих затримок через платежі у вашо-му відділенні, додаю чек на десять фунтів, щодо отриман-ня якого прошу видати квитанцію. Якщо витрат буде мен-ше, то можете повернути залишок, якщо більше, то ми вам негайно випишемо чек на витрачений надлишок. Коли ви закінчите справу, залиште ключі в будинку, де власник сам їх візьме. Від вхідних дверей у нього є свій ключ. Прошу вас не мати до нас претензій за те, що ми порушу-

ємо правила ввічливості, настійно прохаючи вас поквапитися з доставкою.

Відданий вам,
Самуїл Ф. Біллінгтон і Син.

Лист Картера Патерсон і К°, Лондон
Біллінгтону і Син, Уайтбі
24 серпня.

Вельмишановний пане! 10 фунтів ми одержали, просимо надіслати чек ще на 1 фунт сімнадцять шилінгів і дев'ять пенсів, котрі з вас належать, як це видно з доданого рахунку. Товар доставлено згідно з інструкцією, а зв'язка ключів залишена, як було вказано, в передпокой.

З повагою
За Картера Патерсон і К° (підпис нерозбірливий).

Щоденник Міни Мюррей

18 серпня.

Сьогодні я щаслива і знову пишу, сидячи на нашій лаві на цвінтарі. Люсі набагато краще. Минулой ночі вона спала прекрасно і жодного разу мене не потривожила. Рум'янець поступово повертається до неї, хоча вона все ще бліда і погано виглядає. Якби вона слабувала на недокрів'я, її стан був би зрозумілим, але ж цього немає. Вона жвава, весела і мила. Вся хворобливість зникла, і вона щойно згадувала про те, як я застала її сплячою на цьому місці.

Яскористалася з її балакучості і запитала, робила вона все це уві сні чи ж усвідомлено. Тут вона подивилася на мене з ніжною, ясною посмішкою, якою принишкла і заглибилася в спогади тієї ночі: «Я ніби не зовсім спала; мені навіть здавалося, що все це було наяву. Мені чомусь раптом захотілося прийти сюди, але чому, не знаю. Я пам'ятаю крізь сон, що я йшла вулицями і перейшла міст. Коли я підіймалася сходами, то почула завивання стількох собак, що здавалося, все місто було повне псів, які

вили всі одразу. Потім мені туманно пригадується щось довге, темне з червоними очима, саме такими, як той захід сонця, потім щось ніжне і гірке раптом охопило мене; потім мені здавалося, ніби я занурююся в глибоку зелену воду, і я чула якийсь спів, як це за розповідями буває з потопельниками; потім усе закрутилося переді мною, і моя душа ніби покинула мое тіло і ширяла десь у повітрі. Пригадую, мені ще здалося, що Східний маяк опинився якраз піді мною; потім мене охопило якесь болісне відчуття і неначе почався землетрус, після чого я вийшла із заціпеніння і побачила тебе. Я бачила, як ти мене будила, перш ніж відчула це».

Вона розсміялася. Мені це здалося неприродним, і я уважно поглянула на неї. Її сміх мені зовсім не сподобався, я вирішила, що краще з нею не говорити про це, і перейшла на іншу тему. Люсі знову стала колишньою. Дорогою додому вітер підбадьорив її, і щоки порожевіли. Мати Люсі зраділа, побачивши її, і ми провели чудовий вечір.

19 серпня.

Радість! радість! радість! Хоча й не все радість. Нарешті звістка про Джонатана. Бідолаха був хворий; ось чому він не писав. Я не боюся вже тепер про це думати чи говорити; коли я все знаю. М-р Хаукінс переслав мені листа і сам дописав кілька зворушливих рядків. Мені доведеться сьогодні вранці поїхати до Джонатана, допомогти, якщо потрібно буде, доглядати його і привезти додому. М-р Хаукінс пише, що було б зовсім не погано, якби ми незабаром одружилися. Я плакала над листом цієї милої сестри милосердя. План моєї подорожі вже розроблений, і багаж укладений. Я беру тільки одну зміну одягу; Люсі привезе мені все інше до Лондона і залишить у себе, доки я не пришлю за ним, оскільки, може статися, що... але більше мені не варто писати, розповім усе Джонатану, моєму чоловікові. Лист, який він бачив і якого торкався, буде мене втішати, доки ми з ним не зустрінемося.

Лист сестри Агати,
лікарня Святого Йосипа і Святої Марії,
до міс Вільгельміни Мюррей

12 серпня.

Будапешт

Вельмишановна пані!

Пишу за бажанням м-ра Джонатана Харкера, який ще недостатньо зміцнів, щоб писати самому, хоча йому вже набагато краще, дякувати Богу і Св. Йосипу та Св. Марії. Він пролежав у нас близько шести тижнів у найсильнішій лихоманці. Він просив мене заспокоїти свою наречену і переказати їй, крім того, що з цією ж поштою він посилає листа м-ру Пітерові Хаукінсу, якому передає своє глибоке шанування і повідомляє, що дуже засмучений своєю затримкою і що справа його завершена. Він пробуде ще кілька тижнів у нашому санаторії, розташованому в горах, а потім вирушить додому. Крім того, він просив мене повідомити вас, що у нього не вистачає грошей, аби розплатитися, а він бажав би сплатити тут, бо знайдуться інші, нужденніші.

Прийміть запевнення в повній моїй пошані, і хай благословить вас Бог.

Ваша сестра Агата.

P. S. Оскільки мій пацієнт заснув, то я знову розкриваю цього листа, щоб повідомити вас про ще дещо. Він мені все розказав про вас і про те, що ви скоро будете його дружиною. Хай благословить вас обох Творець. У нього був, мабуть, якийсь приголомшливий удар — такоже наш лікар — і в своїй лихоманці він постійно марить усілякими жахами: вовками, отрутою і кров'ю, примарами і демонами, і я боюся навіть сказати, чим ще, але будьте з ним обережні і стежте за тим, щоб його нічого не турбуваю; сліди такої хвороби не скоро зникнуть. Ми вже давно написали б, та нічого не знали про його друзів, а з його розмов нічого не могли зрозуміти. Він приїхав поїздом із

Клаузенбурга, і начальник станції розповідав служовцю, що на станції він кричав, щоб йому дали квиток додому. Бачачи з усього, що він англієць, йому видали квиток до кінцевої станції цієї залізниці. Будьте спокійні за нього, оскільки за ним дбайливо доглядають. Своєю ласкою і вихованістю він полонив наші серця. Тепер йому дійсно набагато краще, і я не сумніваюся, що за кілька тижнів він зовсім видужає, але заради його ж порятунку будьте з ним дуже обережні. Я молитимуся за ваше довге щастя Господові Богу і Святому Йосипу та Святій Марії.

Щоденник лікаря Сьюарда

19 серпня.

Учора ввечері Ренфілд дивно і несподівано змінився. Близько 8-ої години він зробився збудженим і почав нишпорити всюди, як собака на полюванні. Служник був цим вражений і, знаючи, як я ним цікавлюся, постарався, щоб Ренфілд розговорився. Зазвичай Ренфілд ставиться з повагою до обслуги, часом навіть з підлабузництвом: але сьогодні, за словами служника, він тримався з ним гордово. Ні за що не схотів зробити поблажку і поговорити. Ось усе, чого той добився від нього: «Я не бажаю з вами говорити; ви тепер для мене не існуєте; тепер пан мій поряд».

Служник вважає, що Ренфілда раптом охопив напад релігійної манії. О 9-ій годині вечора я сам відвідав його. У надмірній самовпевненості відмінність між мною і служником здалася йому нікчемною. Це схоже на релігійну манію, і скоро він, мабуть, загордиться та вважатиме себе за Бога.

За півгодини або навіть більше Ренфілд дійшов до великого збудження. Я удав, що не стежу за ним, але все-таки спостерігав дуже уважно; в його очах раптом з'явився той хитрий вираз, який ми помічаємо зазвичай у божевільного, захопленого якоюсь нав'язливою думкою. Потім він відразу заспокоївся і всівся на краю ліжка, вту-

пившись у простір блискучими очима. Я вирішив перевірити, удає він із себе апатичного чи насправді такий, і завів із ним розмову на тему, якою він завжди цікавився. Спочатку він нічого не відповідав, потім сказав гидливо:

— Так ну їх усіх! Вони аніскільки мені не потрібні.

— Що? — запитав я, — чи не хочете ви цим сказати, що не цікавитеся павуками? (Тепер павуки його слабкість, і його записник повний зображенъ павуків.)

На що він двозначно відповів:

— Дружки молодої тішать погляди тих, хто виглядає наречену, але з появою нареченої вони перестають існувати для присутніх.

Він не хотів пояснити значення своїх слів і весь той час, що я у нього пробув, мовчки просидів на своєму ліжку.

Я повернувся до себе і ліг спати.

Прокинувся я, коли пробило другу годину і прийшов черговий, посланий з палати з повідомленням, що Ренфілд утік. Я нашвидку одягнувся і негайно ж спустився вниз; мій пацієнт дуже небезпечна людина, щоб залишати його на волі. Його ідеї можуть дуже погано відбитися на сторонніх. Служник чекав на мене. Він сказав, що лише 10 хвилин тому він бачив Ренфілда через вічко дверей сплячим. Потім його увагу привернув дзенькіт розбитого скла. Коли він кинувся до кімнати, то побачив у вікні тільки п'яти і негайно ж послав по мене. Хворий в одній нічній сорочці і, напевно, не встиг утекти далеко. Черговий вирішив, що краще простежити, куди він піде, інакше, виходячи з дому через двері, можна загубити його з поля зору. Черговий був дуже товстий, щоб протиснутися у вікно, а оскільки я худорлявий, то з його допомогою легко проліз ногами вперед і зіскочив на землю. Служник сказав, що пацієнт повернув по дорозі ліворуч, і я побіг як тільки міг за ним. Проминувши дерева, я побачив білу фігуру, що здиралася по високій стіні, яка відділяє наше володіння від сусідів. Я зараз же повернувся і наказав черговому негайно покликати чотирьох служників на той

випадок, якщо хворий у буйному стані, і виrushити за ним у Карфакс. Сам же я дістав драбину і переліз через стіну вслід за втікачем. Я якраз побачив Ренфілда, що зникав за рогом будинку, і погнався за ним. Він уже був далеко, і я побачив, як він притиснувся до оббитих залізом дубових дверей церкви. Він розмовляв із кимось, а я боявся підійти туди, щоб його не налякати, інакше він міг втекти. Гнатися за бджолиним роєм ніщо порівняно з гонитвою за напівголим божевільним, коли у нього напад. Незабаром я, проте, переконався в тому, що він абсолютно не звертає уваги на будь-кого, і почав наближатися, тим паче, що мої люди теж встигли перелізти через стіну й оточити його. Я слухав, як він говорив: «Я тут, пане мій, щоб вислухати Ваш наказ. Я Ваш раб, і Ви винагородите мене, оскільки я буду Вам вірний. Я давно вже чекаю на Вас. Тепер Ви тут, і я готовий до виконання Ваших наказів і сподіваюся, що Ви не обійдете мене, дорогий мій Пане, і наділятимете мене Вашим добром».

Як би там не було, він просто старий жадібний жебрак. Він думає про хліб і риб, коли переконаний, що перед ним Бог. Його манія — якась дивна комбінація. Коли ми його захопили, він боровся, як тигр. Він цеймовірно сильний і був більше схожий на дикого звіра, ніж на людину. Я ніколи не бачив божевільного в такому нападі сказу; і сподіваюся, що ніколи більше не побачу. Щастя ще, що ми захопили його вчасно. З його силою і рішучістю він міг би накоїти багато лиха. Тепер він, в усікому разі, безпечний, бо ми наділи на нього сорочку і зв'язали.

Зараз він тільки промовив перші зв'язні слова:

«Я терпітиму, Пане мій. Я вже відчуваю наближення цього. Час настає — настає — настає!»

Спочатку я був дуже збуджений, щоб заснути, але цей щоденник заспокоїв мене, і я відчуваю, що сьогодні спатиму.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Лист Мінни Мюррей до Люсі Вестенр

24 серпня.

Будапешт

Дорога моя Люсі!

Я знаю, що тобі дуже хочеться знати все, що відбулося зі мною відтоді, як ми розлучилися на вокзалі Уайтбі. Дороги я не помітила, оскільки мене постійно непокоїла думка, яким я застану Джонатана.

Застала я бідолаху в жахливому вигляді — абсолютно схудлим, блідим і страшенно слабким. Очі абсолютно втратили властивий Джонатану вираз рішучості, і той вражаючий спокій, яким, як я часто говорила тобі, дихало його обличчя — тепер зник. Від нього залишилася одна лише тінь, і він нічого не пам'ятає, що з ним відбувалося останнім часом. В усякому разі, він хоче, щоб я так думала. Видно, він пережив страшне етичне потрясіння, і я боюся, що якщо він почне згадувати, це відіб'ється на його розумі. Сестра Агата — добра людина і природжена доглядальниця — розповідала мені, що в маренні він говорив про жахливі речі. Я просила її сказати, про які саме; але вона тільки хрестилася і відповіла, що ніколи не зможе цього передати, що марення хворого — таємниця від всіх, і що якщо сестрі милосердя і доводиться почути яку-небудь таємницю під час виконання своїх обов'язків, то вона не має права її виказувати... Він спить... Я сиджу біля його ліжка і дивлюся на нього. Ось він прокидається... Прокинувшись, він попросив, щоб подали костюм, бо йому було потрібно щось дістати з кишені. Сестра Агата принесла всі речі Джонатана. Серед них я побачила записник. Мені дуже хотілося прочитати його, бо я здогадалася, що знайду в ньому розгадку всіх його тривог. Можливо, він вгадав це бажання, оскільки раптом попросив мене відійти до вікна, сказавши, що йому хочеться залишитися самому на короткий час. Трохи згодом Джонатан покликав мене; коли я підійшла, він звернувся з дуже серйозним

виглядом, тримаючи записник у руках, із такими словами: «Вільгельміно, ти знаєш, люба, мій погляд на ту відвертість, яка повинна панувати у стосунках між чоловіком і дружиною: між ними не повинно бути жодних таємниць, жодних непорозумінь. Я пережив сильне етичне потрясіння; коли я згадую про те, що сталося, то відчуваю, що у мене голова йде обертом, і я абсолютно не знаю, чи сталося все це зі мною насправді або ж це марення божевільного. Ти знаєш, що я переніс запалення мозку, знаєш, що був близький до того, щоб збожеволіти. Моя таємниця тут, у зошиті, але я не хочу її знати... Потім я хочу нагадати тобі, моя люба, що ми вирішили одружитися, як тільки всі формальності будуть виконані. Чи хочеш ти, Вільгельміно, розділити зі мною моє покликання? Ось мій зошит. Збережи його в себе, прочитай, якщо хочеш, але ніколи не говори зі мною про це».

Тут він, знесилившись, упав на ліжко, я ж поклала зошит під подушку і поцілувала його. Я попросила сестру Агату піти до директора по дозвіл призначити наше весілля на сьогоднішній вечір, і ось я сиджу і чекаю на відповідь...

Вона щойно повернулася і сказала, що послали по священика Англійської місії. Ми вінчаємося за годину, тобто як тільки Джонатан прокинеться...

Мила Люсі, ось і відбулося! У мене дуже урочистий настрій, але я дуже, дуже щаслива. Джонатан прокинувся годиною пізніше, коли все вже було приготовлено; його посадили на ліжко й обклали подушками, він вимовив дуже твердо і рішуче своє «так, я згоден», я ж була ледве в змозі говорити; мое серце було таке переповнене, що я ледве промовила ці декілька слів. Я повинна тобі повідомити про свій весільний подарунок. Коли священик і сестричка залишили нас із чоловіком наодинці, я взяла з під подушки щоденник, запечатала його і, показавши чоловікові, сказала, що цей щоденник послужить запорукою нашої віри один в одного; що я ніколи не розкрию його, хіба тільки в ім'я порятунку або на виконання якогось непорушного обов'язку.

Тоді він поцілував і обійняв мене своїми слабкими руками, і це було ніби запорукою нашого майбутнього життя...

Чи знаєш ти, люба Люсі, чому я розповідаю тобі про все? Не тільки тому, що це так близько мені, а й тому, що ти завжди була мені дорога. Я хочу швидше побачити тебе, тепер, коли я така щаслива в заміжжі. Я хочу, щоб ти була так само щаслива, як я. Любая моя, хай пошле тобі Всемогутній Бог таке ж щастя на все життя, хай протече воно безхмарно, сповнене безтурботного щастя!

Вічно любляча тебе *Міна Харкер*.

Щоденник лікаря Сьюарда

28 серпня.

Хвороба Ренфілда протікає значно цікавіше. Він тепер настільки заспокоївся, що з'явився просвіток у його манії. Перший тиждень після того жахливого нападу пройшов у неймовірно буйному стані. Наприкінці тижня, вночі, якраз при повному місяці, він несподівано заспокоївся і почав бурмотіти про себе: «Тепер я можу чекати; тепер я можу чекати». Служник повідомив мене про це, і я негайно заїшов до нього; він усе ще був у гамінній сорочці й перебував в оббитій повстю кімнаті буйного відділення; але вираз обличчя став спокійнішим. Я залишився цілком задоволений його виглядом і негайно ж розпорядився, щоб його звільнити. Обслуга вагалася, але врешті-решт виконала мій наказ. Найдивніше, що у пацієнта виявилося достатньо гумору, аби помітити їхнє вагання; він підійшов до мене впритул і прошепотів, поглядаючи на них крадькома:

— Вони боятьсяся, що я вас ударю! Подумати тільки — щоб я вас ударив! От дурні!

Але сьогодні ввечері він більше не побажав розмовляти. Навіть пропозиція кошеняти або великої кішки не могла його спокусити. Він відповів:

— Я не визнаю хабарів у вигляді кішок; у мене є багато іншого, про що потрібно подумати, і я можу почекати.

Трохи згодом я його залишив. Служник говорить, що

він був спокійний до світанку, потім раптом почав хвилюватися і нарешті впав у буйний стан, який дійшов у нього до пароксизму¹ і перейшов у летаргічний сон².

Три ночі повторюється з ним те саме: надмірне збудження протягом всього дня, потім спокій від сходу місяця до сходу сонця. Як би мені хотілося мати ключ до розгадки цього явища! Здається, ніби щось систематично впливає на його стан... Вдала думка! Сьогодні вночі ми влаштовуємо пастку нашому божевільному. Раніше він утік проти нашої волі; тепер же ми йому самі підлаштуємо втечу. Ми дамо йому можливість втекти, але люди йтимуть за ним невідступно на випадок нещастя.

23 серпня.

Завжди стається те, на що менше за все чекаєш. Наша пташка, знайшовши свою клітку відчиненою, не схотіла відлетіти, тому всі наші витончені плани розвіялися геть чисто. В усікому разі, одне ми зрозуміли, а саме: що неспокійний період у нього досить тривалий. І ми тому зможемо в майбутньому звільнити його тільки на кілька годин. Я віддав черговому служникові розпорядження переводити Ренфілда за годину до сходу сонця до оббитої повстю кімнати: хай хоч тіло цього бідного душевно хворого наслоджується спокоєм, якого не може мати його дух. Тихіше, знову несподіванка, мене кличуть, хворий знову втік!

Пізніше.

Ще одна нічна пригода. Ренфілд дочекався моменту, коли черговий відвернувся, і непомітно ушився. Я наказав служникам вирушати на пошуки. Ми застали його на старому місці, біля дубових дверей старої церкви. Побачивши мене, він оскажений. Якби Ренфілда служники вчасно

¹ Пароксизм (гр.) – раптове виникнення або посилення ознак хвороби на відносно короткий проміжок часу.

² Летаргічний сон – хворобливий стан людини, схожий на сон, під час якого хворий не реагує на подразнення.

не схопили, він, напевно, вбив би мене. Того часу, коли ми його скрутили, сталося щось дивне. Він подвоїв свої сили, бажаючи звільнитися, але раптом абсолютно затих. Я інстинктивно озирнувся, але нічого не помітив. Тоді я простежив за поглядом хворого: виявилося, він пильно дивився на освітлене місяцем небо; я не помітив нічого підозрілого, хіба тільки кажана, що летів на захід. Хворий наш спокійнішав і, нарешті, вимовив:

— Вам немає потреби зв'язувати мене; я все одно не вириватимусь.

Ми дійшли додому абсолютно спокійно; я відчуваю, що в цьому криється щось зловісне... Я не забуду цієї ночі.

Щоденник Люсі Вестенр

Гілінгем, 24 серпня.

Мені необхідно за прикладом Міни записувати все, а потім, при зустрічі, ми зможемо обмінятися нашими щоденниками. Хотілося б знати, коли ж це буде, нарешті? Хотілося б, щоб вона знову була зі мною! Я почиваюся дуже нещасною. Минулої ночі мені снилося знову те саме, що й тоді в Уайтбі. Мабуть, це наслідок зміни клімату, або ж повернення додому так на мене подіяло; в моїй голові сум'яття і плутанина, я нічого не можу пригадати, але відчуваю незрозумілий страх і дивну слабкість. Артур вийшов до сніданку і, побачивши мене, жахнувся, а мені забракло сили волі вдавати веселий настрій. Можливо ляжу сьогодні спати в спальні мами; я вибачуся і спробую її умовити.

25 серпня.

Знову дуже поганя ніч. Мама не погодилася на моє прохання. Їй самій дуже погано, і вона, без сумніву, боялася, що завадить мені спати. Я прагнула пильнувати, і якийсь час мені вдавалося не засинати; але разом із ударом годинника опівночі я задрімала. За вікном хтось шумів — чулося ніби шелестіння великих крил; наскільки пам'ятаю, я не звернула на це уваги; трохи згодом, здається,

заснула. Весь час кошмари. Хоч би пригадати — які! Сьогодні я дуже слабка. Мое обличчя бліде, як у примари. Крім того, у мене болить шия. Мабуть, щось недобре сталося з моїми легенями, оскільки мені не вистачає повітря. Я все-таки постараюся якось приховати свій стан від Артура, бо мій вигляд його засмучує.

Лист Артура Холмвуда до лікаря Сьюарда

Готель Альбемарль, 31 серпня.

Дорогий Джеку!

Дуже прошу тебе зробити мені послугу. Люсі дуже хвора. Нічого визначеного немає, але виглядає вона жахливо і щодень їй гіршає. Я розпитував, що з нею; з матір'ю Люсі не наважуюся говорити про це, оскільки турбувати її не можна, враховуючи небезпечний стан її здоров'я. Це може мати для неї фатальні наслідки. Місіс Вестенр зізналася, що її доля вирішена — у неї найсильніший порок серця. А тим часом я відчуваю, щось загрожує здоров'ю Люсі, — не можу без болю дивитися на неї; я сказав їй, що попрошу тебе вислухати її. Спочатку вона ні за що не хотіла — я здогадуюся чому, старий друже; але врешті-решт, все-таки погодилася. Я розумію, друже мій, як буде важко тобі, але в ім'я її порятунку ти повинен узяти лікування на себе. Приїжджай у Хіллінгтон завтра о 2 годині до сніданку, щоб не викликати підозр місіс Вестенр; після сніданку Люсі знайде який-небудь привід залишитися з тобою наодинці. Я прийду до чаю, а потім ми зможемо разом піти. Я дуже схвильований її хворобою і хочу знати всю правду після огляду. Приїжджай неодмінно.

Твій Артур.

Телеграма Артура Холмвуда до Сьюарда

1 вересня.

Батькові погано. Викликаний до нього. Напиши результат детально в Ринг. Якщо необхідно, прийду негайно.

Лист лікаря Сьюарда до Артура Холмвуда

2 вересня.

Дорогий друге! Що стосується здоров'я міс Вестенр, то поспішаю тебе повідомити, що я не знайшов нічого загрозливого, не знайшов навіть натяку на яку-небудь хворобу. Але водночас я надзвичайно незадоволений її зміною від часу моєї останньої зустрічі з нею; мені не вдалося належно оглянути її, цьому заважають наші дружні й світські відносини. Тому я вирішив детально описати те, що сталося, надаючи тобі самому право доходити висновків і вживати заходів. Отже, ось що я зробив і що я пропоную зробити.

Я застав міс Вестенр в удавано веселому настрої. Незабаром я зрозумів, що вона всіляко прагне обдурити свою матір, яка знаходилася тут же, щоб уберегти її від хвилювання. Після сніданку місіс Вестенр пішла відпочивати, і ми залишилися з Люсі наодинці. Тільки-но двері зачинилися, вона скинула з себе маску веселості, впала в знемозі у крісло і затулила обличчя руками. Коли я побачив, що весь її веселий настрій зник, я негайно ж скористався з цього, щоб зайнятися обстеженням. Мені не важко був переконатися в тому, що вона слабує на недокрів'я, хоча це і вразило мене, оскільки звичних ознак хвороби у неї не було, крім того, мені абсолютно випадково вдалося дослідити склад її крові, оскільки Люсі, прагнучи відчинити вікно, порізала собі руку склом, що розбилось; поріз сам по собі був незначний, але це дало мені можливість зібрати декілька крапель крові і проаналізувати їх, — склад крові виявився нормальним; я б сказав, що, судячи зі складу крові, її здоров'я чудове. Фізичним станом Люсі я залишився задоволений, тому з цього боку побоюватися нічого, але оскільки причина її недуги повинна ж у чомусь критися, то я дійшов висновку, що тут вся справа в моральному самопочутті. Люсі скаржиться на утруднене дихання, яке, на щастя, мучить її лише іноді; крім того, на важкий, неначе летаргічний сон із кошмарними сновидіннями,

які її лякають, але завжди нею забуваються. Вона говорить, що в дитинстві мала звичку ходити уві сні і в Уайтбі ця звичка до неї знову повернулася. Так, одного разу вона навіть піднялася на Східну кручу, де міс Мюррей її і знайшla; але вона запевняє мене, що це з нею більше не повторюється. Я здивований, тому зважився на наступний крок: я списався з моїм старим учителем і добрим другом, професором Ван Хелзінком з Амстердама, який чудово розуміється на сумнівних випадках, а оскільки ти мене попередив, що береш усе на себе, то я знайшов потрібним посвятити його в твої стосунки з міс Вестенр. Зробив я це, тільки підкоряючись твоїм бажанням, оскільки сам я був би гордий і щасливий зробити для неї все. Ван Хелзінк з особистої до мене симпатії готовий прийти на допомогу і зробити все можливе. Але незалежно від причини, з якої він згодився приїхати, ми наперед повинні бути готові підкорятися його вимогам. Він дуже в собі впевнений, але викликано це тим фактом, що він дійсно незвичайний лікар. Він філософ і метафізик і водночас один із найвидатніших учених. Крім того, це людина великого розуму. У нього залізні нерви, неймовірно ріщуча натура, страшна сила волі і терплячість, при цьому він найдобріша людина, до якої будь-хто сміливо може звернутися по допомогу. Я пишу тобі про це для того, щоб ти зрозумів, чому я так йому довірюю. Я попросив його приїхати зараз же. Завтра я знову побачуся з міс Вестенр.

Вічно твій, Джон Сьюард.

Лист Авраама Ван Хелзінка до лікаря Сьюарда

2 вересня.

Дорогий друге! Одержанівши твого листа, я негайно ж зібрався в дорогу. На щастя, це вдається, не завдавши ніякого збитку тим, хто мені довірився. Інакше я покинув би їх із важким серцем. Як бачиш, я негайно озвався на твое запрошення і йду до друга, щоб допомогти тим, хто йому дорожить. Поясни своєму приятелеві, що, висмоктавши

отруту з моєї рани, заподіяної мені ударом брудним ногам нашого спільногого нервового друга, ти цим учинком домігся раз і назавжди моєї повної готовності допомагати тобі і всім твоїм близьким. Будь ласка, приготуй для мене кімнату в Східному готелі, щоб я знаходився поблизу хворого; крім того, влаштуй так, щоб я міг побачити молоду леді не надто пізно завтра ж, оскільки дуже може бути, що мені доведеться повернутися додому цієї ж ночі. Якщо буде потрібно, я зумію повернутися за три дні і тоді зможу побути у вас вже довше, а поки що — до побачення, друже мій.

Ван Хелзінк.

Лист лікаря Сьюарда до Артура Холмвуда

З вересня.

Дорогий мій Арчі! Ван Хелзінк вже був тут і виїхав. Він разом зі мною вирушив у Хіллінгем. Завдяки обережності Люсі, мати її снідала не вдома; і ми застали Люсі саму. Ван Хелзінк дуже уважно обстежив пацієнтуку, потім детально про все розповів мені. Надсилаю тобі звіт. Адже я не весь час був присутній при обстеженні хворого. Після огляду він був дуже стурбований і сказав, що треба подумати. Коли я йому повідомив про ту велику дружбу, яка пов'язує нас із тобою, і як ти мені довіряєш, він відповів: «Ти повинен сказати йому все, що про це думаеш; передай йому також і мою думку, якщо вважатимеш це за потрібне. Ні, я не жартую. Це не жарт, а боротьба між життям і смертю, якщо не більше». Я запитав його, що він цим хоче сказати, бо бачив, що він говорить серйозно. Він не дав мені жодного ключа до розгадки; але ти не повинен ображатися на нього, Арчі, оскільки його мовчання служить ознакою того, що його мозок плідно працює, аби розібрatisя в цьому випадку і допомогти Люсі. Він детально все пояснить, коли настане час, у цьому ти можеш бути впевнений. Тому я відповів йому, що детально опишу тобі наш візит.

Ось тобі докладний звіт про наші відвідини. Люсі була життєрадіснішою, ніж тоді, коли я побачив її вперше, і виглядала безумовно краще. Не було того жахливого вигляду, який тебе так схвилював, та й дихання було нормальнє.

Вона дуже мило трималася з професором і прагнула робити все, що було в її силах, аби професор відчував себе вільно й добре, хоча це насилиу вдавалося їй.

Мені здається, Ван Хелзінк помітив це, оскільки знайомий мені косий погляд з-під густих брів виказав його. Потім він почав балакати про сторонні речі, загалом, він говорив про все, окрім хвороби, і так майстерно розважав її, що вдавана веселість Люсі скоро перейшла в щиру. Потроху, абсолютно непомітно він змінив тему, перевів розмову на причину свого приїзду і сказав ніжно та ласково:

«Дорога моя юна міс. Мені страшенно приємно бачити, що вас так люблять. Це дуже багато значить у житті. Він сказав мені, що ви у поганому настрої і неймовірно бліді. Але звідки йому знати молодих леді! Він поглинений своїми божевільними і зайнятий тим, що повертає їм по змозі здоров'я, а значить, і щастя тим, кому вони дорогі. Це вимагає великої праці, зате у нас є відчуття радості й задоволення, що ми в змозі дати таке щастя. Ну а в молодих леді він нічого не розуміє; у нього немає ні дружини, ні дочки; та й хіба молоді — судити молодь, це справа таких старих, як я, у якого стільки турбот і тривог за них. Отже, моя люба, пошлімо його в сад покурити, а ми з вами поговоримо наодинці». Я зрозумів натяк і пішов прогулятися; трохи згодом професор підійшов до вікна і гукнув до мене. Вигляд у нього був дуже суворий; він сказав: «Я її гарненько вислухав, оглянув і не знайшов жодних хворобливих процесів. Я з вами згоден, вона втратила багато крові, але це було раніше; в усікому разі, вона зовсім не малокровна. Я попросив її покликати служницю, якій мені хочеться поставити декілька запитань, щоб з'ясувати собі дещо, оскільки в цьому випадку важливо знати все.

Бо повинна ж існувати якась причина; без причини нічого не буває. Доведеться добре все обміркувати вдома. Прощу щодня надсилати мені телеграмми; якщо буде необхідно, прийду знову. Хвороба мене дуже цікавить, а ця молоденька леді мене зачарувала, і я прийду, коли буде потрібно».

Як я говорив тобі, більше він не сказав би ні слова, навіть якби ми були наодинці. Тепер, Арчі, ти знаєш стільки ж, скільки і я. Я пильно стежитиму за нашою пацієнтою. Сподіваюся, що твій батько видужує. Я розумію, старий друже, як тобі тепер: хворі двоє людей, обое тобі однаково дорогі. Я знаю твій погляд на синівський обов'язок, ти маєш рацію, виконуючи його; але все-таки, якщо знадобиться, я негайно напишу тобі, щоб ти приїхав до Люсі, тому тобі нічого хвилюватися, якщо я тебе не викликаю.

Твій Джон Сьюард.

Щоденник лікаря Сьюарда

4 вересня.

Пацієнт зоофагос ще продовжує мене цікавити: У нього був лише один напад; це сталося вчора в звичний час. Саме перед сходом сонця його охопила стурбованість. Служник був знайомий із цими симптомами і зараз же послав по допомогу. На щастя, люди прибігли саме вчасно, оскільки зі сходом сонця він став таким буйним, що йм довелося напружити сили, аби його стримати. Але за п'ять хвилин він почав поступово заспокоюватися і врешті-решт упав у якусь меланхолію.

Пізніше.

Нова зміна у моого хворого. О п'ятій годині я зазирнув до нього, і він здавався таким же щасливим і задоволеним, як завжди. Він знову ловив мух і ковтав їх, роблячи щоразу відмітку нігтем на стіні. Побачивши мене, він підійшов до мене і вибачився за свою погану поведінку, по-

тім дуже покірно попросив мене перевести його назад до своєї кімнати і повернути записник. Я вирішив, що слід підбадьорити хворого, тому розпорядився перевести Ренфілда до його палати з відкритим вікном. Він знову розсипав цукор на підвіконні і наловив цілу купу мух.

Він їх більше не єсть, а збирає в коробочок, як і раніше, і вже оглядає всі кутки кімнати в пошуках павука.

Опівночі.

Знову в нього зміна. Я відвідав Люсі, яку застав у хорошому стані, і, повернувшись назад, зупинився біля хвіртки, щоб подивитися на захід сонця, як раптом знову почув його крики. Оскільки кімната виходить саме на цей бік, то я чув усе чіткіше, ніж вранці. Це боляче вдарило мене по нервах — перехід від захоплення яскравою пишністю заходу сонця з його розкішними барвами, які оживляли похмурі хмари і темну воду — до жахливої суверої дійсності моєї кам'яної будівлі, сповненої тремтливого горя і всього того, що так обтяжує мою душу. В міру того, як сонце заходило, шаленство Ренфілда поступово зменшувалося; як тільки сонце зовсім сіло, хворий вислизнув із рук тих, хто його тримав, і знесилений опустився на підлогу. Дивно, проте, яка сильна буває реакція у божевільних: за якихось п'ять хвилин він знову спокійно стояв на ногах і озирався довкола. Я зробив служникам знак не тримати його, оскільки мені цікаво було бачити, що він зробить. Він підійшов до вікна і викинув залишки цукру; потім узяв свій коробочок із мухами, випустив полонянинок і викинув коробочок за вікно; потім зачинив вікно і сів на ліжко. Все це здивувало мене, і я запитав його: «Хіба ви більше не розводите мух?» — «Ні, — відповів він, — уся ця погань мені набридла!» Ось вражаючий тип! Хотілося б мені розібратися в складі його розуму або ж осягнути причину раптових змін... Страйвайте! Розгадку, здається, вже знайдено — якби тільки дізнатися, чому в нього був пароксизм на повний місяць і при заході сонця.

Невже сонце в певні періоди погано або, точніше, збудливо впливає на деякі натури — так само, як місяць? Побачимо!..

**Телеграма Сьюарда, Лондон,
Ван Хелзінку, Амстердам**

4 вересня.

Пацієнти сьогодні значно краще.

**Телеграма Сьюарда, Лондон,
Ван Хелзінку, Амстердам**

5 вересня.

Хворій набагато краще. Хороший апетит, спокійний сон. Весела. Рум'янець повертається.

**Телеграма Сьюарда, Лондон,
Ван Хелзінку, Амстердам**

6 вересня.

Жахлива зміна на гірше. Приїжджає негайно. Я не телеграфуватиму Холмвуду, доки не побачуся з тобою.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Лист лікаря Сьюарда до Артура Холмвуда

6 вересня.

Дорогий мій Арчі! Мої сьогоднішні новини не особливо хороші. Люсі сьогодні вранці помітно змарніла. З одного боку, це виявилося непогано, а саме: перелякані виглядом Люсі, місіс Вестенр звернулася до мене за порадою. Я скристався з цього і сказав їй, що Ван Хелзінк, мій старий учитель, знаменитий діагност, якраз приїжджає до мене в гості і що я в такому разі разом із ним займуся здоров'ям її дочки. Отже, тепер ми можемо діяти вільно, не викликаючи підозр, що при її небезпечному становищі могло б закінчитися катастрофою; а для хворої Люсі це було б згубним.

Якщо станеться що-небудь непередбачене, я відразу ж напишу тобі, отже мое мовчання сприймай як знак того, що все гаразд.

Вічно твай, Джон Сьюард.

Щоденник лікаря Сьюарда

7 вересня.

Ван Хелзінк приїхав знову. Перш за все він запитав мене, чи повідомив я Артуру всі симптоми хвороби Люсі. Я відповів негативно. Він схвалив мій вчинок, потім запропонував мені записувати весь подальший хід хвороби як найретельніше, стверджуючи, що випадок з Люсі виявиться, можливо, одним із найцікавіших у медицині всього світу. Але повідомити подробиці він відмовився, кажучи, що йому самому не все зрозуміло і що він не зовсім упевнений в діагнозі.

Коли ми прийшли, місіс Вестенр негайно ж вийшла нам назустріч. Вона була стривожена, але не до такої міри, як я цього чекав. Нас із Ван Хелзінком провели до кімнати Люсі. Якщо вчорашній вигляд її мене вразив, то сьогоднішній приголомшив. Вона була бліда, як примара; побіліли навіть губи і ясна, щоки запали, а вилиці дуже випиналися; болісно було дивитися і слухати, з яким зусиллям вона дихає. Люсі лежала нерухомо і, мабуть, не мала сили говорити, тому якийсь час ми всі мовчали. Потім ми обережно вийшли з кімнати. Тільки-но за нами зачинилися двері, Ван Хелзінк швидко пройшов коридором до наступних дверей, які виявилися відчиненими. Ми ввійшли туди. Він гарячково причинив двері й вигукнув: «Боже, це жахливо! Не можна гаяти ні хвилинни. Вона помере! У неї так мало крові, що потрібно негайно зробити переливання. Хто з нас, ти чи я, пожертвую собою?»

- Я молодший і здоровіший, професоре.
- У такому разі приготуйся зараз же; я принесу свою сумку.
- Я готовий.

...Вона була бліда, як примара; побіліли навіть губи і ясна, щоки запали, а вилиці дуже витиналися; болісно було дивитися і слухати, з яким зусиллям вона дихає...

Сходячи вниз сходахми, ми почули стукіт у двері; коли ми дійшли до передпокою, то побачили, що служниця щойно відчинила двері та впустила Артура. Він кинувся до мене і сказав нетерплячим тоном:

— Джоне, я дуже турбувався. Я читав між рядками тво-го листа і був як в агонії; а оскільки батькові краще, то я і поспішив сюди, щоб самому побачити, в чому справа. Цей джентльмен — лікар Ван Хелзінк? Я щиро вдячний вам.

Спочатку професор розсердився, що в такий момент йому перешкодили; але потім, придивившись до Артура і побачивши, що він має міцну статуру і чудове здоров'я, він змінив гнів на милість і, потискуючи його руки, звернувся до нього з надзвичайно серйозним виглядом:

— Сер! Ви приїхали саме вчасно. Ви наречений нашої дорогої міс? Їй погано, дуже, дуже погано... Ні, дитя моє, так не можна, — перебив сам себе професор, побачивши, що той несподівано зблід і майже непритомним упав у крісло. — Ви повинні їй допомогти. Ви можете зробити більше, ніж будь-хто з нас, і ваша мужність — ваша краща допомога.

— Що ж я можу зробити, скажіть, я виконаю, — хрипко вимовив Артур. — Моє життя належить їй, і я готовий віддати їй свою кров до останньої краплі.

— Мій юний сер, я не вимагаю від вас так багато, — заперечив професор, іронічно усміхаючись.

— Що ж мені робити?

Ван Хелзінк поплескав його по плечу.

— Ходімо, — сказав він. — Ви молодий і, слава Богу, дуже здоровий. Ви здоровіший ніж я, здоровіший ніж мій друг Джон. Молодій міс погано, їй потрібна кров, інакше вона помере. Ми з Джоном щойно вирішили провести трансфузію¹ крові. Джон збирався дати свою кров, оскільки він молодший і сильніший за мене. Але тепер ви тут. Ви кращий за нас, старих і молодих, яким доводиться займатися

¹ Трансфузія (лат) — переливання.

сидячою розумовою працею. Наші нерви не такі міцні, а кров не така яскрава, як ваша.

Артур відповів йому:

— Якби ви тільки знали, як охоче я віддав би за неї життя, ви б зрозуміли...

Він зупинився, голос його від хвилювання зірвався.

— Любий хлопчику, — сказав Ван Хелзінк, — незабаром ви будете щасливі від того, що зробили для порятунку тієї, яку любите. Ходімо ж і заспокойтеся. Ви можете поцілувати її, але потім вам доведеться піти — я дам знак.

Ми попрямували вгору до Люсі. Артур залишився за дверима. Люсі подивилася на нас, але нічого не сказала. Вона не спала, але просто була дуже слабка. Тільки її очі говорили. Ван Хелзінк вийняв декілька предметів із своєї валізи і поклав їх подалі на столик. Потім він приготував снодійне і, підійшовши до ліжка, ласково сказав:

— Ось, маленька міс, ваші ліки... Випийте це, будьте слухняною. Я посаджу вас, щоб легше було їх проковтнути. Ну, ось!

Вона насилу проковтнула ліки — вони довго не діяли. Причиною того, по суті, була її надмірна слабкість. Час тягнувся нескінченно довго, поки, нарешті, її не почав доЛати сон, і вона заснула. Професор був цілком задоволений і покликав Артура до кімнати, попросивши його зняти сюртук. Потім він додав:

— Ви можете її поцілувати, поки я перенесу стіл на місце. Джоне, друже, допоможи мені.

Таким чином, ніхто з нас не бачив, як Артур нахилився до неї.

Потім Ван Хелзінк почав операцію і зробив її неймовірно швидко. Під час трансфузії здавалося, що життя знову поверталося до бідної Люсі, обличчя ж Артура блідло, хоч воно й сяяло від невимовної радості.

Але який жахливий надлом, мабуть, відбувся в здоров'ї Люсі, якщо те, що геть ослабило Артура, дало їй лише незначне полегшення. Обличчя професора було серйозне,

він надзвичайно уважно і пильно стежив за Люсі та Артуром. Я чув биття власного серця. Трохи згодом професор тихо промовив:

— Досить! Допоможи йому, а я займуся нею.

Я перев'язав рану Артура і узяв його під руку. Тут Ван Хелзінк, не повертаючись до нас, сказав (у цієї людини очі, здається, були й на потилищі):

— Хоробрий хлопче! Здається, він заслужив ще на один поцілунок, який він зараз же й одержить.

Покінчивши зі своєю операцією, він поправив подушку біля голови пацієнтки. При цьому він злегка зсунув з місця чорну оксамитову стрічку, яку Люсі постійно носила навколо шиї, заколюючи її діамантовою пряжкою — подарунком нареченого — і, показавши мені на маленькі червоні знаки на її шиї, важко зітхнув. Потім він обернувся до мене і сказав:

— Відведіть тепер нашого хороброго хлопця, дайте йому портвейну, і хай він трохи відпочине. Потім хай він піде додому і добре поїсть і поспить, щоб знову відновити свої сили після тієї жертви, яку він приніс своїй нареченій. Йому не слід тут більше залишатися... Страйвайте, ще одну хвилину! Ви, сер, напевно турбуєтесь за результат, тож знайте, що операція була успішною. Цього разу ви врятували їй життя і можете спокійно піти додому і відпочити з усвідомленням того, що все, що в наших силах, зроблено. Я розповім їй усе, коли вона прокинеться; вона вас полюбить ще більше через те, що ви для неї зробили. Прощавайте!

Коли Артур пішов, я знову повернувся до кімнати. Люсі тихо спала, але дихання її поглибшало. Ван Хелзінк сидів поблизу ліжка і не зводив з неї очей. Оксамитка знову прикрила червоний знак. Я пошепки запитав професора:

— Що ж ви зробите з цим знаком?

— Що я з ним зроблю? — перепитав професор.

Я, по суті, ще не зінав, що це за знак, тому відсунув стрічку вбік. Якраз над зовнішньою шийною веною виднілися дві невеликі крапки, злоякісні на вигляд. Запального

процесу в них не було, але краї їх були дуже бліді і неначе розірвані. Спочатку мені спало на думку, що ці ранки з'явилися внаслідок дуже великої втрати крові; але я негайно ж відкинув цю версію, оскільки це було абсолютно неможливо. Судячи з блідості Люсі до операції, вона напевно втратила стільки крові, що вся її постіль мала б бути нею просякнута.

- Ну? — запитав Ван Хелзінк.
- Так, — відповів я. — Я з ними нічого не можу зробити. Професор підвівся.
- Мені необхідно сьогодні ж повернутися до Амстердама, — сказав він. — Там мої книги і речі, які мені необхідні. Тобі доведеться провести тут цілу ніч, не зводячи з неї очей.
- Доглядальниця не потрібна? — запитав я.
- Ми з тобою найкращі доглядальниці. Стеж за тим, щоб вона добре харчувалася і щоб її ніщо не турбувало. Тобі доведеться просидіти цілу ніч. Виспatisя ми з тобою зможемо потім. Я повернуся, як тільки встигну, і тоді можна буде почати лікування.
- Почати? — сказав я. — Що ви хочете цим сказати?
- Побачиш, — відповів він, поспішно виходячи. Декілька секунд по тому він знову повернувся, просунув голову в двері і, сварячись пальцем, сказав:
- Пам'ятай, що вона під твоєю опікою. Якщо ти хоч на мить залишиш її і з нею що-небудь станеться, то навряд чи ти зможеш коли-небудь після цього спокійно заснути.

Щоденник лікаря Сьюарда

8 вересня.

Я цілу ніч просидів біля Люсі. До сутінків дія снодійного засобу припинилася, і вона прокинулася; після операції вона абсолютно зміnilася. Навіть настрій її став чудовим. Її знову наповняло життя. Я сказав місіс Вестенр, що лікар Ван Хелзінк велів мені просидіти цілу ніч біля її дочки, але вона протестувала проти цього і доводила, що дочка її

вже достатньо змініла і навіть весела. Але я все-таки не здався і приготував усе, що мені було необхідно. Доки прислуга готувала все на ніч, я пішов повечеряти, потім повернувся і всівся біля ліжка. Люсі аніскільки не заперечувала, навпаки, була ніби навіть вдячна мені. Потім сон почав долати її, але вона якось здригалася, немовби боролася з ним. Це повторювалося кілька разів. Зрозуміло було, що вона чомусь не хотіла засинати, і я заговорив до неї:

— Вам спати не хочеться?

— Боюся заснути!

— Боїтесь спати? Чому? Адже це благо, якого всі ми жадаємо.

— Так, але якби ви були на моєму місці, якби сон був для вас передвісником жаху...

— Передвісником жаху? Не розумію, що ви хочете цим сказати?

— Не знаю, сама не знаю! І це найстрашніше. Слабкість у мене тільки лише від цих снів; досі я боюся навіть думати про них.

— Але, люба моя, сьогодні ви можете спати спокійно! Я буду вас вартувати, і обіцяю, що нічого не станеться.

— О, я знаю, що на вас я можу покластися!

Я скористався з випадка і сказав:

— Я обіцяю вам, що як тільки помічу які-небудь ознаки кошмару, то негайно розбуджу вас.

— Ви це зробите? Напевно зробите? Які ви добрі! Ну, тоді я спатиму!

При цих словах вона полегшено зітхнула, відкинулася на подушки і заснула.

Я прочергував біля неї цілу ніч. Вона не ворушилася і міцно спала спокійним здоровим сном. Рано-вранці ввійшла служниця, я поступився їй своїм місцем, а сам пішов додому, оскільки у мене було багато інших справ. Я написав Ван Хелзінку й Артуру та повідомив їм про добрий результат операції. Мої справи забрали у мене цілий день, і було вже темно, коли мені вдалося поцікавитися моїм

пацієнтом зоофагусом. Відомості дістав хороші: він був абсолютно спокійний протягом останнього дня й ночі. Під час обіду я одержав телеграму від Ван Хелзінка з Амстердама з проханням, щоб я вночі приїхав у Хіллінгем, оскільки він хотів, щоб я був поруч; він же виїде вночі на поштових і буде у мене рано-вранці.

9 вересня.

Я приїхав у Хіллінгем змучений і стомлений. Дві ночі я майже зовсім не спав, і мозок мій починав уже ціпеніти. Люсі прокинулася, настрій у неї був веселий: вітаючись зі мною, вона подивилася на мене серйозно і сказала:

— Сьогодні вам не можна чергувати. Ви виснажені. Мені знову добре. Серйозно, я зовсім здорова, і якщо кому-небудь з нас неодмінно потрібно пильнувати, то вже краще я постережу ваш сон.

Я не хотів з нею сперечатися і пішов вечеряти. Потім Люсі повела мене нагору, ми зайдли до кімнати, яка була поряд з її покоями, де топився камін.

— Тепер, — сказала вона, — ви розташуетесь тут. Ці двері я залишу відчиненими. Ви ляжете на кушетці, оскільки я все одно знаю, що під час чергування нішо не примусить вас — лікарів — лягти в ліжко, якщо біля вас знаходиться пацієнт. Якщо мені щось знадобиться, я вас покличу, і ви негайно зможете прийти до мене.

Довелося скоритися, тим паче, що я втомився як соба-ка, і не в силах був більше пильнувати, якби навіть і бажав цього. Вона ще раз повторила, що покличе мене, якщо їй що-небудь знадобиться; я ліг на кушетку і забув про все на світі.

Щоденник Люсі Вестенр

9 вересня.

Сьогодні ввечері я відчуваю себе абсолютно щасливою. Весь цей час я була дуже слабка, сьогодні ж я можу рухатися, розмовляти і думати; у мене на душі неначе сонечко

визирнуло після похмурих днів. Мені здається, що Артур десь дуже, дуже близько від мене — я відчуваю його присутність. Я знаю, де мої думки. Якби тільки Артур знов! Мій мілий, мілий! У тебе, напевно, дзвенить у вухах. О, благодатний спокій минулої ночі! Як добре мені спалося в той час, як цей славний лікар Сьюард чергував біля мене; сьогодні мені теж не страшно буде спати, оскільки він так близько, адже я щохвилини можу покликати його. Нескінченне спасибі всім за доброту до мене. Дякую тобі, Творцю мій! На добраніч, Артуре!

Щоденник лікаря Сьюарда

10 вересня.

Відчувши руку професора на своїй голові, я вмить прокинувся і скопився на ноги. Ми до цього привчилися в лікарні.

- Ну, що з нашою пацієнтою?
- Їй було добре, коли я її покинув чи, точніше, коли вона мене покинула, — відповів я.
- Ходімо, подивимося, — сказав він, і ми разом увійшли до її кімнати.

Штора була спущена; я пішов піднятити її, тоді як Ван Хелзінк тихо, навশпиньках, підійшов до ліжка.

Коли я підняв штору і сонячне світло залило кімнату, я почув глибоке зітхання професора. Я знов вже значення цього зітхання, і жах охопив мене. Коли я підійшов, то побачив, що його суворе обличчя спотворилося і зблідло. Я відчував, як затремтіли мої коліна.

Бідолашна Люсі лежала в ліжку, мабуть, у глибокій непрітомності, ще блідіша на вигляд, ніж раніше. Навіть губи її поблілі.

— Швидше, — сказав Ван Хелзінк, — принеси горілки.

Я помчав до їдалні і повернувся з карафою. Ми змочили горілкою її губи і натерли долоні рук і ділянку серця. Він послухав її серце та після декількох тривожних хвилин сказав:

— Ще не пізно. Воно б'ється, хоч і слабко. Вся наша попередня праця змарнована; доведеться почати спочатку. Хлопця Артура тут, на жаль, більше немає; цього разу мені доведеться звернутися до тебе, друже Джоне.

Промовивши ці слова, він почав копирсатися у своїй валізі і вийняв звідти інструменти для трансфузії. Я зняв сортук і засукав рукав сорочки. Не було жодної можливості використати снодійний засіб, та власне й не було потреби вдаватися до нього; тому ми взялися за операцію, не марнуючи ні хвилини. Через певний час Ван Хелзінк підняв руку, застережно погрожуючи мені пальцем:

— Тихо, не ворушися, — прошепотів він, — я боюся, що завдяки притоку сил і життя вона щохвилини може отягитися, і тоді нам загрожує небезпека, жахлива небезпека. Втім, я вживу заходів обережності. Я зроблю їй підшкірне впорскування морфію.

І він взявся обережно виконувати свій намір. Морфій добре подіяв на Люсі; завдяки цьому засобу її непритомність поволі перейшла в сон. Відчуття гордості охопило мене, коли я побачив, як ніжна краска повертається на її бліді щоки і губи. Все-таки приємно усвідомлювати, що дав хоч маленьку користь улюбленийій жінці. Професор уважно стежив за мною.

— Досить! — сказав він.

— Уже? — здивувався я. — В Арчі ти взяв набагато більше!

Він сумно посміхнувся у відповідь і сказав:

— Він її коханий, її наречений! А тобі доведеться немало жертвувати своїм життям як для неї, так і для інших; а поки що — досить.

Коли операція закінчилася, він зайнявся Люсі. Я ж, очікуючи, доки він звільниться, щоб допомогти мені, приліг на кушетку, оскільки відчував слабкість і навіть нудоту. Незабаром він і мені перев'язав рану і послав мене вниз випити склянку вина. Коли я виходив, він наздогнав мене і прошепотів:

— Пам'ятай, нікому про це ні слова, навіть Артуру, якщо він несподівано прийде сюди. Це може налякати його і водночас розбудити ревнощі. Ні того, ні іншого не потрібно. Поки що все.

Вдень Люсі прекрасно спала, і коли прокинулася, то вигляд у неї був хороший, вона здавалася зміцнілою, хоча все-таки виглядала гірше, ніж напередодні. Вид її задоволив Ван Хелзінка, і він пішов прогулятися, суворо наказавши мені нé зводити з неї очей. Я чув, що він у передлокаї питав, як найближче пройти на телеграф.

Люсі мило щебетала зі мною і, здавалося, й гадки не мала про те, що з нею трапилося. Я прагнув зацікавити і розважити її. Коли місіс Вестенр прийшла її відвідати, то, мабуть, не помітила в дочці жодних змін і сказала мені:

— Ми так зобов'язані вам, лікарю Сьюард, за все те, що ви для нас зробили; але дуже прошу вас не перевтомлюватися. Ви самі виглядаєте блідим і змарнілим. Вам потрібна жінка, яка трохи подоглядала б за вами; це вам необхідно.

При цих словах Люсі зашарілася, хоча тільки на мить, оскільки її спустошені вени не могли надовго утримати такого несподіваного і незвичного припливу крові до голови. Реакція настала миттєво: Люсі неймовірно зблідла. Я посміхнувся і заперечливо похитав головою, приклавши палець до губ, аби показати, що розмовляти їй ще не дозволено. Ван Хелзінк повернувся і сказав мені:

— Тепер — швидше додому, поїж, випий вина і підкріпіться сном. Я тут залишуся на ніч і сам посиджу з маленькою міс. Ми з тобою повинні стежити за її хворобою — іншим нема чого про це знати. У мене на це є свої причини. Не питай про них; думай, що хочеш. Можеш навіть уявити найнеможливіше! На добраніч.

У передлокаї дві служниці підійшли до мене і запитали, чи не потрібно комусь із них посидіти біля міс Люсі. Вони благали мене дозволити їм це. Коли ж я сказав, що лікар Ван Хелзінк бажає, щоб тільки він сам або ж я сиді-

ли біля ліжка хворої, вони почали просити мене поговорити з іноземцем. Я був зворушений їхньою люб'язністю. Чи то моя слабкість, чи турбування про Люсі викликали в них таку відданість — не знаю, але час від часу мені доводилося вислуховувати їхні прохання. Я повернувся в лікарню до пізнього обіду; зробив свій обхід — все благополучно. Тоді я приліг. Страшенно хочеться спати.

11 вересня.

Сьогодні ввечері я знову був у Хіллінгемі. Ван Хелзінка я застав у доброму гуморі. Люсі набагато краще. Незабаром після моого приїзду принесли якийсь пакет Ван Хелзінку. Він нетерпляче розкрив його і показав нам цілу купу білих квітів.

— Це для вас, міс Люсі, — сказав він.

— О, лікарю, який ви люб'язний!

— Так, моя люба, але не для забави. Це ліки. Тут Люсі зробила невдоволене обличчя.

— Ні, не турбуйтеся. Вам не доведеться приймати їх у відварі або в чомусь неприємному, тому вам немає чого крутити своїм чарівним носиком; інакше я розповім своєму другові Артуру, скільки жалю йому доведеться пережити, коли він побачить ту красу, яку так любить, настільки спотвореною. Ага, моя дорога міс! Це виправило ваш носик. Отже, квіти — цілющий засіб, хоча ви і не розумієте який. Я покладу їх на ваше вікно, зроблю гарний вінок і надіну вам його на шию, щоб ви добре спали. О так, вони, як лотос, примусять вас забути всі ваші жалі. Вони пахнуть, як води Лети і фонтани юності; сам конкістадор шукав їх у Флориді і знайшов, але, на жаль, надто пізно.

Поки він говорив, Люсі оглядала квіти і вдихала їхній аромат. Потім, відкинувши їх і ледь посміхаючись, сказала:

— Ох, професоре, я сподіваюся, що це милий жарт із вашого боку. Адже це звичайний часник!

На мій подив, Ван Хелзінк підвівся і сказав цілком серйозно:

— Прошу зі мною не жартувати. Я ніколи ні з кого не глузую. Я нічого не роблю без підстави; і прошу вас мені не суперечити. Будьте обережні, якщо не заради себе особисто, то заради інших.

Потім, побачивши, що Люсі злякалася, що було цілком зрозуміло, він продовжував уже лагіdnіше:

— О, моя дорога, маленька міс, не бійтесь мене. Адже я бажаю вам тільки добра; в цих простих квітах майже весь ваш порятунок. Ось подивітесь — я сам розкладу їх у вас у кімнаті. Я сам зроблю вам вінок, щоб ви його носили. Але — цур! Нікому ні слова, щоб не збуджувати нічієї цікавості. Отже, дитя мое, ви повинні беззаперечно підкорятися, мовчання — частина цієї покори, а покора повинна повернути вас сильною і здорововою в обійми того, хто вас любить і чекає. Тепер посидьте трохи спокійно. Ходімо зі мною, друже Джон, і допоможи мені обсипати кімнату часником, надісланим із Гаарлема. Мій друг Вандерпуль розводить ці квіти в парниках цілий рік. Мені довелося вчора телеграфувати йому — тут нічого було й мріяти дістати їх.

Ми пішли до кімнати й узяли з собою квіти. Вчинки професора були справді надзвичайно дивні; я не знайшов би цього в жодній медичній книзі: спочатку він зачинив усі вікна, замкнувши їх на засув; потім, узявши повну жменю квітів, він натер ними всі щілини, аби щонайменший подих вітру був просякнутий їхнім ароматом. Після цього взяв цілу в'язку цих квітів і натер ними одвірок. Теж саме зробив він і з каміном. Мені все це здавалося неприродним, і я сказав йому:

— Я звик вірити, професоре, що ви нічого не робите без підстави, але добре, що тут немає скептика; а то він сказав би, що ви чаклюєте проти нечистої сили.

— Дуже можливо, що так воно і є, — спокійно відповів він і взявся за вінок для Люсі.

Ми почекали, поки Люсі приготувалася до сну; потім професор надів їй вінок на шию. Останні сказані ним слова були:

— Дивіться, не розірвіть його і не відчиняйте ні вікна, ні двері, навіть якщо в кімнаті буде задушливо.

— Обіцяю вам це, — сказала Люсі, — я безмежно вдячна вам обом за вашу ласку. Чим я заслужила дружбу таких людей?

Потім ми виїхали в моїй кареті, яка на мене чекала. Ван Хелзінк сказав:

— Сьогодні я можу спати спокійно, я цього дуже потрібую, — дві ночі в дорозі, в проміжку вдень — маса читання, а наступного дня — маса тривог. Уночі знову довелося чергувати, не заплющаючи очей. Завтра рано-вранці ти прийдеш до мене, і ми разом підемо до нашої милої міс, яка, сподіваюся, зміцніє завдяки тому «чаклунству», яке я влаштував. Ох-хо-хо!

Він так безмежно вірив, що мною оволодів непереборний страх, оскільки я пригадав, як палко вірив у сприятливий результат і якими сумними виявилися наслідки. Моя слабкість не дозволила мені зізнатися в цьому моєму другові, але через це в глибині душі я страждав ще сильніше.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

Щоденник Люсі Вестенр

12 вересня.

Які добре вони до мене! Я дуже люблю лікаря Ван Хелзінка. Дивуюся, чому він так турбувався через ці квіти. Втім, він, мабуть, має рацію — мені при них якось краще стало. Хоч би що там було, мене вже не лякає тепер самотність, і я можу без страху піти спати. Я не буду звертати уваги на лопотіння крил за вікном. А якої виснажливої боротьби мені коштував сон останнім часом! Які щасливі ті, чиє життя проходить без страху, без жахів, для яких сон є благословенням ночі і не дає нічого, окрім солодких сновидінь. Ось я лежу, чекаючи на сон, лежу, як Офелія в драмі, з вінком на голові і вся в квітах. Раніше я ніколи

не любила запаху часнику, але сьогодні цей запах мені приємний! Щось у ньому мирне — я відчуваю, що мене вже хилить на сон. На добраніч усім!

Щоденник лікаря Сьюарда

13 вересня.

З'явився в Беркерлі і застав Ван Хелзінка, який уже встав — вчасно, як завжди. Коляска, замовлена в готелі, вже чекала біля дверей. Професор забрав із собою свою валізу, з якою він тепер ніколи не розлучається.

Ми приїхали в Хіллінгем о 8 годині ранку. Коли ми увійшли, то зустрілися з місіс Вестенр, яка виходила із своєї кімнати. Вона щиро вітала нас і сказала:

— Ви будете дуже раді, бо Люсі краще. Миле дитя ще спить. Я зазирнула до неї в кімнату і бачила її, але не увійшла, боячись її потривожити.

Професор посміхнувся і сказав:

— Ага! Мені здається, що я поставив правильний діагноз. Мої ліки діють.

— Ви не повинні собі приписувати все, лікарю, — відповіла місіс Вестенр. — Своїм спокоєм Люсі частково зобов'язана і мені.

— Що ви хочете цим сказати, добродійко? — запитав професор.

— Я турбувалася про милу дитину й увійшла до її кімнати. Вона міцно спала, так міцно, що навіть мій прихід не розбудив її. Але в кімнаті було жахливо задушливо, і я відчинила вікно. Там всюди лежало так багато цих квітів із жахливим запахом, навіть навколо шиї у неї був намотаний цілий пучок; і я вирішила, що цей важкий запах дуже шкідливий для милої дитини при її слабкості, тому я прибрали квіти і трохи відчинила вікно, щоб освіжити кімнату. Ви будете дуже задоволені нею, я переконана.

Вона пішла в будуар, де зазвичай снідала. Я стежив за обличчям професора і побачив, що воно стало попелясто-

сірого кольору. Він прагнув володіти собою у присутності бідолашної леді, оскільки знов про її хворобу, — він навіть усміхався, — але тільки-но вона пішла, він заштовхнув мене до їдалні і замкнув двері.

Тут я вперше побачив Ван Хелзінка у відчай. З німим жахом він підняв руки над головою і закричав:

— Господи, Господи, Господи! Що ми зробили такого, чим провинилася ця бідна дитина, що у нас так багато горя? Невже прокляття, послане самим дияволом, тяжіє над нами, бо відбуваються такі речі, та ще таким чином? Ця бідна мати абсолютно несвідомо, думаючи все повернути на краще, скоює вчинки, які гублять душу і тіло її дочки! О, скільки у нас горя! Чому всі диявольські сили проти нас?

— Ходімо, — заговорив він після хвилинної паузи, — ходімо, подивимося і діятимемо: один диявол чи їх багато — байдуже; ми все одно його переможемо.

Він кинувся до передпокою по валізу, і ми разом піднялися до кімнати Люсі.

Я відсунув штори, поки Ван Хелзінк підходив до ліжка. Цього разу він не був вражений, коли поглянув на це нещасне обличчя, вкрите тією самою блідістю.

— Так я й знов, — пробурмотів він. Потім, не кажучи ні слова, він зачинив двері і почав викладати інструменти для нової операції переливання крові. Я вже давно усвідомлював необхідність цього і почав знімати свій сюртук, але він зупинив мене жестом руки.

— Не, — сказав він. — Сьогодні ви робитимете операцію. Я буду об'єктом. Ви втратили дуже багато крові.

Знову операція, знову вживання снодійних засобів; знову повернення рум'янцю попелясто-сірим щокам і ритмічне дихання здорового сну. Цього разу я вартивав, доки Ван Хелзінк підкріплювався і відпочивав.

Він скористався з першої ж слухної нагоди і сказав місіс Вестенр, щоб вона нічого не виносила з кімнати Люсі, не порадившись заздалегідь із ним; що квіти мають цінність

як ліки і що вдихання їхнього аромату входило в план лікування. Потім він сам узявся стежити за ходом справи, сказавши, що цю й наступну ночі він проведе біля ліжка хворої і що повідомить мене, коли прийти.

Після двогодинного сну Люсі прокинулася весела, аніскільки не відчуваючи себе гірше після жахливого випробування.

Що все це означає? Я вже починаю боятися, чи не відбивається на моєму мозку довге перебування серед божевільних.

Щоденник Люсі Вестенр

17 вересня.

Чотири спокійні дні та ночі. Я стаю такою сильною, що ледве себе впізнаю. Мені здається, що я оговтуюся після довгого кошмару.

Я щойно прокинулася, побачила дивне сонце і відчула свіже вранішнє повітря. Мені туманно пригадується довгий, тужливий час очікування чогось страшного; морок, у якому не було жодної надії на порятунок, а потім — нескінченне забуття і повернення до життя, як у водолаза, що виринає з глибини вод на світ Божий. Відтоді, як лікар Ван Хелзінк зі мною, всі ці жахливі сни, здається, минули; звуки, які зазвичай зводили мене з розуму, лопотіння крил за вікном, віддалені голоси, які здавалися мені такими близькими, різкий звук, який виходив не знаю звідки і вимагав від мене сама не знаю чого — все це тепер припинилося. Тепер я аніскільки не боюся засинати. Я навіть не прагну не спати. Тепер я стала любити часник, і мені надсилають щодня з Гаарлема цілі кошики його. Сьогодні лікар Ван Хелзінк виїжджає, оскільки йому потрібно на декілька днів до Амстердама. Але ж за мною не треба наглядати; я досить добре почиваюся, щоб залишитися на самоті. Дякую Господу за мою матір, за дорогоого Артура і за всіх наших друзів, які такі добрі. Я навіть не відчуваю зміни, оскільки вчора вночі лікар Ван Хелзінк дов-

гий час спав у своєму кріслі. Я двічі заставала його сплячим, коли прокидалася; але я не боялася заснути знову, незважаючи на те, що сухі гілки чи кажани досить сильно билися об віконну раму.

ВОВК-УТИКАЧ

«Pall Mall Gazette» від 18 вересня

Небезпечна пригода нашого інтерв'юера. Інтерв'ю із сторожем Зоологічного саду.

Після довгих розпитувань і постійного згадування як пароля «Pall Mall Gazette» мені, нарешті, вдалося знайти наглядача того відділення Зоологічного саду, де утримуються вовки. Томас Білдер живе в одному з будиночків, що знаходяться в огорожі за житлом слонів, і саме сідав пiti чай, коли я до нього постукав. Томас і його дружина дуже гостинні літні люди, і якщо та гостинність, з якою вони мене прийняли — звичне для них явище, то життя їхнє, мабуть, досить комфортно влаштоване. Сторож відмовився займатися будь-якими справами, доки не повечеряє, проти чого я не протестував. Потім, коли стіл було прибрано і він закурив свою люльку, він сказав:

— Тепер, сер, ви можете питати мене про що завгодно. Ви мені пробачте, що я відмовився розмовляти з вами про справи перед їжею. Я даю вовкам, шакалам і гієнам чай раніше, ніж починаю ставити їм запитання.

— Що ви хочете цим сказати — «ставити їм запитання»? — перепитав я, бажаючи втягнути його в розмову.

— Ударяючи їх палицею по голові — це один спосіб; чухаючи у них за вухами — це інший. Мені взагалі-то подобається перший — бити палицею по голові, доки не роздам їм обід, я вважаю за краще чекати, доки вони вип'ють свій херес і каву, так би мовити, щоб почухати у них за вухами. Ви не помітили, — додав він, філософствуячи, — що в кожному з нас багато що є від'єднаної ж самої натури, що і в них — у цих звірах. Ось ви прийшли сюди

і пропонуєте мені запитання щодо моїх обов'язків, а я, старий буркотун, бажав би за ваші паршиві півфунта бачити вас вигнаним звідси раніше, ніж ви встигнете почати свою розмову зі мною. Навіть після того, як ви іронічно запитали мене, чи не хочу я, щоб ви спитали у наглядача дозволу ставити мені запитання. Не ображайтесь — чи говорив я вам, щоб ви забиралися до біса?

— Так, говорили.

— А коли ви відповіли мені, що притягнете мене до відповідальності за лихослів'я, то як обухом ударили мене по голові; але півфунта все владнали. Я не збирався битися, я просто чекав на вечерю і своїм бурчанням висловлював те саме, що вовки, леви й тигри передають.

Ну а зараз, хай береже Бог вашу душу, після того як стара баба втиснула в мене шматок свого кексу і прополоскала мене зі свого старого чайника, а я запалив свою люльку, ви можете почухати у мене за вухами, оскільки ви більшого не варті і не вичавите з мене жодного звуку. Забирайтесь геть із вашими запитаннями! Я знаю, навіщо ви прийшли — через вовка, що втік?

— Цілком правильно! Я хочу знати вашу думку. Скажіть тільки, як це сталося; а коли я знатиму факти, то вже примушу вас висловитися, чому це відбулося і чим, на вашу думку, це скінчиться.

— Добре, наставнику! Ось майже вся історія. Вовк цей, якого звуть Берсикр, один із трьох сірих вовків, привезених з Норвегії, якого ми купили років чотири тому. Це був добрий, слухняний вовк, який не завдавав нікому прикрощів. Я дуже дивуюся, що втекти надумалося саме йому, а не іншим звірам. І ось тепер виявляється, що вовкам можна вірити ще менше, ніж жінкам.

Це було вчора, сер; учора, приблизно години за дві після годування я почув якийсь шум. Я мостиив підстилку в будиночку мавп для молодої хворої пуми. Але як тільки я почув гавкіт і завивання, я зараз же вибіг і побачив Берсикра, що скажено кидався на грата, неначе рвався на

волю. Цього дня в саду було небагато народу, і біля клітки стояв тільки один пан, високий на зрост, з гачкуватим носом і гострою трохи сивою борідкою. Погляд його красивих очей був суверій і холодний; він мені якось не сподобався, бо мені здалося, що це він дратує звірів. Руки його були обтягнуті білими лайковими рукавичками; показуючи на звірів, він сказав: «Стороже, ці вовки, здається, чимось схвильовані».

— Можливо, що так, — відповів я неохоче, оскільки мені не сподобався тон, яким він зі мною говорив. Він не розсердився, хоча я на це розраховував, а посміхнувся доброю, запопадливою посмішкою, відкривши при цьому рота з білими гострими зубами.

— О, ні, мене ж вони люблять, — сказав він.

— О, так, люблять, — заперечив я, передражнюючи його.

— Вони завжди люблять під час чаювання точити свої зуби об кісточки, яких у вас цілій ящик.

І дивно було те, що як тільки звірі помітили, що ми розмовляємо, то прилягли, і коли я підійшов до Берсикра, то він дозволив мені, як завжди, погладити себе по голові. Цей пан теж підійшов до нього і, уявіть собі, просунув руку крізь грата і погладив його по вухах.

— Стережіться, — сказав я йому, — Берсикр спритний хлопець!

— Нічого, — відповів він, — я до них звик.

— Ви теж займаєтесь цим? — запитав я, знімаючи капелюха перед людиною, яка має справу з вовками; адже приборкувач завжди приємний сторожеві:

— Ні, — сказав він, — не зовсім так, як ви думаете, але я бавився з ними.

При цьому він зняв капелюха так ввічливо, як лорд, і пішов. Старий Берсикр дивився йому вслід, доки той не зник, потім пішов, умостився в кутку і не хотів виходити цілій вечір. А вночі, як тільки зайшов місяць, раптом залили всі вовки. Здавалося б, вити їм було ні з чого. Поблизу не було нікого, окрім якогось суб'єкта, який гукав

якогось собаку, що забіг, мабуть, далеко в парк. Я кілька разів виходив подивитися, чи все гаразд, і не знаходив нічого особливого; потім завивання припинилося. Близько дванадцятої я знову вийшов оглянути сад, перш ніж піти спати. Але коли я підійшов до клітки Берсикра, то знайшов гратеги зламаними, а клітку порожньою. Оце все, що я достеменно знаю.

— Ніхто більше нічого не бачив?

— Один із сторожів повертається близько того часу додому з вечірки і бачив якогось великого сірого собаку, що перескочив через паркан саду. Принаймні, він так говорив, але я цьому мало вірю. Я особисто думаю, що це в голові у нього гула вечірка.

— Скажіть, містере Біlder, чи можете ви чим-небудь вмотивувати втечу вовка? — запитав я, даючи йому ще монету.

— На мою думку, вовк ховається де-небудь поблизу. Якийсь садівник сказав, що бачив вовка, що мчав галопом на північ швидше за коня; але я йому не вірю, оскільки, як ви й самі знаєте, вовки не можуть мчати галопом, так само як і собаки — вони не так влаштовані. Це тільки в казках вовк такий щикарний звір: там, коли він шаленіє або що-небудь гризе і здається страшнішим, ніж насправді, — він здатний, зчиняючи диявольський гармидер, знищувати все, що йому трапиться. Але насправді вовк, слава Богу, звичайна маленька тварина; собака, наприклад, удвічі розумніший і сміливіший і вчетверо воювничіший за нього. А цей тим паче не здатний ані до боротьби, ані до самозахисту; більше схоже на те, що він ховається де-небудь за парком і тремтить від страху, і якщо він про щось думає, то тільки про те, де б йому дістати поїсти; або, може, він потрапив тепер у який-небудь двір і сидить десь у вугільному підвальні. Якщо в нього немає їжі, йому доведеться піти її шукати, і тоді він може натрапити на лавку якого-небудь м'ясника. Якщо ж він не знайде лавки м'ясника і якась нянька, прогулюючись зі своїм солдатом, залишить

дитину без нагляду в колясці, — ну, тоді я не буду здивований, якщо в результаті одним хлопчиком стане менше. Ось і все.

У цей момент хтось підбіг до вікна, і обличчя містера Білдера від здивування витягнулося удвічі проти своєї натуральної величини.

— Господи! — вигукнув він, — чи не старий Берсикр повернувся додому?

Він підійшов до дверей і відчинив їх. Це здалося мені абсолютно зайвим. Я завжди думав, що дикий звір виглядає добре тільки тоді, коли між ним і нами знаходиться дуже міцна перешкода; життєвий досвід швидше посилив, ніж послабив цю думку. Але врешті-решт у всьому важлива звичка, оскільки Білдеру і його дружині присутність вовка була так само байдужа, як для мене присутність собаки.

Вся ця сцена виглядала сумішшю комедії і драми. Той самий злий вовк, який протягом цілої половини дня паралізував увесь Лондон і примусив усіх дітей тримати від страху, стояв перед нами, ніби грішник, який кається, і його прийняли і приголубили, наче лукавого блудного сина. Старий Білдер уважно, з ніжною дбайливістю оглянув його; коли він закінчив огляд, то сказав:

— Ну ось, так я й знав, що біldний звір вскочить у яку-небудь халепу; чи не говорив я цього весь час? Подивіться, вся його голова порізана і повна скалок скла. Це неподобство, що людям дозволяють обсипати стіни огорож склянками пляшок! Ось до чого це призводить! Ходи-но сюди, Берсикре.

Він узяв вовка, замкнув його в клітці, дав йому шматок м'яса завбільшки з добре теля і урвав свою розповідь.

Я теж припиняю своє оповідання. Ось єдині відомості, які мені вдалося дістати про дивну втечу вовка із Зоологічного саду.

Щоденник лікаря Сьюарда

17 вересня.

Після обіду я був зайнятий прибиранням книг, які, завдяки тому, що я відволікався сторонніми справами і мені часто доводилося відвідувати Люсі, опинилися в жахливому безладді; раптом мої двері відчинилися, і до кімнати увірвався мій пацієнт із обличчям, абсолютно споторореним від гніву і збудження. Я був уражений як громом, оскільки це небувалий випадок, щоб пацієнт із власної волі приходив до кабінету лікаря без сторожів. Він ішов просто на мене, не кажучи ні слова. У нього в руці був столовий ніж; помітивши, на яку небезпеку я наражаюся, я намагався стояти так, щоб між нами весь час був стіл. Незважаючи на це, він виявився спритнішим і дужчим, ніж я чекав, і досить серйозно порізав мені руку. Але раніше, ніж він встиг ударити мене в друге, я оговтався — і він уже борсався на підлозі, лежачи на спині. З моєї руки кров струменіла, і на килимі утворилася маленька калюжка. Бачачи, що мій приятель не схильний повторювати спробу, я зайнявся перев'язуванням руки, причому весь час спостерігав за розпростертою фігурою. Коли ж прибігли служники і звернули на нього увагу, від його заняття нас аж занудило. Він лежав на животі і вилизував, як собака, кров, що витекла з моєї руки. Його легко приборкали, і він, на мій подив, абсолютно спокійно пішов із служками, повторюючи при цьому без кінця: «Кров — це життя, кров — це життя...»

Я не можу більше втрачати кров; я поклав дуже багато здоров'я останнім часом, та й тривалість хвороби Люсі з її жахливими фазисами¹ чимало позначається на мені. Я дуже схильований і втомився, і мені потрібен спокій, спокій, спокій. На щастя, Ван Хелзінк не кликав мене сьогодні, отже, я можу не позбавляти себе відпочинку; сьогодні мені важко було б обйтися без нього.

¹ Фазис (грец.) — певний момент у розвитку якогось явища, у зміні форми чи стану якогось тіла.

Телеграма від Ван Хелзінка, Антверпен,
Съоарду, Карфакс

(Через непозначення країни вручена на 24 години пізніше)
17 вересня.

Ночуйте в Хіллінгемі. Якщо не можете весь час вартувати, то часто відвідуйте, стежте, щоб квіти були на місці. Будьте уважні. Буду у вас, щойно прийду.

Ван Хелзінк.

Щоденник лікаря Съоарда

18 вересня.

Вийшов до Лондона.

Від телеграми Ван Хелзінка я впадаю у відчай. Цілу ніч втрачено, а я з гіркого досвіду знаю, що може статися за ніч. Звичайно, можливо, що все склалося добре, але один Бог знає, що могло статися. Мабуть, якась жахлива доля панує над нами, бо все повстало проти нас і заважає нам, як би ми не старалися. Візьму з собою цей циліндр, тоді зможу закінчити запис на фонографі Люсі.

Меморандум, залишений Люсі Вестенр

17 вересня.

Уночі. Я пишу це і залишаю відкритим, щоб ніхто про мене не турбувався. Ось точний запис того, що сталося цієї ночі. Я відчуваю, що вмираю від слабкості, у мене ледве вистачає сил, щоб писати, але це необхідно зробити, навіть якби я при цьому померла.

Я лягла спати, як завжди, заздалегідь подбавши про те, щоб квіти лежали там, куди велів їх покласти лікар Ван Хелзінк, і незабаром заснула.

Мене розбудило лопотіння крил об вікно, знайоме з того часу, як я ходила уві сні на кручи в Уайтбі. Я не злякалася, але мені дуже хотілося, щоб лікар Съоард був у сусідній кімнаті. Лікар Ван Хелзінк говорив, що він буде — тоді я змогла б покликати його. Я прагнула заснути, але не могла.

Тут мене знову охопив колишній страх перед сном, і я вирішила пильнувати. Підступна сонливість нападала на мене саме тоді, коли я боялася заснути, тому, налякана самотністю, я відчинила двері та гукнула: «Чи є хтось?» Відповіді не дочекалася. Я боялася розбудити матір і знову зачинила двері. Потім я почула в кущах якесь виття, неначе собаче, тільки нижче і глухіше. Я підійшла до вікна і визирнула, але нічого не побачила, окрім великого кажана, який, мабуть, бився своїми қрилами об вікно. Тоді я знову лягla в ліжко, але вирішила не спати. Незабаром двері мої відкрилися, до мене зазирнула мати; помітивши за моїми рухами, що я не сплю, вона ввійшла, підсіла до мене і ніжно сказала:

— Я дуже стурбована, люба, і прийшла подивитися, як твоє здоров'я.

Я боялася, що вона застудиться, сидячи так, і сказала їй, щоб вона лягла зі мною спати, і вона лягла до мене в ліжко; але вона не зняла свого халата, тому що вирішила пробути в мене недовго і піти спати до себе.

Коли ми лежали обнявши, знову почувся стукіт і лопотіння крил об вікно. Вона здригнулася злегка, злякалася і запитала: «Що це таке?» Я намагалася її заспокоїти, нарешті мені це вдалося, і вона тихо лежала; але я чула, як сильно билося її серце. Трохи згодом знову почулося глухе завивання в кущах, і незабаром вслід за цим пролунав тріск у вікні, і безліч розбитих скалок посыпалася на підлогу. Вітер, що увірвався, розкрив штору, і в отворі з'явилася голова великого худого вовка. Мати в страсі скрикнула, підвелася на ліжку, хапаючись за все, що траплялося їй під руку. Між іншим, вона схопилася і за вінок із квітів, який лікар Хелзінк велів мені носити навколо шиї, і зірвала його з мене. Протягом декількох секунд вона сиділа і, тремтячи від страху, показувала на вовка; потім впала назвишак, як уражена блискавкою, і, падаючи, так вдарила мене по голові, що на мить кімната і все інше закрутилося переді мною. Я вступилася у вікно, вовк раптом зник, і мені зда-

лося, що цілі міріади мошок разом із вітром увірвалися до кімнати крізь розбите вікно і почали кружляти і крутитися, як той стовп пилу, який, за описом мандрівників, утворюється з піску в пустелі під час самуму¹. Я пробувала поворушити рукою, але перебувала під впливом якогось чаклунства, і крім того, тіло моєї дорогої, нещасної матері, яке, здавалося, вже хололо, оскільки її серце перестало битися, тиснуло на мене своєю вагою, і я на деякий час знепритомніла.

Ці миті не здавалися мені довгими, але було дуже страшно; нарешті я знову отямилася. Десь поблизу пролунав дзвоник на проїжджій дорозі; всі сусідські собаки завили; і в кущах, неначе зовсім близько, заспівав соловей. Я була абсолютно приголомшена і розбита від страждань, від страху і слабкості, але спів солов'я здавався мені голосом моєї покійної матері, що повернулася, аби втішити мене. Звуки, здається, розбудили і покоївок, оскільки я чула чалапання їхніх босих ніг біля моїх дверей. Я покликала їх, вони увійшли, і коли побачили, що сталося і хто лежить у моєму ліжку, голосно скрикнули. Вітер увірвався в розбите вікно, і двері відчинилися. Вони зняли з мене тіло моєї дорогої матері та поклали його, покривши простирадлом, на ліжко, як тільки я встала. Вони всі були до такої міри перелякані й засмучені, що я веліла їм піти до їdalyni і випити по склянці вина. Двері на мить відчинилися і потім знову закрилися. Дівчата скрикнули, і мені здалося, що хтось увійшов до їdalyni; а я поклала всі квіти, які тільки у мене були, на груди моєї дорогої матері. Тут я пригадала, що лікар Ван Хелзінк говорив мені, але я не хотіла їх більше чіпати та крім того вирішила, що одна з покоївок посидить тепер разом зі мною. Я дуже дивувалася, чому дівчата так довго не поверталися. Я покликала їх, але ніхто не відповів, тому сама пішла до їdalyni подивитися, що з ними.

¹ Самум (араб.) — сухий гарячий вітер у пустелях Аравійського півострова і Північної Африки.

Моє серце завмерло, коли я побачила, що сталося. Всі четверо лежали безпорадно на підлозі, важко дихаючи. До половини наповнена карафа з хересом стояла на столі, але якийсь дивний, дикий запах виходив звідти. Мені це здалося підозрілим, і я оглянула карафу — пахне опієм; поглянувшись на буфет, я побачила, що пляшка, з якої лікар давав ліки моїй матері, була порожня. Що мені робити? Що мені робити? Я не можу її покинути, бо я сама, а покойкі сплять, кимось отруєні. Сама зі смертю! Я боюся зайти туди, бо чую глухе завивання вовка крізь розбите вікно...

Повітря повне комашні, що літає і крутиться, а вогники в очах вовка світяться якимось синім тьмяним вогнем. Що мені робити? Хай береже мене Бог від усякого нещастя цієї ночі! Я заховаю папір у себе на грудях, де його знайдуть, якщо мене доведеться переносити. Моя маті померла! Час і мені! Прощавай, любий Артуре, якщо я не переживу цієї ночі! Хай береже вас Бог, дорогі, хай допоможе Він мені!

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

18 вересня.

Негайно після одержання телеграми я поїхав у Хіллінгем і дістався туди рано-вранці. Залишивши свій кеб біля воріт, я пішов дорогою. Я обережно постукав і подзвонив якомога тихіше, оскільки боявся потривожити Люсі або її матір і сподіався, що розбуджу тільки слуг. Але ніхто не вийшов, і я знову постукав і подзвонив; знову немає відповіді. Я проклинув лінь покойок, які в таку пізню годину валялися в ліжку, оскільки була вже десята година, і нетерпляче постукав і подзвонив ще раз, але відповіді не було. Досі я звинувачував тільки слуг, але тепер мене почав охоплювати жах.

Я не зінав, чим спричинене це дивне мовчання: чи відчаєм перед невблаганністю долі, що міцно стягувала нас, чи тим, що переді мною дім смерті, куди я прийшов надто пізно. Я зінав, що хвилина, навіть секунда запізнення дорівнює годині страждання для Люсі, якщо з нею знову повторився один з її жахливих нападів; і я обійшов навколо будинку, сподіваючись знайти де-небудь випадковий вхід.

Я не знайшов ніде навіть натяку на це. Всі вікна і двері були зачинені, і, засмучений, я знову повернувся до дверей. Раптом я почув тупіт коня, який мчався. Тупіт затих біля воріт, і за кілька секунд я побачив лікаря Ван Хелзінка, який біг. Побачивши мене, він вигукнув:

— То це ви? І ви щойно приїхали? Як вона? Ми спізнилися? Ви одержали мою телеграму?

Я відповів швидко і чітко, як тільки міг, що одержав телеграму рано вранці і що не втратив жодної секунди, щоб сюди прийти, але мені ніяк не вдається додзвонитися. Він здивувався і сказав:

— Ну тоді, боюся, ми спізнилися. Хай буде воля Божа. Але якщо ніде не знайдеться відкритого входу, нам самим доведеться влаштувати вхід. Час для нас тепер найдорожчий.

Ми підійшли до заднього боку будинку, куди виходило кухонне вікно. Професор вийняв із валізи хірургічну пилку і передав її мені, показавши на заліznі гратах вікна. Я взявся до роботи і незабаром три прути було розпиляно. Потім за допомогою довгого тонкого ножа ми витягнули гратах і відчинили вікно. Я допоміг професорові залясти і сам поліз за ним. У кухні і челядницькій нікого не виявилось. Ми оглянули всі кімнати і коли, нарешті, зайдли до юдельні, бідно освітленої сонцем, що проникало крізь віконниці, то знайшли чотирьох служниць, які лежали на підлозі. Зрозуміло було, що вони живі, оскільки їхнє важке дихання і ѹкий запах опію в кімнаті пояснювали все. Ван Хелзінк подивився на мене і, прямуючи далі, сказав:

— Ми можемо повернутися до них пізніше.

Потім ми увійшли до кімнати Люсі. На мить ми зупинилися біля дверей і прислухалися, але нічого не почули. Тремтячи і полотніючи від страшного передчуття, ми тихо відчинили двері і зайшли.

Як я вам опишу, що ми побачили! На ліжку лежали дві жінки, Люсі та її маті. Остання лежала далі від нас і була накрита білим простирадлом, край якого відкинув вітер, що вривався через розбите вікно, відкриваючи бліде спотворене обличчя з відбитком пережитого страху. Біля неї лежала Люсі з блідим і ще більш спотвореним обличчям. Квіти, покладені нами навколо її шиї, лежали на грудях матері, а шия Люсі була відкрита, і на ній виднілися дві маленькі ранки, такі самі, як і раніше, тільки їхні розірвані краї були жахливо білими. Не кажучи ні слова, професор припав вухом до грудей Люсі; потім швидко повернув голову вбік, неначе прислухаючись до чогось, і, схопившись на ноги, крикнув мені:

— Ще не пізно! Швидше! Принесіть горілки!

Я помчав униз і повернувся з горілкою, причому спробував і понюхав її з обережності, боячись, як би вона не виявилася отруєною, як та карафа хересу, яку я знайшов на столі. Служниці все ще спали, але дихання їхнє стало тривожнішим — мабуть, снодійне починало втрачати свій вплив. Я не зупинився, щоб переконатися в цьому, а повернувся до Ван Хелзінка. Він натер горілкою губи, ясна, кисті й долоні Люсі і сказав мені:

— Тут поки що більше нічого не можна вдіяти! Ідіть і приведіть до тями служниць. Поплещіть їх добре мокрим рушником по обличчю. Хай вони розпалять вогонь і приготують гарячу ванну. Ця бідолаха майже так само холодна, як її маті. Її треба зігріти, перш ніж братися до чогось іншого.

Я негайно ж спустився, і мені не важко було розбудити трьох із них. Четверта була ще дуже молода, і отрута подіяла на неї сильніше, ніж на інших, тому я поклав її на диван і дав їй виспатися. Інші спочатку були очманілі,

коли ж остаточно опритомніли, вони почали істерично ридати. Але я сказав їм, що досить і одного втраченого життя, якщо ж вони зволікатимуть, втратять і Люсі. Ридаючи, вони, як були напівоягнені, взялися до роботи, запалили вогонь і закип'ятили воду. Ми приготували ванну, винесли на руках Люсі й посадили її туди. Того часу, як ми розтирали її руки й ноги, пролунав стукіт у двері. Одна із служниць накинула на себе якийсь одяг і побігла відчинити. Потім повернулася і пошепки сказала нам, що якийсь пан прийшов із дорученням від містера Холмвуда. Я звелів їй сказати, щоб він почекав, оскільки ми дуже зайняті. Вона пішла з дорученням, і, поглинutий роботою, я зовсім забув про нього.

Нарешті ми помітили, що тепло починає впливати на Люсі. Удари серця під час стетоскопічного обстеження чулися чіткіше, а дихання зробилося відчутнішим.

Ми вийняли її з ванни і понесли до іншої кімнати, яку приготували за цей час, поклали на ліжко і вили їй декілька крапель горілки в рот. Я помітив, що Ван Хелзінк зав'язав навколо шиї Люсі м'яку шовкову хустку. Вона досі була непрітомна, і їй було дуже погано — гірше, ніж будь-коли.

Ван Хелзінк покликав одну із служниць, велів залиши-
тися біля Люсі й не зводити з неї очей, доки ми не повернемося, — потім вийшов зі мною з кімнати.

— Нам потрібно обговорити, що робити! — сказав він, коли ми спускалися сходами.

З передпокою ми пройшли до ідаліні, де й зупинилися, зачинивши за собою двері. Віконниці були відчинені, але штори вже опущені з тією пощаною до смерті, яка властива британським жінкам низького походження. Тому в кімнаті панувала напівтемрява. Проте для нас було достатньо світла. Ван Хелзінка, очевидно, щось турбувало; після невеликої паузи він сказав:

— Що нам тепер робити? Куди нам звернутися по допомогу? Необхідно зробити їй переливання крові і якнай-

швидше, тому що життя цієї бідолахи висить на волосинці; вона не витримає більше години. Я боюся довіритися цим жінкам, навіть якщо б у них вистачило хоробрості перенести операцію. Як нам знайти кого-небудь, хто б погодився розрізати свої вени заради неї?

— Чи не можу я вам зробити послугу?

Голос пролунав із кущетки в іншому кінці кімнати. Звуки ці принесли полегшення і радість моєму серцю, бо це був голос Квінсі Моріса. При перших звуках голосу Ван Хелзінк спохмурнів, але вираз його обличчя посвітлішав і очі дивилися вже ласково, коли я вигукнув: «Квінсі Морі!» і кинувся до нього з обіймами.

— Як вас сюди занесло? — спитав я його, коли наші руки зустрілися.

— Я гадаю, причина — Арчі!

Він вручив мені телеграму: «Вже три дні, як від Сьюарда нічого немає, страшенно турбується. Не можу виїхати. Батько все ще в тому ж стані. Напишіть, чи здорова Люсі. Не зволікайте. Холмвуд».

— Мені здається, що я прийшов вчасно. Ви ж знаєте, що вам варто тільки сказати слово, щоб я зробив усе.

Ван Хелзінк зробив крок уперед, узяв його за руку і, поглянувши йому просто в очі, сказав:

— Кров хоробрі людини — найкраща річ на світі, коли жінка в небезпеці. Ви справжній чоловік, у цьому немає сумніву. Чудово, хай біс працює щосили, але Бог посилає нам людей, коли вони потрібні.

І знову ми пережили цю жахливу операцію. У мене не вистачає сил, щоб описати її докладно. Люсі, мабуть, зазнала страшного потрясіння, і воно відбилося на ній сильніше, ніж раніше, оскільки, незважаючи на те, що в її вени було влито чимало крові, її тіло не піддавалося лікуванню так добре, як раніше. Жаль було дивитися на її повернення до життя. Але, що б там не було, робота серця і легенів покращала; Ван Хелзінк зробив підшкірне впорскування. Непримінність перейшла в глибокий сон. Професор зали-

шився вартувати, доки я спустився вниз із Квінсі Морісом і послав одну із служниць відпустити візника, який чекав. Я залишив Квінсі відпочити, примусив його випити склянку вина і звелів куховарці приготувати солідний сніданок. Тут раптом мені спало на думку дещо, і я пішов до кімнати, де лежала Люсі. Коли я тихо увійшов, то застав там Ван Хелзінка з декількома аркушами паперу в руках. Він, очевидно, вже їх прочитав і тепер сидів, спершися головою на руку, в глибокій задумі. На обличчі його застиг вираз непевного задоволення, ніби вдало розвіявся якийсь сумнів. Він передав мені папери зі словами:

— Це впало з грудей Люсі, коли я ніс її у ванну. Прочитавши, я поглянув на професора і після певного мовчання сказав:

— На Бога, що все це означає? Або вона була раніше божевільною чи ж тепер збожеволіла, або ж те, що написано — правда, і в цьому криється якась жахлива небезпека?

Хелзінк відповів мені:

— Не думайте про це зараз. Ви дізнаєтесь все і зрозумієте це свого часу; але пізніше. А зараз скажіть, про що ви збиралися мені розповісти?

Це повернуло мене до справи, і я знову оговтався.

— Я хотів сказати вам, що треба написати свідоцтво про смерть місіс Вестенр.

Я знову спустився і в передпокої зустрів Квінсі Моріса. З написаною ним Артурові телеграмою, в якій він повідомляв про смерть місіс Вестенр і про те, що Люсі також була хвора, але тепер їй краще, і що Ван Хелзінк і я з нею.

Потім він запитав:

— Можна мені поговорити з вами, коли ви повернетесь?

Я погодився і вийшов. Я не мав жодних ускладнень під час внесення до реєстру і велів трунареві прийти увечері зняти мірку для домовини та взяти на себе організацію похорону.

Коли я повернувся, Квінсі вже чекав на мене. Я сказав, що поговорю з ним, як тільки дізнаюся про самопочуття

Люсі, і пішов до її кімнати. Вона продовжувала спати, а професор, мабуть, так і не зрушився з місця. Він приклав палець до губ, і я зрозумів, що незабаром він чекає на її пробудження.

— Коли я повернувся до Квінсі, він промовив:

— Я не люблю бувати там, де в мене немає на те права, але тут випадок винятковий. Ви знаєте, як я любив цю дівчину; але незважаючи на те, що це все вже в минулому, я не можу не турбуватися про неї. Скажіть, що сталося; данець — дуже славний пан; він сказав, коли ви увійшли, що необхідна нова трансфузія крові і що ви обидва виснажені. Я здогадуюся, що ви з Ван Хелзінком уже раз виконали те, що я зробив сьогодні. Чи не так?

— Так, так.

— І я здогадуюся, що Артур теж приніс себе в жертву. Коли я зустрівся з ним чотири дні тому, він дуже погано виглядав. З того часу, як у мене в пампасах¹ загинула кобила одної ночі, я ніколи не бачив, щоб можна було так швидко змінитися. Один із тих великих кажанів, яких там називають вампірами, напав уночі на бідолашну коняку, висмоктав у неї з горла і відкритих ран стільки крові, що вона вже не мала сили підвистися, і мені довелося пристрелити її із співчуття. Скажіть абсолютно відверто, Джоне: Артур був першим, чи не так?

Я замислився, оскільки усвідомлював, що не варто відмовити того, що професор тримає в секреті, але Моріс знав уже дуже багато і багато про що здогадувався, тож не було причини від нього приховувати, тому я відповів йому тією самою фразою: «Так, так».

— І як довго це триває?

— Днів із десять.

— Десять днів! Значить, у вени цього бідолашного створіння, яке всі ми так любимо, за цей час вилили кров чотирьох здорових людей. Боже борони, та її тіло не витримало б цього! Куди ж вона поділася, вся кров?

¹ Пампаси (ісп.) — широкі рівнинні степи помірного поясу Пд. Америки.

Я похитав головою.

— Куди? — повторив я. — Я абсолютно нічого не думаю і уявити собі не можу. Тут ціла серія дрібних обставин переплутала всі наші розпорядження щодо охорони Люсі. Але більше цього не трапиться. Ми залишимося тут, доки все це не скінчиться, — чи добре, чи погано, як Господь розпорядиться!

Коли Люсі пізно увечері прокинулася, то відразу ж вхопилася за пазуху, і, на мій подив, вона витягла звідти ті аркуші, які Ван Хелзінк давав мені прочитати. Обережний професор поклав їх назад, щоб вона, прокинувшись, не тривожилася. Потім вона озирнулася довкола і, помітивши, де знаходитьсья, здригнулася, голосно скрикнула і закрила своє сполотніле обличчя блідими, худими руками. Ми обидва зрозуміли значення цього, тобто вона пригадала смерть матері, тому ми доклали всіх зусиль, щоб її заспокоїти. Коли стемніло, вона знову затремтіла. Але тут відбулося дивне явище. Уві сні вона скопила аркуші й розірвала їх. Ван Хелзінк встав і відібрав їх у неї, а вона продовжувала рвати уявний папір; нарешті вона підняла руки і розвела їх, неначе розкидаючи шматки, що залишилися. Ван Хелзінк був уражений і спохмурнів, щось міркуючи, але нічого не сказав.

19 вересня.

Минулої ночі вона спала дуже неспокійно, якось боялася заснути, і коли прокинулася, то відчувала себе трохи слабкою. Професор і я по черзі вартували біля неї і не залишали ані на мить. Квінсі Моріс нічого не говорив про свої наміри, але я знав, що він цілу ніч блукав навколо будинку і чатував. Наступного дня, при денному свіtlі, ми побачили, наскільки втратила сили наша бідолашна Люсі. Вона ледве повертала голову, і та мізерна кількість їжі, яку вона була в змозі прийняти, аніскільки не допомогла їй. Часом вона тримтіла, і обое ми, Ван Хелзінк і я, помітили, яка велика зміна спостерігалася в ній, коли вона

спала, порівняно з її самопочуттям після сну. Уві сні вона виглядала сильнішою, хоча блідішою, і дихання було рівніше; у відкритому роті видно було бліді безкровні ясна, причому зуби здавалися дещо довшими й гострішими, ніж звичайно; коли ж вона не спала, то м'який погляд її очей змінював вираз обличчя: вона знову ставала схожою на себе, хоча дуже змінилася від виснаження, і здавалося, що вона зараз помре. Увечері вона запитала про Артура, і ми викликали його телеграмою. Квінсі поїхав на вокзал зустрічати його.

Артур приїхав близько шостої години вечора; коли він побачив її, то його охопило відчуття розчулення, і ніхто з нас не міг вимовити ні слова. Протягом дня напади сонливості почастішали, тому можливості розмовляти з нею майже не було. Все-таки присутність Артура подіяла на неї збудливо: вона трохи посміялася і розмовляла з ним веселіше, ніж з нами до його приїзду. Він сам теж трохи підбадьорився. Тепер близько першої ночі, він і Ван Хелзінк все ще сидять біля неї. За чверть години я повинен їх змінити. Я зараз записую все це на фонограф Люсі. До шостої години вони зможуть відпочити. Я боюся, що завтра — кінець нашим турботам, оскільки потрясіння було дуже сильне — бідне дитя не може витримати. Хай допоможе всім нам Бог!

Лист Міні Харкер до Люсі Вестенр (не розпечатане нею)

7 вересня.

Моя люба Люсі!

Здається, ціле століття я нічого не чула про тебе або, точніше, нічого тобі не писала. Я знаю, що ти пробачиш мені мій гріх, коли прочитаєш весь мій запас новин. Мій чоловік благополучно повернувся; коли ми приїхали в Ексетер, на нас уже чекала коляска; в ній сидів містер Хаукінс, який нас зустрічав, незважаючи на те, що знову хворіє на подагру. Він повіз нас до себе, де нам були при-

готовані зручні й затишні кімнати, і ми всі разом пообідали. Після обіду містер Хаукінс сказав:

— Мої дорогі, п'ю за ваше здоров'я і благополуччя і бажаю вам обом безмежного щастя. У мене нікого немає на світі, і я вирішив усе залишити вам.

Люба Люсі, я плакала, коли Джонатан і цей старий по-тискали один одному руки. Це був дуже, дуже щасливий вечір для нас.

Отже, ми тепер влаштувалися в цьому чудовому старому будинку. Я страшенно заклопотана облаштуванням квартири і господарством. Джонатан і містер Хаукінс заклопотані цілими днями, оскільки, взявши Джонатана в компаньйони, м-р Хаукінс хоче посвятити його у всі справи своїх клієнтів.

Як почувається твоя мила матінка? Хотілося б мені приїхати до вас у місто і побачити вас, дорогі мої, але я не смію, бо у мене дуже багато справ; а Джонатан потребує постійного догляду. Він уже починає видужувати, але все-таки заслабий після своєї тривалої хвороби.

Зараз я розповіла тобі всі свої новини; тож послухаю твої. Коли твоє весілля? Де і хто буде вас вінчати, і що ти одягнеш, і це буде урочисте чи скромне весілля? Розкажи мені про все, люба, бо немає нічого, що не цікавило б мене і не було б мені дорого.

Джонатан шле тобі вітання. Прощавай, моя люба, хай благословить тебе Бог.

Твоя Міна Харкер.

Звіт Патріка Хеннесі Д. М.,
M.R.C.S.L.K.Q.C.P.I. і т. д.,
Джонові Сьюарду, Д. М.

20 вересня.

Шановний сер, згідно з вашим бажанням додаю при цьому звіт про всі справи, доручені мені... Що стосується пацієнта Ренфілда, то про нього є багато інформації.

У нього був новий напад, який міг дуже погано кінчитися, але який, на щастя, не мав жодних наслідків. Учора після обіду двоколісний візок підвіз до порожнього будинку, якийеже з нашим, двох панів; до того самого будинку, куди, пам'ятаєте, двічі втікав пацієнт. Ці пани зупинилися біля наших воріт, щоб запитати, як ім туди пройти; вони, очевидно, іноземці. Я стояв біля вікна кабінету, палив після обіду і бачив, як один із них наближався до будинку. Коли він проходив повз вікна Ренфілда, пацієнт почав лаяти його і називати всіма поганими словами, які знав. Пан же, на перший погляд, порядна людина, обмежився тим, що відповів йому: «Перестань, ти, грубий жебрак». Потім наш пацієнт почав звинувачувати його в тому, що він його обкрадає і хотів його вбити, і сказав, що він йому перешкодить, якщо тільки той знову надумає зробити це. Я відчинив вікно і зробив панові знак, щоб він не звертав уваги на слова хворого — він обмежився тим, що озорнувся навколо, неначе прагнучи зрозуміти, куди він потрапив, і сказав: «Боронь Боже звертати увагу на те, що мені кричать із нещасної божевільні. Мені дуже шкода вас і керівника, яким доводиться жити в одному будинку з такою дикою твариною, як цей суб'єкт». Потім він дуже люб'язно запитав мене, як йому пройти до порожнього будинку, і я показав хвіртку; він пішов, а вслід йому сипалися загрози, прокляття і лайка Ренфілда. Я пішов до нього, щоб дізнатися причину його зlostі, оскільки він завжди поводився пристойно і нічого подібного з ним не траплялося, коли в нього не було нападу буйства. На мій великий подив, я застав його абсолютно спокійним і навіть веселим. Я хотів навести його на розмову про цей інцидент, але він покірно почав розпитувати мене, що я цим хотів сказати, і примусив мене повірити тому, що він тут ні при чому. І все-таки, на превеликий жаль, це було ніщо інше, як хитрість, бо не минуло й півгодини, як я знову почув про нього. Цього разу він знову розбив вікно в своїй кімнаті і, вискочивши з нього, мчав дорожкою.

Я крикнув сторожу, щоб він пішов за мною, а сам побіг за Ренфілдом, оскільки боявся якого-небудь нещастя. Мої побоювання виправдалися: біля візка з великими дерев'яними ящиками, який вже проїздив раніше, стояло декілька чоловіків із багровими обличчями і витирали спіtnілі від важкої роботи лоби; перш ніж я встиг підійти, наш пацієнт кинувся до них, зіштовхнув одного з них з візка і почав товкти його головою об землю. Якби я не нагодився вчасно, то Ренфілд убив би його на місці. Його товариш схопив важкий батіг і почав бити Ренфілда руків'ям батога по голові. Це були жахливі удари, але Ренфілд, здавалося, не відчував їх — боровся з нами трьома, розкидаючи нас в усі боки, як кошенят. Ви знаєте, що я досить оглядний, і ті двоє теж дужі хлопці. Спочатку він поводився досить спокійно в бійці, але як тільки зрозумів, що ми його подужали і що сторожа надягає на нього гамівну сорочку, почав кричати: «Я хочу їх знищити! Вони не сміють мене грабувати! Вони не сміють убивати мене повільно! Я б'юся за свого лорда і господаря!» і різні незв'язні фрази. Добряче попрацювали ми, щоб повернути його додому і помістити до оббитої повстю кімнати. Один із сторожів, Харді, зламав собі при цьому палець, але я зробив йому перев'язку, і він уже видужує.

Лист Міні Харкер до Люсі Вестенр (не розпечатане нею)

18 вересня.

Моя люба Люсі! Який удар для нас! М-р Хаукінс несподівано помер! Багато хто вважає, що це зовсім не так сумно для нас, але ми обое настільки полюбили його, що нам здається, наче ми втратили батька. Джонатан дуже засмучується: він глибоко засмучений не тільки тим, що втратив цього доброго старого, який все життя чудово ставився до нього, піклувався про нього, як про рідного сина, і врешті-решт залишив йому такий спадок, який нам, скромним людям, зазвичай здається нездійсненою мрією, але

відчуває цю втрату ще в іншому сенсі. Він говорить, що відповідальність, яка тепер цілком падає на нього, змушує його нервуватися. Він починає сумніватися в собі. Я намагаюся його підбадьорити, і моя віра підтримує його віру в себе. А те сильне потрясіння, яке він недавно пережив, відбивається на ньому тепер ще більше. Пробач, люба, що турбую тебе своїми жалями в ті дні, коли ти така щаслива, — але, люба Люсі, мені доводиться бути мужньою і веселою при Джонатані, а це вимагає великих зусиль, і ні з ким відвести душу. Після завтра доведеться бути в Лондоні, тому що містер Хаукінс перед смертю висловив бажання, щоб його поховали біля батька. Оскільки у нього немає ніяких родичів, то Джонатан повинен узяти на себе всі клопоти щодо похорону. Я постараюся забігти до тебе, люба, хоч на декілька хвилин. Пробач, що потривожила тебе. Хай поблагословить тебе Бог!

Любляча тебе *Міна Харкер.*

Щоденник лікаря Сьюарда

20 вересня.

Я змінив Ван Хелзінка біля Люсі. Ми хотіли, щоб Артур теж пішов відпочити, але він відмовлявся і лише тоді погодився піти, коли я сказав йому, що він знадобиться нам удень і що буде погано, коли ми всі одночасно втомимося, оскільки від цього може постраждати Люсі.

Артур пішов разом із Ван Хелзінком, кинувши пильний погляд на бліде обличчя Люсі, яке було біліше від полотна подушки, на якій спочивала її голова. Люсі лежала абсолютно спокійно і мигцем оглянула кімнату, неначе бажаючи переконатися, чи все в ній на своїх місцях. Професор знову розвісив усюди квіти часнику. Отвір у розбитому вікні був заткнутий часником, і навколо шиї Люсі над шовкововою хусточкою, яку Ван Хелзінк примусив її зав'язати, був суцільний густий вінок із цих же запашних квітів. Люсі якось важко дихала і виглядала набагато гірше, оскільки напіввідкритий рот оголяв відкриті ясна. Зуби

у сутінках здавалися ще довшими, ніж уранці. Завдяки грі світла складалося враження, ніби у неї утворилися довгі й гострі ікла. Я сів на ліжко, і вона ворухнулася, немов відчувши себе ніяково. У цей час пролунав глухий звук, ніби хтось постукав у вікно чимось м'яким. Я обережно підійшов і визирнув за відхиленій край штори. Світив повний місяць, і я побачив, що цей шум зчинив великий кажан, який кружляв біля самого вікна — очевидно, приваблений світлом, хоча й тъмяним, — постійно вдарючись крилами об вікно. Коли я повернувся на своє місце, то помітив, що Люсі злегка підсунулася і зірвала зі своєї шкіряної вінок із часнику. Я поклав його назад і продовжував вартувати.

Потім вона прокинулася, і я дав їй поїсти, як наказав Ван Хелзінк. Вона поїла дуже мало і знехотя. У ній не було більше помітно тієї несвідомої боротьби за життя, яка досі служила за доказ міцності її організму. Мене вразило, що тільки-но Люсі отямилася, вона негайно ж гарячковим рухом притиснула до грудей квіти. Надзвичайно жахливо було те, що як тільки вона впадала у свій дивний, ніби летаргічний сон із тривожним диханням, вона скидала з себе квіти; а прокинувшись, знову притискала їх до себе. Це було не випадкове явище, оскільки протягом довгих нічних годин, які я провів, оберігаючи її сон, вона постійно то засинала, то прокидалася і щоразу повторювала ті самі рухи.

О шостій годині Ван Хелзінк змінив мене. Коли він побачив обличчя Люсі, він перелякано здригнувся і різко прошепотів: «Відкрийте штори, мені потрібне світло!» Потім він нахилився і, майже торкаючись Люсі, оглянув її. Зсунувши квіти і знявши шовкову хустку з шиї, він подивився і відсахнувся. Я теж нахилився і поглянув на шию; те, що я побачив, вразило й мене: рани на шкірі абсолютно загоїлися.

Хвілин із п'ять Ван Хелзінк мовчки стояв і суворо дивився на неї, потім обернувся до мене і спокійно сказав:

— Вона вмирає. Тепер це триватиме недовго. Зауважте, матиме величезне значення, помре вона притомною чи уві сні. Розбудіть нашого нещасного друга, хай він приде і подивиться на неї востаннє; він довіряв нам.

Я пішов до їdalyni і розбудив Артура. Спершу він був як очманий, але коли побачив промінь сонця, що пробрався крізь щілину у віконниці, то перелякався, що спізнився. Я запевнив його, що Люсі весь час спала, але натякнув, що ми з Ван Хелзінком боймося, як би це не було її останнім сном. Він затулив обличчя руками, опустився на коліна і залишився в такому положенні декілька хвилин, молячись.

Коли ми увійшли до кімнати Люсі, я помітив, що Ван Хелзінк із властивою йому передбачливістю вирішив діяти просто і постарався обставити і влаштувати все як найкраще. Він навіть причесав Люсі, і волосся її світлими пасмами лежало на подушці. Коли вона побачила Артура, то тихо прошепотіла:

— Артуре! О моя любове, я така рада, що ти прийшов.

Він нахилився, щоб поцілувати її, але Ван Хелзінк швидко відсмукував його назад.

— Hi, — прошепотів він йому на вухо, — не тепер! Візьміть її за руку, це заспокоїть її більше.

Артур узяв Люсі за руку і став перед нею на коліна, а вона ласково подивилася на нього своїми добрими, дивовижними, ангельськими очима. Потім вона поволі заплющила очі і задрімала. Груди її важко здіймалися, і вона дихала, як утомлене дитя.

Раптом з нею знову відбулася та ж зміна, яку я не раз спостерігав уночі. Її дихання поважчало, губа піднялася і відкрила бліді ясна, через що її зуби здавалися довшими й гострішими, ніж раніше; вона в напівсні несвідомо розплющила очі, які раптом стали каламутними і суворими, і сказала таким дивним і хтивим тоном, якого ніхто з нас ніколи від неї нечув:

— Артуре, любове моя, я така рада, що ти прийшов! Поцілуй мене!

Артур швидко нахилився, але тут Ван Хелзінк, вражений, як і я, її тоном, кинувся до нього, схопив обома руками за комір і зі страшною силою відкинув геть.

— Заради вашого життя, — сказав він, — заради порятунку вашої власної і її душі! Не торкайтесь до неї!

Артур спочатку не зінав, що йому робити і що сказати, але перш ніж напад злості встиг оволодіти ним, він здогадався, в яких умовах він знаходиться, і мовчки залишився стояти.

Ван Хелзінк і я поглянули на Люсі і побачили, як по її обличчю промайнула тінь скаженої люті; гострі зуби клацнули з досади.

Незабаром після того вона знову розплющила очі і, простягнувши свою бліду, худорляву долоню, взяла Ван Хелзінка за його велику засмаглу руку і, притягнувши до себе, поцілувала її.

— Мій вірний, любий друже, — вимовила вона слабким голосом. — Мій і його вірний друже! Бережіть його і дайте мені надію на спокій!

— Присягаюся вам, — відповів він урочисто, піднявши руку, неначе присягався на суді. Потім повернувся до Артура і сказав:

— Ходіть сюди, дитя мое, візьміть її за обидві руки і поцілуйте в лоб, але тільки раз.

І зустрілися їхні очі, а не губи: так вони і розлучилися.

Очі Люсі заплющилися; Ван Хелзінк, який стояв поряд, узяв Артура під руку і відвів убік.

Потім дихання Люсі стало знову тривожним і раптом зовсім припинилося.

— Усе скінчено, — сказав Ван Хелзінк, — вона померла.

Я відвів Артура до вітальні, де він так ридав, що я не мав сили на нього дивитися. Я повернувся до кімнати покійної і застав Ван Хелзінка, який дивився на Люсі надзвичайно суворим поглядом; із нею відбулася якась зміна: смерть повернула їй частину колишньої краси, риси обличчя лагіднішали; навіть губи не були більше такими

Артур швидко нахилився, але тут Ван Хелзінк, вражений, як і я, її тоном, кинувся до нього, схопив обома руками за комір і зі страшною силою відкинув геть.

блідими. Неначе вся кров, якої більше не потребувало її серце, прилинула до обличчя і прагнула в міру можливості пом'якшити пепривабливу роботу смерті.

Я стояв біля Ван Хелзінка і сказав йому:

— Ну ось, нарешті бідолаха знайшла спокій! Усе скінчено!

Він обернувся до мене і сказав урочисто:

— Ні, на жаль! Ще далеко не все! Це тільки початок!

Коли я запитав, що він хоче цим сказати, він лише похитав головою і відповів:

— Поки що ми нічого не можемо вдіяти. Почекаємо і подивимося.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

Похорон призначили наступного дня, так щоб Люсі поховали разом із матір'ю.

Я помітив, що Ван Хелзінк уесь час тримався поблизу. Можливо, причиною того було пануюче в будинку безладдя. Жодних родичів не залишилося, тому ми з Ван Хелзінком вирішили самі переглянути всі папери, тим більше що Артурові довелося виїхати наступного дня на похорон батька. Ван Хелзінку захотілося неодмінно самому переглянути папери Люсі. Я боявся, що він, як іноземець, не зуміє розібратися в тому, що законно і що незаконно, і запитав його, чому він наполягає на цьому. Він відповів:

— Ти забуваєш, що я такий же юрист, як і лікар. Але в цьому випадку не можна зважати тільки на те, чого вимагає закон. Тут, можливо, знайдуться й інші папери, в які ніхто не повинен бути посвячений.

При цьому він вийняв зі свого гаманця записи, які були на грудях Люсі і які вона розірвала уві сні.

— Якщо ти знайдеш у паперах що-небудь про стряпчого місіс Вестенр, — продовжував він, — то запечатай усі папери і сьогодні ж напиши йому. Я ж залишуся цілу ніч вартувати тут, у кімнаті Люсі, бо хочу подивитися, що буде. Недобре, якщо хтось чужий дізнається її думки.

Я продовжував свою роботу і незабаром знайшов ім'я та адресу стряпчого місіс Вестенр і написав йому. Всі папери виявилися в порядку, там навіть точно було вказано, де ховати покійних. Тільки-но я запечатав лист, як, на мій великий подив, увійшов Ван Хелзінк, кажучи:

— Чи не можу я тобі допомогти, Джоне? Я вільний і цілком до твоїх послуг.

— Ну як, знайшов, що шукав? — запитав я.

Він відповів:

— Я не шукав нічого конкретного. Я знайшов те, що сподівався — декілька листів, нотаток і знову початий щоденник. Ось вони, але ми про них нікому не скажемо. Завтра я побачу нашого бідолашного друга, і з його згоди скористаємося деякими із знайдених мною даних.

Перш ніж піти спати, ми ще раз зайшли подивитися на Люсі. Агент, далебі, все добре влаштував, він перетворив кімнату на маленьку оранжерею. Все потопало в рожевих білих кольорах, і смерть уже не справляла відштовхуючого враження. Обличчя покійної було накрито краєм покривала. Професор підійшов і підняв його; ми здивувалися з тієї краси, яка постала перед нашими очима.Хоча воскові свічки недостатньо освітлювали кімнату, все ж було досить світло, аби роздивитися, що вся колишня чарівність повернулася до Люсі і смерть, замість того, щоб поруйнувати, відновила всю красу життя настільки, аж мені почало здаватися, ніби Люсі не померла, а тільки заснула.

У професора був дуже суворий вигляд. Він не любив її так, як я; цілком природно, що плакати йому було нічого. Він сказав:

— Залишся тут до моого повернення, — і вийшов.

Незабаром він повернувся з квітами білого часнику; вийняв їх із ящика, що стояв досі нерозкритим, і розсипав серед інших квітів по всій кімнаті і біля ліжка. Потім зняв із шиї маленький золотий хрестик, поклав його на губи Люсі, прикрив її знову покривалом — і ми пішли.

Я саме роздягався у своїй кімнаті, коли Ван Хелзінк, постукавши, увійшов і сказав:

— Прошу тебе завтра ще до вечора принести мені кілька ножів для розтину.

— Хіба треба буде проводити розтин? — запитав я.

— І так, і ні. Я хочу зробити операцію, але не таку, як ти думаєш. Я зараз розповім тобі, в чому річ, але дивися — іншим ані слова! Я хочу відрізати їй голову і вийняти серце. Ой-ой-ой! Ти лікар — і такий приголомшений! Я бачив, як ти без вагань зважувався на операції, від яких відмовлялися інші хірурги. Так, звичайно, миlíй друже, я мусив пам'ятати, що ти її любив; я й не забув цього: я вирішив сам робити операцію, тобі ж доведеться лише допомагати мені. Мені хотілося б зробити це сьогодні, але заради Артура доведеться поочекати; він звільниться лише завтра після похорону батька, і йому, напевно, захочеться ще раз на неї подивитися! Потім після того, як її покладуть у домовину, ми прийдемо сюди, коли всі спатимуть, відгвинтимо кришку домовини і зробимо операцію, а потім покладемо все на місце, щоб ніхто, окрім нас, нічого не знав.

— Але для чого це взагалі робити? — запитав я. — Дівчина померла. Для чого марно терзати її бідне тіло? І якщо ми цим не повернемо їй життя, якщо це не дасть жодної користі ні їй, ні нам, ні науці, ні людству, то для чого ж робити це? І без того все жахливо!

У відповідь на мої слова він поклав мені на плечі руки і лагідно сказав:

— Шкода, Джоне, твоє серце, що обливается кров'ю, і я ще більше люблю тебе за це. Якби я міг, то взяв би на себе весь тягар твоєї душі. Але є речі, яких ти не знаєш, та врешті знатимеш, поза сумнівом; радій, що поки знаю їх тільки я, оскільки вони не дуже приємні. Джоне, дитя мое, ти мéní друг уже багато років; подумай, пригадай і скажи, чи робив я що-небудь без підстав? Можливо, я помилююся, адже я тільки людина, але я вірю в те, що роблю. Чи не

тому ти прислав по мене, коли сталося це велике горе? Адже тому, чи не так? Хіба тебе не здивувало, не обурило те, що я не дозволив Артурові поцілувати свою кохану, відштовхнувши його, незважаючи на те, що вона вмирала? Звичайно, так! А тим часом ти ж бачив, як вона мені потім дякувала своїм ласкавим поглядом, своїм слабким голосом, поцілувала мою стару, грубу руку і як мене благословляла? Так? Хіба ти не чув, як я присягнувся їй виконати її прохання, тому вона спокійно заплющила свої очі? Так? Отже, у мене достатньо причин для всього, що я роблю. Ти протягом багатьох років вірив мені; вірив тоді, коли кілька тижнів тому сталися дивні речі, яких ти ніяк не міг зрозуміти. Довірся мені ще ненадовго, Джоне. Якщо ти не довіряєш, то доведеться сказати тобі те, що я думаю, а це може погано кінчитися. А якщо доведеться працювати без довіри один до одного, то я відчуватиму себе самотнім; тим часом допомога і підтримка можуть мені знадобитися!.

Я взяв його за руку і пообіцяв допомогти...

Я, мабуть, довго і міцно спав, тому що було вже пізно, коли Ван Хелзінк розбудив мене своїм приходом. Він підійшов до моого ліжка і сказав:

— Можеш не турбуватися про ножі — ми не робитимемо цього.

— Чому?

— Тому що, — відповів він, — надто пізно або дуже рано. Поглянь! — показав він мені свій золотий хрестик, — це було вкрадено вночі!

— Як вкрадено, — запитав я здивовано, — раз він у тебе?

— А так! Я відібрав хрестик у негідної служниці, що обкрадала і мертвих, і живих. Вона, звичайно, буде покарана, але не мною, бо вона не відала, що творила, і, нічого не знаючи, вчинила лише крадіжку. Тепер нам доведеться почекати.

І він пішов, загадавши мені нову загадку і знову перепутавши всі мої думки.

День минув сумно; увечері прийшов стряпчий, м-р Маркан. Це був талановитий і самовпевнений пан; він узяв на себе всі наші дріб'язкові турботи.

Під час сніданку він розповів нам, що місіс Вестенр уже з певного часу чекала на смерть через хворобу серця і що тому вона впорядкувала всі свої справи; далі він повідомив, що все майно, за винятком майна батька Люсі, яке тепер через відсутність прямих спадкоємців перейде до побічної родинної лінії, як рухоме, так і нерухоме, заповідане Артурові Холмвуду.

Артура чekали до 5-ої години, тому ми вільно могли встигнути сходити до покійницької. Цього разу кімната цілком виправдовувала своє призначення, оскільки там тепер лежали і маті, і дочка.

Бідолашний Артур! Він був неймовірно сумний, навіть його дивна мужність, здавалося, зникла після таких важких переживань. Він, я знаю, був широ відданий своєму батькові, і втратити батька, та ще в такий час, було для нього важким ударом. Зі мною він тримався, як завжди, дуже сердечно, а з Ван Хелзінком вишукано люб'язно; мені було важко бачити, як він страждає. Професор також помітив це і кивнув мені, щоб я повів його нагору. Я так і зробив і залишив Артура біля дверей кімнати, оскільки відчував, що йому хотілося побути з нею наодинці, але він узяв мене під руку, повів до кімнати і хріпло промовив:

— Ти також любив її, старий друже, вона мені все розповіла, і в неї не було кращого друга, ніж ти. Я не знаю, як мені дякувати тобі за все те, що ти зробив для неї, навіть не можу й думати...

Тут сили його зрадили, він обійняв мене, схилив голову на плече і заплакав:

— О Джоне! Джоне! Що мені робити? Мені здається, що весь сенс життя раптом зник і немає заради чого більше жити!

Я втішав його, скільки міг. У таких випадках чоловікам мало потрібні слова. Потиск руки, обійми, спільні тихі сльо-

зи — ось висловлення почуттів, дорогих чоловікові. Я мовчали стояв і чекав, доки він оговтається і придушить свої ридання, потім лагідно сказав йому:

— Ходімо, поглянемо на неї.

Ми разом підійшли до ліжка, і я підняв покривало з її обличчя. Господи! Яка вона була гарна! Щогодини, здавалося, її краса розцвітала. Це якось лякало і вражало мене. Що ж до Артура, то він тремтів, як у лихоманці, і сумніви вкралися в його душу. Нарешті, після довгого мовчання, він вимовив пошепки:

— Джоне, вона справді померла?

Я із сумом сказав йому, що це дійсно так, і продовжував переконувати його, оскільки було необхідно розсіяти цей жахливий сумнів. Потім я сказав, що треба попрощаатися з нею, оскільки час починати приготування до похорону. Він знову повернувся до неї, взяв мертву руку і поцілував, потім нахилився і поцілував її в лоба. Виходячи, він подивився на Люсі таким же довгим, проникливим поглядом, як він це зробив, коли увійшов.

Я залишив його у вітальні і сказав Ван Хелзінку, що Артур уже попрощався з нею; Ван Хелзінк пішов на кухню сповістити агентові, щоб він поспішив із приготуваннями. Коли Артур вийшов з кімнати, я передав Ван Хелзінку, про що мене питав Артур, і він відповів:

— Це мене нітрохи не дивує — я щойно сам у цьому засумнівався.

Ми обідали всі разом, і я помітив, що бідолашний Артур страшенно хвилювався. Ван Хелзінк весь час мовчав; він заговорив тільки тоді, коли ми закурили сигари.

— Лорде, — почав він, але Артур перебив його:

— Ні, ні, тільки не так, на Бога! В усякому разі — не тепер. Пробачте мені, сер; я не хотів вас образити, але я не можу чути цей титул, моя рана ще дуже свіжа!

Професор дуже лагідно відповів:

— Я назвав вас так тільки тому, що я вагався, як мені звернутися до вас. Я не можу називати вас містер, я по-

любив вас, так, мій любий хлопчику, я полюбив вас як Артура.

Артур простягнув руку і гаряче потиснув долоню старого.

— Називайте мене, як хочете, — сказав він. — Я сподіваюся, що завжди з гордістю носитиму звання вашого друга; дозвольте сказати вам, що я не знаходжу слів, аби висловити свою подяку за все, що ви зробили для моєї бідолашної, дорогої Люсі. Якщо я був різкий або виявив незадоволення — пам'ятаєте, тоді, коли ви так дивно вчинили, — прошу мені пробачити.

Професор лагідно відповів йому:

— Я знаю, як важко було вам тоді цілком довіритися мені, адже щоб повірити в необхідність такої поведінки, потрібно розуміти; здається, ви й тепер не зовсім вірите мені, та й не можете, бо вам не дано ще зрозуміти, в чому річ. Але настане час, коли ви довіритеся цілком, і коли вам все відкриється, ви дякуватимете мені за себе, за інших і за неї, за ту, яку я присягнувся захищати.

— Так, звичайно, сер, — схвильовано заговорив Артур, — я у всьому довіряюся вам. Я знаю і вірю, що у вас благородна душа, ви друг Джона і були її другом. Робіть усе, що хочете!

— Мені хотілося б поставити вам деякі питання.

— Будь ласка.

— Вам відомо, що місіс Вестенр залишила вам увесь свій спадок?

— Hi! Я ніколи про це не думав.

— Оскільки тепер усе належить вам, то ви можете всім розпоряджатися на свій розсуд. Мені хочеться, щоб ви дозволили мені прочитати всі папери і листи Люсі. Повірте, це не цікавість знічев'я. Будьте впевнені, у мене є для цього дуже вагомі підстави. Ось усі папери. Я узяв їх раніше, ніж мені стало відомо, що все це ваше, для того, щоб до них не торкалися чужі руки, щоб чужі погляди не проникли в її душу. Я прибережу їх, якщо ви нічого не маєте

проти; я навіть вам не хотів би їх показувати; я буду їх ретельно берегти. Жодне слово не пропаде, а коли настане час, я поверну їх вам. Я прошу у вас майже неможливої, але ви це зробите? Адже правда? Заради Люсі?

— Робіть все, що хочете, лікарю. Я відчуваю, що таким чином я виконую бажання Люсі. Я не буду турбувати вас питаннями, доки не настане час.

— І ви маєте рацію, — відповів професор. — Нам усім треба пережити це немало горя. Не варто занепадати духом, не треба бути егоїстичним, нас кличе обов'язок, і все скінчиться благополучно!

Цю ніч я спав на дивані в кімнаті Артура. Ван Хелзінк зовсім не лягав. Він ходив туди-сюди, неначе охороняючи будинок, і весь час стежив за кімнатою, де лежала в домовині Люсі, обсипана білими квітами часнику, запах яких змішувався в нічному повітрі з ароматом троянд і лілій.

Щоденник Міни Харкер

22 вересня. У потязі дорогою в Ексетер.

Джонатан спить.

Похорон був дуже простий, але урочистий. За домовиною йшли ми, слуги, кілька друзів з Ексетера, лондонський агент і один пан, заступник сера Джона Пакстона, президента Товариства законів. Джонатан і я стояли пліч-о-пліч і відчували, що втратили дорогу і близьку людину. Ми поволі повернулися до міста, доїхавши автобусом до Гайд-парку. Потім пішли по Пікаділлі пішки. Джонатан тримав мене під руку, як колись. Я задивилася на дуже красиву панночку у великому круглому капелюсі, що сиділа в колясці, як раптом Джонатан схопив мене за руку так міцно, що мені зробилося боляче, і скрикнув: «Господи!» Я переживаю постійний страх за Джонатана, оскільки весь час боюся, щоб у нього знову не повторився нервовий напад, тому я вмить обернулася до нього і запитала, що сталося.

Він був дуже блідий, очі витріщені, і він із жахом дивився на якогось високого, тонкого пана з гачкуватим носом, чорними вусиками і загостrenoю борідкою, який також дивився на ту гарненьку панночку, що і я. Він вдивлявся в її обличчя так пильно, що зовсім нас не помічав, і мені вдалося добре розглянути незнайомця. Вираз його обличчя не назвеш добрим, він був суворим, жорстким і плотським, а великі білі зуби, що здавалися ще білішими від яскраво-червоного кольору губ, скидалися швидше на їкла тварини, ніж на зуби людини. Джонатан не зводив із нього очей, аж я злякалася, щоб незнайомець цього не помітив. Я боялася, що це його розлютдить, оскільки виглядав він бридко і люто. Я запитала Джонатана, чому він такий схвилюваний. Джонатан, здається, думав, що мені відомо стільки ж, скільки і йому, тому поцікавився:

— Ти знаєш, хто це?

— Ні, любий, — відповіла я, — не знаю; хто це?

Відповідь мене вразила, оскільки він, здавалося, зовсім забув, що розмовляє зі мною, з Міною.

— Це він і є!

Бідолаха! Джонатана, мабуть, щось дуже схвилювало; я переконана, якби я його не підтримала, він напевно впав би. Він продовжив дивитися на незнайомця не зводячи очей; з магазина вийшов якийсь пан із пакетом, передав його леді в колясці, і вони обое негайно поїхали. Похмурий незнайомець не зводив з неї очей; коли вона поїхала, він довго дивився їй услід, потім найняв екіпаж і вирушив за ними. Джонатан весь час не відводив очей і, нарешті, скав ніби подумки:

— Мені здається, що це граф, але він неначе помолодшав. Господи, якщо це правда? О, Боже! Боже! Якби я тільки зінав! Якби я тільки зінав!

Він був такий стривожений, що я боялася розпитувати, прагнучи не нагадувати йому про це. Я злегка потягнула його за рукав, і він пішов зі мною далі. Ми трохи погуляли, потім зайдли до Грінпарку і посиділи там. Був спекот-

Він був дуже блідий, очі витріщенні, і він із жахом дивився на якогось високого, тонкого пана з гачкуватим носом, чорними вусиками і загостреною борідкою...

ний осінній день, тому приємно відпочивалося в затінку. Джонатан довго дивився перед себе, потім очі його за-плющилися і, схиливши голову мені на плече, віц заснув. Я не турбувала його, бо сон для нього — кращі ліки. Хвилини за двадцять потому він прокинувся і лагідно сказав:

— Що це, Міно, невже я спав? О, вибач мені таку не-ввічливість. Зайдімо куди-небудь випити склянку чаю.

Він, як видно, абсолютно забув про того похмурого пана, так само як і під час своєї хвороби він нічого не пам'ятав про те, що було раніше. Мені не подобається ця забудькуватість. Я не розпитуватиму його, оскільки боюся, що це завдасть йому більше шкоди, ніж користі, але все-таки потрібно дізнатися, що з ним трапилося під час подорожі. Боюся, настав час розкрити той пакет і подивитися, що там написано. О, Джонатане, ти пробачиш мені, якщо я так вчиню: я роблю це тільки для твоєї користі!

Пізніше.

У будь-якому разі сумно поверратися додому — будинок спорожнілій, немає там більше нашого друга; Джонатан усе ще блідий і слабкий після нападу, хоча він і був у дуже легкій формі... А тут ще телеграма від Ван Хелзінка; що б це могло бути?

«Вам, напевно, сумно буде почути, що місіс Вестенр померла п'ять днів тому і що Люсі померла третього дня. Сьогодні ховаємо їх обох».

Як багато горя в кількох словах; бідолашна місіс Вестенр! бідолашна Люсі! Їх більше немає, і ніколи більше вони не повернуться! Бідний, бідний Артур — втратив найдорожче в житті! Хай допоможе нам Господь пережити всі ці жалі!

Щоденник лікаря Сьюарда

22 вересня.

Все скінчилося. Артур виїхав у Ринг і взяв з собою Квінсі Моріса. Ван Хелзінк відпочиває, бо йому випадає

довга дорога. Сьогодні ввечері він їде до Амстердама; каже, що завтра ввечері знову повернеться, оскільки йому хочеться дешо зробити, тобто що тільки він один і може зробити. Він зупинився у мене, бо, за його словами, у нього справи в Лондоні, на які доведеться витратити чимало часу. Бідолашний старий! Боюся, що робота останнім часом і його виснажила. Під час похорону було видно, як він себе стримує. Тепер ми всі розійшлися в різні сторони, і надовго. Люсі лежить у своєму родинному склепі, в розкішному будинку смерті, oddalік галасливого Лондона, на окремому цвинтарі, де ловітря свіже, де сонце світить над Хемпстед Хілл і де на волі ростуть дики квіти.

Отже, я можу покінчити зі своїм щоденником, і один Бог знає, чи почну я його знову. Якщо мені доведеться це зробити або якщо я коли-небудь відкрию його, то тільки для того, щоб поділитися ним з іншими, бо роман мій закінчився, я знову повертаюся до своєї роботи і з сумом, втративши всяку надію, скажу: «*Finis*».

ТАЄМНИЦІ ХЕМПСТЕДА

«Вестмінстерська газета» від 25 вересня.

В околицях Хемпстеда тепер відбувається ціла низка подій, схожих на ті, що відомі авторам «Жахів Кенсінгтона», або «Жінки-вбивці», або «Жінки в чорному». За останні дні маленькі діти почали зникати з будинків або ж не повертатися додому з ігор на Гіті. Діти були настільки малі, що не могли пояснити, яка з ними траплялася пригода: відповіді їхні були одні й ті самі, що вони були з «Bloofe-lady»¹. Вони зникали зазвичай вечорами, і двоє з них знайшлися наступного ранку. В околицях припускають, що діти підхопили фразу першої зниклої дитини, що «bloofe-lady» звала погуляти, і скористалися з цього як прикладом. Це стає зрозумілішим, якщо врахувати, що улюблена гра дітей полягає в тому, що вони хитрістю

¹ Bloofe-lady (англ.) – Баба-яга.

заманяють одне одного. Один кореспондент пише, що страшенно смішно бачити цих малюків, які зображають «bloofer-lady». Наші карикатуристи, каже він, могли б тут повчитися і порівняти дійсність із фантазією. Наш кореспондент наївно говорить, що навіть Елен Тері¹ не така чарівна, як ці малюки, які показують «bloofer-lady».

Все-таки питання це, може, і серйозне, оскільки у деяких малюків виявилися ранки на шиї. Ранки такі, які бувають після укусу щура або маленької собаки: небезпечної в них нічого немає, але видно, що у цієї тварини своя певна система. Поліції наказано відшукувати дітей і собак, що заблукали, в Хемпстед Гіті й околицях.

НЕЗВИЧАЙНА ПРИГОДА. ХЕМПСТЕДСЬКИЙ ЖАХ

«Вестмінстерська газета» від 25 вересня.

Нам щойно повідомили, що зникла ще одна дитина. Її знайшли вранці в кущах вересу біля Шутер Хілла Хемпстед Гіта, у найглухішій частині місцевості. У неї такі ж ранки на шиї, які раніше помічали у інших дітей. Дитина була слабка і виснажена. Коли трохи отямилася, то почала розповідати ту саму історію про те, як «bloofer-lady» заманила її до себе.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

Щоденник Міни Харкер

23 вересня.

Джонатан провів дуже погану ніч. Тепер йому краще. Я дуже щаслива, що він зайнятий аж по горло, і у нього немає часу думати про свій кошмар. Я переконана, він залишиться вірний собі, і дуже пишаюся тим, що мій Джонатан

¹ Елен Тері — знаменита англійська актриса.

на висоті в цій відповідальній ролі. Йому доводиться йти на цілі дні й навіть снідати поза домом. Із господарством на сьогодні я вже впоралася, тому думаю взяти його щоденник, який він вів за кордоном, зачинитися на ключ у своїй кімнаті і почати читати...

24 вересня.

Минулой ночі я була не в змозі писати: ці жахливі записи Джонатана вразили мене. Бідолашний, рідний мій! Скільки йому довелося пережити! Я маю сумнів в тому, що це сталося насправді; він записав усе це марення, коли був у лихоманці; а втім, можливо, й справді в нього були які-небудь підстави. Ймовірно, я так ніколи і не дізнаюся правди, бо ніколи не зважуся заговорити про це... А до того ж іще людина, яку ми вчора зустріли! Джонатан цілком упевнений, що це він... Бідолашний мій! Мені здається, похорон засмутив його і він у думках знову повернувся до своїх жахливих переживань...

Лист Ван Хелзінка до пані Харкер
(Таємно)

24 вересня.

Вельмишановна пані, дуже шкодую, що мені доводиться повідомити вам сумну новину про смерть Люсі Вестерн. Лорд Годалмінг був такий люб'язний, що уповноважив мене переглянути всі її листи і папери. Серед них я знайшов ваші листи, з яких дізнався, що ви були її великим другом і дуже її любили. В ім'я цієї любові благаю вас допомогти мені. Допоможіть добитися справедливості і знищити зло, жахливіше, ніж ви можете собі уявити. Дозвольте з вами побачитися. Ви можете мені довіритися. Я друг лікаря Сьюарда і лорда Годалмінга. Мені доведеться тримати наше побачення в секреті. Якщо ви дасте згоду, я одразу ж прийду в Ексетер, куди й коли накажете. Дуже прошу вибачити мені. Я читав ваші листи до Люсі і знаю вашу доброту; знаю також, як страждає ваш чоловік,

тому прошу нічого йому не говорити, бо це може йому зашкодити. Ще раз перепрошую.

Ван Хелзінк.

Телеграма місіс Харкер до Ван Хелзінка

25 вересня.

Приїжджайте сьогодні поїздом о 2.25, якщо встигнете.
Буду цілий день у дома.

Вільгельміна Харкер

Щоденник Міни Харкер

25 вересня.

Я дуже хвилююся, очікуючи на пана Ван Хелзінка, оскільки інтуїтивно передчуваю, що він роз'яснить мені хворобу Джонатана, не кажучи вже про те, що він був біля Люсі під час її останньої хвороби і все мені розповість і про неї. Можливо, він тільки через це й приїжджає; він хоче довідатися щодо Люсі та її ходіння уві сні, а зовсім не про Джонатана. Значить, я так і не знатиму істини! Яка я дурна! Цей жахливий щоденник цілком мене поглинув, і я не можу від нього відмовитися. Звичайно, цей візит стосується Люсі. Мабуть, до неї повернулася колишня звичка і вона, напевно, заслабла після тієї жахливої ночі на кручі. Поглинена своїми справами, я зовсім про це забула. Вона, мабуть, розповіла йому про свою прогулянку тієї ночі на кручі та сказала, що я про це знала; і тепер він, можливо, хоче, щоб я повідомила подробиці.

Я нічого не скажу йому про щоденник, доки він сам не запитає. Я така рада, що мій щоденник переписаний на друкарській машинці, тож якщо він запитає про Люсі, я просто передам йому щоденник, і це позбавить мене зайвих розпитувань.

Пізніше.

Він був і пішов. Яка дивна зустріч і яка плутанина у мене в голові! Мені здається, що все це сон. Невже ж

правда? Якби я не прочитала щоденника Джонатана, ніколи б не повірила в можливість тих подій. Мій бідолашний, милий Джонатан! Як він, мабуть, страждав! Дасть Бог, він заспокоїться остаточно. Я буду його оберігати від усього. Якщо він напевно знатиме, що слух і зір не обдурили його, це буде для нього втіхою і підтримкою. Ним напевно оволоділи сумніви, тому якщо вдастся їх розсіяти, він буде задоволений і легше переживатиме цей удар. Лікар Ван Хелзінк, мабуть, дуже милий і розумний пан, бо він друг Артура і лікаря Сьюарда і його запросили з Голландії для лікування Люсі. На мене він спровів враження людини доброї, сердечної і благородної. Завтра він прийде знову, я запитаю його щодо Джонатана і, дай Боже, всім цим тривогам настане кінець.

А поки що скористаюся з відсутності Джонатана, щоб детально записати наше сьогоднішнє побачення.

О пів на другу пролунав дзвінок. Мері відчинила двері і доповіла про прихід лікаря Ван Хелзінка.

Це чоловік середній на зріст, здоровий, широкоплечий, із швидкими рухами. Видно, він дуже розумний і має велику силу волі; у нього благородна голова, досить велика. Обличчя чисто виголене, з різким, квадратним підборіддям, великим, рішучим, рухливим ротом, великим, прямим носом. Лоб широкий і благородний. Виразні темносині очі досить широко розставлені, їх вираз то ласкавий, то суворий.

— Mісіс Харкер, чи не так?

Я ствердно кивнула головою.

— Колишня міс Міна Мюррей?

Я знову кивнула.

— Я прийшов до Міни Мюррей, колишньої подруги Люсі Вестенр, поговорити про померлу.

— Сер, — сказала я, — я рада бачити друга Люсі Вестенр, — і простягнула йому руку. Він узяв і лагідно вимовив:

— О, мадам Міно, я знов, що друзі тієї бідолашної дівчини повинні бути хорошими, але все-таки те, що побачив...

Він низько вклонився. Я запитала, навіщо йому хотілося мене бачити, і він відразу почав:

— Я читав ваші листи до міс Люсі. Я хотів дещо довідатися, але не було в кого. Я знаю, ви жили з нею в Уайтбі. Вона іноді вела щоденник — вас це не повинно дивувати, мадам Міно — вона почала його після вашого від'їзду, за вашим же прикладом; у ньому вона згадує про певні події у своєму житті і говорить, що ви її врятували. Це навело мене на деякі припущення, і я прийшов просити вас розповісти мені все, що ви пам'ятаєте.

— Я гадаю, лікарю, що зможу розповісти вам усе.

— Он як! У вас гарна пам'ять на факти і деталі? Це не завжди трапляється у молодих пані.

— Ні, лікарю, річ не в пам'яті, просто я записувала все і можу вам показати, якщо хочете.

— Я буду дуже вдячний; ви зробите мені велику послугу.

Я не могла втриматися від спокуси вразити лікаря — мені здається, що це природжене жіноче відчуття, — і я подала йому свій щоденник, записаний стенографічно. Він узяв його із вдячністю, вклонився і сказав:

— Дозвольте прочитати?

— Якщо хочете, — відповіла я, зніяковівші. Він розкрив зошит, і вираз його обличчя одразу змінився.

— Я знов, що Джонатан дуже освічена людина, але й дружина його теж виявилася на диво розумницею. Але чи не будете ви такі люб'язні прочитати щоденник мені? На жаль, я не знаю стенографії.

Тут я зрозуміла, що жарти скінчилися, і відчула незручність. Я дісталася свою копію, передруковану на машинці, з моєї робочої шухляди і передала йому.

— Вибачте, — сказала я, — я зробила це ненавмисно, гадала, що ви хотіли запитати мене щодо Люсі, але щоб вам не чекати, — для мене це не важливо, але ваш час, я знаю, дорогий, — я можу дати вам мій щоденник, передрукований для вас на машинці.

— Дозвольте мені прочитати його зараз? Можливо, мені доведеться про дещо запитати вас?

— Так, будь ласка, прочитайте його зараз, а я поки що розпоряджуся щодо сніданку; за сніданком можете розпитувати мене, скільки хочете.

Він вклонився, потім усівся в крісло спиною до світла і занурився в читання, я ж пішла подбати про сніданок, передусім для того, щоб йому не заважати. Повернувшись, я застала лікаря, який ходив туди-сюди кімнатою; на обличчі його відбивалася тривога.

Тут уже я більше не могла витримати. Мені стало шкода Джонатана; жах, який йому довелося пережити, дивна таємничість його щоденника і той страх, який не покидав мене відтоді, все це зrimо постало переді мною. Я, мабуть, була болісно засмучена, бо впала на коліна і, простягнувшись до нього руки, благала його вилікувати моого чоловіка. Він узяв мене за руки, підвів, посадив на диван і сам сів поряд. Потім, тримаючи мої руки в своїх, лагідно сказав:

— Моє життя самотнє, і я завжди був такий заклопотаний своїми справами, що в мене залишалося дуже мало часу для дружби; але з того часу, як мій друг Джон Сьюард викликав мене сюди, я зустрів стільки хороших людей, що тепер я більше ніж будь-коли відчуваю свою самотність, яка посилюється з роками. Запевняю вас у своїй безмежній відданості, дякую вам за те, що ви довели мені існування мілих жінок, які втішають життя, і життя, і віра яких служать добрим прикладом для дітей. Я радий, дуже радий, що можу бути вам корисним, бо якщо ваш чоловік страждає, то хвороба його напевно з галузі моїх знань. Обіцяю вам зробити все, що в моїх силах, щоб він був здоровий і мужній і щоб ваше життя було щасливим. А зараз з'їжте що-небудь. Ви дуже змучені і дуже схвильовані. Джонатану важко буде бачити вас такою блідою, ви повинні пожаліти його, тому треба їсти і сміятися. Ви все вже сказали мені про Люсі, не будемо більше говорити про це: це дуже сумно. Я переноочую в Ексетері, бо хочу

обдумати все, що ви повідомили, а потім, якщо дозволите, поставлю вам ще декілька запитань. Тоді ви розповісте мені про хворобу Джонатана, але не зараз — зараз ви повинні йти.

Після сніданку ми повернулися до вітальні, і він сказав:

— Тепер розкажіть усе про нього.

Спочатку я побоювалася, що цей учений мене сприйматиме дурепою, а Джонатана божевільним — його щоденник такий дивний — і я не наважувалася починати. Але він був дуже люб'язний, обіцяв мені допомогти, я повірила йому і почала свою розповідь.

— Моя розповідь буде дуже дивною, але ви не повинні сміятися ні з мене, ні з моого чоловіка. Від учора мене охопив якийсь сумнів, але сприйміть це серйозно і не вважайте мене дурепою через те, що я могла повірити деяким дивним речам.

— О, моя люба, — відповів він, — якби ви тільки знали, через які дивні явища я тут, то самі розсміялися б. Я навчився поважати чужі переконання, якими б вони не були. У мене широкі погляди на все, і змінити їх може лише щось дивне, позамежне, і невідомо, божевільне воно чи здорове.

— Дякую вам, безмежно дякую вам! Ви полегшили мені завдання. Якщо дозволите, я дам вам прочитати один зошит. Він дуже довгий, але я передрукувала його на машинці. Це копія щоденника Джонатана за кордоном; тут описано все, що з ним відбулося. Я не скажу про нього нічого, поки ви самі не прочитаєте і не дійдете висновків. Потім ми знову зустрінемося, і ви розповісте, що ви думаєте з цього приводу.

— Обіцяю, — сказав він, коли я подавала йому зошита. — Я зайду, якщо дозволите, завтра вранці, раніше, відвідати вас і вашого чоловіка.

— Джонатан буде вдома о пів на одинадцять, приходьте до сніданку і тоді його побачите; ви можете встигнути на швидкий о 3.34 і будете в Паддінгтоні близько восьмої.

Він узяв з собою папери і пішов, а я сиджу тут і думаю — думаю, сама не знаю про що.

Лист Ван Хелзінка до місіс Харкер

25 вересня, 6 година.

Дорога мадам Міно, я прочитав дивний щоденник вашого чоловіка.

Можете спати спокійно! Це страшно і жахливо, але все-таки це правда! Присягаюся своєю головою! Можливо, іншим від цього гірше, але для вас і для нього в усьому цьому немає нічого страшного. Ваш чоловік дуже смілива людина і запевняю вас — я добре знаю людей — що той, хто може спуститися по стіні, як він зробив це, та ще знайти в собі мужність повторити те саме — у того потрясіння не може бути тривалим. Мозок і серце його здорові, це я гарантую, навіть не обстеживши його; а тому заспокойтесь. Мені доведеться багато про що його розпитати. Я буду радий зустрітися з вами, оскільки щойно дізнався так багато нового, що зовсім не можу оговтатися; сподіваюся на побачення з вами.

Відданий вам, *Авраам Ван Хелзінк.*

Лист місіс Харкер до Ван Хелзінка

25 вересня, 6.30 вечора.

Любий лікарю Ван Хелзінк!

Безмежно вдячна вам за ваш люб'язний лист, від якого мені полегшало на серці. Але невже це правда, і такі жахливі речі дійсно можуть відбуватися; який жах, якщо цей пан, це чудовисько дійсно в Лондоні! Моторошно навіть подумати про це! Я щойно одержала телеграму від Джонатана; він виїжджає сьогодні ввечері о 6.25 з Лаунестона і буде тут о 20.18, тож сьогодні ввечері я вже не хвилюватимуся. Тому прошу вас завітати до нас завтра на сніданок до восьмої години, якщо це не дуже рано для

vas; якщо ви поспішаєте, то можете виїхати о 10.30, тоді ви будете в Паддінгтоні о 2.35. Ваш відданий і вдячний друг.

Міна Харкер.

Щоденник Джонатана Харкера

26 вересня.

Я сподіався, що мені більше нічого занотовувати в цьому щоденнику, але помилився.

Коли я ввечері повернувся додому, Міна вже приготувала вечерю; після вечері вона розповіла про візит Ван Хелзінка, про те, що вона дала йому обидва щоденники, і про те, як вона за мене хвилювалася. Вона показала листа лікаря, в якому він говорив, що все, що сталося, — правда. Це відразу повернуло мене до життя. Я сумніався в реальності того, що відбулося, і це мене притгнічувало. Але тепер, коли я знаю напевно, я нічого не боюся, навіть самого графа. Він, як видно, все-таки зважився приїхати до Лондона, і той, кого я бачив, був, без сумніву, він. Тепер він помолодшав. Ван Хелзінку судилося зірвати з нього маску і розшукати його. Ми пізно сиділи і розмовляли про це. Міна одягається, а я зараз виrushаю у готель до Ван Хелзінка.

Мені здається, він здивувався, побачивши мене. Коли я увійшов до його до кімнати і назвався, він узяв мене за плече і, повернувши до світла, сказав, спершу добре мене роздивившись:

— Але ж мадам Міна сказала, що ви хворі, пережили потрясіння.

Мені було дивно чути, як цей добрий, серйозний старий називає мою дружину «мадам Міною». Я посміхнувся і відповів:

— Я був хворий, у мене було потрясіння, але ви мене вже вилікували.

— Яким чином?

— Вашим учорашнім листом до Міни. Я дуже сумніався, і все здавалося мені неприродним, я не знав, чому

вірити, я не вірив навіть своїм власним відчуттям. Не знаючи, чому довіряти, я не знав, що робити, і продовжував думати про те, що мене згубило. Загибель здавалася неминучою, оскільки я втратив упевненість у собі. Ви не маєте уявлення, що значить сумніватися у всьому, навіть у самому собі.

— Так, — сказав він, посміхнувшись, — ви — фізіономіст. Тут кожна година для мене — наука. Я із задоволенням прийшов на сніданок; вибачте мені, сер, похвалу старого, але повинен вам сказати, що ви на диво щаслива людина, бо у вас незвичайна дружина. Я читав усі її листи до бідолашної Люсі, і в деяких із них йдеться про вас так, що хоч я знаю вас лише декілька днів, та й то за розповідями інших, усе ж таки я пропоную вам свою дружбу.

Ми потиснули один одному руки.

— А зараз, — продовжував він, — дозвольте попросити вас про невелику послугу. У мене важке завдання, але я не знаю, з чого почати. Ви можете допомогти. Розкажіть, що було до вашого від'їзду до Трансильванії. Згодом мені знадобиться ще дещо, але поки і цього досить.

— Послухайте, сер, — сказав я, — те, про що ви говорите, стосується графа?

— Так, — відповів він.

— Тоді я цілком до ваших послуг. Оскільки ви виїжджаєте поїздом о 10.30, то у вас не буде часу прочитати папери зараз, але я дам вам усю теку, що є в мене, можете узяти її з собою і прочитати в потягу.

Після сніданку я провів його. Прощаючись, він сказав:

— Може, ви приїдете до міста з дружиною?

— Ми удвох приїдемо до вас, коли хочете, — відповів я.

Я купив йому місцеві ранкові газети і вчорашні лондонські; поки ми стояли біля вікна вагона, очікуючи відправлення потяга, він гортав і переглядав їх. Раптом очі його зупинилися на чомусь у «Вестмінстерській газеті». Він зблід, уважно прочитав і тихо простогнав:

— Mein Gott! Mein Gott!¹ Так швидко! Так швидко!

Мені здається, що він зовсім забув про мене. Раптом пролунав свисток і потяг рушив. Це змусило його схаменитися, він визирнув у вікно, помахав рукою і крикнув: «Привіт мадам Міні! Напишу вам, як тільки встигну!»

Щоденник лікаря Сьюарда

26 вересня.

Дійсно, немає нічого важчого за кінець. Не минуло ще й тижня, як я сказав собі «Finis», а ось уже знову доводиться починати, а точніше, продовжувати свої нотатки. До сьогоднішнього вечора не було підстави обдумувати те, що відбулося. Завдяки нашим турботам Ренфілд став надзвичайно розсудливим, він покінчив із мухами і взявся за павуків, тому не завдає мені цікавого клопоту. Я одержав листа від Артура, написаного в неділю, з якого видно, що він дивно зміцнів; Квінсі Моріс із ним, а це для нього велика втіха. Квінсі написав мені також кілька рядків і говорить, що до Артура повертається його колишня безтурботність, отже, за них я більше не тривожуся. Що ж до мене, то я знову з колишнім захопленням взявся до роботи і тепер можу сказати, що рана, завдана мені Люсі, почала вже загоюватися. Все тепер з'ясувалося, і одному Творцеві відомо, чим усе це скінчиться. Гадаю, що Ван Хелзінку тільки здається, ніби він усе знає, але він хоче розпалити цікавість. Учора він їздив в Ексетер і ночував там. Сьогодні він повернувся о пів на п'яту, стрімголов залетів до моєї кімнати й тицьнув мені в руки вчорашню «Вестмінстерську газету».

— Що ти думаєш із цього приводу? — запитав він, заклавши руки за спину.

Я питально подивився на газету, оскільки не розумів, що він хоче цим сказати; він узяв її і показав статтю про дітей, викрадених у Хемпстеді. Мене це мало зацікавило,

¹ Mein Gott (нім.) — Боже.

доки, нарешті, я не прочитав опис маленьких, як крапки, ранок від уколу на ший. Якась думка блиснула у мене, і я подивився на нього.

— Ну? — запитав він. — На зразок ранок бідолашної Люсі?

— Що ж це означає?

— Означає те, що причина тут одна й та сама. Що зашкодило їй, те зашкодило і їм...

Я не зовсім зрозумів його слова:

— Тобто як це, професоре? — запитав я.

Його серйозність мене розважала, бо чотири дні повного відпочинку після того вічного страху воскресили в мені бадьорість духу, але, поглянувши на нього, я зніяковів. Я ніколи ще не бачив професора таким суворим, навіть тоді, коли ми переживали через Люсі.

— Поясни мені! — просив я. — Я нічого не розумію. Я не знаю, що думати, і в мене немає жодних даних, за якими я міг би здогадатися, в чому річ.

— Не скажеш же ти, Джоне, що не маєш уявлення, від чого померла Люсі; незважаючи на всі факти, які ти міг спостерігати, незважаючи на всі натяки? На нервові потрясіння, спричинені великою втратою крові?

— Тобто як це — втратою крові?

Я похитав головою. Він підійшов до мене, сів і продовжував:

— Ти дуже розумний, Джоне; ти добре мислиш, твій дух сміливий, але ти надто розсудливий. Ти нічого не хочеш ані бачити, ані чути неприродного; і все, що не стосується твого буденого життя, тебе не обходить. Ти не думаєш, що існують речі, яких ти не розумієш, але які, проте, існують, що є люди, які бачать те, чого не можуть бачити інші; але май на увазі, дійсно існує те, що не побачиш простим оком. В тому-то й помилка нашої науки, що вона все хоче з'ясувати, а якщо це їй не вдається, то говорить, що це взагалі нез'ясовано. І все ж ми бачимо навколо себе щодня виникнення нових переконань; але по суті вони

все-таки старі й лише претендують на новизну. Сподіваюся, наразі ти віриш у перетворення тіл? Ні? А в матеріалізацію? Ні? А в астральні тіла? Ні? А в читання думок? Ні? А в гіпнотизм?

— Так, — сказав я. — Шарко це досить добре довів.

Він посміхнувся і продовжував:

— Значить, ти цим задоволений і можеш простежити за думкою великого Шарко, яка проникає в саму душу пацієнта? Ні? Але, можливо, ти в такому разі задовольняєшся самими фактами і не шукаєш їх пояснення? Ні? Тоді скажи мені: як же ти віриш у гіпнотизм і заперечуєш читання думок? Дозволь звернути твою увагу, мій друже, на те, що в галузі електрики тепер зроблено відкриття, які вважалися б за нечисту силу навіть тими, хто відкрив електрику, а і їх самих за це трохи раніше спалили б, немов чаклунів. У житті завжди є таємниці. Чому Мафусайл¹ прожив дев'ятсот років, старий Парр — сто шістдесят дев'ять, тоді як бідолашна Люсі з кров'ю чотирьох чоловіків у своїх венах не могла прожити навіть і одного дня? Чи знаєш ти таємницю життя й смерті? Чи знаєш ти сутність порівняльної анатомії і чи можеш сказати, чому в деяких людях сидить звір, а в інших його немає? Чи не можеш ти сказати, чому всі павуки вмирають молодими і швидкою смертю, а знайшовся один великий павук, який прожив сотні років у вежі старої іспанської церкви та ріс доти, доки не випив усю оливу з церковних лампад? Чи не можеш ти сказати, чому в пампасах, та й в інших місцях, живуть такі кажани, які прилітають уночі, прокущують вени худоби й коней та висмоктують із них кров? Чому на деяких островах західних морів існують кажани, які цілісінськими днями висять на дереві; хто бачив їх, говорить, що вони завбільшки з гігантський горіх або стручок; задушливої ночі, коли матроси сплять на палубі, вони накидаються на них, а потім...

¹ Мафусайл (бібл.) — нащадок Сифа, один із патріархів людства, який жив довше за всіх — 969 років і помер у рік потопу.

а потім наступного ранку знаходять мертвих людей, таких же блідих, як Люсі?

— Боронь Боже, професоре! — вигукнув я, схоплюючись. — Чи не хочеш ти сказати, що Люсі вкусив такий же кажан, і що таке можливе у нас у Лондоні в дев'ятнадцятому столітті...

Він стримав мене рішучим жестом і продовжив:

— Чи не поясниш ти, чому черепаха живе довше, ніж кілька поколінь людей; чому слон переживає цілі династії і чому папуга вмирає лише від укусу кішки або собаки, а не від інших недуг? Чи не поясниш ти, чому люди всіх епох і країв вірять у те, що існують люди, які могли б жити вічно, якби їхнє існування не припинялося насильно, що існують чоловіки і жінки, які не можуть померти. Нам усім відомо — бо наука підтверджує факти — що жаби жили тисячі років, замуровані в скелях. Чи не можеш ти сказати, як це індійський факт вбиває себе і змушує ховати; на його могилі сіють жито; жито достигає, його жнуть, воно знову достигає, і знову жнуть, потім розкопують могилу, розкривають домовину — і з неї виходить живий факт і продовжує жити серед людей?

Тут я втрутівся. Я остаточно збився з пантелику — він обсипав мене градом химерних явищ природи і всіляких неможливостей, так що мій мозок майже палав.

— Професоре, я готовий знову стати твоїм слухняним учнем. Покажи мені істину, щоб я міг застосувати твоє знання, коли ти продовжуватимеш. Досі я шарпався на всі боки і йшов за твоєю фантазією як божевільний, а не як розсудлива людина. Я відчуваю себе новачком, що заблукав на болоті в тумані, стрибаючи з купини на купину, сподіваючись вибратися і йдучи невідомо куди.

— Це дуже наочно, — погодився він. — Добре, я скажу тобі. Річ у єдиному: я хочу, щоб ти увірував.

— У що?

— Увірував у те, у що вірити не можеш. Я наведу тобі приклад. Мені довелося чути від одного американця таке

визначення віри: це те, що дає нам можливість повірити тому, що можливе. В одному я з ним згоден. Він цим хотів сказати, що на життя треба дивитися широко, що не слід припускати, щоб маленька нікчемна істина пригнічувала б велику істину. Спочатку нам потрібна незначна істина. Господи! Ми бережемо її цінуємо її, але не варто вірити, що це істина всього світу.

— Виходить, ти боїшся, що передчасне розкриття може викликати в мені упередження стосовно деяких дивних явищ? Чи так я зрозумів твою думку?

— О, все ж таки ти мій улюблений учень! Тебе варто вчити. Оскільки тобі хочеться зрозуміти, то ти вже зробив перший крок до істини: отже, ти вважаєш, що ранки на ший дітей спричинені тим самим, що й у міс Люсі?

— Я це припускаю, — зауважив я.

— Ти помилився. О, якби це було так! Але — на жаль! — ні! Гірше, набагато, набагато гірше!

— На Бога, Ван Хелзінку, що ти хочеш сказати? — вигукнув я.

— Ці ранки зробила сама Люсі! — сказав він сумно.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда (продовження)

Страшна злість охопила мене: у мене виникло відчуття, ніби він дав ляпаса живій Люсі. Я різким рухом відсунув стіл, підвівся і сказав:

— Ви збожеволіли, Ван Хелзінку.

Він підняв голову і сумно, й безмежно лагідно подивився на мене; я відразу заспокоївся.

— Хотілося б мені, щоб це було так насправді, — сказав він. — Божевілля легше перенести, ніж таку дійсність. О, мій друже, подумай, чому я йду такими манівцями і так довго не говорив тобі такої простої речі? Чи тому, що я зневажаю

тебе і зневажав усе життя? Чи тому, що хотів тобі цим завдати страждань? Чи тому, що я тепер схотів помсти за те, що ти врятував мені колись життя і визволив мене від такої жахливої смерті? О, ні!

— Вибачте мені, — пробурмотів я.

Він продовжував:

— Люний друже; все це тому, що я, жаліючи, не хотів відразу тебе приголомшити, оскільки знаю, що ти любив цю милу дівчину. Але я знаю, що навіть і тепер ти не віриш. Так важко відразу повірити в таку вражуючу дійсність, що мимоволі сумніваєшся в можливості її існування. Коли звик заперечувати, ще важче повірити в таку сумну історію, що трапилася насправді з Люсі. Сьогодні вночі я хочу переконатися. Чи вистачить у тебе мужності піти зі мною?

Він помітив моє вагання і додав:

— Моя логіка дуже проста: якщо це неправда, то доказ слугуватиме полегшенням; в усякому разі, воно не зашкодить. Але якщо це правда... Ось у цьому весь жах; і жах допоможе мені, бо в ньому я знайду порятунок! Ходімо, я повідомлю тобі мій план; по-перше, відвідаймо ту дитину в лікарні; лікар Вінсент із Північної лікарні, де, за повідомленнями газет, перебуває дитя, мій великий приятель. Він дозволить поглянути на цей випадок двом ученим. Ми йому скажемо, що хочемо повчитися. А потім...

Він вийняв ключа з кишені та показав мені:

— А потім ми обидва проведемо ніч на цвинтарі, де похована Люсі. Ось ключ від її склепу. Мені дав його трунар, доручивши передати Артурові.

У мене завмерло серце, бо я відчув, що нам випадає жахливе випробування. І все-таки я ніяк не міг відмовитися...

Дитя вже прокинулось. Воно виспалося, поїло і загалом почувалося добре. Лікар Вінсент зняв із його ший пов'язку і показав нам ранки. Не було сумніву в їхній тотожності з ранками Люсі. Вони були лише трохи меншими,

мали свіжі краї, — ось і вся відмінність. Ми запитали лікаря Вінсента, з чим він їх пов'язує; він зробив припущення, що, мабуть, укуси якої-небудь тварини, можливо, щура; але на його особисту думку, це укус одного з тих кажанів, яких багато в північній частині Лондона.

— Можливо, — сказав він, — що серед маси нешкідливих знаходиться декілька диких із породи південних, значно небезпечніших тварин. Можливо, якийсь моряк привіз одного з них до себе додому, і він вилетів, або ж якийсь молодий кажан утік із зоологічного саду, або ж, нарешті, якийсь із них, вигодуваний вампіром. Такі речі, якщо хочете знати, трапляються.

Наше відвідування лікарні забрало у нас більше часу, ніж ми розраховували.

— Ходімо, знайдемо, де б нам поїсти, потім підемо далі, — сказав професор.

Ми повечеряли в Джек Стро Кестл.

Близько десятої години ми вийшли з ресторану. Було дуже темно, і рідкі ліхтарі ще більше підкреслювали морок, коли ми виходили із смуги світла. Професор, очевидно, вже визначив дорогу, оскільки йшов упевнено; що ж до мене, то я абсолютно не міг орієнтуватися. Що далі ми йшли, тим менше траплялося нам народу, що ми навіть здивувалися, коли зустріли кінний нічний патруль, що об'їжджал свою ділянку. Нарешті ми дійшли до цвинтарної стіни, через яку перелізли з певними зусиллями, оскільки було страшенно темно, і місцевість здавалася нам абсолютно незнайомою; ледве дісталися ми до склепу Вестенр. Професор вийняв ключ, відчинив двері склепу і, відступивши назад, люб'язно, але абсолютно несвідомо зробив мені знак пройти вперед. Якась дивна іронія промайнула в цій люб'язній поступливості в такий жахливий момент. Мій компаньйон негайно ж пішов за мною і обережно причинив за собою двері, переконавшись спершу в тому, що замок у них був простий, а не пружинний. Потім він пошипорив у своєму саквояжі і, вийнявши сірники, запалив

свічку. І вдень у склепі було похмуро і страшно, незважаючи на те, що могилу засипали квітами, а зараз, при слабкому мерехтінні свічки, він справляв таке страшне і важке враження, яке неможливо собі уявити, квіти зблякли, зів'яли, поруділи і зливалися з коричневою зеленню; павуки і жуки з'явилися в незліченній кількості й відчували себе як у дома; від часу камінь збляк, вапно просяяло пилом, залізо заіржало і вкрилося цвіллю, мідь потъмяніла, і срібна дошка потемніла. Мимоволі спадало на думку те, що не тільки життя людини недовговічне. Ван Хелзінк методично продовжував свою роботу. Він підніс свічку зовсім близько до могильного напису і переконався в тому, що перед нами могила Люсі. Потім знову порився в саквояжі і вийняв звідти викрутку.

— Що ви збираєтесь робити? — запитав я.
— Відкрити домовину. Зараз я доведу тобі, що маю рацию.

І він почав відгвинчувати гвинти, зняв кришку, і ми побачили цинкову обшивку домовини. Це видовище було мені не під силу. Це була така ж образа покійної, ніби, коли вона ще жива, її роздягнули уві сні! Я мимоволі схопив його за руку, бажаючи зупинити. Він же тільки сказав:

— Ти сам побачиш!

І, знову порившись у саквояжі, вийняв звідти маленьку пилку. Сильним ударом руки він пробив викруткою дірку в цинку, досить велику, щоб у неї міг пройти кінець пилки. Я інстинктивно відступив назад, чекаючи звичного нудотного запаху від того, що тіло пролежало цілий тиждень. Але професор навіть не зупинився; він пропилияв кілька футів уздовж краю домовини, потім обігнув її і перейшов на інший бік. Схопивши кінець, що звільнився, відігнув кришку до кінця домовини і, тримаючи свічку у відкритому отворі, запропонував мені підійти і подивитися.

Я підійшов і поглянув... Домовина була порожня! Мене це вразило і страшенно приголомшило, але Ван Хелзінк залишився незворушним.

— Ну що, тепер ти задоволений, мій друже? — запитав він.
Страшна впертість заговорила в мені, і я відповів:

— Я бачу, що тіла Люсі немає в домовині, але це доводить тільки одну річ.

— Яку ж саме, Джоне?

— Що його там немає.

— Непогана логіка. Але як ти гадаєш, чому його немає?

— Можливо, це справа злодія, — сказав я. — Може, хтось із трунарів украв його!

Я відчував, що плів дурниці, і все-таки більше нічого не міг придумати. Професор зітхнув.

— Ну, добре, — сказав він. — Тобі потрібні ще докази? Ходімо зі мною!

Він опустив кришку на місце, зібрав усі свої речі, поклав їх назад у саквояж, згасив свічку і також поклав її туди. Ми відчинили двері і вийшли. Він замкнув двері на ключ. Потім передав його мені і сказав:

— Залиш ключ у себе, тоді тобі буде спокійніше.

Я засміявся, але зізнаюся, що то був не дуже розумний сміх, і хотів повернути йому ключа.

— Ключ тут не важливий; — сказав я. — Може бути ще дублікат, і, крім того, такий замок легко відкрити.

Він нічого не заперечив і поклав ключа до кишені. Потім сказав, щоб я вартував біля одного кінця цвінтаря, а він вартуватиме біля іншого. Я став на своє місце за тисовим деревом і бачив, як його темна фігура віддалилася і сковалася за пам'ятниками і деревами.

Це було нудне очікування! Відразу ж після того, як став на своєму місці, я почув, як годинник пробив дванадцять; час тягнувся поволі: пробило і першу, і другу. Я змерз, почав нервуватися і був злий на професора за те, що він потягнув мене в такі мандри, і на себе за те, що пішов. Мені було дуже холодно і занадто хотілося спати, щоб бути уважним спостерігачем, але водночас я не був достатньо сонним для того, аби втратити надію; отже, загалом мені було нудно і неприємно.

Раптом, обернувшись випадково, я побачив якусь білу фігуру, що рухалася між тисовими деревами в кінці кладовища, далеко за могилами; одночасно з боку професора із землі піднялася чорна маса і рушила їй назустріч. Тоді пішов і я; але мені довелося обходити пам'ятники й обгорожені плити, і я кілька разів падав, спотикаючись об могили. Небо вкрили хмари, і десь далеко заспівав півень. Неподалік, за рядами ялівців, якими було обсаджено дорогу до церкви, у напрямку до склепу рухалася якась каламутна фігура. Могила була прихована за деревами, і я не міг бачити, куди поділася фігура. Я почув шум там, де я спершу побачив білу фігуру, і коли підійшов туди, то знайшов професора, який тримав на руках худеньке дитя. Побачивши мене, він простягнув його мені і сказав:

- Тепер ти задоволений?
- Ні, — відповів я.
- Хіба ти не бачиш дитини?
- Так, бачу, але хто ж приніс її сюди? Вона поранена? — запитав я.
- Погляньмо, — сказав професор і попрямував до цвинтарного виходу, несучи сплячу дитину на руках.

Підійшовши до скучення дерев, ми запалили сірник і оглянули дитину. На ній не виявилося ні подряпини, ні порізу.

- Чия правда? — запитав я переможним тоном.
- Ми прийшли саме вчасно, — сказав професор замислено.

Нам потрібно було вирішити тепер, що робити з дитиною. Якщо ми віднесемо її до поліції, нам треба буде звітувати про наші нічні пригоди; в усякому разі нам доведеться пояснити, як ми її знайшли. Нарешті ми вирішили віднести дитя на Гіт і, якщо помітимо якогось полісмена, заховати дитину так, щоб той її неодмінно знайшов, а самим дістатися додому якнайвидіше. Все пройшло благополучно. Біля самого Хемпстон Гіта ми почули важкі кроки полісмена і поклали дитину біля самої дороги. Полісмен

посвітив навколо себе ліхтарем і знайшов її. Ми почули, як він скрикнув від здивування, і пішли. На щастя, ми незабаром зустріли кеб і поїхали до міста.

Не можу заснути, тому записую. Але все-таки треба буде поспати, бо Ван Хелзінк зайде по мене опівдні. Він наполягає на тому, щоб я з ним знову вирушив в експедицію.

27 вересня.

Нам випало зробити нову спробу тільки після четвертої години. Скінчився чийсь похорон, який тривав із полудня, і останні поховальники потяглися з кладовища. Сховавшись за скученням дерев, ми бачили, як гробарник закрив ворота за останім із відвідувачів. Ми знали, що до самого ранку нас ніхто більше не потривожить, але професор зауважив, що нам знадобиться щонайбільше дві години. Знову я відчув увесь жах дійсності, фантастичної, ніж казка; я чітко усвідомлював ту небезпеку перед законом, на яку ми наражалися своєю зневажницькою роботою. Крім того, мені здавалося, що все це марно. Обурливо було вже те, що ми відкрили цинкову домовину, аби переконатися в тому, що померла тиждень тому жінка була дійсно мертвa, тепер же було вершиною безуму знову відкривати могилу, оскільки вже ми на власні очі переконалися, що вона порожня. Мене пересмикнуло від самої думки про це. На Ван Хелзінка ніякі напущування не подіяли б, у нього своя манера. Він узяв ключа, відкрив склён і знову люб'язно поступився дорогою. Цього разу місце не здавалося вже таким жахливим, але враження, яке воно справило при свіtlі сонця, було все ж таки огидне. Ван Хелзінк підійшов до труни Люсі, і я рушив за ним. Він нахилився і знову зсунув кришку — здивування й обурення наповнили мою душу.

У труні лежала Люсі точнісінько така ж, якою ми бачили її напередодні похорону. Вона, здавалося, була ще прекрасніша, ніж звичайно, і мені ніяк не вірилося, що вона

померла. Губи її були яскраво-червоного кольору, навіть яскравіші, ніж раніше, а на щоках грав ніжний рум'янець.

— Що це — чаклунство? — запитав я.

— Ви переконалися тепер? — сказав професор у відповідь; при цьому він простягнув руку, відігнув мертві губи і показав мені білі зуби.

Я здригнувся.

— Поглянь, — сказав він, — бачиш, вони навіть гостріші, ніж раніше. Цим і цим, — при цьому він показав на одне з верхніх іклів, потім на нижнє, — вона може кусати маленьких дітей. Тепер, Джоне, ти віриш?

І знову дух протиріччя прокинувся в мені:

— Можливо, її поклали сюди тільки збóра!

— Невже? Хто ж це зробив?

— Не знаю. Хто-небудь!

— Адже померла вона тиждень тому. Багато людей інакше виглядали б після такого терміну.

На це у мене не знайшлося заперечення. Van Хелзінк, здавалося, не помічав моого мовчання; в усякому разі, він не висловлював ані розчарування, ані тріумфу. Він уважно дивився на обличчя мертвої жінки, підіймаючи повіки і роздивляючись очі, потім ще раз відігнув губи й оглянув зуби. Далі, обернувшись до мене, сказав:

— Тут є одна неабияка річ. Люсі вкусив вампір, коли вона безтязмно розгулювала уві сні. О, ти приголомшений, ти цього не знаєш, Джоне, але ти все дізнаєшся потім, пізніше... У безтязмної йому було дуже зручно висмоктувати кров. У нестямі вона померла, і в нестямі вона «Не-мертва». Ось чому це винятковий випадок. Звичайно, коли «Не-мертве» спить «удома», — при цьому він зробив жест рукою, бажаючи цим показати, яке значення «будинок» має для вампіра, — то з його обличчя видно, що воно таке, але коли воно перестає бути «Не-мертвим», то перетворюється на щось на зразок звичайних мерців. У цьому стані від них немає ніякої шкоди і мені важко, що доводиться вбивати її уві сні.

Мені стало страшно, і я починав уже вірити словам Ван Хелзінка, але ж якщо вона була дійсно мертва, то навіщо знову її вбивати? Він поглянув на мене і, очевидно, помітив зміну виразу моого обличчя, бо якось зловтішно спітав:

— А зараз ти віриш?

— Не квалте мене. Я готовий цього припуститися. Але як ви виконаєте свій кривавий обов'язок?

— Я відрубаю її голову, наб'ю рота часником і заб'ю кілок у її тіло.

Я здригнувся від думки, що так понівечать тіло тієї жінки, яку я любив. І все-таки відчуття це було не таке сильне, як я чекав. Насправді тепер я починаю здригатися від присутності цієї істоти, цієї «Не-мертвої» істоти, як Ван Хелзінк називав це, і я відчував до «нього» огиду.

Ван Хелзінк довго над чимось розмірковував; нарешті закрив саквояж і сказав:

— Я передумав. Якби я вирішив виконати свій намір, то зробив би це зараз же, але може виникнуті багато ускладнень, які виявляться набагато неприємнішими, ніж ми собі уявляємо. І ось чому! Вона ще не згубила жодного життя, хоча було часу достатньо, і якби я тепер це зробив, то знешкодив би її назавжди. Але для цього нам потрібен Артур, а як йому про все розповісти? Якщо ти не повірив мені, ти, який бачив ранки на шиї Люсі, потім такі ж ранки у дитини в госпіталі; ти, який бачив учора вночі домовину порожньою, а сьогодні зайнятою цією жінкою, яка не тільки не змінилася, а навіть порожевіла і покращала, не-зважаючи на те, що минув уже цілий тиждень від дня її смерті; ти, який бачив ту білу фігуру, що принесла вчора на цвинтар дитину, чого ж можна чекати від Артура, який нічого про це не знає і нічого не бачив. Він засумнівався в мені, хоча я позбавив його можливості попрощатися з нею так, як він повинен був би зробити; але тепер через незнання він може подумати, що ми поховали її живцем і, щоб приховати нашу найбільшу помилку, убили її. Він

почне ненавидіти нас за це і, таким чином, буде нещасний усе життя. Тому я вирішив зробити все в його присутності. Завтра о десятій годині ранку ти прийдеш до мене в готель Берклі. Я пошлю по Артура і того американця, який теж віддав їй свою кров. Потім усім нам доведеться багато попрацювати. Я дійду з тобою до Пікаділлі і пообідаю там, оскільки мені необхідно ще раз повернутися сюди до заходу сонця.

Ми закрили склеп, вийшли, перелізли через цвінтарну стіну, що було не дуже важко, і поїхали назад на Пікаділлі.

Записка Ван Хелзінка, залишена ним
у пальті на вішалці в готелі Берклі,
адресована Джонові Сьюарду Д. М.
(не врученна)

27 вересня.

Друже Джоне!

Пишу на той випадок, якщо станеться щось неперебачене. Йду сам на цвінтар. Мене радує, що сьогодні вночі «Не-мертвій» Люсі не вдається вийти, отже завтра вночі воно виявиться ще очевидніше. Тому я причеплю до склепу те, чого вона не любить — часник і хрест, і таким чином запечатаю гробницю. Вона як «Не-мертва» ще молода і буде обережна. Крім того, це перешкоджає їй лише вийти, але не відверне її від бажання виходити: коли «Не-мертве» у відчай, то шукає виходу там, де найменше опору. Я знаходитимуся поблизу від заходу до сходу сонця, і якщо виявиться щось цікаве, то я своє візьму. Люсі я не боюся, але лякає те, інше, через яке вона «Не-мертве»; у нього тепер є право і влада шукати її могилу, і в нього вона може знайти захист. Він хитрий, судячи зі слів Джонатана і того, як він обдурював нас, граючи життям Люсі; та й взагалі «Не-мертве» багато в чому дуже сильне. Воно володіє силою двадцятьох людей; навіть та сила, яку ми вчотирьох вливали в кров Люсі, пішла винятково йому на

користь. Крім того, він може скликати вовків і сам не знаю кого ще. Отже, якщо він прийде туди вночі, то застане мене; але більше ніхто не повинен бути присутній при цьому, а то буде погано. Але, можливо, що він не робитиме замаху на це місце. У нього, напевно, є на прикметі цікавіша здобич, ніж цвінтар, де спить «Не-мертве» і вартує старий.

Пишу це на випадок, якщо... Візьми всі папери, які знаходяться тут же, щоденник Харкера й інше, і прочитай їх, а потім відшукай «Не-мертве», відрубай йому голову, спали його серце, вбий у нього кілок, щоб світ нарешті зітхнув вільно.

Отже, прощавай,
твій Van Хелзінк.

Щоденник лікаря Сьюарда

28 вересня.

Дивовижно, який цілющий сон. Учора я майже був готовий повірити жахливим ідеям Van Хелзінка, тепер же вони мені здаються дикими і позбавленими будь-якого сенсу. Не може бути, щоб він збожеволів. Повинне ж знайтись пояснення всім цим таємничим подіям. Можливо, професор сам їх створив. Постараюся знайти розгадку цієї таємниці.

29 вересня, вранці.

Артур і Квінсі зайшли вчора близько 10 години до Van Хелзінка: він пояснив усе, що нам потрібно робити, звертаючись головним чином до Артура, ніби всі наші бажання були сконцентровані на ньому одному. Він говорив, що сподівається на спільну допомогу, оскільки у нас відповідальне велике завдання. Потім запитав Артура, чи здивувався він з його листа.

— Я? Так! Він мене збентежив. Останнім часом я пережив так багато горя, що не залишилося більше сил. Мені було б дуже цікаво дізнатися, в чому річ.

— Я хочу вашої згоди на те, — відповів Ван Хелзінк, — що збираюся зробити сьогодні вночі. Розумію, що вимагаю багато, і лише тоді, коли ви дізнаєтесь, у чому річ, ви зрозумієте, що це справді занадто. Тому я хотів би, щоб ви довірилися мені поки що «навмання», щоб потім не дорікали. Ви якийсь час можете сердитися на мене — з цим доведеться змиритися.

— Я не хочу купувати кота в мішку, — заперечив Артур. — Якщо тут зачіпається честь джентльмена або ж моя віра християнина, то я ніяк не можу дати вам подібних обіцянок. Якщо ви обіцяєте, що ваш намір не зачіпає ні того, ні другого, то я зараз же даю свою згоду; хоча, присягаюся життям, я ніяк не можу збагнути, до чого ви хилите.

— Я приймаю ваші застереження, — сказав Ван Хелзінк, — але прошу вас лише про одне: бути впевненим, що мої вчинки не зачеплять цих обмежень, але ви, перш ніж почнете мене засуджувати, добре зважте своє рішення.

— Вирішено! — сказав Артур. — Отже, переговори закінчено; можу я тепер запитати у вас, у чому річ?

— Мені дуже хочеться, щоб ви пішли зі мною на цвинтар у Кінгстед, але тільки таємно від усіх.

Артур здивувався:

— Туди, де похована Люсі?

Професор кивнув головою.

Артур продовжував:

— Навіщо?

— Щоб увійти до склепу.

— Ви говорите це серйозно, професоре, чи жорстоко жартуєте?.. Вибачте, я бачу, — серйозно.

Запанувала довга пауза. Нарешті він запитав:

— Навіщо ж у склеп?

— Щоб відкрити домовину.

— Це занадто, — сердито сказав Артур, підводячись. — Я згоден на все, що розсудливе, але на таке... таке осквернення домовини тієї, яку... — далі він не міг говорити від обурення. Професор із співчуттям подивився на нього.

— Якби я міг уберегти вас хоч від одного страждання, бачить Бог, я зробив би це, — сказав він. — Але сьогодні вночі вам доведеться пройти тернистим шляхом, інакше тій, яку ви кохаєте, доведеться потім, мабуть, вічно ходити палаючим шляхом.

Артур зблід і закричав:

— Будьте обережні, сер, будьте обережні!

— Краще ви послухайте, що я вам скажу! — вимовив Ван Хелзінк. — Тоді, принаймні, ви знатимете, що я вам пропоную. Сказати?

— І так все зрозуміло, — докинув Моріс.

Після певного мовчання Ван Хелзінк продовжував, видно було, що це коштувало йому великих зусиль.

— Міс Люсі померла, чи не так? Так? Отже, все гаразд. Але якщо вона не померла?

Артур схопився на ноги.

— Господи! — закричав він. — Що ви хочете цим сказати? Хіба сталася яка-небудь помилка? Хіба її поховали живою?

Він упав у такий відчай, що важко було дивитися на нього.

— Адже я не стверджую, що вона жива, дитя моє; я не те мав на увазі. Я хочу тільки зауважити, що вона «немертвa».

— Не мертвa! Не жива! Що ви хочете цим сказати? Що це — кошмар чи щось ще жахливіше?

— Бувають таємниці, про які ми можемо тільки здогадуватися, які розкриваються лише протягом років і частинами. Повірте, перед нами фрагмент таємниці. Але я нічого ще не пояснив. Ви дозволите мені відрубати голову мертвої Люсі?

— Присягаюся небом і землею, ні! — закричав Артур із обуренням. — Я ні за що в світі не погоджуся на наругу її тіла. Ван Хелзінку, ви просто катуєте мене! Що я зробив вам поганого, за що ви мене так терзаєте? Що зробила вам ця бідолашна дівчина, за що ви знущаєтесь з її могили?

Або ви збожеволіли, кажучи подібні речі, або я збожеволів, слухаючи їх! Не смійте навіть думати про подібне осквернення, я ні за що не дам своєї згоди! Я піду захищати її могилу від наруги і, присягаюся Богом, я її захищу!

Ван Хелзінк встав зі свого місця і сказав суворо та серйозно:

— Лорде Годалмінг, у мене теж є обов'язок, обов'язок стосовно інших, вас і померлої, і присягаюся Богом, я це зроблю. Я прошу вас лише про одне: ходімо зі мною, подивіться і послухайте, і якщо пізніше я запропоную вам те саме, не беріться за справу більш ревно, ніж я, бо тоді я виконаю свій обов'язок на власний розсуд. У такому разі я не порушу вашого бажання і буду готовий дати вам звіт коли і де ви скочете.

Тут голос його затремтів, і він продовживував набагато м'якше:

— Але, благаю вас, не дивіться на мене так сердито. У моєму житті було багато важких хвилин, що терзали мені душу, але таке важке завдання вперше обрала моя доля. Повірте, коли настане час і ви зміните свою думку про мене, то сам лише ваш погляд зітре спогади про цю жахливу годину, бо я зроблю все, що під владне людині, аби врятувати вас від горя. Подумайте тільки! Чого ради я б так трудився і мучився? Я прийшов сюди, щоб допомогти вам, по-перше, щоб зробити послугу моєму другові Джону, по-друге, і допомогти милій молодій дівчині, яку я, як і ви, дуже полюбив. Ій, — мені соромно сказати, але я говорю це просто, — я віддав те, що дали і ви: кров із моїх вен; я ж не коханий Люсі, а лише лікар і друг; якщо моя смерть у змозі дати їй що-небудь тепер, коли вона «Немертв», то я віддам життя охоче.

Він сказав це з якоюсь благородною, м'якою гордістю, і Артур був дуже зворушений цим. Він узяв руку старого і вимовив тримтячим голосом:

— О, як жахливо про це думати, і я ніяк не можу зрозуміти, в чому річ, але обіцяю вам іти з вами і чекати.

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда (продовження)

Саме за чверть до дванадцятої ми перелізли через низьку огорожу цвінтаря. Ніч була темна, місяць лише іноді прозирав крізь хмари, що сунули небом. Ми намагалися триматися якомога ближче один до одного; Ван Хелзінк ішов попереду, показуючи дорогу. Коли ми дісталися до могили, я почав уважно стежити за Артуром, оскільки близькість місцевості, пов'язаної із стількома сумними спогадами, могла його сквилювати; але він тримався стійко. Мабуть, таємничість захопила його. Професор відчинив двері склепу і, помітивши наше вагання, підбадьорив нас тим, що сам пройшов уперед. Ми рушили за ним, і він зачинив за нами двері. Потім він запалив тъмяний ліхтар і показав на домовину. Артур ступив уперед; Ван Хелзінк сказав мені:

— Ти вчора був зі мною. Тіло Люсі лежало тоді в домовині?

— Так, лежало.

Професор звернувся до інших:

— Ви чуете? І все-таки дехто мені ще не вірить.

Він узяв викрутку і знову зняв кришку з домовини. Артур, блідий і мовчазний, дивився на це; коли кришку зняли, він зробив крок уперед.

Ван Хелзінк відкинув цинкову кришку, ми зазирнули в домовину і позадкували.

Домовина була порожня!

Протягом кількох хвилин ніхто не вимовив ані слова.

Потім професор сказав:

— Два дні тому я прийшов сюди із Сьюардом і відкрив домовину; і ми застали її порожньою, як і зараз. Потім ми залишилися чекати і побачили щось біле, що рухалося між деревами. Наступного дня ми прийшли сюди вдень і побачили Люсі в домовині. Чи не так, Джоне?

— Так.

— Тієї ночі ми прийшли саме вчасно. Зникла ще одна дитина, і ми, дякувати Богу, знайшли її неушкодженою серед могил. Учора я прийшов сюди до заходу сонця, оскільки після заходу сонця «Не-мертве» оживає.

Я прочекав тут цілу ніч до світанку, але нічого не побачив. Мабуть, тому, що я причепив до дверей часник, який «Не-мертве» не терпить, та інші предмети, яких воно уникає. Сьогодні ввечері, ще до заходу сонця, я зняв часник і все інше, ось чому ми побачили домовину порожньою. Почекайте разом зі мною. Досі тут відбувалося дуже багато дивного. Якщо ми тихенько скроямося де-небудь поза склепом, ми побачимо ще дивовижніші речі.

Ми по черзі вийшли зі склепу, професор вийшов останнім і зачинив за собою двері.

О, яке приємне і чисте нічне повітря після задушливо-го склепу! Ван Хелзінк взявся до роботи. Спочатку він вийняв зі свого саквояжа щось схоже на тонкі вафельні бісквіти, акуратно загорнуті в білу серветку, потім повну жменю білої речовини на зразок тіста чи замазки. Він дрібно накришив вафлі та змішав із замазкою, потім, нарізаючи з цієї маси тонкі смужки, замазав щілини дверей склепу. Мене це спантеличило, і, стоячи поблизу нього, я запитав, що він робить. Артур і Квінсі підійшли теж, оскільки обидва були дуже зацікавлені. Він відповів:

— Я закриваю вход до могили, щоб «Не-мертве» не могло туди увійти.

— А це що? — запитав Артур.

Ван Хелзінк побожно зняв капелюха і сказав:

— Святі дари. Я привіз їх з Амстердама. У мене є відпущення гріхів.

Відповідь могла злякати найзапеклішого скептика, і кожен із нас відчув, що при таких серйозних діях професора, коли він наважується використати найсвятіше для нього, не можна йому не вірити. Ми тихо і покірно оточили склеп, прагнучи розміститися так, щоб ніхто з перехожих

не міг нас помітити. Я жалів інших, особливо Артура. Мені самому весь цей страх був уже знайомий із попереднього візиту.

Запало довге мовчання, нескінченна, тягуча тиша, потім долинув тихий і різкий свист професора. Він показав удалину: на тисовій доріжці з'явилася біла фігура, яка поволі наближалася, і тієї ж миті крізь хмари, що мчали, визирнув місяць і з вражаючою виразністю освітив жінку з темним волоссям, одягнену в саван. Обличчя не було видно, оскільки воно схилилося, як здавалося, над білявою дитиною. Було тихо, потім пролунав різкий короткий крик, яким іноді уві сні кричать діти. Ми хотіли кинутися вперед, але професор посварився нам рукою з-за тисового дерева, і ми побачили, як біла фігура рушила далі. Тепер вона була настільки близько, що ми могли чітко її роздивитися, тим паче, що місяць усе ще світив. Мурашки побігли у мене по тілу, і я почув важке дихання Артура, коли ми впізнали риси Люсі Вестенр; але до чого вони змінилися! М'який вираз обличчя перетворився на кам'яну, бездушну, жорстоку маску, а цнотливість — на пожадливу хтивість. Van Хелзінк виступив уперед, і, скоряючись його жесту, ми всі підійшли до склепу, витягнувшись в одну лінію. Van Хелзінк підняв ліхтар і простягнув уперед облатку¹; при свіtlі, яке падало на обличчя Люсі, ми побачили, що її губи були в крові і свіжа кров струменіла по підборіддю і плямувала білизну савана.

Нам стало страшно. При тремтливому свіtlі я помітив, що навіть залізні нерви Van Хелзінка його зраджували. Артур стояв біля мене, і якби я не схопив його за руку і не підтримав, він напевно впав би.

Побачивши нас, Люсі, — я називаю фігуру, що стояла перед нами, Люсі, бо вона була схожа на Люсі, — шиплячи, як кішка, захоплена зненацька, відступила назад і подивилася на нас. Це були очі Люсі за формою і за кольбо-

¹ Облатка — маленький прісний білий хлібець; використовується в деяких церковних обрядах, зокрема під час причастя; проскура.

...Визирнув місяць і з вражаючою виразністю освітив жінку, одягнену в саван...

ром, це, поза сумнівом, були її очі, але не ясні, а повні пекельного вогню замість знайомих нам чистих, ласкавих очей. У той момент залишок моєї любові до неї перейшов у ненависть і відчуття огиди; якби треба було вбити її зараз, я зробив би це з диким задоволенням. Коли вона поглянула на нас, очі її запалали і обличчя спотворилося похітливою посмішкою. О Господи, як жахливо було це бачити! Вона опустилася на землю, бездушна, як диявол, і продовжувала ревно притискати дитину до своїх грудей та гарчати, як собака над кісткою. Дитина раптом різко скрикнула і застогнала. При цьому з грудей Артура вирвався стогін; вона ж, піднявшись, рушила до нього з розкритими обіймами і похітливою посмішкою; Артур відсахнувся і затулив обличчя руками.

Вона все-таки продовжувала до нього наближатися і з млюсною, похітливою грацією сказала:

— Ходи-но до мене, Артуре! Залиш інших і йди мене. Мої обійми жадають тебе, прийди, ми відпочинемо з тобою разом. Іди до мене, чоловіче мій, іди до мене.

У її голосі була якась диявольська солодкість, він звучав, як срібний дзвоник, і слова її, хоч і стосувалися іншого, чаклунськи подіяли і на нас, що ж до Артура, то він перебував ніби під гіпнозом — він широко розкрив її свої обійми. Вона була вже готова рвонути до нього, але Ван Хелзінк подався навпереди, тримаючи перед собою золотий хрестик. Вона відсахнула та із спотвореним, повним зlostі лицем кинулася повз нього до входу в склеп.

За кілька кроків від дверей вона зупинилася, неначе затримана якоюсь непереборною силою. Потім озирнулася, і яскраве світло місяця та ліхтаря Ван Хелзінка освітило її обличчя. Мені ніколи ще не доводилося бачити такого злостивого виразу, і сподіваюся, жоден смертний цього не побачить. Квітучі кольори перетворилися на багровосині; очі, здавалося, сипали іскри пекельного вогню; брови насутилися, вигини тіла були як кільця змій Медузи;

а чарівний рот перетворився на відкритий квадрат, як у масці пристрасті у греків чи японців.

У такому вигляді вона простояла кілька хвилин, що здалися нам цілою вічністю, між піднятим хрестом і священими брамами входу до склепу. Ван Хелзінк порушив тишу, запитавши Артура:

— Відповідай, друже мій. Чи продовжувати мені свою роботу?

Артур, затуливши обличчя руками, відповів:

— Роби що хочеш, роби що хочеш. Цього жаху більше не повинно бути.

Йому стало недобре. Квінсі і я одночасно підскочили до нього і взяли його під руки. Ми чули, як Ван Хелзінк підійшов до дверей і почав виймати із щілин священні емблеми, які він туди заткнув. Ми всі були вражені, коли побачили, що жінка з таким же тілом, як у нас, прослизнула в проміжок, крізь який навряд чи могло пройти навіть лезо ножа. Якесь радісне відчуття оволоділо нами, коли ми побачили, як Ван Хелзінк знову спокійно заткнув щілини замазкою.

Покінчивши з цим, він підняв дитину і сказав:

— Ходімо, друзі мої; до завтра нам тут робити нічого. Опівдні тут похорон; одразу ж після нього ми прийдемо сюди. Всі друзі померлого підуть раніше другої години; коли гробар закриє ворота, ми залишимося, оскільки потрібно зробити ще дещо; але не те, що ми робили сьогодні вночі. Що ж до малятка, то з ним усе гаразд, і до завтра воно буде здорове. Ми покладемо його так, щоб його знайшла поліція, як і минулої ночі, а потім підемо додому.

Підійшовши впритул до Артура, він сказав:

— Друже мій, Артуре, ти переніс важке випробування, але згодом ти побачиш, яке необхідне воно було. Тепер тобі зле, дитя мое. Завтра в цей час, Бог дасть, усе вже буде скінчено, отже, тримай себе в руках.

Ми залишили дитину і вирушили додому.

29 вересня.

Близько дванадцятої години ми втрьох: Артур, Квінсі Моріс і я — пішли до професора. Дивно вийшло, що всі інстинктивно одягнулися в чорні костюми. О пів на другу ми були вже на цвинтарі і блукали там, спостерігаючи; коли ж гробарі закінчили роботу і сторож, переконавшись, що всі пішли, зачинив ворота, кожен з нас став на своє місце. Цього разу у Ван Хелзінка замість маленької сумки був із собою якийсь довгий шкіряний доволі важкий ящик.

Коли на дорозі стихли кроки відвідувачів, ми тихо пішли за професором до склепу. Професор вийняв із сумки ліхтар, дві воскові свічки й освітив склеп. Коли ми знову підняли кришку домовини, то побачили тіло Люсі у всій красі. Але у мене зникла вся любов, залишилося лише відчуття огиди до того, що перебрало образ Люсі, не взявши її душі. Навіть обличчя Артура зробилося якимось жостоким, коли він на неї поглянув. Він звернувся до Ван Хелзінка:

— Це тіло Люсі чи просто демон в її оболонці?

— Це її тіло, і в той же час не її. Але зачекай трохи, і ти побачиш її такою, якою вона була.

Там лежала не Люсі, а кошмар: гострі зуби, скривавлені, похітливі губи, на які жахливо був дивитися — ця плотська бездушна істота здавалася диявольською пасмішкою з непорочності Люсі. Ван Хелзінк зі своєю звичною послідовністю почав виймати з ящика різні речі і розкладати їх у певному порядку. Спочатку він вийняв паяльник, потім маленьку лампочку, яка виділяла газ, що яскраво горів слабким синім полум'ям, і, нарешті, круглий дерев'яний кілок, завтовшки два з половиною або три дюйми і близько трьох футів завдовжки. З одного кінця він був обпалений і загострений. Потім професор вийняв важкий молот. На мене всякі лікарські приготування діють збудливо і пілбадьорливо, але у Артура і Квінсі вони викликали збентеження. Проте вони трималися і чекали.

Коли все було приготовлено, Ван Хелзінк сказав:

— Перш ніж узятися до справи, поясню вам дещо. Все це стосується знань і досвіду стародавніх народів і всіх тих, хто вивчав владу «Не-мертвого». Стаючи такими, воїн перетворюються на безсмертних; вони не можуть померти, їм доводиться продовжувати жити рік за роком, збільшуючи кількість жертв і розмножуючи зло мирське: бо всі, хто вмирає від укусу «Не-мертвого», самі стають «Не-мертві» і гублять у свою чергу інших. Таким чином, коло розширяється так само, як і кола на воді від кинутого каменя. Друже Артуре, якби Люсі тебе поцілуvalа тоді, перед смертю, або вчора вночі, коли ти розкрив їй свої обійми, то й ти з часом, після смерті, став би «nosferatu»¹, як це називають у східній Європі, і збільшив би кількість «Не-мертвих».

«Кар'єра» цієї нещасної лише почалася. Ті діти, кров яких вона висмоктуvalа, ще не перебувають у небезпеці, але якщо вона продовжуватиме жити «Не-мертвою», то вони щоразу більше втрачатимуть крові; її влада примусить їх приходити до неї, і вона висмокче у них всю кров своїм огидним ротом. Але якщо вона дійсно помре, то все припиниться. Крихітні ранки на шийках зникнуть, і вони повернуться до своїх іграшок, навіть не знаючи, що з ними було. Найголовніше тут те, що коли повернути «Не-мертве» до справжньої смерті, то душа бідолашної Люсі звільниться. Замість того, щоб ночами чинити зло і щодень дедалі більше уподоблюватися до диявола, вона зможе спокійно посісти своє місце серед ангелів. Отже, друже мій, та рука, що завдасть їй удару визволення, буде для неї благословенною. Я сам готовий це зробити, але, можливо, серед нас знайдеться хто-небудь, у кого на те більше прав.

Ми всі подивилися на Артура. Він зрозумів так само, як і ми, що безмежна любов закликала його виконати цей обов'язок, аби пам'ять Люсі залишилася для нас священною,

¹ «Nosferatu» (лат.) — «не-мертве».

а не нечестивою; він ступив уперед і сміливо сказав, хоча руки його тремтіли, а обличчя було біле як сніг.

— Вірні друзі мої, дякую вам із глибини своєї розбитої душі! Скажіть, що треба зробити, і я не здригнуся.

Ван Хелзінк поклав йому руку на плече і промовив:

— Молодець! Трохи хоробрості, і все скінчиться. Цей кілок треба вбити їй у серці. Це буде жахливе випробування, я впевнений, але це ненадовго, і потім ти радітимеш більше, ніж тепер сумуєш, і вийдеш звідси з полегшеною душою. Але не варто вагатися, раз уже ти зважився. Думай лише про те, що ми, твої вірні друзі, тут, з тобою, і весь час молимося за тебе.

Артур узяв кілок і молот. А оскільки він на щось зважився, то рука його ніколи не здригнеться.

Ван Хелзінк відкрив свій молитовник і почав читати молитву, а Kvінсі та я повторювали за ним слова як могли. Артур приставив кілок загостреним кінцем до її серця, і я бачив, як вістря вп'ялося в тіло. Потім він ударив із усієї сили.

Люсі почала звиватися в домовині, і якийсь мерзотний крик, від якого холоне кров, зірвався з її червоних губ. Тіло здригалося в корчах і звивалося; гострі зуби клацали і кусали губи, а з рота бризкала піна. Але Артур жодного разу не здригнувся.

Потім здригання і судоми тіла зробилися тихішими, зуби перестали клацати, обличчя заспокоїлося. Жахливу роботу було скінчено.

Молот випав з рук Артура. Він захитався і впав би, якби ми його не підтримали. Піт заливав йому очі, і він задихався.

Нелюдська сила волі та бажання врятувати її душу допомогли йому виконати цю роботу, на яку інакше у нього не вистачило б сил. Протягом декількох хвилин нас поглинули турботи про нього, тож ми й не дивилися на домовину. Коли ж ми туди зазирнули, шепті здивування і переляку пролунав серед нас. Ми вдивлялися так уважно,

...Артур узяв кілок і молот. А оскільки він на щось зважився,
то рука його ніколи не здригнеться...

що навіть Артур піднявся із землі, на яку він опустився в знемозі, і підійшов поглянути. Обличчя його змінилося, похмурий вираз зник і засвітилася радість.

У домовині більше не було тієї жахливої істоти, якої ми так боялися і яку настільки зневажали, що вбити її було привілеєм. Там лежала Люсі така, якою ми бачили її за життя, вираз обличчя був на диво чистий і мілій, хоча горе й страждання залишили на ньому відбитки, але навіть ці відбитки були нам дорогі, оскільки саме такою ми звикли бачити її останнім часом. Ми відчували, що спокій, відбитий на її обличчі, був ані чим іншим, як символом вічного прийдешнього спокою. Ван Хелзінк підійшов, поклав руку на плече Артура і сказав:

— Ну що, Артуре, друже мій, дитя мое, чи пробачиш тепер мені?

Артур узяв руку старого, підняв її і, поцілувавши, промовив:

— Так! Хай поблагословить тебе Господь за те, що ти повернув душу моїй коханій, а мені спокій!

— Тепер, дитя мое, ти можеш її поціluвати, — сказав професор. — Поцілуй її в мертві губи, якщо хочеш, бо тепер вона вже не злій диявол і не загибла навіки істота. Вона більше не «Не-мертве» диявола. Вона належить Богу, і душа її разом із Ним.

Артур нахилився і поцілував, потім ми попросили вийти його і Kvіnsi зі склепу; професор і я відпилили кілок, залишивши вістря в її тілі.

Потім ми відрізали їй голову і набили рота часником, запаяли цинкову домовину, пригвинтили кришку дерев'яної домовини і, зібравши наші речі, вийшли. Замкнувши двері, професор передав ключ Артурові.

Перш ніж рушити далі, Ван Хелзінк сказав:

— Тепер, мій друже, перший крок уже зроблено, а він був для нас найважчим. Але залишилася ще одна велика робота — знайти автора всіх наших бід і знищити його. У мене є нитка, і по ній ми дістанемося до нього, але це

довге і важке завдання, тут є небезпека і великий ризик. Чи не допоможете ви всі мені? Ми навчилися вірити, чи не так? А якщо так, то чи не наш це обов'язок? Я сподіваюся на успіх.

Ми по черзі потиснули йому руку, і угоду було укладено. Потім професор сказав:

— За два дні прошу всіх прийти до мене о сьомій годині обідати. Я відрекомендую вам двох спільників, яких ви ще не знаєте; я все приготую для нашої роботи і розкрию всі свої плани. Джоне, ходімо до мене, з тобою я повинен порадитися ще багато про що, і ти можеш допомогти. Сьогодні я іду до Амстердама, але завтра ввечері повернуся. Потім почнеться велика боротьба. Але спочатку мені хочеться ще багато дечого розповісти вам, щоб ви знали, що робити і чого остерігатися.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда (продовження)

Коли ми приїхали до готелю Берклі, Ван Хелзінк знайшов телеграму, що чекала на нього:

«Приїду поїздом. Джонатан в Уайтбі. Важливі новини. Міна Харкер».

Професор був у захваті:

— О, дивна мадам Міна, — сказав він, — це не жінка, а перлина! Вона іде, але я не можу залишитися. Вона повинна зайхати до тебе, Джоне. Ти зустрінеш її на станції. Телеграфуй їй у потяг, щоб попередити про це.

Коли депешу було відправлено, він випив чашку чаю, одночасно повідомивши мені про щоденник, який вів Джонатан Харкер за кордоном, і дав копію, передруковану на машинці, разом із копією щоденника пані Харкер в Уайтбі. «Візьми, — сказав він, — і ознайомся уважно з їхнім змістом. Коли я повернуся, в твоїх руках опиняться

всі ниточки, і тоді нам легше буде вести наше розслідування. Бережи їх — у них багато цінного. Тобі буде потрібна вся твоя віра в мене, навіть після сьогоднішнього досвіду. Те, що тут сказано, може послужити початком кінця для тебе, для мене і для багатьох інших; або ж може прозвучати похоронним дзвоном за «Не-мертвими», які ходять по землі. Прочитай усе уважно, і якщо зможеш що-небудь додати до цієї повісті, зроби це, бо це вкрай важливо. Ти ж теж вів щоденник про помічені тобою дивні речі, чи не так? Так? Тоді ми все обговоримо разом, під час зустрічі».

Потім він склав речі і невдовзі поїхав на Ліверпульську вулицю. Я попрямував до Паддінгтона, куди й прибув приблизно за п'ятнадцять хвилин до приходу потяга.

Натовп порідшав після безладної метушні, властивої всім вокзалам у момент прибуття потяга, і я почав відчувати себе незатишно, боячись пропустити свою гостю, коли витончена гарна дівчина підійшла до мене і, кинувши на мене швидкий погляд, запитала:

— Лікар Сьюард, чи не так?

— А ви місіс Харкер? — відповів я негайно ж; вона простягнула руку.

— Я впізнала вас за описом милої бідолашної Люсі.

Я узяв її валізу, в якій була друкарська машинка, і ми вирушили на Фенчер-стріт підземною залізницею, після того як я послав депешу моїй ęкономці, щоб вона негайно приготувала вітальню і спальню для місіс Харкер.

Трохи згодом ми приїхали. Вона знала, звичайно, що моя квартира знаходиться в будинку для божевільних, але я помітив, що їй не вдавалося стримати легке трептіння, коли ми входили.

Вона перепитала, чи можна їй зараз же прийти до мене в кабінет, оскільки багато що треба повідомити. Тому я закінчу передмову до моого фонографічного щоденника, очікуючи на її прихід. Досі я не мав можливості проглянути папери, залишені Ван Хелзінком, хоча вони лежать розкриті переді мною. Я повинен зайняти її чим-небудь, щоб

прочитати їх. Вона не знає, який нам дорогий час і яка робота нам випадає. Я повинен бути обережним, щоб не налякати її. Ось і вона!

Щоденник Міни Харкер

29 вересня.

Давши собі лад, я зійшла до кабінету лікаря Сьюарда. Біля дверей я на мить зупинилася, оскільки мені здалося, що він із кимось розмовляє. Але ж він просив мене поквапитися, тому я постукала і після запрошення ввійшла.

На диво, у нього нікого не було. Він виявився зовсім сам, а напроти нього на столі стояла машина, у якій я відразу за описом впізнала фонограф. Я ніколи їх не бачила і дуже зацікавилася.

— Сподіваюся, що не затримала вас, — сказала я, — але я зупинилася біля дверей, почувши, що ви розмовляєте, і подумала, що у вас хтось є.

— О, — відповів він, посміхнувшись, — я тільки робив записи у своєму щоденнику.

— Ваш щоденник? — здивувалася я.

— Так, — відповів він, — я зберігаю його тут.

Він поклав руку на фонограф. Мене це страшенно вразило, і я випалила:

— Та це ж краще стенографії! Можна послухати, як він говорить?

— Звичайно, — швидко відповів лікар і встав, щоб завести фонограф. Але раптом зупинився, і його обличчя набрало стурбованого виразу.

— Річ у тім, — почав він ніяково, — що тут записано тільки мій щоденник; а оскільки в ньому виключно — майже виключно — факти, що стосуються мене, то, можливо, незручно, тобто я хочу сказати... — він зупинився, а я спробувала допомогти йому подолати зніяковіння:

— Вам випало доглядати за помираючою Люсі. Дозвольте почути, як вона померла; я буду дуже вдячна. Вона була мені дуже, дуже дорогою.

На мій подив, лікар відповів із виразом жаху на обличчі:

— Розповісти вам про її смерть? Ні за що на світі!

— Чому ж? — запитала я, і мене почало охоплювати якесь страшне відчуття. Лікар знову замовк, і я бачила, що він прагне придумати вибачення. Нарешті він пробурмотів:

— Перепрошу, мені важко вибрати якийсь окремий уривок зі щоденника.

У той час, як він говорив, його осяяла думка, і він скав із несвідомою простодушністю, голосом, що змінився, і з дитячою наївністю:

— Це чистісінька правда, присягаюся честю.

Я не змогла стримати усмішки, на яку він відповів гриносою.

— Уявіть собі, хоча я вже багато місяців веду щоденника, і мені ніколи не спадало на думку, як знайти якийсь окремий уривок у тому разі, якби захотілося його подивитися.

До кінця фрази я остаточно зважилася, впевнена, що записи лікаря Люсі могли багато що додати до наших відомостей про ту жахливу істоту, і я сміливо сказала:

— У такому разі, лікарю Сьюард, ви б краще дозволили мені передрукувати його на машинці.

Він зблід як мрець і майже закричав:

— Hi! Hi! Hi! Ні за що на світі я не дам вам дізнатися про цю жахливу історію!

Тоді мене охопив жах: значить, мое передчуття виявилося правильним.

Я замислилася і мимохіт переводила погляд з одного предмета на іншій, несвідомо шукаючи якогось слушного приводу, аби дати йому зрозуміти, що я здогадуюся, у чому річ. Раптом мої очі зупинилися на купі паперів, надрукованих на машинці і складених на столі. Його очі зустріли мій погляд і автоматично пішли в тому ж напрямку. Побачивши пакет, він зрозумів мій намір.

— Ви не знаєте мене, — сказала я, — але коли ви прочитаєте ці папери — мій власний щоденник і щоденник моого

чоловіка, який я сама переписала, — ви зрозумієте мене краще. Я не приховала жодної думки свого серця в цій справі, але, звичайно, ви мене ще не знаєте — поки що; і я не маю права розраховувати на таку ж вашу довіру.

Він підвісся, відкрив велику шухляду в шафі, в якій були розставлені у певному порядку порожнисті металеві циліндри, вкриті темним воском, і сказав:

— Ви абсолютно маєте рацію: я не довіряв вам, тому що не знав вас. Але тепер — знаю; і дозвольте сказати, що я повинен був знати вас віддавна. Люсі говорила вам про мене, говорила і мені про вас. Дозвольте спокутувати свій неввічливий учинок. Візьміть ці циліндри і прослухайте їх. Перші півдюжини стосуються особисто мене, і вони не приголомшать вас; тоді ви будете знати мене краще. На той час буде готовий обід. Тим часом я перечитаю деякі з цих документів і зможу краще зрозуміти деякі речі.

Він сам відніс фонограф до моєї кімнати і завів його. Тепер я дізнаюся про що-небудь цікаве, бо познайомлюся з другою стороною любовної історії, одну з якої я вже знаю...

Щоденник лікаря Сьюарда

29 вересня.

Мене так поглинули дивні щоденники Джонатана Харкера і його дружини, що не помічав часу.

Саме коли я закінчив читання щоденника, вона ввійшла з розпухлими від сліз очима. Це глибоко мене засмутило.

— Я дуже боюся, що завдав вам прикроців, — сказав я якомога м'якше.

— О, ні, — спробувала запевнити вона, — але я безмежно переймалася вашим горем. Це дивна машина, але вона до жорстокості правдива. Вона передала мені страждання вашого серця з болісною точністю. Ніхто не повинен більше чути їх повторення! Бачите, я прагнула бути корисною: я передруковала слова на машинці, і нікому більше

не доведеться підслуховувати биття вашого серця, як зробила це я.

— Ні кому не потрібно більше знати про це, і ніхто не дізнається, — вимовив я м'яким голосом.

Вона поклала свою руку на мою і сказала дуже серйозно:

— О, так! Але ж повинні вони!..

— Повинні? Чому?

— Тому що частинка цієї жахливої історії стосується смерті Люсі і всього, що її спричинило; тому що в майбутній боротьбі для врятування землі від цього чудовиська ми повинні володіти всіма знаннями і всіма засобами, які тільки можливі. Я вважаю, циліндри, які ви мені дали, містять більше того, що мені слід було б знати, але я бачу, що ваші нотатки проливають багато світла на цю похмуру таємницю. Ви дозволите допомогти вам, чи не так? Я знаю все до одного відомого пункту; і я вже бачу, хоч ваш щоденник довів мене тільки до 7 вересня, до якого стану була доведена бідолашна Люсі та як готувалася її жахлива загибель. Джонатан і я працювали день і ніч відтоді, як нас відвідав професор Ван Хелзінк. Джонатан поїхав в Уайтбі, аби роздобути ще відомостей, а завтра він приїде сюди, щоб допомогти нам. Немає потреби мати нам таємниці одне від одного; працюючи спільно, при абсолютному довір'ї, ми безумовно будемо сильніші, ніж у тому разі, коли дехто з нас блукатиме у темряві.

Вона подивилася на мене так благально і водночас виявила стільки мужності й рішучості, що я відразу ж погодився.

— Ви можете робити в цьому домі, — сказав я, — як вам заманеться... Ви ще дізнаєтесь про жахливі речі; та оскільки ви пройшли такий великий шлях по дорозі до смерті бідолашної Люсі, то не згодитеся, я знаю, залишатися у напівтемряві. Кінець — самий кінець — може дати вам зблиск заспокоєння... Але ходімо обідати, нам треба підтримувати сили для тієї роботи, яка нам випадає; перед нами жорстокий і жахливий шлях. Після обіду ви дізнаєтесь

про інше, і я відповім на запитання, якщо вам трапиться що-небудь незрозуміле, оскільки для нас, присутніх при цьому, нічого незрозумілого немає.

Щоденник Мінні Харкер

29 вересня.

Після обіду я зайшла з лікарем Сьюардом до його кабінету. Він приніс із моєї кімнати фонограф, а я взяла друкарську машинку. Він посадив мене на зручний стілець і поставив фонограф так, щоб я могла дотягнутися до нього, не встаючи з місця, і показав, як його зупиняти, якщо потрібно буде зробити паузу. Потім він узяв стілець, обернувся спиною до мене, щоб я відчувала себе вільніше, і заглибився в читання. Я притулила до вуха металевий вилкоподібний приймач і почала слухати.

Коли жахлива історія смерті Люсі і все подальше було закінчено, я безпорадно лежала в своєму кріслі. У моєму мозку крутилося якесь вогненне колесо, і якби не святий промінь світла, що проник у цю масу жахів від думки, що моя мила, славна Люсі нарешті заспокоїлася, я не думаю, що я пережила б цю муку, не влаштувавши істерики. Все було до того дико, таємничо і химерно, що якби я не знала пригоди Джонатана в Трансільванії, я не повірила б тому, що сталося. Я вирішила спробувати відволіктися, зайнявшись чим-небудь іншим, тому взяла футляр від машинки і сказала лікареві Сьюарду:

— Дайте мені тепер все це переписати. Ми повинні бути готові до приїзду пана Ван Хелзінка і Джонатана. В таких випадках порядок — це все, і я гадаю, якщо ми приготуємо весь наш матеріал і кожна стаття буде поміщена в хронологічному порядку, то зробимо багато.

Виконуючи мое бажання, він поставив фонограф на малу швидкість, і я почала передруковувати з початку сьомого циліндра. Я зняла три копії зі щоденника і всього іншого. Було пізно, коли я закінчила; лікар Сьюард у цей час виходив для обходу своїх хворих; коли він повернувся,

то сів поряд зі мною читати, тому я не почувалася самотньою за роботою.

Щоденник лікаря Сьюарда

30 вересня.

Містер Харкер приїхав о 9 годині.

Після сніданку він із дружиною пішов до себе в кімнату, і коли за деякий час я проходив повз кімнату, то почув стукіт друкарської машинки. Вони, мабуть, дуже зайняті цією справою. Місіс Харкер говорить, що вони прагнуть звязати в хронологічному порядку кожен клаптик свідченъ, які у них є. У Харкера в руках листування між приймальником ящиків в Уайтбі і посильними з Лондона, яким вони були доручені. Тепер він читає мій щоденник, передрукований дружиною. Мені цікаво, що вони з нього дізнаються. Ось він...

Дивно, чому мені не спадало на думку, що сусідній будинок може бути притулком графа! А тим часом поведінка пацієнта Ренфілда давала нам достатньо підказок. О, якби ми здогадалися раніше, то могли б врятувати бідолашну Люсі! Харкер говорить, що до обіду він зможе показати цілу звязну повість. Він вважає, що тим часом мені варто побачити Ренфілда, оскільки він служив відомою вказівкою на прихід і відхід графа. Поки що я ледве це простежую, але коли розберуся в числах, то, можливо, погоджуся з цим.

Коли я зайшов, Ренфілд спокійно сидів у своїй кімнаті, склавши руки і покірно посміхаючись. Тієї миті він здавався абсолютно нормальним. Я сів і почав розмовляти з ним на найрізноманітніші теми, він говорив цілком розсудливо. Потім Ренфілд заговорив про повернення додому, — питання, якого він не зачіпав, наскільки я пам'ятаю, за весь час свого перебування тут. Він абсолютно впевнено говорив про негайнє звільнення. Я впевнений: якби я не порадився з Харкером і не звірив за числами час нападів Ренфілда, я був би готовий відпустити його після корот-

кочасного нагляду. Але тепер я вкрай підозріло ставлюся до нього. Напади виявлялися якимсь незрозумілим чином пов'язаними з близькістю графа. Він — м'ясоїдний, і під час своїх диких чатувань біля дверей каплиці спорожнілого будинку завжди говорив про «господаря». Все це схоже на підтвердження нашої думки... Проте я недовго залишався у нього; він до певної міри навіть надто нормальний наразі, а тому не можна випробовувати його дуже глибокими запитаннями. Він може замислитися, і тоді... Я не довірю цим спокійним настроям, і наказав служникові, щоб той трохи краще наглядав за ним і мав напоготові, на випадок потреби, гамівну сорочку.

Щоденник Джонатана Харкера

29 вересня (у потягу дорогою до Лондона).

Коли я одержав люб'язне повідомлення м-ра Біллінгтона, що він дасть мені всі можливі довідки, то вирішив, що краще за все поїхати в Уайтбі і на місці одержати необхідні відомості. Моєю метою було простежити вантаж графа до його прибуття до Лондона. Пізніше ми зможемо зайнятися самим графом. М-р Біллінгтон приготував у своїй конторі всі папери стосовно відправлення ящиків. Тут виявилися: накладна на «п'ятдесят ящиків простої землі, призначеної для дослідів», копія з листа до Картера Патersona і його відповідь; я зняв копії з усіх документів. Це всі відомості, які зміг дати м-р Біллінгтон, тому я спустився в порт і зустрівся з береговою вартою і митними службовцями. У всіх знайшлося що сказати мені з приводу дивного прибуття корабля — події, яка потроху стирається з людської пам'яті; але ніхто не міг додати чого-небудь до нехитрого опису «п'ятдесяти ящиків простої землі». Потім я побачив начальника станції, який дав мені можливість поспілкуватися з робітниками, які прийняли ящики. Їхня квитанція абсолютно збігалася зі списком, і їм нічого було додати, крім того, що ящики були «величезні та страшенно важкі».

30 вересня.

Начальник станції був настільки добрий, що дав мені рекомендацію до свого товариша, начальника станції в Кінгс Крос, тому, приїхавши туди вранці, я міг розпитати його про прибуття ящиків. Він одразу познайомив мене з по-трібними службовцями, і я побачив, що їхня квитанція збігалася з первинною накладною.

Звідти я пішов до центральної контори Картера Патерсона, де мене зустріли надзвичайно люб'язно. Патерсон переглянув справу в своєму журналі, наказав зняти копії і відразу ж зателеграфував до своєї контори в Кінгс Крос за додатковими відомостями. На щастя, люди, які перевозили речі, виявилися на місці, і чиновник відразу прислав їх до мене, передавши з одним із них накладну і всі папери стосовно відправлення ящиків у Карфакс. Тут я знову побачив повну відповідність із квитанцією; посильні змогли доповнити стисливість написаного деякими подробицями. Ці останні, як я незабаром побачив, стосувалися виключно великої кількості пилу під час роботи і внаслідок цього викликаної у причетних осіб спраги. Після того як я дав їм можливість полегшити її за допомогою державного грошового знаку, один із робітників зауважив:

— Це був, добродію, найстаріший будинок з усіх, бачених мною. Чорт забирай! Та його не чіпали років сто! Там було стільки пилу, що ви могли б спокійно спати на ньому, і вам би не муляло в боки. Ну, а стара каплиця — від неї пробігали мурашки по шкірі! Господи, та я б ані на мить не залишився там після того, як стемніє.

Одним я тепер задоволений: тим, що всі ящики, які прибули в Уайтбі з Варни на «Дмитрові», були цілими перенесені до старої каплиці Карфакса. Їх має бути там п'ятдесят, якщо тільки деякі з них відтоді не були пересунуті з місця.

Я спробую знайти ломовика, який відвіз ящики з Карфакса, коли на них напав Ренфілд. Тримаючись за цю нитку, ми зможемо багато про що дізнатися.

Щоденник Мінні Харкер

30 вересня.

Джонатан повернувся сповнений життя, надії та рішучості; до вечора ми все впорядкували. Власне кажучи, слід пожаліти кожного, кого так би невпинно переслідували, як графа. Але ж він — не людина, навіть не тварина, — він просто річ. Досить прочитати звіт лікаря Сьюарда про смерть бідолашної Люсі, щоб висушити джерело жалості в серці.

Пізніше.

Лорд Годалмінг і м-р Моріс приїхали раніше, ніж ми чекали. Лікар Сьюард був відсутній у справі й узяв з собою Джонатана, тож мені довелося їх прийняти. Зустріч була дуже болісна, оскільки нагадувала нам усім сподівання бідолашної Люсі кілька місяців тому. Звичайно, вони чули про мене від Люсі, і виявилося, що лікар Ван Хелзінк також «танцював під мою дудку», як висловився м-р Моріс. Бідолахи, жоден із них не здогадувався, що я знаю всі пропозиції, які вони робили Люсі. Вони не могли зорієнтуватися, що говорити або робити, оскільки не були обізнані, наскільки я посвячена в те, що відбувається; тому їм довелося триматися нейтральних тем. Як би там не було, я, все обміркувавши, дійшла висновку, що краще за все ввести їх в курс справи, звернувши увагу на хронологічний порядок подій. Я знала зі щоденника лікаря Сьюарда, що вони були присутні при смерті Люсі — її справжньої смерті — і що мені не слід побоюватися виказати передчасно яку-небудь таємницю. Я сказала їм, як уміла, що прочитала всі папери і щоденники і що ми з чоловіком, передрукувавши їх на машинці, щойно все впорядкували. Я дала кожному по копії для читання в бібліотеці. Коли лорд Годалмінг одержав свою теку і перечитав її, — а тека вийшла солідна, — то сказав:

— Ви переписали все це, місіс Харкер?

Я кивнула головою; він продовжував:

— Я не зовсім розумію мету цього; але ви всі такі хороші люди і працювали так старанно й енергійно, що мені лише залишається із заплющеними очима прийняти ваші висновки і постаратися допомогти вам. Я вже одержав урок і такий урок, який може зробити людину скромною до останньої години її життя. Крім того, я знаю, що ви любили мою бідолашну Люсі. — Він відвернувся і затулив обличчя руками. Я почула слізози в його голосі. М-р Моріс із інстинктивною делікатністю поклав на мить руку йому на плече і потім спокійно вийшов з кімнати.

Мабуть, у серці кожної жінки живе почуття матері, бо я, побачивши слізози і горе цього великого, дорослого, стриманого чоловіка, не могла втриматися від того, щоб не підійти до нього і не спробувати втішити. Мої слова про Люсі викликали спочатку новий вибух горя і сліз, а потім потроху він заспокоївся. Ця сцена і мені коштувала сліз, але вона зміцнювала наші стосунки, і, розлучаючись, ми обмінялися обіцянками бути один одному братом і сестрою.

Проходячи коридором, я побачила м-ра Моріса, який дивився у вікно. Він обернувся, почувши кроки.

— Як Артур? — запитав він. Потім, помітивши мої червоні очі, продовжував: — А, бачу, ви його втішали! Бідолаха, йому це потрібно. Ніхто, окрім жінки, не може допомогти чоловікові, коли у нього сердечне горе; а його нікому втішити.

Своє власне горе він переносив так мужньо, що мое серце спливало кров'ю. Я бачила рукопис у його руках і знала, що, прочитавши його, він зрозуміє, як багато я знала; тому я сказала:

— Я б хотіла мати нагоду втішити всіх, хто страждає. Дозвольте мені бути і вашим другом; приходьте до мене для розради, коли вам буде це потрібно. Ви дізнаєтесь потім, чому я так кажу.

Він побачив, що я говорю серйозно, і, підійшовши до мене, взяв мою руку і підніс до своїх губ; це здалося мені

мізерною утіхою для такої мужньої і самолюбної душі; інстинктивно я нахилилася і поцілувала його. Сльози набігли на його очі, але заговорив він абсолютно спокійним голосом:

— Маленька дівчинко, ви ніколи не розкастеся в цій душевній доброті!

Потім він пішов до кабінету до свого товариша.

«Маленька дівчинка»! — це ті самі слова, з якими він звертався до Люсі: їй він довів свою дружбу!

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

30 вересня.

Я повернувся додому о 5 годині і дізнався, що Годал-мінг і Моріс не тільки приїхали, але вже встигли простудіювати копії з різних щоденників і листів, складених і написаних Харкером та його дружиною. Харкер ще не повернувся зі своєї експедиції. Місіс Харкер дала нам по чащі чаю, і я відверто визнаю, що вперше відтоді, як живу в цьому старому будинку, він був схожий на домівку. Коли ми закінчили чаювання, місіс Харкер звернулася до мене:

— Лікарю Сьюард, чи можу я попросити вас про одну послугу? Я хочу бачити вашого пацієнта, м-ра Ренфілда. Дозвольте зустрітися з ним. Написане про нього у вашому щоденнику страшенно мене цікавить!

Для відмови не було жодної підстави; тому я взяв її з собою. Я зайшов до кімнати Ренфілда і сказав йому, що його хоче бачити одна пані. Він відповів абсолютно просто:

— Навіщо?

— Вона обходить увесь будинок і хоче бачити всіх його мешканців, — відповів я.

— Чудово, — відповів він, — пустіть її; але зачекайте трохи, доки я приберу.

У нього був своєрідний спосіб прибирання: він просто

проковтнув усіх мух і павуків, складених у коробках, перш ніж я зміг зупинити його. Зрозуміло, що він боявся або підозрював якесь втручання. Закінчивши своє мерзенне заняття, він весело сказав:

— Хай пані зайде, — і сів на край ліжка, опустивши голову, але поглядаючи спідлоба так, щоб бачити її при вході. На мить я подумав, що у нього може бути якийсь злочинний намір; я пригадав, як він був спокійний саме перед нападом на мене в моєму кабінеті, і я постараався стати так, щоб одразу схопити його, якщо він зробить спробу кинутися до неї. Вона зайшла до кімнати з невимушеною грацією, підійшла до нього з милою усмішкою і простягнула руку.

— Добривечір, містере Ренфілд, — сказала вона. — Як бачите, я знаю вас із розповідей лікаря Сьюарда.

Він довго нічого не відповідав, але уважно розглядав її з голови до ніг, а обличчя його було зосереджено похмуре. Поступово цей вираз змінився на здивування, що перейшло в сумнів; потім, на мій превеликий подив, він сказав:

— Адже ви не та дівчина, на якій лікар хотів одружитися? Втім, ви не можете бути нею, бо вона померла.

Micic Харкер відповіла з чарівною усмішкою:

— О ні! У мене є власний чоловік, з яким я одружилася, перш ніж ми зустрілися з лікарем Сьюардом. Я — місіс Харкер.

— Що ж у такому разі ви робите тут?

— Ми з чоловіком гостюємо у лікаря Сьюарда.

— Ну, так не залишайтесь тут більше.

— Чому ж?

Я подумав, що подібна розмова так само мало приємна місіс Харкер, як і мені, тому змінив тему:

— Звідки ви знаєте, що я збиралася з кимось одружуватися?

Його відповідь прозвучала після паузи, під час якої він на мить перевів погляд із місіс Харкер на мене і відразу знову почав дивитися виключно на неї:

- Що за осянче питання!
- Я зовсім так не вважаю, містере Ренфілд, — сказала місіс Харкер, прагнучи завадити мені говорити з ним.
- Він відповів, демонструючи стільки ж шанобливості і ввічливості до неї, скільки презирства до мене:
- Ви, звичайно, розумієте, місіс Харкер, що коли людина така люба і шанована, як наш господар, то все те, що його стосується, цікавить наше маленьке коло. Лікаря Сьюарда люблять не тільки його рідні та друзі, але також і пацієнти, з яких деякі майже позбавлені душевної рівноваги і здатні спотворювати причини і наслідки.
- Я мало не роззвив рота, почувши це. Мені цікаво було дізнатися, чи не зачепила присутність місіс Харкер якоєсь струни в його пам'яті. Якщо ця фраза була мимовільною або викликана несвідомим впливом місіс Харкер, вона повинна мати певний рідкісний дар і силу. Ми продовжували якийсь час нашу розмову. Ренфілд ще більше вразив мене, розповівши місіс Харкер у зв'язній формі історію свого замаху на мене і висловивши жаль із приводу того, що сталося. Глянувши на годинник, я побачив, що час іхати на вокзал зустрічати Ван Хелзінка, і нагадав місіс Харкер, що треба йти. Вона відразу зібралася, люб'язно сказавши Ренфілду:
- До побачення. Сподіваюся бачитися з вами часто за більш сприятливих для вас обставин.
- На мій глибокий подив, він відповів:
- Прощавайте, люба! Благаю Бога, щоб мені ніколи більше не довелося побачити ваше прекрасне обличчя. Хай благословляє і береже Він вас.
- Виrushаючи на вокзал зустрічати Ван Хелзінка, я залишив усіх у дома. Бідолашний Артур виглядав веселішим, ніж я пам'ятаю його вітоді, як захворіла Люсі, а Квінсі скидається на цілком життерадісну людину, чого давно вже не було. Ван Хелзінк вискочив із вагона з юнацькою жвавістю. Він одразу побачив мене і кинувся до мене із словами:

— Ну, Джоне, як справи? Добре? Так! Я був дуже зайнтій, але вирішив приїхати сюди і залишитися тут, скільки знадобиться. Всі мої справи влаштовано, і мені багато про що треба вам розповісти. Мадам Міна у вас? Так? А її чоловік? А Артур і мій друг Квінсі, вони теж у тебе? Чудово!

Дорогою додому я переповів йому про те, що сталося, і про те, як став у пригоді до певної міри мій щоденник завдяки кмітливості місіс Харкер. Професор перебив мене і почав:

— О, ця дивна мадам Міна! У неї чоловічий розум і жіноче серце. Милосердний Бог призначив її для відомої мети, влаштувавши таке хороше поєднання. Дотепер доля робила з цієї жінки нашу помічницю; але після тієї жахливої ночі вона не повинна більше братися до нашої справи. Недобре, що їй доводиться так ризикувати життям. Ми, чоловіки, маємо намір знищити чудовисько; але це не жіноча справа. Навіть якщо воно їй і не зашкодить, все ж таки її серце може не витримати таких жахів, і потім вона страждатиме від нервових нападів, а уві сні — від кошмарів. До того ж місіс Харкер — молода жінка і недавно одружилася; треба думати і про інші речі, якщо не зараз, то через деякий час. Ви говорите, вона все передрукувала? Тоді вона повинна бути присутня при нашій розмові; але завтра хай попрощається зі своєю роботою; ми продовжимо її самі.

Я з радістю погодився з ним і потім розповів, що ми відкрили за його відсутності: що будинок, який купив Дракула, знаходиться поряд із моїм. Він здивувався, і мені здалося, що його охопила сильна тривога.

— О, якби ми знали це раніше, — сказав він, — тоді ми могли б схопити його і врятувати нашу бідолашну Люсі. Проте після літа по малину не ходять, як кажуть. Не думаймо про це, і доведімо справу до кінця.

Потім він глибоко замислився; мовчання тривало доти, доки ми не заїхали у ворота будинку. Перш ніж розійтися, щоб переодягнутися до обіду, він сказав місіс Харкер.

— Я дізнався, мадам Міно, від моого друга Джона, що ви з чоловіком повністю впорядкували всі папери, що стосуються подій, які досі віdbувалися.

— Не досі, професоре, — заперечила вона, — а до сьогоднішнього ранку.

— Тоді чому ж не до цієї хвилини? Ми побачили, як багато світла проливають навіть незначні деталі. Ми всі розповіли свої таємниці, і нікому не зробилося гірше.

Micic Харкер зашарілася і, вийнявши з кишенні папір, сказала:

— Будь ласка, прочитайте і скажіть, чи слід це включити. Тут мій протокол сьогоднішнього дня. Я теж бачу необхідність фіксувати все, навіть дурниці; але тут мало матеріалу, за винятком того, що має виключно особисте значення. Чи треба його вписати?

Професор серйозно прочитав написане і повернув їй зі словами:

— Воно могло б і не бути включеним, якщо хочете; але я дуже прошу включити. Це змусить вашого чоловіка ще більше покохати вас, а всіх нас, ваших друзів, ще більше шанувати вас і також більше поважати і любити.

Вона, вдруге зашарівшись, забрала папір.

Таким чином, усі звіти, що є в наших руках, повні і впорядковані. Професор забрав одну копію, щоб ознайомитися з нею після обіду до спільноти бесіди, яку призначено на 9 годину. Всі інші вже прочитали; отже, коли ми зустрінемося в кабінеті, будемо обізнані щодо фактів і зможемо обговорити план боротьби з цим жахливим і таємним ворогом.

Щоденник Міні Харкер

30 вересня.

Зібралися увечері після обіду в кабінеті лікаря Сьюарда, ми несвідомо створили щось подібне до засідання чи комітету. Професор Ван Хелзінк головував, його попросив про це лікар Сьюард, як тільки професор зайшов до

кімнати. Мене він посадив поряд із собою, попросивши секретарювати.

— Я можу, сподіваюся, ухвалити як основне положення, що всі ми знайомі з фактами, викладеними в цих паперах.

Ми всі відповіли ствердно, і він продовжував:

— Я вважаю, в такому разі необхідно повідомити вас про дещо: з яким ворогом нам доводиться мати справу. Потім я познайомлю вас з історією життя цієї істоти, яка була мною ретельно перевірена. Потім ми можемо обговорити, як нам слід діяти, і згідно з цим ужити заходів.

Вампіри існують на світі; деякі з вас переконалися в цьому на власні очі. Навіть якщо б у нас не було власного сумного досвіду, події і свідчення минулого достатньо переконливі для розсудливих людей. Зізнаюся, спочатку я був скептиком. На жаль, якби я знов від самого початку те, що знаю тепер, здогадався б раніше — одне дорогоцінне для всіх нас життя було б врятовано на радість усім, хто любить її. Але цього, на жаль, не повернеш; і ми повинні працювати, щоб не дати загинути іншим душам, доки є можливість їх врятувати. Вампір не вмирає, як бджола, після того, як один раз укусить. Він тільки дужчає; а роблячись сильнішим, одержує можливість робити ще більше зла. Цей вампір, що живе серед нас, сам по собі має силу двадцять осіб; він хитріший за смерть, бо його хитрість — плід століть; усі люди, до яких він може наблизитися, в його владі; він більше ніж звір, оскільки він — втілення диявола; він може в підвладних йому межах з'являтися де і коли завгодно, в будь-якій властивій йому формі; він може керувати стихіями: бурями, туманом, громом; він може керувати нижчими істотами: щурами, совами, кажанами, міллю, лисицями, вовками; він може збільшуватися і зменшуватися в об'ємі; він може часом зникати і несподівано з'являтися. Яким же чином ми можемо вступити з ним у боротьбу і почати нашу справу? Як ми знайдемо його місцеперебування? А знайшовши, як ми зможемо

його знищити? Друзі мої, це дуже важко; ми затіваємо жахливу справу, і можуть відбутися речі, які примусять нас здригнутися. Якщо ми хоч на мить розгубимося в цій боротьбі, він переможе напевно; і що тоді трапиться з нами? Життя — дурниці! Але бути переможеним у цьому випадку — не тільки питання життя і смерті. Річ у тім, що ми уподібнимося до нього; від моменту його перемоги ми перетворимося на таких же бездушних істот, як і він, без серця і совісті, що живляться тілами і душами тих, кого найбільше любимо. Для нас навіки будуть зачинені двері до раю; бо хто знову відчинить їх для нас? Ми існувати- memo як знехтувані всіма; ми зробимося темною плямою на тлі божественного сяючого сонця; стрілою в боротьбі проти Того, Хто помер за нас всіх. Але ми стоймо віч-на- віч зі священним обов'язком; а хіба в такому становищі можна відступати? За себе я скажу — ні; але я старий і життя з сонячним світлом, сяючими днями і співом пташок, музикою і любов'ю залишилося далеко позаду. Ви ж усі — молоді; дехто з вас пізнав печаль, але на вас чекає ще немало прекрасних днів. Що ж ви мені відповісте?

Коли професор закінчив, чоловік подивився мені просто в очі, я відповіла тим же; слів не було потрібно.

— Я даю слово за Міну і за себе, — сказав він.

— Розрахуйте на мене, професоре, — лаконічно сказав м-р Квінсі Моріс.

— Я з вами, — сказав лорд Годалмінг, — заради Люсі, якщо не з іншої причини.

Лікар Сьюард просто кивнув головою. Професор підвівся і, поклавши на стіл золоте розі'яття, простягнув руки в обидві сторони. Ми всі взяли один одного за руки. Таким чином було укладено наш урочистий союз. Я відчувала, що серце у мене похололо; але мені навіть на думку не спало відступити. Ми знову сіли на свої місця, і Ван Хел-зінк продовжував:

— Отже, ви знаєте, з чим нам треба боротися. Але ми також не позбавлені сили. На нашому боці влада єдинан-

ня — влада, якої позбавлена природа вампірів; у наших руках наукові джерела; ми можемо вільно мислити і діяти, і години дня і ночі — абсолютно однаково — належать нам. Загадом, оскільки наші сили в нашій владі, ми можемо вільно використовувати їх. У нас є самовідданість і мета, досягнення якої безкорисливе. Все це має величезне значення.

Тепер оцінімо, наскільки організовані осоружні нам сили; в чому слабкі сторони вампіра? Нарешті, розгляньмо обмеження вампірів взагалі і нашого зокрема.

Усе, на що нам доводиться зважати, — це традиції і марновірства. Спочатку вони здаються такими, що не мають будь-якої ваги, але коли йдеться про життя і смерть — все набуває іншого значення. І ми змушені зважати на них, оскільки, по-перше, ми не маємо напохваті інших засобів, а по-друге, в таких справах традиції і марновірства, по суті, все. Хіба віра у вампірів — не забобони? А тим часом нам доводиться мимоволі вірити в їхнє існування. Хто з нас рік тому припустив би можливість існування таких явищ у нашему науково-скептичному дев'ятнадцятому столітті, яке вимагає тільки фактів? Ми навіть глузували з вірування, яке підтвердилося у нас перед очима. Прийміть же в такому разі й віру в те, що вампір, як і вчення про його обмеження і способи викорінювання, поки що існує в природі. Бо, дозвольте вам зауважити, що він відомий всюди, де мешкають люди. Про нього писали в Стародавній Греції і Стародавньому Римі; він процвітав у Німеччині, Франції, Індії і навіть в Херсонесі; навіть у Китаї, який такий віддалений від нас, навіть там він існував, і люди бояться його досі. Він супроводжував виникнення ісландців, гунів, слов'ян, саксонців, угорців. Отже, поки що у нас є дані, на підставі яких ми можемо діяти; а крім того, зважте, багато цих вірувань підтверджується нашим власним досвідом. Вампір живе і не може померти, як люди, тільки тому, що настав їхній час; він процвітатиме, доки матиме можливість жирі-

ти від крові живих; навіть більше: ми знаємо на підставі наших власних спостережень, що він може молодіти; його життєві здібності поновлюються, коли його специфічної поживи вдосталь. Але він не може процвітати без цієї дієти; він не єсть, як інші. Навіть друг Джонатаан, який жив із ним декілька тижнів, ніколи не бачив, як він єсть — ніколи! Він не кидає тіні, він не дає віддзеркаллення в дзеркалі — знову-таки за спостереженнями Джонатана. В його руках сконцентрована сила багатьох людей — про що знову свідчить Джонатан — судячи з того, як граф зачинив двері від вовків або допоміг йому вийти з диліжанса. Він може перетворюватися на вовка, як ми знаємо з відомостей про прибуття корабля в Уайтбі, коли він розірвав собаку; він може уподібнитися до кажана, як свідчить мадам Міна, яка спостерігала його у вікні в Уайтбі, і друг Джон, який бачив його таким, що вилітає з сусіднього будинку, і друг Квінсі — біля вікна міс Люсі. Він може оточити себе туманом, який він сам викликає — про це свідчить благородний капітан корабля; але, як ми знаємо, відстань, на якій він може створити цей туман, обмежена; і туман може з'являтися тільки навколо нього. Він матеріалізується в місячному промінні у вигляді пилу, як Джонатан бачив це в замку Дракули під час появи сестер. Він може нескінченно тоншати — міс Люсі, коли була вампіром, прослизала крізь отвір завтовшки з волосину в дверях склепу. Він може, якщо одного разу знайшов дорогу, виходити звідки завгодно і входити куди завгодно. Він може бачити в темряві. Він може все це робити, проте він не вільний. Ні, він навіть більше в полоні, ніж раб на галері, ніж божевільний у своїй камері. Він не може йти куди хоче; він — виродок природи — повинен підкорятися, проте, деяким її законам. Чому? Цього ми не знаємо. Він не може нікуди зайти, доки хтось із домочадців не запросить його, хоча потім він може заходити коли заманеться. Його могутність зникає з настанням дня, як у будь-якої нечистої сили. Тільки

у певний час у нього буває обмежена свобода, так, наприклад, якщо він знаходиться не на місці, з яким пов'язаний, то може змінювати образ тільки опівдні, або саме в моменти сходу чи заходу сонця. Усе це нам відомо напевно, і ми маємо докази всього цього. Таким чином, усі фокуси і перетворення доступні йому у визначених для нього межах, але тільки тоді, коли він знаходиться у своєму земному будинку, в домовині, оселі, яка заміняє йому пекло. В решті випадків він може перетворюватися тільки на певний час. Крім того, стверджують, що він може проходити через проточну воду тільки під час припливу або відпливу. Далі, є предмети, що мають властивість позбавляти його сили, як наприклад часник; що ж до таких священних предметів, як моє розп'яття, яке об'єднує нас в ухваленому нами рішенні, то для вампірів вони не мають жодного значення, хоча, зустрівши або побачивши їх на своєму шляху, вампіри прагнуть розташуватися якнайдалі від них і ставляться до них із мовчазною, шанобливістю. Є й інші речі, про які я розповім, якщо вони знадобляться нам у наших пошуках. Гілка шипшини, покладена у домовину вампіра, не дає йому вийти з неї; освячена куля, випущена в домовину, вбиває його справді на смерть. Що ж до проколювання вампіра, то ми вже мали нагоду перевіратися в недієвості цього засобу; відрізана голова дає йому спокій. Ми й це бачили на власні очі.

Таким чином, якщо ми знайдемо житло цього нелюда, то зможемо позбавити його можливості залишати свою домовину, і знищити, якщо точно використаємо те, що нам відомо. Але він розумний. Я просив свого друга Армініуса, професора Будапештського університету, дати про нього відомості; він узяв довідки за всіма джерелами, що є в його розпорядженні, і повідомив про те, ким він був. Мабуть, наш вампір був тим самим воєводою Дракулою, який прославив своє ім'я у війні з турками за велику річку на кордоні з Туреччиною. Якщо це дійсно так, то він не був звичайною людиною, оскільки і в ту епоху і багато

століття по тому про нього йшла слава як про найхитрішу і найлукавішу людину із «Залісся». Могутній розум і залізна рішучість пішли з ним за межі його земного життя і тепер спрямована проти нас. Дракули були — пише мені Армініус — знаменитим і благородним родом, хоча серед них з'явилися нащадки, яких сучасники підозрювали у злові з нечистю. Вони познайомилися з таємною науковою в горах над Германштадтським озером, де диявол бере собі у вигляді данини кожну десяту людину в учні. В рукописах трапляються такі слова, як «стрегонка» — «відьма», «ордог» і «покал», «сатана» і «пекло»; а в одному рукописі про цього Дракулу йдеться як про «вампіра», що нас з вами тепер навряд чи здивує. Серед його нащадків є видатні мужі і видатні жінки, могили яких шанували, ніби священні місця, а тим часом там же, на цвинтарі, кублиться й ця мерзота. Бо не останнім із жахів є та обставина, що ця лукава істота живе в тісній близькості з усім добрим; у безлюдному ж ґрунті, ґрунті без святих спогадів, для нього не існує спочинку.

Під час доповіді м-р Моріс зосереджено дивився у вікно, потім несподівано встав і вийшов з кімнати. Запанувало довге мовчання, потім професор продовжував:

— А зараз ми повинні вирішити, що робити! У нас багато даних, треба зайнятися приготуваннями до нашої кампанії. Ми знаємо з розслідування Джонатана, що із замку графа в Уайтбі прибуло 50 ящиків землі, які всі були прийняті в Карфаксі; ми знаємо також, що принаймні деякі з цих ящиків були перенесені в інше місце. Мені здається, що насамперед ми повинні встановити, чи залишилася решта ящиків у будинку за стіною, яка межує з нашим будинком.

Цієї миті нас несподівано перебили: на вулиці пролунав пістолетний постріл; вікно було розбито кулею, яка рикошетом від верху амбразури вдарилася об противлежну стінку кімнати. Швидше за все, в душі я боягузка, тому я скрикнула. Чоловіки скочили з місця, лорд Годалмінг

кинувся до вікна і відчинив його. В цей час ми почули з вулиці голос Моріса:

— Прикро! Вибачте, я мабуть, налякав вас. Зараз я повернуся — і розповім, у чому річ.

За мить він увійшов і сказав:

— Це було дурістю з моого боку; вибачте, місіс Харкер, боюся, я вас страшенно налякав. Але річ у тім, що в той час, коли говорив професор, сюди прилетів величезний кажан і всівся на підвіконні. У мене така огіда до цих проклятих тварюк під впливом останніх подій, що я не можу терпіти їхнього вигляду, тому я пішов і вистрілив у нього, як роблю тепер завжди, коли бачу їх увечері або вночі. Ти ще сміявся з мене, Арчі!

— Ви влучили в нього? — запитав Ван Хелзінк.

— Не знаю; гадаю що ні, оскільки він полетів.

Не сказавши більше ні слова, він сів на своє місце, а професор почав резюмувати свою доповідь:

— Ми повинні вистежити місцезнаходження кожного з ящіків; і коли з цим покінчимо, то повинні або взяти в полон, або вбити чудовисько в його лігві; або ж повинні, так би мовити, «стерилізувати» землю, щоб він не міг у ній більше ховатися. Тоді врешті-решт ми зможемо знайти його в людській подобі в проміжку між полуднем і заходом сонця й захопити його в такий час, коли він найслабший.

Що ж до вас, мадам Міно, то ця ніч буде останнім етапом, у якому ви берете участь. Ви дуже дорогі нам усім, щоб ми могли дозволити вам піддаватися ризику; ви не повинні нас більше ні про що розпитувати. Про все ми скажемо вам свого часу. Ми чоловіки і здатні до витривалості, а ви повинні бути нашою дороговказною зіркою; ми діятимемо тим вільніше, чим більше будемо впевнені, що ви в безпеці.

Всі чоловіки, навіть Джонатан, ніби відчули полегшення; але мені здалося несправедливим, що вони наражатимуться на небезпеку і, можливо, навіть шкодитимуть собі,

піклуючись про мене, оскільки відвернуть цим частину своїх сил від боротьби; але вони твердо вирішили, і хоча пігулка здалася мені дуже гіркою, я нічого не могла їм заперечити, і мені залишалося тільки прийняти їхню лицарську шляхетність.

Містер Моріс припинив дебати:

— Оскільки нам не можна гаяти часу, я пропоную зараз же оглянути той будинок. У нашій справі час — це все, і швидкість дій може врятувати нову жертву.

Зізнаюся, що серце в мене завмерло, коли настав час братися до діла, але я нічого не сказала, найбільше побоюючись зробитися для них тягарем і стати перешкодою в роботі.

Отже, вони зважилися піти в Карфакс із тим, щоб потрапити до будинку.

Як справжні чоловіки, вони запропонували мені лягти спати, ніби жінка може заснути, коли той, кого вона кохає, перебуває в небезпеці! Я ляжу й удали, щоб Джонатан не хвилювався, коли повернеться.

Щоденник лікаря Сьюарда

1 жовтня, 4 година пополудні.

Ми щойно зібралися вийти з будинку, як мені принесли поквалівне послання від Ренфілда, який запитував, чи не може він негайно побачити мене, оскільки йому необхідно повідомити щось надзвичайно важливе. Я доручив посильному передати, що зараз дуже зайнятий. Служник ддав:

— Ви йому, мабуть, дуже потрібні, сер. Я ніколи ще не бачив у нього такого вияву нетерпіння. Не беруся передбачити, що буде, але вважаю: якщо ви не прийдете, з ним знову станеться один із його страшних нападів.

Я зінав, що ця людина не сказала б так без підстав, тому відповів:

— Добре, я зараз прийду, — і попросив інших зачекати на мене кілька хвилин, оскільки мені треба відвідати пацієнта.

— Візьми нас із собою, Джоне, — звернувся професор. — Його випадок за описом у твоєму щоденнику дуже мене зацікавив, і до того ж він має деяку причетність до нашої справи. Я дуже хотів би побачити Ренфілда, особливо тепер, коли його душевна рівновага порушена.

— Можна нам також піти? — запитали лорд Годалмінг і м-р Моріс.

Я кивнув, і ми всі разом пішли коридором.

Ми знайшли Ренфілда у збудженному стані, але набагато розумнішим у розмові та манерах, ніж раніше.

Вимога полягала в тому, щоб я негайно випустив його з лікарні й відправив додому. Він підкріплював свою вимогу аргументами, що доводили його повне одужання, і звертав мою увагу на свою цілковиту нормальність.

— Я благаю ваших друзів, — ддав він, — можливо, вони не відмовляться висловити свою думку стосовно моєї справи, хоча, до речі, ви забули нас познайомити.

Я був настільки здивований, що дивність цієї претензії, бажання божевільного в будинку для божевільних, відрекомендувати йому відвідувачів, не вразила мене тієї миті; до того ж у його манері триматися відчуvalася своєрідна гідність, як у людини, звиклої до поводження з рівними собі, тому я одразу відрекомендував їх один одному. Він усім потиснув руку, кажучи кожному по черзі:

— Лорде Годалмінг, я мав честь бути у свій час помічником вашого батька в Уїндгамі; дуже прикро дізнатися, судячи з вашого титулу, що його вже немає серед живих. Всі, хто знову його, любили і поважали його; в молодості він винайшов, як я чув, палений пунш із рому; він мав популярність у ніч проти Дербі¹.

— Містере Моріс, ви повинні пишатися своїм станом і високим становищем. Визнання іх Сполученими Штатами є прецедентом, що може мати великі наслідки, коли

¹ Дербі (англ.) — щорічні кінні змагання поблизу Лондона; вперше провів в Англії 1778 р. лорд Дербі.

полюс і тропіки присягнуть на вірність зіркам, тобто національному американському прапору.

— О, як мені висловити своє задоволення при зустрічі з професором Ван Хелзінком? Сер, я не перепрошую через те, що не виголосив на честь вас принаїдних промов. Коли людина здійснила революцію в галузі терапії своїм відкриттям нескінченної еволюції в світовій субстанції, звичні розмовні форми недоречні, оскільки вони намагаються обмежити його одним класом. Вас, джентльмені, яких національністю, спадковістю чи природженими талантами призначено для високого становища в цьому світі, я закликаю в свідки, що я нормальний настільки, наскільки принаймні нормальна більшість людей, що мають повну свободу. І я впевнений, що ви, лікарю Сьюард, гуманна і законослухняна людина, визнаєте своїм етичним обов'язком поводитися зі мною як з людиною, котра заслуговує на виконання свого прохання...

Я підозрюю, що всі ми сторопіли. Я, принаймні, був переконаний, незважаючи на моє знання характеру та історії хвороби цього чоловіка, що до нього повернувся розум, і в мене було сильне бажання сказати, що я задоволений станом його здоров'я і поклопочуся про формальності, необхідні для звільнення наступного ранку. Все ж таки я вирішив, що необхідно почекати трохи з вирішенням такого важливого питання, оскільки на підставі попереднього досвіду знати про раптові зміни, до яких був скильний цей хворий. Тому я обмежився тим, що проголосив наявність швидкого одужання, сказавши, що поговорю з ним про інше вранці і тоді подивлюся, що можна зробити для виконання його бажання. Це зовсім не задовольнило Ренфілда, і він швидко сказав:

— Боюся, лікарю Сьюард, навряд чи ви зрозуміли мене як слід. Я хочу виїхати зараз — негайно — цієї ж хвилини, якщо можна. Час не жде. Я переконаний, що варто тільки висловити такому прекрасному практикові, як лікар Сью-

ард, таке просте і водночас таке важливе бажання, щоб бути впевненим у його виконанні.

Він пильно подивився на мене і, помітивши на моєму обличчі несхвальний вираз, перевів погляд на інших, не наче випробовуючи їх. Не одержавши задовільної відповіді, він продовжив:

— Невже я помилувся в своєму припущення?

— Так, помилилися, — сказав я відверто, але відчув, що сказав це грубо.

Запанувало тривале мовчання, після якого він поволі вимовив:

— У такому разі, дозвольте навести підстави для моїх вимог. Дозвольте мені просити про таку поступку, про милість, про привілей — як хочете. В цьому випадку я прошу не заради якихось своїх цілей, а заради інших. Я не маю права повідомляти вам повністю всі причини, але ви можете повірити, що це добрі, чесні, безкорисливі причини, які ґрунтуються на найвищому почутті обов'язку. Якби ви могли, сер, зазирнути мені в серце, ви б цілком схвалили ці поривання. Навіть більше, ви почали б вважати мене за свого найкращого і найвідданішого друга.

Знову він питально подивився на нас! У мене збільшувалося переконання, що ця раптова зміна в цілком логічній манері висловлюватися була лише новою формою або фазою божевілля, і тому я вирішив дати йому продовжити ще трохи, знаючи з досвіду, що врешті-решт він, як усі божевільні видасть себе. Ван Хелзінк дивився на нього із зосередженим виглядом, його пухнасті брови майже зійшлися, до того він спохмурнів. Він сказав Ренфілду тоном, на який я в той момент не звернув уваги, але якому згодом чимало здивувався, коли пригадав — бо він був цілком схожий на звернення до рівного собі:

— Чи можете ви відверто повідомити мені справжню причину вашого бажання бути звільненим саме сьогодні. Я даю слово, що коли ви з властивою вам відвертістю задовольните мене — незнайомця без упередження, — лікар

Сьюард дастів вам на свій власний страх і ризик привілей, якого ви домагаєтесь.

Ренфілд сумно похитав головою з виразом глибокого жалю. Професор продовжував:

— Послухайте, сер, схаменіться! Ви вимагаєте, щоб до вас ставилися як до людини, котра цілком видужала, ви прагнете імпонувати нам своєю цілковитою нормальністю. І це робите ви, людина, в одужанні якої ми все ще сумніваємося. Якщо ви не допоможете нам у наших зусиллях вибрести правильні дії, то як ми зможемо виконати ті обов'язки, які ви на нас же покладаєте? Будьте розсудливі і допоможіть нам; і якщо це буде в наших силах, ми допоможемо виконати ваше бажання.

Ренфілд продовжував хитати головою і відповів:

— Мені нічого сказати, професоре; ваші аргументи дуже переконливі, і я не вагався б жодної миті, якби мав право; але в цьому випадку я не вільний. Я можу тільки просити вас вірити мені. Якщо я дістану відмову, то відповідальність за те, що станеться, лежатиме не на мені.

Я вирішив, що настав час припинити цю сцену, яка ставала комічно серйозною, і тому попрямував до дверей, сказавши:

— Ходімо, друзі мої; у нас є справа. На добранич, Ренфілде.

Проте, коли я майже дійшов до дверей, з пацієнтом відбулася нова зміна. Він так швидко підскочив до мене, що в мене вмить зародилася підозра, чи не збирається він повторно зробити спробу напасти на мене. Мої побоювання, проте, були необґрутовані, оскільки він благально простягнув до мене обидві руки і почав жестами висловлювати те саме прохання про звільнення.Хоча він помітив, що ці рухи псували наше враження про нього, оскільки наводили нас на думку про новий напад, він все ж таки продовжував благати мене. Я подивився на Ван Хелзінка і побачив у його очах підтвердження своєї думки, тому я став дещо стриманішим, продовжуючи бути насто-

рожі, і сказав Ренфілду, що всі його зусилля марні. Я й раніше помічав у нього щось схоже на це зростаюче хвилювання саме в тих випадках, коли він домагався виконання якої-небудь зі своїх численних фантастичних вимог, наприклад, коли йому була потрібна кішка; я вважав, що після категоричної відмови він впаде в ту ж похмуру покірність, як і в попередніх випадках. Мої очікування не виправдалися: переконавшись, що прохання його не буде виконано, він оскаженів. Він кидався на коліна, простягував до мене руки, ламав їх у тужливому благанні, по його шоках котилися сльози, а все обличчя і фігура сповнювало якнайглибше хвилювання.

— Благаю вас, лікарю Сьюард, волаю до вас, щоб ви випустили мене зараз же з цього будинку. Вишліть мене як і куди хочете, пошліть зі мною сторожів із батогами і ланцюгами; хай вони відвезуть мене в гамівній сорочці із зв'язаними і закутими в зализо ногами хоча б у в'язницю; але випустіть мене звідси! Я говорю з глибини серця — з самої душі. Ви не знаєте, кому і як ви шкодите, а я не можу вам сказати! Горе мені! Я не можу сказати! Але в ім'я всього для вас святого, дорогого, в пам'ять вашого розбитого кохання, в ім'я надії, що живе ще у вас, — заряди Всемогутнього, заберіть мене звідси і врятуйте від зла мою душу! Невже ви не чуєте мене, не розумієте? Невже ніколи не знаєте? Хіба ви не бачите, що тепер я здорова, нормальна людина, яка бореться за порятунок своєї душі? Послухайте мене! Послухайте мене! Відпустіть! Відпустіть! Відпустіть!

Я вирішив, що чим довше це триватиме, тим більше він шаленітиме і дійде до нападу; тому я взяв його за руку і підвів із колін.

— Досить, — сказав я суворо, — досить; я вже достатньо надивився. Лягайте в ліжко і постараитесь поводитися пристойціше.

Він несподівано затих і уважно поглянув мені просто в очі. Потім, не кажучи ні слова, підвівся і, поволі пересу-

ваючись, пішов і сів на край ліжка. Покірність прийшла так само несподівано, як і в попередніх випадках.

Коли я останнім зі всієї компанії виходив з кімнати, він сказав мені спокійним голосом вихованої людини:

— Ви віддасте мені належне з часом, лікарю Сьюард, сьогодні я зробив усе, що в моїх силах, аби переконати вас.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ

Щоденник Джонатана Харкера

1 жовтня, 5 година дня.

Ми з легким серцем вирушили на пошуки вампіра, тому що залишили Міну в чудовому настрої. Я такий радий, що вона погодилася віддати роботу нам, чоловікам. Мені якось моторошно ставало від думки, що вона взагалі бере участь у цій жахливій справі; але тепер, коли її робота скінчена і коли завдяки її енергії, кмітливості й передбачливості вся історія зв'язана в єдине ціле, — вона може відчувати, що її справа зроблена і з того часу вона може довірити решту нам. Всі ми були дещо схвильовані сценою з Ренфілдом. Вийшовши від нього, ми до самого повернення в кабінет не сказали ні слова. Потім містер Моріс сказав лікареві Сьюарду:

— Послухай, Джоне, мені здається, якщо цей чоловік не задумав якоїсь витівки, то він най нормальніший із божевільних, яких я будь-коли зустрічав. Я не цілком у цьому впевнений, але здається, що в нього була якась серйозна мета, і якщо це так, то, мабуть, шкода, що не здійнилося його бажання.

Ми з лордом Годалмінгом мовчали, але лікар Ван Хелзінк дбав:

— Ти більше за мене знаєш про божевільних, Джоне, і я радий з цього; якби мені довелося вирішувати питання про його звільнення, боюся, я звільнив би його, звичайно,

до того істеричного нападу, який ми спостерігали в кінці. Але вік живи — вік учись, і в цьому разі не треба було йому потурати, як висловився б мій друг Квінсі. Що не робиться — все на краще.

Лікар Сьюард відповів:

— Не знаю! Але, мабуть, я згоден з тобою. Якби цей чоловік був звичайним божевільним, я б зважився повірити йому; але він, мабуть, якимось незрозумілим чином пов'язаний із графом, тому я боюся зашкодити нашому задуму, виконуючи його забаганки. Не можу забути, як він благав про кішку, а потім майже з такою ж пристрастю намагався перегризти мені горло зубами. Крім того, він називає графа «пан і повелитель». Він хоче вийти, щоб допомогти йому якимось бісівським чином. Наш огидний вампір має в своєму розпорядженні вовків, і щурів, і всю свою братію; я гадаю, він не погребує допомогою поважного божевільного. Хоча, правду кажучи, він висловлювався цілком послідовно. Сподіваюся, що служники будуть обачнішими, ніж раніше, і не дадуть йому можливості втекти. Інакше під час майбутньої роботи, здатної виснажити людські сили, можуть статися великі неприємності.

— Не хвилюйся, друже Джоне, — заспокоїв його професор, — ми всі прагнемо виконати свій обов'язок у цій жахливій та сумній історії; кожен із нас чинить так, як йому здається краще. Але що ж нам залишається, окрім надії на милосердя всемилостивого Бога?

Лорд Годалмінг вийшов на кілька хвилин із кімнати і повернувшись, тримаючи в руках маленький срібний свисток.

— Ця стара діра, мабуть, повна щурів, — сказав він. — Про всяк випадок я прихопив запобіжний засіб.

Обійшовши стіну, ми попрямували до будинку, намагаючись триматися в затінку дерев. Коли ми підійшли до під'їзду, професор відкрив свій мішок і дістав безліч предметів, які розклав на сходинках, розсортувавши їх на чотири маленькі кулки, що призначалися, мабуть, для кожного з нас. Потім він сказав:

— Друзі мої, ми почали дуже ризиковану справу, і нам знадобиться всіляка зброя. Наш ворог сильний не тільки як дух. Пам'ятайте, він володіє силою двадцятьох чоловіків, і в той же час у нас звичайні шії і горлянки, які піддаються простій силі. Дужча людина або купка людей, які разом дужчі за нього, можуть на деякий час його стримати; але все-таки вони не можуть зашкодити йому так, як він нам. Тому навіть лев повинен остерігатися його дотику. Бережіть це біля вашого серця, — сказав він, піднявши невелике розп'яття і подавши його мені, оскільки я був до нього найближче. — Надіньте ці квіти собі на шию, — простягнув він мені вінок зів'ялих квітів часнику, — а для інших ворогів, звичайного типу, візьміть цей револьвер і ніж; про всяк випадок ось вам крихітні електричні лампочки, які ви можете прикріпити собі на груди; але найважливіша ось ця зброя: ми не повинні марнувати її.

Це був маленький шматочок освяченої облатки, яку він поклав у конверт і передав мені.

— Тепер, — додав він, — скажи, Джоне, де відмички? Якщо нам не вдасться відімкнути двері, то доведеться вломлюватися до будинку через вікно, як було одного разу в міс Люсі.

Лікар Сьюард спробував декілька відмичок, причому його хірургічна практика стала йому в пригоді. Він швидко знайшов відповідну і відчинив двері.

— *In manus tuas, Domine!*¹ — сказав професор, переступаючи через поріг і хрестячись.

Ми замкнули двері, щоб не привертати нічиеї уваги, коли запалимо свої електричні лампочки. Професор обережно спробував замок, щоб дізнатися, чи зможемо ми відімкнути його без проблем, якщо поспішатимемо до виходу. Після цього всі ми засвітили свої лампочки і взялися до пошукувів. Я ніяк не міг звільнитися від відчуття, що з нами є хтось інше. Ймовірно, це було наслідком спогаду,

¹ *In manus tuas, Domine!* (лат.) — У твоїх руках, Господи!

який невідступно жив у моїй душі, про страшну обстановку, в якій відбулися всі ці жахи в Трансільванії. Мені здалося, що й інші переживали ті ж почуття, оскільки я помітив, що від кожного звуку, кожної нової тіні, кожного шереху вони раз у раз озиралися.

Все навколо було вкрите густим шаром пилу. На підлозі його, здавалося, назбиралося аж на декілька вершків¹, за винятком тих місць, де виднілися свіжі сліди з відбитками цвяхів із широкими голівками. Це я розрізнив, освітлюючи затверділий пил своєю лампочкою. Стіни були та-кож вкриті шаром пилу, а по кутках висіло багато павутини. У залі на столі лежала велика зв'язка ключів з ярликами, що пожовкли від часу. Мабуть, ними кілька разів користувалися, бо на запорошеному столі було кілька однакових слідів, схожих на ті, які утворилися після того, як їх підняв професор. Він обернувся до мене і сказав:

— Тобі знайоме це місцем, Джонатане? Ти знімав з нього план, і тобі воно, в усякому разі, більш знайоме, ніж мені. Де дорога до каплиці?

Я мав туманне уявлення, де знаходиться каплиця, хоча під час минулих своїх відвідин так і не зміг дістатися до неї. Врешті-решт, після декількох помилкових поворотів, я знайшов дорогу й опинився навпроти низьких, склепінчастих дубових дверей, оббитих залізом.

— Ось де це, — сказав професор, освітивши своєю лампою маленький план будинку, скопійований із книг моєї власної кореспонденції, що стосувалася найму споруди. З невеликим ускладненням ми відшукали в зв'язці потрібний нам ключ і відімкнули двері. Ми готовалися до чогось неприємного, бо в той час, коли ми відчиняли двері, крізь щілини проходив слабкий огидний запах, але ніхто з нас не чекав того смороду, який ударив нам у ніс. Ніхто з нас, окрім мене, не зустрічав раніше графа, а коли його бачив я, він або знаходився в своїх кімнатах, але постував, або,

¹ Вершок — міра довжини, що дорівнює 4,4 см.

якщо наситився свіжою кров'ю, перебував у зруйнованій будівлі на відкритому повітрі; тут же приміщення було невелике і закрите, крім того, в ньому десятки років ніхто не жив, тому повітря зробилося затхлим і смердючим; у ньому стояв землистий запах якихось міазмів від гниття, що викликало нудоту.

За звичних умов такий сморід примусив би нас кинути цю справу; але цей випадок був не із звичайних, а висока і жахлива мета, до якої ми прагнули, додавала нам сили, що долали просто фізичні неприємності. Після мимовільного здригання, що охопило нас при першому нападі огиди, ми всі як один взялися до роботи, ніби це бридке місце було садом, наповненим трояндами. Ми провели детальний огляд місцевості, перед початком якого професор сказав:

— Нам треба, по-перше, перевірити, скільки залишилося ящиків; по-друге, ми повинні дослідити кожну діру, кожну щілину, кожний кут і подивитися, чи не можемо знайти якого-небудь ключа до того, що сталося з рештою ящиків.

Достатньо було одного погляду, щоб дізнатися, скільки їх залишилося, тому що ящики із землею були величезного розміру і не могли залишитися непоміченими.

Із п'ятдесяти залишилося лише двадцять дев'ять!

Я пережив мить жаху, бо, помітивши, що лорд Годалмінг раптово озирнувся і подивився вздовж темного проходу, я також поглянув туди — і на мить в мене завмерло серце. Мені здалося, що я бачу силует графа, який вимальовується в тіні; я виразно розгледів лукаве, бліде, горбоносе обличчя з червоними очима, червоними губами. Це тривало лише одну мить, тому що, коли лорд Годалмінг сказав: «Мені здалося, що я бачив чиєсь обличчя, але це тільки гра тіней», — і відновив своє розслідування, я спрямував світло моєї лампочки у вказаному напрямі й пішов у прохід.

Я не знайшов нічий слідів; а оскільки там не було ні кутів, ні дверей, ані найменшої шпарини, а лише капітальні стіни, то значить; йому нікуди було сховатися. Я вирішив, що страх підіграв уяві, і нічого не сказав своїм супутникам.

Декілька хвилин по тому я побачив, як Моріс позадкував раптово від кутка, який досліджував. Ми всі інстинктивно повернули голови в його бік, оскільки нерви у всіх були напружені, і побачили масу фосфоресціюючих¹ крапок, що мерехтіли, як зірки. Всі мимоволі позадкували, побачивши, що куток буквально наповнився щурами.

Хвилину або дві ми стояли нерухомо, але лорд Годалмінг, який, мабуть, приготувався до такої зустрічі, підійшов до величезних, оббитих залізом дверей, зовнішній бік яких лікар Сьюард описав у своєму щоденнику, покрутив ключ у замку, вийняв величезні засувки і розчинив їх навстіж. Потім, вийнявши з кишені маленький срібний свисток, різко і пронизливо свиснув. Йому відповів гавкіт собак за будинком лікаря Сьюарда, і приблизно за хвилину з-за рогу примчали три фокстер'єри. Ми несвідомо посунули до дверей; я випадково помітив, що в цьому місці пил був дуже стоптаний: мабуть, відсутні ящики проносили цим шляхом. Але навіть за цю хвилину кількість щурів зросла. Собаки кинулися до нас, але на порозі раптом зупинилися, загарчали, потім, одночасно задерши носи, почали зловісно вити.

Лорд Годалмінг узяв одного з собак, заніс усередину й опустив на підлогу. Тільки-но його лапи торкнулися землі, до нього повернулася природна хоробрість, і він кинувся на своїх природних ворогів. Вони дременули на втьохи, і, перш ніж пес встиг загристи одного щура, іншим собакам, яких довелося занести таким же чином, майже не залишилося здобичі. Щури зникли так само швидко, як і з'явилися.

Після їх зникнення ми відчули полегшення, ніби поズбулися чиєсь диявольської присутності. До нас повернувся наш бадьорий настрій. Чи викликало його освіження мертвотної атмосфери завдяки відкритим дверям каплиці, чи ми відчули полегшення, опинившись на свіжому по-

¹ Фосфоресціювати – світитися в темряві подібно до фосфору.

вітрі, — не знаю; але тінь жаху, здавалося, сповзла з нас, як одяг, і сама мета нашого приходу втратила частково своє жахливе значення, хоча ми ні на йоту не вагалися в нашому рішенні. Зачинивши зовнішні двері, замкнувши їх, засунувши прогоничі і прихопивши з собою собак, ми відновили пошуки в будинку. Нам нічого не вдалося знайти, окрім величезної кількості пилу, все в ньому залишилося незайманим, навіть сліди моїх ніг ще від часу моїх перших відвідин. Жодного разу собаки не виявили ознак якогось страху, і навіть коли ми повернулися до каплиці, вони стрибали довкола нас, неначе щойно полювали на кроликів у лісі.

На сході вже займалася зоря, коли ми вийшли з під'їзду. Лікар Ван Хелзінк вийняв із зв'язки ключ від входних дверей і, замкнувши їх нормальним шляхом, поклав ключа до кишени.

— Досі, — сказав він, — наша ніч була дуже вдалою. Ми уникли будь-якої шкоди, чого я дуже боявся, і в той же час ми дізналися, скільки ящиків бракує. Найбільше я радий з того, що цей наш перший — і, можливо, найважчий і найнебезпечніший — крок зроблено без участі нашої найчарівнішої мадам Міни, без затъмарення її сну чи пильнування образами, звуками, запахами і подібними жахами, які вона могла б ніколи не забути. Ми мали нагоду сказати «шах» у тій шаховій грі, яку ведемо для порятунку людських душ, а зараз ходімо додому. Світанок наближається, у нас же є підстава бути задоволеними своєю роботою першої ночі.

Коли ми повернулися, навколо панувала тиша.

Я навшпиньках зайшов до нашої кімнати і знайшов Міну, коли вона спала і дихала так тихо, що мені довелося нахилитися до неї, аби почути її дихання. Вона виглядає блідіше від звичайного. Сподіваюся, що їй не зашкодили сьогоднішні збори. Я дійсно дуже вдячний професорові за те, що він виключив її зі сфери нашої майбутньої роботи і навіть наших нарад. Деякі речі стравожили б її слух;

і водночас приховувати їх від неї було б гірше, ніж розповідати, якби вона запідозрила, що від неї щось приховують. З цих пір наша робота повинна бути для неї забороненою книгою, принаймні доти, доки ми не зможемо сказати їй, що все скінчено і що земля звільнилася від чудовиська підземного світу.

1 жовтня. Пізніше.

Цілком природно, що ми проспали, бо вчорашній день був суцільно зайнятий роботою, а ніч не принесла нам спокою. Навіть на Міні, мабуть, позначилося виснаження вчорашнього дня, бо хоч я сам проспав мало не до полуночі, проте я встав раніше за неї і будив її двічі чи тричі, доки вона нарешті не прокинулася. Вона спала так міцно, що, прокинувшись, протягом кількох секунд не впізнавала мене і дивилася на мене з невимовним жахом, як буває після кошмару. Вона трохи скаржилася на втому, і я залишив її відпочивати.

Щоденник лікаря Сьюарда

1 жовтня.

Минув полуцення, коли професор розбудив мене; він виглядав веселіше і радісніше від звичайного; мабуть, результати нічної роботи розкрили для нього деякі питання і зняли з душі якийсь тягар. Говорячи про події сьогоднішньої ночі, він раптом сказав:

— Твій хворий дуже мене цікавить. Чи можна мені відвідати його з тобою сьогодні вранці? Але якщо ти дуже зайнятий і нічого не маєш проти, я можу піти сам. Для мене новина — божевільний, який розмовляє як філософ і міркує так логічно.

У мене з'явилася термінова робота; я сказав йому, що буду радий, якщо він піде сам, отже, в цьому випадку йому не доведеться на мене чекати; потім я покликав служника і дав йому необхідні вказівки.

Я продовжував свою роботу і скоро її закінчив. Мабуть, час насправді промайнув дуже швидко, оскільки Ван Хелзінк уже встиг повернутися.

— Я не заважатиму? — ввічливо запитав він, стоячи біля дверей.

— Аніскільки, — відповів я. — Заходь. Моя робота закінчена, і я вільний. Тепер я можу піти з тобою, якщо хочеш.

— Це зайве: я бачив його!

— Ну?

— Боюся, що він не дуже високої думки про мене. Наше побачення було коротким; коли я увійшов до кімнати, він сидів на стільці, спираючись ліктями на коліна, і на обличчі його читалося похмуре невдоволення. Я звернувся до нього якомога веселіше і, наскільки міг, шанобливо. Він нічого не відповів. «Хіба ви не впізнаєте мене?» — запитав я. Відповідь його була мало заспокійливою: «Я знаю вас дуже добре: ви старий дурень, Ван Хелзінку. Я хотів би, щоб ви забралися разом із вашими ідіотськими теоріями аби куди в інше місце. Хай будуть прокляті всі товстошкірі голландці». Більше він не скав звінані слова, а сидів непорушно, похмурий і такий байдужий до мене, неначе мене зовсім не було в кімнаті. Так цього разу я втратив нагоду повчитися чого-небудь у цього мудрого божевільного; тому я вирішив піти і, якщо можна, розвеселитися в приємній бесіді з нашою чарівною мадам Міною. Мене дуже тішить, що вона більше не хвилюватиметься через ці жахи. Хоч нам і бракуватиме її товариства, але так краще.

Щоденник Міни Харкер

1 жовтня.

Мені дивно сьогодні перебувати в невіданні після стількох років повного довір'я Джонатана, бачити, як він умисне уникає розмов на відомі теми, особливо на найцікавіші для мене. Після вчорашнього втомливого дня я довго спала,

і хоча Джонатан теж проспав, все ж таки він устав раніше за мене. Перш ніж піти, він говорив зі мною так ніжно й ласково, як ніколи, але жодного разу не промовив ані слова про те, що відбулося з ними під час відвідин графського будинку. А тим часом він повинен був знати, як страшенно я хвилювалася. Милий, бідолашний хлопчик! Мабуть, це засмутило його ще більше, ніж мене. Всі вони зійшлися на тому, що мені краще бути якнайдалі від цієї роботи, і я згодилася з ними. Але як неприємно знати, що вони щось від мене приховують!

Та нічого не вдієш — колись Джонатан все мені розповість; а я для того, аби він не подумав, що я щось від нього приховую, продовжу вести свій щоденник. Якщо він засумнівається в моїй довірі, я покажу йому щоденник, у якому записана кожна думка моого серця, для того, щоб його дорогі очі прочитали їх. Сьогодні я почиваюся страшенно сумно і занепадаю духом. Можливо, це реакція після жахливого хвилювання.

МинулоЯ ночі я лягла спати, коли всі пішли, просто тому, що вони мені так веліли. Спати не хотілося, і я згоряла з нетерпіння дізнатися, як справи. Я продовжувала думати про все, що відбулося від часу нашої зустрічі з Джонатаном в Лондоні, і все це уявляється жахливою трагедією долі, що веде нас невблаганно до якогось кінця. Якби я не приїхала до Уайтбі, мила, бідолашна Люсі була б тепер з нами. У неї не було ніякого бажання йти на цвінтар, доки не приїхала я; якби вона не пішла туди зі мною вдень, її б не вабило туди сонну; а якби вона не потрапила туди вночі уві сні, чудовисько не змогло б її зашкодити. О, навіщо я поїхала в Уайтбі!

Не пам'ятаю добре, як я заснула минулоЙ ночі. Пам'ятаю тільки, що раптом почула гавкіт собак і безліч дивних звуків, ніби в кімнаті містера Ренфілда, яка знаходиться десь під моєю, хтось голосно заграв гами. Потім довкола запанувало щонайповніше мовчання, мовчання до того глибоке, що воно мене вразило: я встала і визирнула у вікно.

Було темно і безмовно, чорні тіні дерев, осяяних місячним світлом, здавалися сповненими власної мовчазної таємниці. Все виглядало нерухомим, похмурим і застиглим, тому тонка смужка білого туману, яка поволі повзла травою до будинку, здавалася єдиною живою частиною природи. Я вважаю, що відвернувшись від сумних думок було корисно, бо коли я повернулася до ліжка, то відчула, як мене охопила сонливість.

Я лежала якийсь час спокійно, але ніяк не могла заснути, тому я знову встала і знову визирнула у вікно. Туман розстилався тепер біля самого будинку, тому я могла бачити, як він лежав біля самих стін, ніби підкрадаючись до вікон. Нещасний Ренфілд шумів у своїй кімнаті ще голосніше, і хоча я не могла розрізнити жодного слова в його розмові, але в звуках голосу якось уловлювала дивну загрозу. Потім я почула шум боротьби і зрозуміла, що з ним борються служники. Я так злякалася, що кинулася в ліжко, натягнула на голову ковдру і заткнула пальцями вуха. Тоді мені аніскільки не хотілося спати — так, принаймні, я думала — але, мабуть, я негайно заснула, бо не пам'ятаю нічого, окрім снів, до самого ранку, коли мене розбудив Джонатан. Мені довелося зробити певне зусилля, і минув якийсь час, доки я здогадалася, де я і що наді мною нахилився Джонатан. Мені наснівся дуже страшний сон. Дивно, що в ньому надзвичайним чином відбилося те, про що я думала останнім часом.

Мені здавалося, що я сплю і чекаю на Джонатана. Я боялася за нього, але була безсила діяти, оскільки мої ноги, руки і мозок жахливо обважніли. Отже, я спала неспокійно і думала. Потім мені почало здаватися, що повітря стало важке, сире і холодне. Я відкинула з обличчя ковдру і, на свій подив, побачила, що навколо мене все потъмніло. Газовий ріжок, який я залишила горіти для Джонатана, злегка його повернувши, здавався крихітною червоную іскрою в суцільному тумані, який, мабуть, зробився густішим і пробрався до кімнати. Тоді мені спало на думку,

що я не зачинила вікно, перш ніж лягти спати. Я хотіла підійти до нього, щоб упевнитися в цьому, але якийсь свинцевий летаргічний сон, здавалося, скував мої члени і волю. Я заплющила очі, але могла бачити крізь примуржені повіки. (Дивно, у які жарти грають із нами сні і як ми можемо фантазувати відповідно до них.) Туман густішав і густішав, і я могла тепер бачити, як він проникає до кімнати, оскільки бачила його у формі диму або клубів пари, що потрапляли не через вікно, а через замкову шпарину. Туман став ще густішим і сконцентрувався у вигляді хмарного стовпа, крізь вершину якого я могла бачити світло газового ріжка, що горів, як червоне око. У голові все почало кружитися, а хмарний стовп теж кружляв кімнатою. Але раптом у мене перед очима полум'я ріжка роздвоїлося і заблищало, як мені здалось крізь туман, двома червоними очима, схожими на ті, про які розповідала Люсі під час одної з наших спільніх прогулянок, коли призахідна зоря освітила вікна церкви Св. Марії на кручі. Раптом я з жахом здогадалася, що Джонатан так само бачив цих жахливих жінок, які перетворювалися з туману, що кружляв у місячному свіtlі, на реальні створіння, і, мабуть, уві сні мені зробилося погано, бо все перетворилося на безпросвітний туман. Останнім промінком свідомості було фантастичне видіння багровобілого лица, що схилялося до мене з туману. Треба бути обережною з подібними снами, бо вони можуть зашкодити розуму, якщо повторюватимуться дуже часто. Я б могла попросити лікаря Ван Хелзінка або Сьюарда прописати мені що-небудь від безсоння, але боюся налякати їх, оскільки в цей час вони й так чимало хвилюються через мене. Постараюся сьогодні виспатися як слід. Якщо це не вдасться, я попрошу дати мені дозу хлоралу; він не може зашкодити, якщо не зловживати ним, але дасть гарний нічний сон. Минула ніч втомила мене більше, ніж якби я зовсім не спала.

...Останнім проблеском свідомості було фантастичне видіння багрово-білого лица, що схилялося з туману...

2 жовтня, 10 година.

Минулу ніч я спала, але без снів. Я, мабуть, спала міцно, оскільки навіть не прокинулася, коли повернувся Джонатан; але сон не освіжив мене, бо сьогодні я відчуваю страшну слабкість і занепад духу. Цілий учорашній день я провела, намагаючись читати, або лежала і дрімала. Вдень містер Ренфілд попросив дозволу мене бачити. Бідолашний чоловік — він був дуже покірний, а коли я виходила, поцілував мені руку і закликав на мене Боже благословення. Мене це якось розчулило; я плачу, коли згадую про нього. Нова слабкість; Джонатан жахливо засмутився б, якби дізнався, що я плакала. Я зробила все, що могла, аби підбадьорити їх, і, мабуть, мое зусилля дало мені користь, оскільки я забула про свою втомленість. Після обіду вони відіслали мене спати, а самі пішли всі разом, як сказали, покурити, але я знаю, що вони хотіли поділитися один з одним своїми враженнями дня; я бачила за манерами Джонатана, що він збирався повідомити їм щось важливe. Мені зовсім не хотілося спати, тому я попросила лікаря Сьюарда дати який-небудь снодійний засіб, оскільки я погано спала минулої ночі. Він був настільки добрий, що сам приготував для мене снодійний порошок і велів прийняти його, сказавши, що він не зашкодить. Я прийняла його і чекаю сну, якого досі немає. Сподіваюся, що я не вчинила неправильно: коли мною починає оволодівати сон, мене опановує і відчуття страху; мені починає здаватися, що я, можливо, роблю дурість, позбавляючи себе можливості прокинутися: у мене таке відчуття, ніби це мені знадобиться... Але мене починає хилити на сон. На добрані!

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ

Щоденник Джонатана Харкера

1 жовтня. Увечері.

Я застав Томаса Спелінга у себе в Бетнал Гріні, але, на жаль, він був не в змозі що-небудь пригадати. Перспектива випити зі мною келих пива так його спокусила, що він дуже рано взявся до бажаної гульні. Все-таки я дізnavся від його дружини, що він був лише помічником Смолетта, який є відповідальною особою перед фірмою, тому я вирішив поїхати в Уолворф. Містера Джозефа Смолетта я застав у дома. Він дуже скромний і розумний чолов'яга, тип гарного, сумлінного працівника, дуже тямущого при цьому. Він твердо пам'ятав увесь інцидент з ящиками і, вийнявши з якогось таємного місця в кишені записника з дивними застібками, в якому виявилися ієрогліфічні напівзітерти записи олівцем, сказав мені, куди були доставлені ящики. Їх було шість, повідомив він, на тому возі, який він прийняв у Карфаксі й здав у будинок номер 197 на Чіксенд-стріт, Мейл-енд-Нью-Таун, а крім того, ще шість штук, які він здав Джамайко Лен, Бермондсі.

Я дав Смолетту півсоверена і запитав його, чи були взяті ще ящики з Карфакса.

Він відповів:

— Ви були такі ласкаві до мене, що я розповім вам усе, що знаю. Кілька днів тому я чув, як якийсь Блоксмен розповідав, що він зі своїм помічником зробили темну справу в якомусь старому будинку в Перфмоті. Такі справи не так часто трапляються, і можливо, що Сем Блоксмен розповість вам щось цікаве.

Я пообіцяв, що коли він дістане його адресу, то одержить ще півсоверена. Тут він нашвидку проковтнув свій чай і встав, сказавши, що піде шукати його всюди. Біля дверей він зупинився і сказав:

— Послухайте, начальнику, вам немає жодної потреби залишатися тут. Чи знайду я Сема, скоро чи ні, сьогодні

в усякому разі він вам нічого не скаже. Сем дивний чоловік, коли п'яний. Якщо ви мені дасте конверт із маркою і напишите на ньому свою адресу, я відшукаю Сема і повідомлю вам сьогодні ж увечері. Але вам доведеться навідатися до нього зранку, оскільки Сем встає дуже рано і негайно йде з будинку, яким би він не був п'яним напередодні.

Я написав адресу, наклеїв марку і, віддавши конверта Смолетту, вирушив додому. Що б там не було, а ми вже йдемо по слідах. Я сьогодні втомився, і мені хочеться спати. Міна міцно спить, вона щось дуже бліда, і в неї такий вигляд, ніби вона плакала. Бідолаха, я переконаний, що це невідання її терзає, і вона напевно турбується за мене й за інших. Але в цьому разі мені легше бачити її розчарованою і стурбованою зараз, ніж у майбутньому з остаточні розладними нервами.

2 жовтня. Увечері.

Довгий, утомливий, тривожний день. З першою ж поштою я одержав адресований мені конверт із вкладеним брудним клаптем паперу, на якому олівцем тримтячою рукою було написано:

«Сем Блоксмен, Коркранс, 4, Поттер Корт, Бартел стріт, Уолворф. Запитати перевізника».

Я одержав листа, коли ще лежав у ліжку, і встав, не будячи Міну. Вона виглядала втомленою, блідою і не зовсім здорововою. Я вирішив не будити її і, повернувшись зі своїх нових пошуків, відправити її в Ексетер. Мені здається, що вдома, займаючись своєю повсякденною роботою, вона буде краще почуватися, ніж тут серед нас, та ще в повній невіданні щодо того, що відбувається. Я зустрів лікаря Сьюарда і сказав йому, куди йду, обіцяючи незабаром повернутися і розповісти йому та іншим, як тільки що-небудь довідаєся. Я поїхав до Уолворфа і з певними труднощами знайшов Поттер Корт і будинок Коркранса. Коли я запитав чоловіка, який відчинив двері, де живе

перевізник, то за півсверена дізнався, що містер Блоксмен, виспавшись після випитого напередодні в Коркорані пива, вже о п'ятій годині ранку подався на роботу в Поплар. Він не знову точно, де знаходиться це місце, але наскільки він пам'ятив, у якомусь знов відкритому товарному складі; з цими жалюгідними даними я вирушив у Поплар. Було близько дванадцятої години, коли я, нічого не знайшовши, зайшов до кафе, де обідали декілька робітників. Один із них стверджував, що на Крос Енджел стріт будуть нову холодну комору для нового товарного складу. Я негайно узяв це до відома. Бесіда із сторожем і головним прикажчиком — я нагородив їх обох дзвінкою монетою — навела мене на слід Блоксмена; я обіцяв сплатити йому подінну його платню, і він пішов до свого начальника запитати дозволу поговорити зі мною. Він був досить помітний здоровань, хоча трохи грубий у розмові і манерах. Коли я дав йому завдаток, обіцяючи заплатити за відомості, він сказав мені, що двічі їздив із Карфакса до якогось будинку на Пікаділлі й відвіз туди дев'ять великих ящиків — «неймовірно важких» — на спеціально найнятому возі. Я запитав про номер будинку на Пікаділлі, на що він відповів:

— Номер, начальнику, я забув, але це лише за декілька кроків від великої, недавно збудованої білої церкви чи чогось на зразок її. Споруда стара і запорошена, хоча порівняно з тим проклятим будинком, звідки ящики взяті, це царський палац.

— Як же ви потрапили в ці будинки, оскільки вони порожні?

— У будинку в Перфлітіф мене зустрів старий пан, він же допоміг мені підняти ящики і поставити на віз. Чорт забираї, це був найздоровіший хлопець, якого я будь-коли бачив, але такий старий, з сивими вусами, і такий худий, що навіть тіні не відкидав.

Ці слова страшенно мене вразили.

— Уявіть, він підняв свій край ящика з такою легкістю,

неначе це був фунт чаю, тоді як я, задихаючись, ледве підняв свій, адже я теж не курча.

— Як же ви увійшли до будинку на Пікаділлі? — запитав я.

— Там був він же. Він, мабуть, вийшов і прийшов туди раніше і сам відчинив мені двері та допоміг занести ящики до передпокою.

— Усі дев'ять? — запитав я.

— Так, на першому возі їх було п'ять, а на другому чотири. Це була страшенно важка праця, і я навіть не пам'ятаю, як дістався додому.

— Що ж, ви залишили ящики в передпокой?

— Так, це був великий передпокій, абсолютно порожній.

Я зробив ще одну спробу дізнатися якнайбільше.

— А ключів у вас не було ніяких?

— Мені не потрібно було ні ключів, ні чогось іншого, бо старий сам відчинив двері та сам зачинив їх за мною, коли я переніс усе на місце. Я не пам'ятаю всього точно — прокляте пиво!

— І не можете пригадати номер будинку?

— Ні, сер, але ви й так зможете легко знайти його. Такий високий будинок із кам'яним фасадом і аркою вгорі, з високими сходами перед дверима. Я добре пам'ятаю ці сходи, по них я й тягав ящики разом із трьома волоцюгами, які хотіли одержати на чай. Старий дав їм по шилінгу; бачачи, що їм так багато дають, вони почали вимагати ще, тоді старий схопив одного з них за плече, збираючись спустити його зі сходів, і лише тоді вони пішли, лаючись.

Я вирішив, що дізнався цілком достатньо, аби знайти той будинок, і, заплативши своєму новому приятелеві за інформацію, поїхав на Пікаділлі. Тут спало мені на думку: граф же сам міг прибрati ці ящики. Якщо так, то не можна гаяти ні хвилини, оскільки тепер він може це зробити у будь-який час.

Біля цирку Пікаділлі я відпустив кеб і пішов пішки. Недалеко від білої церкви я побачив будинок, схожий на

описаний Блоксменом. Будинок мав такий запущений вигляд, ніби в ньому давно вже ніхто не жив.

На Пікаділлі мені більше нічого було робити, тому я обійшов будинок ззаду, щоб подивитися, чи не дізнаюся я тут ще чого-небудь. Там метушливо літали чайки. На Пікаділлі я розпитував грумів¹ і їхніх помічників, чи не можуть вони що-небудь розповісти про порожній будинок. Один із них сказав, що, за чутками, його недавно зайняли, але не відомо, хто. Він сказав ще, що раніше тут висіло оголошення про продаж будинку і що, можливо, Мітчел і Кенді, агенти, яким доручили продаж, щось і зможуть сказати з цього приводу, бо, наскільки він пам'ятає, він бачив назву цієї фірми на об'яві. Я прагнув не давати взнаки, наскільки мені це було важливо; і, подякувавши йому, як завжди, півсовереном, пішов далі. Сутеніло, наблизився осінній вечір, тому я не хотів гаяти часу. Розшукавши в адресній книзі адресу Мітчел і Кенді в Берклі, я негайно вирушив до контори на Секвіл-стріт.

Пан, який зустрів мене, був неймовірно люб'язний, але настільки ж нетовариський. Сказавши, що будинок на Пікаділлі проданий, він вважав питання вичерпаним. Коли я запитав, хто його купив, він широко розплющив очі, трохи помовчав і відповів:

— Він проданий, сер.
— Перепрошую, — сказав я так само люб'язно, — але з особливо важливих причин мені необхідно знати, хто його купив.

Він помовчав, потім, ще вище піднявши брови, знову лаконічно повторив:

— Він проданий, сер.
— Невже, — сказав я, — ви більше нічого мені не скажете?
— Ні, нічого, — відповів він. — Справи клієнтів Мітчел і Кенді переховують у надійних руках.

¹ Грум (англ) — слуга, що супроводжує верхи вершника або їде на козлах, чи задку скіпажа.

Сперечатися не мало сенсу, отже, вирішивши все ж таки розйтися по-доброму, я сказав:

— Щасливі ваші клієнти, що у них такий гарний повірений, який ревно захищає їхні інтереси. Я сам юрист, — тут я подав йому свою візитну картку. — У цьому разі я дію не з простої цікавості, а за дорученням лорда Годалмінга, який хоче дізнатися про деякі подробиці щодо того майна, котре, як йому здається, недавно продавалося.

Ці слова змінили справу, і він відповів люб'язніше:

— Якби я міг, то охоче надав би вам послугу, особливо лордові Годалмінгу. Ми виконували його доручення і, між іншим, найняли для нього декілька кімнат, коли він був ще Артуром Холмвудом. Якщо хочете, залиште його адресу, я поговорю з представниками фірми з цього приводу і, в будь-якому разі, сьогодні ж напишу лордові. Якщо буде можливо, я із задоволенням відступлю від наших правил і повідомлю необхідні його ясновельможності відомості.

Мені необхідна була підтримка друга, а не ворога, тому я дав адресу лікаря Сьюарда і пішов. Уже стемніло; я добряче втомувся і зголоднів. В «Аеро-Бред компанії» я випив чашку чаю і наступним поїздом виїхав до Перфліта.

Усі були вдома; Міна виглядала втомленою і блідою, але прагнула здаватися веселою і ласковою. Мені було боляче, що доводиться все приховувати від неї і тим завдавати клопоту. Слава Богу, завтра це скінчиться.

Я не міг розповісти іншим про свої останні відкриття, доводилося чекати, доки піде Міна. Після обіду ми трохи музичували, аби відволіктися від навколошнього жаху, а потім я провів Міну до спальні і попросив її лягти спати. Цього вечора Міна здавалася особливо ласковою та сердечною і ні за що не хотіла мене відпускати, але мені потрібно було ще багато про що переговорити з друзями, і я пішов. Слава Богу, наші стосунки аніскільки не змінилися через те, що ми не у все посвячуємо один одного.

Повернувшись, я застав усіх друзів біля каміна в кабінеті. У потягу я все точно записав до щоденника, тому

мені довелося тільки прочитати їм свій запис; коли я скінчив, Ван Хелзінк сказав:

— Чимало, проте, довелося вам попрацювати, друже Джонатане. Зате тепер ми напевно напали на слід зниклих ящиків. Якщо всі вони знайдуться в тому будинку, то й справі швидко настане кінець. Але якщо деяких із них не виявиться, то доведеться знову вирушати на пошуки, доки ми не знайдемо всіх ящиків, після чого нам залишиться лише одне — примусити цього негідника померти природною смертю.

Ми сиділи мовчки, як раптом містер Моріс запитав:

- Скажіть, як ми потрапимо до цього будинку?
- Але потрапили ж ми в перший, — швидко відповів лорд Годалмінг.

— Артуре, це велика різниця. Ми зламали будинок у Карфаксі, але тоді ми були під захистом ночі і загорождженого стіною парку. На Пікаділлі буде набагато важче, байдуже, вдень чи вночі. Я дуже сумніваюся, що нам вдастся туди потрапити, якщо цей індик-агент не дістане нам якихось ключів; можливо, завтра ми одержимо від нього листа, тоді все з'ясується.

Лорд Годалмінг спохмурнів і зосереджено заходився крокувати сюди-туди кімнатою. Потім, поступово уповільнюючи кроки, він зупинився і, звертаючись по черзі до кожного з нас, сказав:

— Квінсі міркує абсолютно правильно. Злам приміщення — річ дуже серйозна; один раз вийшло прекрасно, але цього разу це складніше. Хіба тільки ми знайдемо ключі від будинку у графа.

Оскільки до ранку ми нічого не могли зробити і доводилося чекати на лист Мітчела, вирішили влаштувати перевочинок до завтра. Ми досить довго сиділи, палили, обговорили це питання з усіх боків і розійшлися. Яскористався з нагоди і записав усе до щоденника; тепер мені страшенно хочеться спати, піду й ляжу.

Щоденник лікаря Сьюарда

1 жовтня.

Ренфілд знову мене непокоїть; його настрої так швидко змінюються, що важко зрозуміти його стан; не знаю навіть, у чому тут причина — це починає мене дуже інтригувати. Коли я зайшов до нього сьогодні вранці, після того як він вигнав Ван Хелзінка, у нього був такий вигляд, наче він керує долями світу; і він дійсно керує долею, але дуже своєрідно. Його абсолютно ніщо на світі не цікавить; він ніби в тумані і зверхнью дивиться на слабкості та бажання всіх смертних. Я вирішив скористатися з нагоди і про дещо довідатися у нього.

З дуже довгої бесіди, причому він весь час говорив на диво розсудливо й осмислено, я дійшов висновку, що Ренфілд твердо вірить у своє призначення для якоїсь вищої мети. Він переконаний, що досягне її не шляхом використання людських душ, а винятково чужих життів... Деякі подробиці бесіди і погляди на зиск, який він може мати з чужого життя, настільки близькі до переказаного нам Ван Хелзінком про вампірів, що в мене несподівано промайнула думка про вплив на Ренфілда графа. Невже так? Як це раніше не спало мені на думку?

Пізніше.

Після обходу я пішов до Ван Хелзінка і розповів йому про свої підозри. Він дуже серйозно поставився до моїх слів і, подумавши трохи, попросив узяти його з собою до Ренфілда. Коли ми зайдемо, то були вражені, побачивши, що він знову розсипав свій цукор. Сонні осінні мухи дзижчали, влітаючи до кімнати. Ми прагнули навести його на попередню розмову, але він не звертав на нас ніякої уваги. Він наспівував, ніби нас зовсім не було в кімнаті, потім дістав шматок паперу і склав його у вигляді записника. Ми так і пішли ні з чим.

Мабуть, це дійсно винятковий випадок; треба буде сьогодні ретельно простежити за ним.

Лист від Мітчел і Кенді до лорда Годалмінга

1 жовтня.

Вельмишановний пане!

Ми щасливі будь-коли піти назустріч Вашим бажанням. Із цього листа Ваша ясновельможість дізнається, за його бажанням, переданим нам містером Харкером, по-добріці про купівлю і продаж будинку № 347 на Пікаділлі. Продавцями були повірені містера Арчібальда Вінтер-Сьюффілда. Покупець — відомий іноземець, граф де Віл, який провів купівлю особисто, сплативши всю суму готівкою. Ось усе, що нам відомо.

Залишаємося покірними слугами Вашої ясновельможності,

Мітчел і Кенді.

Щоденник лікаря Сьюарда

2 жовтня.

Учора вночі я поставив служника в коридорі і звелів стежити за кожним звуком з кімнати Ренфілда; я наказав йому негайно послати по мене, якщо відбудеться що-небудь дивне. Після того як місіс Харкер пішла спати, ми довго ще обговорювали наші дії та відкриття, зроблені протягом дня. Один лише Харкер дізнався щось нове, і ми сподіваємося, це виявиться важливим.

Перед сном я ще раз підійшов до кімнати свого пацієнта і подивився у вічко дверей. Він міцно спав; груди спокійно і рівно здіймалися і опускалися. Сьогодні вранці черговий доповів, що невдовзі після півночі сон Ренфілда став тривожним і пацієнт весь час молився. Більше черговий нічого не чув. Його відповідь здалася мені чомусь підозрілою, і я відверто запитав, чи не заснув він під час чергування. Спочатку він заперечував, але потім зізнався, що задрімав.

Сьогодні Харкер пішов, щоб продовжити свої розслідування, а Артур і Квінсі шукають коней. Годалмінг говорить, що коні завжди повинні бути налаготові, оскільки,

коли ми одержимо потрібні відомості, шукати їх буде пізно. Нам потрібно стерилізувати всю привезену графом землю між сходом і заходом сонця; таким чином ми зможемо напасті на графа з найслабшого його боку і будемо менше ризикувати життям. Ван Хелзінк пішов до Британського музею подивитися деякі примірники книг із стародавньої медицини.

Стародавні лікарі звертали увагу на такі речі, яких не визнають їхні послідовники, і професор шукає засобу проти відьом і чортівні.

Часом мені здається, що ми всі збожеволіли і що нас вилікує тільки гамівна сорочка.

Пізніше.

Ми знову зібралися: здається, ми вийшли на слід і завтрашня робота, можливо, буде початком кінця. Хотілося б знати, чи має спокій Ренфілда щось спільне з цим. Його настрій так видимо відповідав діям графа, що знищення чудовиська може виявитися для нього благом. Якби скласти хоча б щонайменше уявлення про те, що відбувається у нього в мозку, ми б мали важливі дані. Тепер він, маєтъ, на якийсь час заспокоївся....

Чи так? Це завивання, здається, пролунало з його кімнати...

До мене залетів сторож і сказав, що з Ренфілдом щось сталося. Він почув, як Ренфілд завив і, зайшовши до кімнати, застав його лежачим на підлозі обличчям униз, у калюжі крові. Йду до нього.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

3 жовтня.

Дозвольте точно висловити, наскільки я пам'ятаю, все, що сталося від часу моєго останнього запису. Я надаю величезне значення тому, щоб саме ці повідомлення були записані з незвичайною, відвертою буквальністю.

Коли я зайшов до кімнати Ренфілда, він лежав на підлозі на лівому боці в яскравій калюжі крові. Шідійшовши ближче, щоб підняти пацієнта, я відразу помітив, що він дістав тяжкі ушкодження. Поглянувши на його голову, я побачив, що обличчя було таким розбитим, немов Ренфілда товкли обличчям об підлогу; дійсно, калюжа крові натекла з лицьових ран. Служник, який стояв навколошки біля тіла, сказав, коли ми перевернули пораненого:

— Мені здається, у цього зламана спина. Дивіться, права рука, нога і весь правий бік обличчя паралізовані.

Служника надзвичайно спантеличило, як це могло статися. Він був страшенно вражений, і його брови в подиві спохмурніли, коли він сказав:

— Я не розумію двох речей. Він міг розбити собі лице, якби бився ним об підлогу. Я бачив, як робила це одна молода жінка в Еверсфілдському будинку для божевільних, перш ніж її встигли схопити. І вважаю, він міг зламати спину, якби впав із ліжка у момент несподіваного нападу. Але я все ж таки ніяк не можу збагнути, як могли статися обидві ці речі. Якщо у цього була зламана脊на, він не міг битися головою об підлогу; а якщо обличчя було розбите до падіння з ліжка, то повинні залишилися сліди на ліжку.

Я крикнув йому:

— Біжіть до лікаря Ван Хелзінка і попросіть негайно прийти сюди. Він мені потрібен зараз же.

Служник побіг, і за декілька хвилин з'явився професор у халаті і капцях. Коли він побачив Ренфілда на підлозі,

то проникливо поглянув на нього, а потім обернувся до мене. Гадаю, що він прочитав мою думку у мене в очах, тому що спокійно сказав — очевидно, зважаючи на вуха служника:

— А, сумний випадок! Він потребуватиме вельми дбайливого догляду і великого піклування. Я залишуся з вами, але спершу одягнуся. Зачекайте на мене тут, я повернуся за кілька хвилин.

Пациєнт хрипко дихав, видно було, що він зазнає неймовірних страждань. Van Хелзінк повернувся надзвичайно швидко з набором хірургічних інструментів. Він, мабуть, встиг обміркувати цей випадок і прийняти якесь рішення, оскільки, не поглянувши на пацієнта, шепнув мені:

— Вишліть геть служника. Ми повинні залишитися з Ренфілдом наодинці на той час, коли до нього повернеться свідомість після операції.

Я сказав:

— Поки що досить, Симмонсе. Ви зробили все, що могли. Можете йти, а лікар Van Хелзінк почне операцію. Повідомте мені, якщо станеться що-небудь незвичайне.

Служник пішов, а ми почали уважно оглядати пацієнта. Рани на обличчі були поверхневими; тяжким ушкодженням був небезпечний пролом черепа на правому боці голови. Професор на мить замислився і сказав:

— Треба постаратися зменшити тиск кісток на мозок і привести його до нормального стану, наскільки це можливо; швидкість кровотечі показує небезпечний характер ушкодження. У весь руховий апарат, здається, зачепило. Крововилив у мозок швидко посилився, тому нам необхідно негайно почати операцію, інакше буде пізно.

У той час, як він говорив, почувся легкий стукіт у двері. Я відчинив двері і побачив у коридорі Артура і Kvінсі в піжамах і капцях; перший сказав:

— Я чув, як ваш служник покликав лікаря Van Хелзінка і повідомив його про сумний випадок. Я розбудив Kvінсі, точніше, покликав його, бо він не спав. Дуже багато над-

звичайних подій відбувається останнім часом, щоб ми могли насолоджуватися здоровим сном. Мені спало на думку, що завтрашня ніч багато що змінить. Ми повинні дивитися вперед і назад набагато уважніше, ніж ми це робили досі. Можна нам увійти?

Я мовчки кивнув і тримав двері відчиненими, доки вони входили, потім знову замкнув їх. Коли Квінсі побачив стан пацієнта і помітив калюжу на підлозі, він скрикнув:

— Боже! Що з ним? Бідолаха, бідолаха!

Я стисло розповів йому, що відбулося, і пояснив, чому ми сподіваємося, що до пацієнта повернеться свідомість після операції, на короткий час, принаймні. Квінсі сів на край ліжка, поряд із Годалмінгом, і ми почали чекати.

Хвилини нашого очікування протікали з жахливою повільністю. У мене завмирало серце, і я бачив по обличчю Ван Хелзінка, що він також чимало хвилюється за результат. Я боявся тих слів, які міг вимовити Ренфілд. Я дійсно боявся думати; мене пригнічувало передчуття тієї невідворотної біди, яка насувалася на нас, як море в години припливу. Бідолаха Ренфілд дихав уривчасто, спазматично. Щохвилини здавалося, що він розпллющить очі і заговорить; але знову чулося хрипке дихання, і знову він впадав у ще більшу безтязміність. Оскільки я не звик до хвороб і смерті, це очікування дедалі більше й більше діяло мені на нерви. Я майже чув биття власного серця; а кров, що підливала до скронь, стукала в мозку, як удари молота. Мовчання ставало болісним. Я подивився на своїх товаришів і по їхніх пашюочих обличчях та вологих лобах побачив, що вони терплять таку ж муку. Всі ми перебували у нервовому очікуванні, немов згори повинен був пролунати дзвін і застати нас зненацька. Нарешті настав момент, коли ми зрозуміли, що пацієнт швидко слабшає; він міг померти щохвилини. Я поглянув на професора і спіймав його пильний погляд. Він сказав:

— Не можна гаяти часу. Від його слів залежить життя багатьох людей; я думав про це, доки стояв тут. Мабуть,

ставкою тут служать душі. Ми зробимо операцію якраз над вухом.

Не кажучи більше ні слова, він взявся до операції. Декілька хвилин дихання залишалося хрипким. Далі було таке тривале зітхання, що, здавалося, груди повинні були розірватися. Очі Ренфілда раптом розплющилися і вступилися на нас диким, безтямним поглядом. Це тривало декілька хвилин; потім погляд його полагіднішав, у ньому з'явився вираз приємного здивування, і з губ зірвалося зітхання полегшення. Він зробив судомний рух і сказав:

— Я буду спокійний, лікарю. Звеліть їм зняти гамівну сорочку. Я бачив страшний соч, і він так знесилив мене, що я не можу ворухнутися. Що з моїм обличчям? Воно ніби розпухнуло і жахливо щемить.

Він хотів повернути голову, але при цьому зусилі його очі знову зробилися скляними, і я тихенько опустив його голову. Тоді Ван Хелзінк сказав серйозним, спокійним тоном:

— Розкажіть нам ваш сон, містере Ренфілд!

При звуках цього голосу на розбитому обличчі Ренфілда з'явилася радісна усмішка, і він запитав:

— Лікар Ван Хелзінк? Який ви добрий, що прийшли сюди; дайте води, у мене пересохли губи; і я постараюся розповісти вам... Мені снилося... — він замовк, ніби зне-притомнів.

Я швидко сказав Квінсі:

— Горілка у мене в кабінеті, хутчіше!

Він побіг і швидко повернувся із склянкою, карафою горілки і водою. Ми змочили губи пацієнта, що потріскалися, і він ожив. Але було очевидно, що його бідний пошкоджений мозок працював у цей проміжок, бо коли він зовсім оговтався, то подивився на мене з болісним збентеженням, якого я ніколи не забуду, і сказав:

— Я не повинен дурити самого себе; це був не сон, а жорстока дійсність.

Його погляд блукав кімнатою; коли ж він зупинився на двох фігурах, що сиділи на краю ліжка, він продовжував:

— Якби я не був упевнений у цьому, то зрозумів би це з їхньої присутності.

На мить його очі заплющилися — не від болю чи сонливості, не з доброї волі, ніби він хотів зібрати думки до купи; коли він розплюшив очі, то заговорив кваліво і з більшою енергією, ніж досі:

— Швидше, лікарю, швидше! Я вмираю. Відчуваю, що мені залишилося жити лише декілька хвилин; і потім я знову повернуся до смерті... або до того, що ще гірше смерті. Змочіть знову мої губи горілкою. Я повинен сказати дещо, перш ніж помру; або перш ніж помре мій бідний мозок... Дякую вам. Це відбулося тієї ночі, коли я благав вас випустити мене, і після того, як ви пішли. Я не міг говорити тоді, бо відчував, що мій язик зв'язаний; але, за винятком цього, я був тоді так само здоровий, як тепер. Я довго перебував у болісному відчай після того, як ви залишили мене; мені здавалося, що минули цілі роки. І раптом несподіване умиротворення зійшло на мене. Мій мозок знову заспокоївся, і я зрозумів, де я знаходжуся. Я чув, як собаки гавкали за нашим будинком, але не там, де був Він.

Він підійшов до вікна в тумані, як я це часто бачив раніше; але цього разу Він не був духом, а людиною, і очі його виблискували, ніби Він сердився. Я бачив, як його червоний рот злостиво посміхався; його гострі білі зуби блищали при свіtlі місяця, коли Він озирнувся на скучення дерев, за якими гавкали собаки. Спершу я не хотів кликати його, хоча знав, що йому хочеться зайти до мене так само, як завжди. Тоді Він спокусив мене, наобіцявши купу речей — не тільки на словах — він їх створював.

Його перебив професор:

— Як це?

— Примушуючи їх показуватися, ніби так, як і Він створював мух при свіtlі сонця. Величезні, жирні мухи з крилами, що виблискували сапфіром і сталлю; а виочі — величезні метелики, з черепами і скрещеними кістками на

спинках. Він почав шепотіти: «Щури, щури, щури». З'явилися сотні, тисячі, мільйони щурів, і всі живі; і собаки, що знищували їх, і кішки теж. Усі живі, з червоною кров'ю, багаторічною червоною кров'ю; не прості звичайні мухи... Я засміявся, бо мені захотілося подивитися, що Він може зробити. Тоді завили собаки за темними деревами в його будинку. Він покликав мене до вікна. Я встав і підійшов, а Він підняв руки і, здавалося, гукав когось, не вимовляючи жодного звуку. Темна маса впала на траву, з'явившись, як вогненне полум'я; і коли Він рухом руки розсунув туман праворуч і ліворуч, я побачив, що тут аж кишіли тисячі щурів з такими ж вогненими очима, як і в нього, і всі вони раптом зупинилися; і мені здавалося, що Він говорить. «Усі ці життя я подарую тобі і ще більше на безліч століть, якщо ти на колінах уклонишся мені». І червона хмара кольору крові спустилася мені на очі, і перш ніж я зрозумів, що роблю, я відчинив вікно і сказав йому: «Заходь, Пане і Вчителю». Всі щури зникли, а Він прослизнув до кімнати крізь вікно, хоча я прочинив його всього лише на дюйм — подібно до того, як місячне світло прослизає крізь щонайменшу щілину, — і з'явився переді мною у всій красі та величі.

Голос Ренфілда слабшав, тому я знову змочив йому губи горілкою, і він продовжував; але його пам'ять ніби втомилася за цей час, оскільки, відновлюючи розповідь, він забіг далеко наперед. Я хотів зупинити його, але Ван Хелзінк шепнув:

— Не заважайте йому, не переривайте, він не зможе повернутися і, мабуть, не в змозі продовжувати, якщо втратить нитку своїх думок.

Ренфілд продовжував.

— Цілий день я чекав на звістки, але Він нічого не передав мені, тому, коли зійшов місяць, я був добряче злий на нього. Коли Він знову прослизнув у вікно, хоч воно було зачинене, навіть не постукавши спершу, я був у нестямі. Він знущався з мене, і його бліде обличчя з червоними

бліскучими очима виступало серед туману, і у нього був такий вигляд, ніби все навколо належало йому, а я був ніщо. І навіть колишнього запаху не було від нього, коли Він пройшов повз мене. Я не міг стримати його. Мені тільки здалося, ніби до кімнати зайшла місіс Харкер, а не Він.

Двоє чоловіків, що сиділи на ліжку, стали позаду Ренфілда, отже, він не міг їх бачити, зате вони могли краще чути. Вони обидва мовчали, але професор затремтів; його обличчя зробилося ще суворішим. Ренфілд продовжував, нічого не помічаючи:

— Коли місіс Харкер прийшла до мене сьогодні вдень, вона була не така, як раніше; це як чай, дуже розбавлений водою.

Тут ми всі заворушилися, але ніхто не сказав ані слова. Він продовжував:

— Я не знав, що вона тут, доки вона не заговорила; вона не виглядала так, як раніше. Мені не подобаються бліді люди; я люблю людей, у яких багато крові, а її кров, здавалося, витекла. Я не думав про це в той час; але коли вона пішла, я почав про це думати, і мене зводив з розуму здогад, що Він віднімає у неї життя!

Я відчув, що всі здригнулися так само, як і я; але ми мовчали.

— Отже, коли Він з'явився сьогодні вночі, я був готовий прийняти його. Я бачив, як заповзав туман, і я міцно скопив його. Я чув, що божевільні володіють надприродною силою, а оскільки я знову знах, що часом я божевільний, то я зважився використати свою силу. Він теж відчув це, оскільки змущений був виступити з туману, щоб боротися зі мною. Я тримався стійко; і я вважав, що починаю перемагати, бо я не хотів, щоб Він віднімав у неї життя, але коли я побачив його очі, вони пропалили мене, і моя сила неначе перетворилася на воду. Він скопив мене, доки я чіплявся за нього, підняв і кинув додолу. Червона хмара заслала мені очі, я почув шум, схожий на грім, і помітив, що туман спливає під двері.

...Вій скопив мене, доки я чіплявся за нього,
підняв і кинув додолу...

Його голос слабшав, а дихання робилося хрипким. Ван Хелзінк механічно випростався.

— Ми знаємо тепер гірше, — сказав він. — Він тут, і ми знаємо, з якою метою. Можливо, ще не пізно. Озброймось, як тієї ночі, але не втрачаймо часу, кожна секунда дорога.

Не треба було нагадувати нам про це, оскільки й без того ми здогадалися, в чому річ. Ми поспішили до своїх кімнат по ті речі, з якими ходили до будинку графа. У професора речі були напоготові, і коли ми зустрілися в коридорі, він сказав, багатозначно показуючи на них:

— Ці речі ніколи не покидають мене і не покинуть, доки ця нещасна справа не буде закінчена. Будьте розсудливі, мої друзі. Перед нами не звичайний ворог. На жаль! На жаль! — подумати тільки, як має страждати мадам Міна!

Він замовк; у нього урвалося дихання. Я не усвідомлював, що переважало в моєму серці — сказ чи жах.

Біля дверей місіс Харкер ми зупинилися; Арчі і Квінсі стояли позаду, і останній промовив:

— Невже ми потривожимо її?

— Ми зобов'язані це зробити, — похмуро відповів Ван Хелзінк. — Якщо двері замкнуті, я їх зламаю.

— Але ж це може жахливо налякати її. Не заведено силоміць вриватися до кімнати леді.

Ван Хелзінк суворо промовив:

— Ви щодо звичаю маєте рацію: але тут ідеться про життя і смерть. Усі кімнати однакові для лікаря, навіть якби це було і не так, то сьогодні всі вони однакові для мене. Джоне, коли я поверну ручку і двері не відчиняться, підставте ваше плече і тисніть щосили; ви також, друзі мої. Ну!

Він повернув ручку, кажучи це, але двері не піддалися. Ми всі навалилися на них; вони з тріском розкрилися, і ми мало не полетіли до кімнати сторчолов. Професор дійсно впав, і я бачив, як він підводиться з колін. І тут

я відчув, як волосся стало дібки у мене на голові і серце замерло.

Місяць був такий яскравий, що, незважаючи на щільну жовту штору, в кімнаті вистачало світла. Джонатан Харкер лежав на ліжку з пашючим обличчям і важко дихав, ніби був у лихоманці. Біля краю ліжка, розташованого ближче до вікна, виднілася постать його дружини, що стояла навколошках, у білому нічному вбранні. Біля неї був високий стрункий чоловік у чорному. Спотяту обличчя чоловіка не було видно, але тільки-но у нас з'явилася можливість роздивитися його, ми всі впізнали графа. У лівій руці він стискав обидві руки місіс Харкер, сильно відтягнувши їх; права рука підтримувала її потилицю, притискуючи обличчя до його грудей. Її біле нічне вбрання заплямувало кров, яка тонкою цівкою стікала по голих грудях чоловіка, що виднілися крізь розірваний одяг. Коли ми увірвалися до кімнати, граф обернувся до нас, і пекельний погляд, який мені так часто описували, промайнув перед моїми очима. Його очі палали диявольською пристрастю; широкі ніздри блідого орлиного носа роздувалися і тріпотіли, а гострі білі зуби за товстими губами скривленого рота клацали, як зуби дикого звіра. Відкинувши сильним поштовхом свою жертву, яка впала на ліжко, немов скинута з висоти, він обернувся і кинувся на нас. Але в цей час професор був уже на ногах і тримав перед собою згорток з освяченою облаткою. Граф раптом зупинився точнісінько так, як і зупинилася бідолаха Люсі біля могили, і позадкував. Він задкував далі й далі, коли ми, піднявши наші розп'яття, почали наступати на нього. Місяць раптово сховався, бо чорна хмара повисла на небі, і коли спалахнув газ, запалений Квінсі, ми побачили лише їдку пару. І ми спостерігали, як ця пара тягнулася над дверима, які від сили розмаху, з яким ми їх відчинили, знову зачинилися. Ван Хелзінк і Арчі кинулися до місіс Харкер, яка в цей час глибоко зітхнула і так дико, пронизливо крикнула, що мені зда-

...У лівій руці він стискав обидві руки місіс Харкер, сильно відтягнувши їх; права рука підтримувала її потиличу, притискуючи обличчя до його грудей...

ється, той крик дзвенітиме в моїх вухах до самої смерті. Декілька секунд вона продовжувала лежати у своїй безпорадній позі, не звертаючи ніякої уваги на безладдя в одязі. Її обличчя було страшне, і блідість підкresлювалася кривавими плямами на губах, щоках і підборідді; з ший стікала тонка цівка крові. В очах її був божевільний жах. Вона приклала до обличчя свої бліді напіврозчавлені кисті, на яких яскраво-червоними плямами виступили сліди страшних графських рук; потім ми почули тихий, тужливий плач, який вразив нас не менше, ніж страшний крик, який був лише першим виразом свідомості, що прокинулася. Ван Хелзінк перший підійшов до ліжка і прикрив її ковдрою, тоді як Арчі у відчай вибіг із кімнати. Ван Хелзінк шепнув:

— Джонатан перебуває в стані заціпеніння, яке, відомо, може викликати вампір. Ми нічим не можемо допомогти бідолашній мадам Міні, доки вона не оговтається. Я повинен розбудити його.

Він змочив кінчик рушника в холодній воді і почав терти його обличчя; Міна ж продовжувала закривати обличчя руками, ридаючи так, що серце розривалося у нас на частини. Я підняв штору і подивився у вікно. Галявина була залита місячним світлом, і я побачив, як Квінсі Моріс пробіг нею і зник за стовбуrom великого тиса. Мене спантеличило, навіщо він це робить, але тієї ж миті мою увагу привернув короткий вигук Харкера, який напівогратався й повернувся на ліжку. На його обличчі, як і слід було чекати, читався вираз розгубленості. Декілька секунд він перебував у напівсвідомості, а потім повністю отямився і затремтів. Його дружина відчула цей швидкий рух і простягнула до нього руки, ніби для того, щоб обійняти його; але негайно ж відвела їх назад і, затуливши обличчя руками, забилася, як у нападі лихоманки.

— На Бога, що це означає? — вигукнув Харкер. — Лікарю Сьюарду, лікарю Ван Хелзінк, що це таке? Що сталося? Яка біда? Міно, люба, що сталося? Звідки ця кров? Боже!

Боже! Невже дійшло до цього! — і, підвівшись, він дико сплеснув руками. — Боже милосердний, допоможи нам, допоможи їй! О, допоможи їй!

Швидким рухом він зіскочив з ліжка і почав одягатися; в ньому прокинувся чоловік із його потребою негайної дії.

— Що сталося? Розкажіть мені все! — крикнув він після паузи. — Лікарю Ван Хелзінк, ви, я знаю, любите Міну. О, врятуйте її як завгодно! Це не могло зайти дуже далеко! Охороняйте її, поки я побіжу шукати Його.

Міна в своєму страху, жаху й горі відчула небезпеку для чоловіка; негайно ж, забувши про себе, вона вхопила-ся за нього і закричала.

— Ні, ні! Джонатане, ти не повинен залишати мене! Я так настраждалася сьогодні вночі, що не маю сили пережити побоювання за тебе. Ти повинен залишитися зі мною. Залишайся з нашими друзями, які берегтимуть тебе!

Коли вона говорила, її обличчя проймав безум; він поступився їй, і вона палко притиснулася до нього.

Ван Хелзінк і я прагнули заспокоїти їх обох. Професор підняв своє маленьке золоте розп'яття і вимовив із дивним спокоєм:

— Не бійтесь, люба. Ми тут; і поки ось це біля вас, ніщо нечисте не може наблизитися до вас. Ви сьогодні в безпеці; а ми повинні спокійно порадитися, що робити далі.

Вона затремтіла і замовкла, опустивши голову на груди чоловіка. Коли вона підвела голову, його білий нічний одяг був заплямований кров'ю в тому місці, де торкнулися її губи і куди впали краплі з маленької ранки на шиї. Як тільки вона побачила це, то відсунулася з тихим плачем і прошепотіла крізь приглушені ридання:

— Нечиста, нечиста! Я не повинна більше торкатися до нього або цілувати його! О, як міг трапитися такий жах! Адже тепер я його найлютіший ворог, дотиків якого він має всі підстави боятися!

На це він озвався рішучим тоном:

— Дуроці, Міно! Мені соромно слухати такі слова. Я не бажаю чути цього від тебе і не слухатиму. Хай розсудить мене Господь у справах моїх, хай покарає мене ще гіркішим стражданням, ніж нинішнє, якщо коли-небудь з моєї війни або волі що-небудь стане між нами!

Він обійняв її і притиснув до своїх грудей; і вона залишалася так якийсь час, важко зітхаючи. Він дивився на нас поверх її голови, що опустилася, сумними, повними сліз очима; на губах його майнула гірка усмішка. Трохи згодом її зітхання стали рідшими і слабкішими; тоді він сказав мені з удаваним спокоєм, який, як я відчував, давався йому з величезними зусиллями і жахливо напружував нерви:

— А зараз, лікарю Сьюард, розкажіть детально все, що сталося. Я знаю головне; розкажіть мені подробиці.

Я точно передав йому все, що сталося, і він слухав з уявною відстороненістю, але ніздрі його тремтіли, а очі заблищали, коли я розповів, як безжалільна рука графа тримала Міну в жахливому положенні, з ротом, притиснутим до відкритої рани на його грудях. Як тільки я закінчив розповідь, у двері постукали Квінсі та Годалмінг. Вони увійшли, одержавши дозвіл. Ван Хелзінк питально подивився на мене. Він ніби вагався, чи скористатися нам з їхнього приходу, щоб відвернути думки нещасного подружжя одне від одного, після мого ствердного кивка він запитав їх, що вони бачили і зробили. Лорд Годалмінг відповів:

— Я не знайшов його ні в коридорі, ні в жодній із наших кімнат. Я побував у кабінеті, але він уже пішов звідти, хоча й був там. Проте...

Він раптом замовк, дивлячись на пониклу постать на ліжку. Ван Хелзінк урочисто вимовив:

— Продовжуйте, друже Артуре! Тепер таємниці більше не потрібні. Вся наша надія на те, що ми всі все знатимемо. Говоріть вільно.

Артур продовжував:

— Він побував там, і хоч провів лише декілька секунд, але встиг усе знищити. Всі рукописи спалено, і голубі vogники спалахували ще в кімнаті; циліндри вашого фонографа теж було кинуто у вогонь, а віск допоміг полум'ю.

Тут я перервав його:

— Слава Богу, що у нас є копія в шафі, яка не горить. Його обличчя на мить посвітліло, але потім знову спохмурніло. Він продовжував: — Я побіг униз, але не знайшов навіть його слідів. Я зазирнув до кімнати Ренфілда, там теж жодних слідів, окрім... — він знову замовк.

— Продовжуйте, — хрипко сказав Харкер.

Той опустив голову і сказав, облизуючи губи кінчиком язика:

— Крім того, що бідолаха помер!

Мені здавалося, що Арчі щось приховує, та оскільки я гадав, що це робиться з якоюсь метою, то нічого не сказав. Ван Хелзінк звернувся до Моріса і запитав:

— А ви, друже Квінсі, чи маєте що повідомити?

— Трохи, — відповів той. — Це могла бути випадковість, але я не можу сказати з упевненістю. Мені здавалося корисним дізнатися, куди подався граф, коли покинув будинок. Я не знайшов його; аде я бачив, як із вікна Ренфілда вилятів кажан і полетів на захід. Я чекав, що він повернеться в якомусь вигляді до Карфакса; але, очевидно, він відшукав інше лігво. Та сьогодні вночі він і не зможе повернутися: небо вже зачервоніло на сході, і світанок близько. Ми повинні діяти завтра.

Він проказав останні слова крізь зуби. Хвилини зо дві тривало мовчання, і мені здавалося, що ячу биття наших сердець. Потім Ван Хелзінк сказав дуже ніжно, поклавши руку на голову місіс Харкер:

— А зараз, мадам Міно, бідолашна, дорога мадам Міно, розкажіть нам детально, що сталося. Бачить Бог, я не бажаю турбувати вас; але нам необхідно все знати. Тепер більш, ніж будь-коли, слід діяти швидко й рішуче. Наближається день, коли все повинно закінчитися, якщо це можливо.

А зараз є шанси на те, що ми залишимося живими і дізнаємося його таємницею.

Бідолашна, мила мадам Міна затремтіла, і я міг бачити, як напружені її нерви, коли вона ближче притиснулася до свого чоловіка і дедалі нижче й нижче опускала голову йому на груди. Після паузи, протягом якої вона, мабуть, збирала сили, вона заговорила:

— Я прийняла снодійне, яке ви так люб'язно мені дали, але воно довго не діяло; безсоння було ніби сильнішим за ліки, і міріади страшних думок роїлися в моїй голові... всі пов'язані зі смертю і вампірами; з кров'ю, болем і горем!

Її чоловік мимоволі застогнав; тоді вона обернулася до нього і з любов'ю сказала:

— Не турбуйся, любий! Ти повинен бути сміливим та твердим і допомогти мені перенести страшне випробування. Якби ти тільки знати, як важко розповідати про цей жах, то зрозумів би, як я потребую вашої спільноти допомоги. Ну, я зрозуміла, що моя воля повинна мені допомогти, оскільки ліки корисні, і я вирішила заснути будь-що. Після цього, мабуть, настав сон, оскільки я нічого більше не пам'ятаю. Прихід Джонатана не розбудив мене, оскільки, коли до мене повернулася пам'ять, він уже лежав біля мене. В кімнаті був той самий легкий білий туман, який я помічала й раніше. Я не пам'ятаю тепер, чи відомо це вам; ви знайдете замітку в моєму щоденнику, який я покажу потім. Я відчула той же непевний страх, який і раніше охоплював мене, і те ж відчуття чужої присутності. Я озирнулася, щоб розбудити Джонатана, але він спав так міцно, ніби прийняв снодійне він, а не я. Як я не старалася, але не могла його розбудити. Це дуже налякало мене, і я озиралася навколо від жаху. І серце в мене завмерло: біля ліжка стояв високий, стрункий чоловік у чорному, неначе він виступив з туману або, точніше, немов туман перетворився на його фігуру. Я відразу впізнала його за описом інших. Воскове обличчя, різкий, орлиний ніс, на який падало світло тонкою білою лінією; відкриті червоні губи

з гострими білими зубами між ними; і червоні очі, які, наскільки мені пам'ятається, я бачила при заході сонця у вікнах церкви Св. Марії в Уайтбі. Я впізнала також червоний рубець на його лобі, слід від удару Джонатана. Мое серце обірвалося; я б закричала, але була ніби паралізована. Він пошепки заговорив — різко та уїдливо, показуючи на Джонатана: «Мовчати! Якщо ви озветьесь хоча б одним звуком, я схоплю його і витягну з нього мозок перед вашими же очима». Я була дуже переляканна, щоб діяти чи говорити. Із глузливою посмішкою він поклав мені руку на плече і, міцно тримаючи мене, оголив іншою рукою мое горло, кажучи при цьому: «Спочатку легкий прохолодний напій у нагороду за мою працю. Час вам звикнути: не вперше і не вдруге ваші жили вгамовують мою спрагу». Я була розгублена і, що досить дивно, не бажала перешкоджати йому. Я думаю, це наслідок того прокляття, яке є результатом його дотику до своєї жертви. О, Боже, Боже, зглянися наді мною! Він торкнувся своїми жахливими зубами до мого горла!

Я відчувала, як мене покидають сили, і опинилася в стані напівнепритомності. Як довго тривав цей жах, не знаю; але мені здавалося, що минуло чимало часу, перш ніж він відвів від мого горла свій потворний, викривлений усмішкою рот. Я бачила, як із нього крапала свіжа червона кров...

Потім він почав знущатися з мене: «Отже, ви за прикладом інших хочете боротися зі мною. Ви бажаєте допомогти цим людям упіймати мене і зашкодити мені. Ви тепер знаєте, вони теж знають частково і скоро дізнаються повністю, що значить стати мені на дорозі. Їм слід берегти енергію для свого захисту. В той час, як вони діяли хитрістю проти мене — проти мене, який володарював над народами і керував ними, коли ваших друзів ще не було на світі, — я руйнував усі їхні плани. І ви, найдорожча для них, ви зробилися плоттю від моєї плоті; кров'ю від моєї крові; мое цілюще джерело на якийсь час, ви будете

потім моїм товаришем і помічником. За вас буде помста; адже ніхто з них вам не допоможе. Але поки що вас треба покарати за те, що зробили. Ви допомагали шкодити мені; тепер ви будете озиватися на мій заклик. Коли мій мозок накаже вам: «Прийди», ви поквапитесь через моря і землі. Для цієї мети я зроблю ось що». Він шарпнув сорочку і довгими нігтями розкрив жилу на своїх грудях. Коли брізнула кров, він міцно затиснув обидві мої руки в свою, другою схопив мене за шию і притиснув мій рот до рани так, що я повинна була задихнутися або проковтнути трохи... О Боже! Боже! Що я зробила!.. Що зробити, щоб пережити весь цей жах! Адже я завжди прагнула бути покірливою і чесною. Господи, змилуйся наді мною! Зглянися над бідною душою, якій загрожує більше ніж смертна небезпека; яви милосердя і пожалій тих, кому я дорога!

Потім вона почала терти губи, ніби прагнучи очистити їх від скверни.

Поки вона розповідала свою страшну історію, схід червонів і ставав світлішим. Харкер був мовчазний і спокійний; але на його обличчя, в міру того, як продовжувалася страшна розповідь, насувалася сіра тінь, яка більше й більше темніла при ранковому свіtlі, і коли блиснула червона смужка вранішньої зорі, обличчя виглядало абсолютно темним на тлі сивіючого волосся...

Ми розпорядилися, щоб один із нас залишився в найближчому сусістві з нещасним подружжям доти, доки нам можна буде зібратися й обговорити наші подальші дії.

В одному я впевнений; сонце зійшло сьогодні над найнещаснішим будинком на всьому своєму денному шляху.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ

Щоденник Джонатана Харкера

3 жовтня.

Я пишу ці рядки, оскільки повинен щось робити, інакше збожеволію. Щойно пробило шосту, і за півгодини ми повинні зібралися в кабінеті й поснідати, оскільки лікар Ван Хелзінк і лікар Сьюард вирішили, що голодні ми не матимемо сили виконати наш план. Так, сьогодні нам випадає жахливе напруження. Я повинен писати будь-якою ціною, тому що не можу думати.

Я повинен описати не тільки головні факти, а й кожну дрібницю. Мабуть, ці самі дрібниці пояснять нам усе швидше, ніж головні факти. Знання минулого не може погіршити моого становища або становища Міни.

Перш ніж почати обговорення наших майбутніх дій, ми вирішили, що Міну необхідно повністю посвятити в хід подій, нічого (навіть найважчого) не приховувати від неї. Вона цілком погодилася з нами.

— Відтепер нам не можна критися один від одного, — сказала вона, — на жаль, ми аж надто багато приховували. І крім того, я не думаю, що може що-небудь завдати мені більших страждань, ніж ті, яких я вже зазнала і яких я зазнав зараз. Що б не сталося, воно повинне додати мені нової мужності, вселити нову надію.

Поки вона говорила, Ван Хелзінк пильно дивився на неї, а потім вимовив спокійним голосом:

— Дорога пані Міно, хіба ви не боїтесь не тільки за себе, а й за інших після того, що сталося?

Обличчя її посмутніло, але очі сяяли, як у мученика, і вона відповіла:

— О, ні! Я готова на все!

— На що? — запитав він лагідно, тоді як усі ми сиділи мовчки, бо кожен із нас мав прімарне уявлення про те, що вона мала на увазі. Відповідь її вирізнялася прямолінійною простотою, ніби вона констатувала найбуденніший факт:

— Як тільки я побачу, що завдаю горя тому, кого люблю, — а я пильно за цим стежитиму, — я помру.

— Невже ви хочете накласти на себе руки? — запитав він хрипким голосом.

— Так, я зробила б це, якби у мене не було друга, який мене любить, який позбавить мене такого горя, такого відчайдушного вчинку.

Вона кинула на нього багатозначний погляд. Коли вона скінчила, він підвівся, поклав свою руку на її голову і вимовив урочистим тоном:

— Дитя мое, майте на увазі, якщо це вам може допомогти, то такий друг у вас є. І якби в тому виникла потреба, я сам знайшов би для вас шлях без страждання покинути цей світ. Але, дитя мое, тут є кілька чоловіків, які стануть між вами і смертю. Ви не повинні померти; ви не повинні загинути ні від чиеї руки, а найменше від вашої власної. Поки ще не мертвий той, хто зіпсував ваше щасливе життя, ви не повинні вмирати. Доки він володіє своїм лукавим безсмертям, ваша смерть зробить вас такою ж, як і він сам... Ні, ви зобов'язані жити! Ви зобов'язані боротися і прагнути жити, хоча б смерть здавалася вам невимовним благом. Ви повинні боротися з самою смертю — прийде вона до вас під час печалі чи радості, вночі чи вдень, у безпеці чи біді! Отже, заради порятунку вашої душі ви не повинні померти — і не повинні навіть думати про смерть, доки не кінчиться це жахливе нещастя.

Моя бідолашна Міна зблідла як смерть і затремтіла всім тілом. Ми мовчали, не маючи змоги чимось їй допомогти. Нарешті вона заспокоїлася і, звернувшись до нього, сказала незвичайно гідно, але водночас і сумно, простягаючи свою руку:

— Я даю вам слово, дорогий друже: якщо Господь залишить мене живою, то я постараюся чинити так, як ви радите, поки не звільнюся від жаху.

Потім ми почали розробляти план дій. Я повідомив Міні, що її обов'язком буде зберігання всіх паперів, усіх

щоденників, платівок фонографа, якими ми згодом, ма-
бути, скористаємося: словом, що вона завідуватиме нашим
архівом, як робила це досі. Вона з радістю і навіть із вели-
ким інтересом пристала на цю пропозицію.

— Мабуть, воно й на краще, — сказав Ван Хелзінк, —
що на нашій нараді після відвідин Карфакса ми виріши-
ли облишити ящики, зариті там. Якби ми вчинили інак-
ше, то граф дізнався б про наш намір і, без сумніву, вжив-
би заходів до того, щоб з іншими притулками нам це не
вдалося; тепер же він нічого не знає про наші плани.
Ймовірно, він не знає навіть того, що ми володіємо засо-
бами від його чар і він не зможе їх застосовувати, як
раніше. Ми настільки просунулися вперед у наших знан-
нях і настільки ознайомилися з його лігвом, що після
общуку будинку на Пікаділлі зможемо його вистежити.
Сьогоднішній день у нашему розпорядженні: сьогодні наш
план повинен остаточно втілитися. Сонце зійшло й осві-
тило нашу печаль — і воно буде нас сьогодні охороняти.
Перш ніж воно зайде, чудовисько має бути переможене,
на кого б воно не перетворилося. Вдень воно зв'язане зі
своєю земною оболонкою. Воно не може розтанути в
повітрі, не може пройти крізь замкові шпарини і щілини.
Якщо воно хоче пройти в двері, воно мусить їх відчини-
ти, як і будь-який інший смертний. Отже, сьогодні нам
треба відшукати всі його притулки і знищити їх. Якщо ж
нам не вдасться цього зробити, то ми повинні загнати
його в таке місце, де могли б згодом напевно зістерти
його з лиця землі.

Тут я склонився, не маючи змоги стримати себе від дум-
ки, що поки ми марнуємо час на розмови, спливають до-
рогоцінні хвилини, від яких залежить життя і щастя Міни.
Але Ван Хелзінк застережно підняв руку і сказав:

— Ні, любий Джонатане, не забувайте старої істини —
поволі їдь, далі зайдеш. Ми всі діятимемо, і діятимемо спіль-
но, притому з надзвичайною швидкістю, коли настане час.
Граф, напевно, придбав для себе декілька будинків. Я вважаю,

що ключ до таємниці знаходиться в будинку на Пікаділлі. Він береже там, звичайно, документи, що засвідчують його купівлі, ключі та інші речі. У нього там є папір, на якому він пише, і чекова книжка. Там у нього багато необхідних предметів, оскільки цей будинок він може відвідувати спокійно у будь-який час, не привертаючи до себе уваги серед величезного натовпу, який суне вулицею. Ми зараз туди підемо й обшукаємо його; коли ж дізнаємось, що там приховане, тоді почнемо, яккаже наш Артур, погоню за старим хитруном. Чи не так?

— Тож ходімо негайно! — закричав я. — Ми марнуємо дорогоцінний час.

Професор не зрушив із місця і спокійно сказав:

— А яким чином ви збираєтесь потрапити до будинку на Пікаділлі?

— Все одно як! — вигукнув я у відповідь. — Якщо виникне потреба, то ми вломимося силою.

— А про поліцію ви забули? Де вона буде і що вона скаже із цього приводу?

Я був вражений; але я знов: якщо він відкладає наш похід, то має для цього вагомі підстави. Тому я відповів, наскільки міг, спокійно:

— Не зволікайте більше, ніж треба. Сподіваюся, ви розумієте, яких страшних мук я зазнаю.

— Так, дитя мое, я знаю і зовсім не хочу збільшувати ваші страждання. Але треба добре обміркувати, що ми реально можемо зробити, коли всі ще на ногах. Настане і наш час. Я довго розмірковував і вирішив, що найпростіший шлях буде і найкращим. Ми хочемо зайти до будинку, але в нас немає ключа, чи не так?

Я мовчки кивнув.

— Тепер уявіть собі, що ви господар будинку і не можете до нього потрапити; що б ви зробили?

— Я б запросив якогось слюсаря і попросив його відімкнути двері.

— І невже поліція не перешкодить вам?

— О ні! Якщо вона знає, що слюсар запрошений господарем.

— Значить, на вашу думку, — сказав він, пильно дивлячись на мене, — непорозуміння може бути тільки в тому разі, якщо слюсар або поліція засумнівається щодо того, має вона справу зі справжнім власником чи ні. Для цього наша поліція повинна бути дуже старанною і здібною — настільки здібною, щоб читати в серцях людей. Ні, ні, Джонатане, ви можете потрапити до сотні порожніх будинків Лондона або будь-якого іншого міста, і якщо ви діятимете розумно і притому в певний час, то ніхто й не подумає зашкодити вам. Ми не підемо так рано, щоб поліцейський не запідозрив нас; ми вирушимо після 10-ої години, коли на вулицях багато народу і коли всі гадатимуть, що ми насправді господарі будинку.

Я цілком погодився з ним, і з обличчя Міни зник колишній вираз відчаю: його порада збудила в нас надію. Ван Хелзінк продовжував:

— Коли ми опинимося в будинку, ми знайдемо там ниточки, що ведуть до розгадки таємниці. Дехто з нас може залишитися там про всякий випадок, інші ж виrushать в інші місця — Бермондсі та Мейл-Енд, щоб розшукати решту ящиків.

Лорд Годалмінг підвівся.

— Я можу трохи допомогти вам, — сказав він, — я зараз зателеграфую моїм людям, щоб вони в певних місцях тримали напоготові екіпажі й коней.

— Послухай, друже, — вигукнув Моріс, — тебе осяяла близькуча думка, бо нам, мабуть, і справді доведеться їхати на конях; але хіба ти не бойшся, що екіпажі, прикрашені родинними гербами, привернуть до себе дуже велику увагу на путівцях Уолворса або Мейл-Енда? Я вважаю, що якщо ми вирушимо на південь або на схід, то треба користуватися кебами і, крім того, залишати їх поблизу того місця, куди ми підемо.

— Наш друг Квінсі має рацію! — сказав професор. —

Наша справа вельми складна, і нам слід якомога менше привертати до себе увагу сторонніх.

Інтерес Міни до нашої затії зростав, і я з радістю бачив, що завдяки цьому вона на якийсь час забула свою жахливу нічну пригоду. Вона була бліда, як привид, жахливо бліда, і притому така худа, що майже не вирізнялися її губи, тому було видно зуби. Я нічого не сказав їй про це, боячись засмутити її, але здригався від думки про те, що сталося з бідною Люсі, коли граф висмоктав її кров. Хоча поки що непомітно, щоб зуби загострилися, але ж це відбулося зовсім недавно і могло статися найгірше.

Коли ми почали детально обговорювати порядок виконання нашого плану і розміщення сил, виникли нові сумніви. Врешті-решт вирішили перед відходом на Пікаділлі зруйнувати найближче лігво графа. Якби він навіть дізнався про це завчасно, то все-таки ми випередили б його, і тоді присутність графа в суто матеріальному, найуразливішому вигляді дала б нам нові переваги.

Що ж до розміщення наших сил, то професор вирішив, що після відвідин Карфакса ми всі проникнемо в будинок на Пікаділлі; потім я і обидва лікарі залишатиметься там, а в цей час лорд Годалмінг і Квінсі відшукують і зруйнують притулок графа в Уольворсі і Мейл-Енді. Було, звичайно, можливо, хоча й маловірогідно, як сказав професор, що граф з'явиться вдень у своєму будинку на Пікаділлі, і тоді ми зможемо схопити його там. Принаймні, ми зможемо піти за ним. Я наполегливо виступав проти цього плану, наполягаючи на тому, щоб залишитися для захисту Міни.

Я вважав, що можу це зробити; але Міна не хотіла й чути про це. Вона сказала, що я буду корисним там, оскільки серед паперів графа можуть виявитися вказівки, які я зрозумію краще, ніж інші, після моєї пригоди в Трансильванії, і що, нарешті, для боротьби з незвичайною могутністю графа нам треба зосередити всі наші сили. Я поступився, оскільки рішення Міни було непохитне: вона

сказала, що її остання надія полягає в тому, що ми працюватимемо всі разом.

— Що ж до мене, — додала вона, — то я його не боюся. Я вже зазнала гіршого і, що б не сталося, все ж таки знайду хоч якесь заспокоєння. Іди-но, друже мій. Бог захистить мене, якщо така Його воля, і без вас.

Тоді я встав і вигукнув:

— Отже, з Богом! Ходімо, не гаймо часу. Граф може прийти на Пікаділлі раніше, ніж ми припускаємо.

— Ні, цього не може бути! — вимовив Ван Хелзінк, піднявши руку.

— Чому? — запитав я.

— Хіба ви забули, — відповів він, намагаючись посміхнутися, — що минулої ночі він бенкетував і тому встане пізніше?

Хіба я міг це забути! Хіба я коли-небудь це забуду! Чи забуде хтось із нас цю жахливу сцену? Міна зібрала всі свої сили, щоб зберегти спокій, але страждання здолало, і, затуливши обличчя руками, вона затремтіла і тужливо застогнала.

Ван Хелзінк зовсім не бажав нагадувати їй про жахливу пригоду. Він просто з неуважності забув про її присутність та участь у цій справі. Побачивши, як подіяли його слова, він сам злякався і спробував заспокоїти Міну.

Наш сніданок не скидався на звичайний сніданок. Ми намагалися здаватися веселими і підбадьорювати один одного, але найвеселішою і найлюб'язнішою з нас, здавалося, була Міна. Після сніданку Ван Хелзінк підвівся і сказав:

— Тепер, друзі мої, ми почнемо виконувати жахливий план; скажіть мені, чи всі озброєні так, як тієї ночі, коли ми вперше проникли до лігва ворога; чи озброєні ми проти нападу духів і проти нападу смертних людей? Якщо так, то все гаразд. Тепер, пані Міно, ви в усякому разі тут у цілковитій безпеці... до сходу місяця; а на ту пору ми повернемося... якщо нам взагалі судилося повернутися!

Але перш ніж піти, я хочу впевнитися в тому, що ви озброєні проти його нападу. Поки ви були внизу, я приготував усе у вашій кімнаті і залишив там деякі предмети, побачивши які, він не посміє зайти. Тепер дозвольте захистити вас самих. Цією священною облаткою я торкаюся вашого чола в ім'я Отця, і Сина, і...

Почувся страшний стогін, від якого у нас завмерло серце. Коли він торкнувся облаткою чола Міни, то вона обпалила її шкіру, ніби до лоба притулили розпечений мечтал. Як тільки вона відчула біль, то відразу все зрозуміла: її змучені нерви не витримали, і вона жахливо застогнала. Але мова скоро до неї повернулася; не встиг затихнути відгомін стогону, як настала реакція, і вона у відчай впала на коліна, закривши обличчя своїм дивним волоссям, наче приховуючи виразки прокази на обличчі. Міна заговорила крізь ридання:

— Нечиста! Нечиста! Навіть сам Всемогутній уникає мене. Я муситиму носити це ганебне тавро до Страшного суду!

Усі замовкли. Я впав поряд із нею на коліна, відчуваючи свою безпорадність, і міцно обійняв її. Декілька хвилин наші сумні серця билися разом, тоді як наши друзі плакали, відвернувшись, щоб приховати слези. Нарешті, Ван Хелзінк обернувся до нас і вимовив таким незвичайно серйозним тоном, що я зрозумів, що його окопило своєрідне натхнення:

— Мабуть, вам і доведеться носити це тавро, доки в день Страшного суду сам Бог не розбере, в чому ваша провина. Він це зробить, оскільки всі злочини, скоєні на землі, вчинені Його дітьми, яких Він поселив на ній. О пані Міно, якби ми тільки могли бути там у той час, коли це червоне тавро, знак всезнання Пана, зникне, і ваше чоло буде таким же ясним, як і ваша душа! Присягаюся вічністю, тавро зникне, коли Богу буде вгодно зняти з нас тяжкий хрест, який ми несемо. До цього ж ми скорімося Його волі та несімо свій хрест, як це робив Його Син. Хто знає,

можливо; ми обрані і повинні виконувати Його накази незважаючи на удари і сором, не дивлячись на кров і сльози, сумнів і страх та все інше, чим людина різниеться від Бога.

У його словах звучали надія і заспокоєння.

Час було йти. Я попрощався з Міною, і цього прощання ми не забудемо до смерті. Нарешті ми вийшли.

Я приготувався до одного: якщо виявиться, що Міна до кінця життя залишиться вампіром, то вона не піде самотньою до невідомої країни, сповненої жахів.

Ми без жодних пригод увійшли в Карфакс і знайшли все в тому ж стані, як під час наших перших відвідин. Важко був повірити, що серед такої буденної обстановки, що свідчить про заневагу і занепад, могло щось будити невимовний жах, який ми вже пережили. Якби ми не були до цього підготовлені і якби в нас не залишилися жахливі спогади, ми навряд чи продовжували б нашу боротьбу. У будинку ми не знайшли ніяких паперів, жодних корисних вказівок, а ящики в старій каплиці виглядали такими ж, якими ми бачили їх востаннє. Коли ми зупинилися перед лікарем Ван Хелзінком, він сказав нам урочисто:

— Ми повинні знешкодити цю землю, освячену пам'ятю святих, яку він привіз із далекого краю з такою нелюдською метою. Він узяв цю землю, бо вона була освячена. Таким чином, ми його переможемо його ж зброєю, оскільки зробимо її ще більш освяченою. Вона була освячена для людей, тепер ми присвятимо її Богу.

Кажучи це, він вийняв стамеску і викрутку, і за декілька хвилин кришка одного з ящиків із шумом відскочила.

Земля пахла вогкістю і цвіллю, але ми не звертали на це ніякої уваги, тому що пильно стежили за професором. Узявши з коробочки освячену облатку, він благоговійно поклав її на землю, закрив ящик кришкою і загвинтив його з нашою допомогою.

Ми зробили те ж саме зі всіма ящиками і потім залишили їх, мабуть, такими ж, якими вони були раніше; проте в кожному знаходилася облатка.

Коли ми замкнули за собою двері, професор сказав:

— Багато вже зроблено. Якщо все інше буде виконане так само легко і вдало, то ще до заходу сонця обличчя пані Міни засяє в своїй колишній чистоті; з неї зникне ганебне тавро.

Проходячи дорогою до станції через луки, ми могли бачити фасад нашого будинку. Я поглянув пильніше і помітив у вікні моєї кімнати Міну. Я послав їй рукою привіт і кивком голови показав, що наша робота виконана вдало. Вона кивнула на знак того, що зрозуміла мене.

Я з глибоким смутком дивився, як вона махала рукою на прощання. Ми з важким сердцем дісталися до станції і мало не пропустили потяг, який уже наблизався, коли ми виходили на платформу.

Ці рядки записані мною в потязі.

Пікаділлі, 12 година 30 хвилин.

Перш ніж ми дісталися до Фенчериуз-стріт, лорд Годалмінг сказав мені:

— Ми з Квінсі пошукаємо слюсаря. Краще, якщо ви залишитеся тут, оскільки можуть виникнути деякі ускладнення, а за таких обставин нам, можливо, не вдасться увірватися до покинутого будинку. Але ви належите до адвокатського стану, який може зауважити вам, що ви добре знали, на що йшли.

Я заперечив, що не зважаю на небезпеку і навіть на свою репутацію, але він продовжував:

— До того ж, чим менше нас буде, тим менше ми привертаємо увагу. Мій титул допоможе нам під час переговорів зі слюсарем і у разі втручання якогось полісмена. Буде краще, якщо ви з Джоном і професором підете до Грін-парку, звідки спостерігатимете за будинком. Коли побачите, що двері відчинені і слюсар пішов, тоді заходьте всі. Ми чекатимемо і впустимо вас до будинку.

— Добра порада! — сказав Ван Хелзінк.

І ми не заперечували. Годалмінг і Моріс поїхали в одному кебі, а ми в іншому. На розі Арлінгронської вулиці ми залишили кеби й зайдли до Грін-парку. Серце мое закалатало, коли ми побачили будинок, на який ми поклали нашу останню надію. Він стояв похмурий і мовчазний, всіма покинутий, вирізняючись серед своїх веселих і ошатних сусідів. Ми сіли на лаву, не зводячи очей із вхідних дверей, і закурили сигари, прагнучи не привертати до себе уваги перехожих. Хвилини в очікуванні наших друзів спливали страшенно повільно.

Нарешті ми побачили екіпаж, із якого вийшли лорд Годалмінг і Моріс, а з козел зліз товстий приземкуватий чоловік із ящиком. Моріс заплатив кучерові, який вклонився і поїхав. Обидва піднялися сходинками, і лорд Годалмінг показав, що треба зробити. Робітник зняв піджак і повісив його на паркан, сказавши щось полісменові, який проходив повз них. Полісмен ствердно кивнув головою, слюсар опустився на коліна і присунув до себе інструменти. Порившись у ящику, він вибрав з нього щось і поклав поряд себе. Потім підвівся, подивився в замкову шпари-ну, подув у неї і, звернувшись до удаваних господарів, сказав їм щось, на що лорд Годалмінг відповів із посмішкою, а слюсар узяв велику зв'язку ключів, вибрав один ключ і спробував ним відчинити двері. Покрутивши юм трохи, він спробував другий, потім третій. Раптом двері широко відчинилися і вони всі троє зайдли до будинку. Ми сиділи мовчки і збуджено палили свої сигари; Ван Хелзінк залишався спокійним. Ми теж заспокоїлися і чекали терплячіше, коли побачили, що робітник зі своїм інструментом вийшов. Він причинив двері, впершился у них колінами, поки лаштував до замка ключ, який він нарешті і вручив лордові Годалмінгу. Той вийняв гаманця і заплатив йому. Слюсар зняв капелюха, взяв ящик з інструментами, надів піджак і пішов; жодна душа не звернула на це ані найменшої уваги.

Коли робітник пішов, ми перейшли через дорогу і постукали в двері. Квінсі Моріс відразу відчинив їх; поряд із ним стояв і лорд Годалмінг, палячи сигару.

— Тут погано пахне, — сказав він, коли ми зайшли.

Дійсно, пахло дуже погано — як у старій каплиці Карфакса; на підставі нашого попереднього досвіду ми зрозуміли, що граф дуже часто користується цим притулком. Ми вирушили обстежувати будинок, тримаючись на випадок нападу всі разом, оскільки знали, що маємо справу з сильним ворогом; до того ж нам не було відомо, в будинку граф чи ні. В ї дальні за передпокоєм ми знайшли вісім ящиків із землею. Всього тільки вісім із дев'яти, які ми шукали. Наша справа не завершиться і не буде ніколи доведена до кінця, якщо ми не знайдемо останнього ящика. Спершу ми відкрили віконниці; вікно виходило на маленький, вимощений камінням двір. Прямо навпроти вікон знаходилася стайня, схожа на крихітний будиночок. Там не було вікон, і нам не могли завадити нескромні погляди. Ми не гаяли часу і взялися за ящики. За допомогою принесених з собою інструментів ми відкрили їх один за одним і вчинили так само, як і з тими, що знаходилися в старій каплиці. Було зрозуміло, що графа немає в будинку, і ми почали шукати його речі. Оглянувши уважно інші приміщення, ми дійшли висновку, що в ї дальні знаходяться деякі предмети, що належать, мабуть, графу. Ми їх ретельно обстежили. Вони лежали на великому обідньому столі в безладі, в якому, проте, існувала якась система. Там лежали документи, що засвідчували купівлю будинку на Пікаділлі, папери, що фіксували продаж будинків у Мейл-Енді та Бермондсі; крім того, нотний папір, конверти, пера, чорнило. Всі вони були захищенні від пилу обгортовним папером; потім ми знайшли щітку для одягу, гребінку й умивальник із брудною водою, червоною від крові. Врешті-решт ми натрапили на зв'язку різних ключів, мабуть, від інших будинків. Після того як ми оглянули останню знахідку, лорд Годалмінг і Моріс записали точні

адреси будинків на сході і на півдні міста, прихопили з собою ключі та вирушили на пошуки. Ми ж — решта — повинні були залишитися і терпляче чекати на їхнє повернення або прихід графа.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

3 жовтня.

В очікуванні повернення Годалмінга і Моріса час тягнувся страшенно повільно. Професор усіляко прагнув підтримувати в нас бадьорість духу; але Харкер був пригнічений горем. Ще минулій ночі це був веселий, життерадісний чоловік, повний енергії, із здоровим молодечим обличчям і темно-русявим волоссям. Тепер же він перетворився на похмурого старого із сивим волоссям, що цілком відповідало його запалим щокам, очам і глибоким зморшкам, що свідчили про пережиті страждання. Але все-таки він ще не зовсім втратив енергію. Цій обставині Джонатан, можливо, і буде зобов'язаний своїм порятунком, оскільки, якщо все піде добре, він переживе цей період відчаю. А потім він повернеться до життя. Бідолашний чоловік, я думав, що мое власне горе було велике, але його!!!

Професор це дуже добре розуміє та всіляко намагається, щоб мозок Джонатана працював. Те, що він говорив нам тоді, було надзвичайно цікаве. Ось його слова, наскільки я їх пригадую:

— Я ґрунтовно вивчив папери, що потрапили мені до рук і які якось були причетні до цього чудовиська. І що більше я в них занурювався, то більше переконувався, що його треба знищити. У них скрізь йдеться про його успіхи; крім того, видно, що він добре усвідомлює свою могутність. На підставі відомостей, одержаних мною від моого друга Армініуса з Будапешта, я дійшов висновку, що це була дивовижна людина свого часу. Він був водночас

і солдатом, і державним діячем, і навіть алхіміком — ця остання наука вважалася завищний ступінь знань того часу. Він мав великий розум і незвичайні здібності; на жаль, серце його не знало страху і каяття совісті. Він не відступив навіть перед студіюванням схоластичних наук, і здається, не було взагалі такої галузі, якої б він не вивчив. Як нам відомо, після фізичної смерті його розумові сили збереглися; хоча, мабуть, спогади про минуле в повному обсязі не втрималися його розумом. Деякі частини його мозку так само мало розвинені, як у дитини. Проте розвиток дечого триває, і багато того, що здавалося дитячим, тепер змужніло. Він вдало почав, і якби ми не стали йому на дорозі, то він зробився б — і це втілиться, якщо наш план не вдається — родоначальником нових істот, які існуватимуть «у смерті», а не в житті. З першого ж дня свого прибуття він перевірив свою могутність: його дитячий розум працював, просуваючись уперед поволі, але впевнено; і якби він наважився із самого початку взятися до таємних наук, то ми вже давно були б без силі проти нього. Втім, він сподівається досягти успіху, а людина, у якої попереду ще сторіччя, може спокійно чекати і не поспішати. Поволі ідь, далі заїдеш — ось його девіз.

— Я не розумію, — сказав сумно Харкер. — Прошу вас пояснити мені все докладніше. Мабуть, горе і клопоти затмрюють мій розум.

— Гаразд, дитя мое, я постараюся бути зрозумілим. Хіба ви не помітили, що це чудовисько здобувало свої знання поступово, на підставі своїх дослідів; як воно скористалося пацієнтом, щоб зайти до будинку нашого Джона, оскільки вампір хоча й може заходити до житла людини коли і як йому заманеться, але не раніше, ніж його покличе туди така ж істота, як і він. Але це ще не головні його експерименти. Хіба ми не бачили, що спочатку ці великі ящики перетягували інші. Але весь час, доки його дитячий розум розвивався, він обдумував, чи не можна йому самому пересувати їх. Таким чином, він почав допомага-

ти: коли ж побачив, що все йде добре, то й сам без сторонньої допомоги зробив спробу перенести ящики, і ніхто, окрім нього самого, не міг знати, де вони сховані. Він, мабуть, зарив їх глибоко в землю і користується ними тільки вночі або ж у той час, коли може змінити свій образ; і ніхто не підозрює, що він у них ховається. Але, дитя моє, не впадайте у відчай! Це знання він здобув надто пізно! Тепер уже всі його притулки знищенні, за винятком лише одного, та й цей останній ми знайдемо ще до заходу сонця. Тоді у нього не буде місця, де б він міг сковатися. Я зволікав вранці, щоб ми могли діяти напевно. Адже ми ризикуємо не менше, ніж він! То чому ж нам не бути обережнішими? За моїм годинником тепер саме перша година, і якщо все обійшлося благополучно, то Артур і Квінсі знаходяться зараз у дорозі назад. Сьогоднішній день — наш, і ми повинні діяти впевнено, хоча й обачно, не втрачаючи жодного шансу; якщо відсутні повернуться, нас буде п'ятеро проти одного.

Раптом, при його останніх словах, ми всі здригнулися, бо за дверима пролунав стукіт. Ми разом кинулися в передпокій, але Ван Хелзінк, наказавши нам пошепки залишившись, підійшов до дверей і обережно відчинив їх... Розсильний подав йому телеграму. Професор, знову замкнувши двері, розкрив депешу і голосно прочитав її: «Чекайте на Дракулу. Він щойно, о 12 годині 45 хвилин, поспішно виrushив із Карфакса у напрямку на південь. Він, мабуть, робить обхід і хоче захопити вас зненацька. Міна».

Запанувало тривале мовчання. Нарешті почувся голос Харкера: «Тепер, слава Богу, ми його зустрінемо». Ван Хелзінк швидко обернувся до нього і сказав:

— На все воля Божа. Не бійтесь, але й не радійте передчасно: можливо, саме те, чого ми бажаємо, буде причиною нашої загибелі.

— Я тепер думаю тільки про те, щоб стерти цього звіра з лиця землі. Заради цієї мети я готовий продати свою душу!

— Тихіше, тихіше, дитя моє! — швидко перебив його Ван Хелзінк. — Бог не купує душ, а диявол, якщо й купує, то ніколи не дотримує своєї обіцянки. Але Бог милостивий і справедливий, і Він знає ваші страждання і вашу любов до Міни. Подумайте про те, як збільшиться її горе, коли вона почує ваші божевільні слова. Довіртеся нам, ми всі віддані цій справі, і сьогодні все має скінчитися. Настав час діяти. Вдень вампір не сильніший за інших людей, і до заходу сонця він не змінить свого образу. Йому потрібен час, щоб прибути сюди, — гляньте, вже 20 хвилин на другу, — і як би він не поспішав, все ж таки у нас є ще кілька хвилин, перш ніж він з'явиться тут. Головне, тільки б лорд Артур і Квінсі прибули раніше.

Приблизно за півгодини після того, як ми одержали телеграму від місіс Харкер, у двері рішуче постукали. Це був найзвичайнісінський стукіт: так стукають щохвилини тисячі людей; проте, коли ми почули його, наші серця забилися прискорено. Ми подивилися один на одного і всі разом вийшли у передпокій: кожен із нас тримав напоготові свою зброю: в лівій руці зброя проти духів, у правій — проти людей. Ван Хелзінк відсунув засув, прочинив трохи двері і відскочив, приготувавши до нападу. Але наші обличчя повеселішали, коли ми побачили на порозі лорда Годалмінга і Квінсі Моріса. Вони квапливо зайшли, зачинивши за собою двері, і перший сказав, проходячи через передпокій:

— Усе гаразд. Ми знайшли обидва лігва: в кожному було по шість ящиків, які ми знищили.

— Знищили? — перепитав професор.

— Так, він ними не зможе скористатися!

Виникла невелика пауза, яку першим порушив Квінсі, сказавши:

— Тепер нам залишається тільки одне — чекати на нього тут. Якщо ж до п'ятої години він не прийде, ми повинні піти, тому що було б нерозсудливо залишати пані Харкер саму після заходу сонця.

— Він тепер повинен прийти скоро, — сказав Ван Хелзінк, дивлячись у свій записник. — Із телеграми Міни відно, що він попрямував на південний, значить, йому доведеться переправитися через річку, що він зможе зробити тільки під час відпливу, тобто менше ніж за годину. Та обставина, що він попрямував на південний, має для нас велике значення. Він тепер тільки підозрює наше втручання, а ми вирушили з Карфакса спершу туди, де він найменше може чекати на нашу появу. Ми були в Бермондсі за декілька хвилин до його приходу. Та обставина, що його ще тут немає, доводить, що він вирушив у Мейл-Енд. Це зайняло якийсь час, оскільки йому треба було потім переїхати через річку. Повірте мені, друзі мої, нам не доведеться довго чекати. Нам треба б скласти який-небудь план нападу, щоб не випустити чогось. Але тихіше, тепер немає більше часу для розмов. Приготуйте свою зброю.

Сказавши це, він підняв руку, пропонуючи нам бути насторожі, і ми всі почули, як хтось обережно намагається відчинити ключем вхідні двері.

Навіть у цей страшний момент я міг тільки дивуватися з того, як владний характер всюди виявляє себе. Коли ми разом з Квінсі Морісом і Артуром полювали або просто мандрували по всьому світу, шукаючи пригод, Моріс завжди був нашим ватажком, складаючи план дій, ми ж з Артуром звикли сліпо підкорятися йому. Тепер ми інстинктивно повернулися до старої звички. Кинувши побіжний погляд на кімнату, він негайно ж висловив план нападу і потім, не кажучи ні слова, жестами показав кожному своє місце. Ван Хелзінк, Харкер і я стали якраз за дверима. Якщо їх відчинять, професор зможе захистити їх, доки ми удвох заступаємо вхід. Квінсі сховався попереду так, щоб його не можна було побачити, тримаючись напоготові і перегороджуючи шлях до вікна. Ми чекали з таким напруженням, що секунди здавалися цілою вічністю. Тихі, обережні кроки почулися в передпокої: граф, мабуть, чекав на напад, принаймні нам так здавалося.

Раптом одним стрибком він опинився посеред кімнати, перш ніж хтось із нас зміг підняти на нього руку або перегородити дорогу. В його рухах було стільки хижого, стільки нелюдського, що ми не скоро оговталися від здивування, спричиненого його появою. Харкер перший поспішно кинувся до дверей, які вели до кімнати, що виходила на вулицю. Граф, побачивши нас, дико заревів, вишкіривши свої довгі гострі зуби: але злий оскал швидко зник, і холодний погляд його висловлював лише горде презирство.

Потім вираз обличчя графа знову змінився, коли ми всі, ніби від наслання, рушили на нього. Шкода, що ми не склали кращого плану нападу, оскільки і в цей момент я не зінав, що нам робити.

Я сам не зінав, чи допоможе нам наша смертоносна зброя чи ні. Харкер, мабуть, вирішив це перевірити, оскільки він вихопив свій довгий малайський кінджал і в сказі замахнувся на графа. Удар був страшний, і граф врятувався тільки завдяки тій диявольській спритності, з якою відстрибнув назад. Спізниє він на секунду — і вістря кінджала пронизало б його серце. Тепер же кінчик ножа розрізав лише сюртук, і з розрізу випала пачка банкнот, а потім на підлогу полився цілий дощ золотих монет. Обличчя графа набрало такого диявольського виразу, що я спершу злякався за Харкера, хоча й бачив, що він підняв страшний ніж і приготувався вдарити повторно. Я інстинктивно рушив уперед, тримаючи в піднятій правій руці розп'яття, а в лівій — освячену облатку. Я відчував, що по моїй руці пробігла могутня сила, і з подивом помітив, як чудовисько притиснулося до стіни, бо інші вчинили за моїм прикладом. Жодне перо не змогло б описати той вираз дикої ненависті й підступної злости, той диявольський сказ, який споторив обличчя графа. Восковий колір його обличчя зробився зеленувато-жовтим, очі запалали пекельним полум'ям, а червоний рубець видіявся на блідому лобі кривавою раною. За мить граф спритним рухом прослизнув під рукою Харкера, перш ніж той встиг

Харкер вихопив свій довгий малайський кинджал і в сказі замахнувся на графа... Кінчик ножа розрізав лише сюртук, і з розрізу випала пачка банкнот, а потім на підлогу полився цілий дощ золотих монет...

його ударити, кинувся через кімнату і виплигнув у вікно. Шибки із дзвоном розлетілися на друзки, і він упав на двір, викладений кам'яними плитами. Крізь дзвін розбитих шибок я почув, як декілька золотих соверенів із дзенькотом упало на плити. Ми кінулися за ним і побачили, як він підхопився неушкодженим і, перебігши через двір, відчинив двері стайні. Потім він зупинився і закричав нам:

— Ви думаете перемогти мене — але ж ви з вашими блідими обличчями схожі на отару баранів перед м'ясником. Ніхто з вас не буде радий із того, що викликав мій гнів. Ви думаете, що я залишився без жодного притулку, а тим часом у мене іх багато. Помста моя тільки починається! Вона триватиме сторіччя, і час буде моїм вірним союзником. Жінки, яких ви любите, вже всі мої, а через них і ви всі будете моїми — моїми тварюками, що виконують мої накази, і моїми шакалами!

І, презирливо засміявшись, він швидко зайшов у двері, і ми чітко почули рипання заіржавілого засуву.

Здалеку почулося, як відчинилися і відразу зачинилися двері. Зрозумівши неможливість іти за ним через стайню, ми всі кинулися в передпокій. Першим заговорив професор:

— Ми дещо зараз дізналися, можна сказати, багато! Неважаючи на свої горді слова, він нас боїться! Він боїться часу, боїться й бідності! Якби це було не так, то чого ж він так поспішав? Сам тон виказав його, або ж мій слух обдурив мене. Навіщо він підібрав ці гроші? Швидше, ходімо за ним. Вважайте, що ви полюєте на хижого звіра. Я зроблю так, що він не знайде тут нічого потрібного для себе, якщо надумає повернутися!

Кажучи так, він поклав до кишень гроші, що залишилися, взяв документи, які кинув Харкер, і, зібравши всю решту предметів, кинув у камін і запалив усе жужмом.

Годалмінг і Моріс вибігли надвір. Харкер спустився з вікна, і, поки вони відчиняли двері, його й слід прохолос. Я і Ван Хелзінк почали шукати поза будинком, але пташка полетіла, і ніхто не бачив, як і куди.

Вечоріло, і до заходу сонця залишалося небагато часу. Ми повинні були визнати, що на сьогодні наша кампанія скінчилася; і нам довелося з важким серцем погодитися з професором, який сказав:

— Повернімося до пані Міни! Ми зробили все, що можна було зробити: ми тут менше за все можемо захистити її. Але не слід впадати у відчай. Залишився лише один ящик, і нам необхідно знайти його за будь-яку ціну; коли ми це зробимо, все буде добре.

Я бачив, що він говорить так сміливо для того, щоб заспокоїти Харкера, який виглядав зовсім пригніченим.

Із важким серцем повернулися ми додому, де знайшли пані Міну, яка чекала на нас із удаваним спокоєм, що робив честь її хоробрості і безкорисливості. Побачивши наші сумні обличчя, вона зблідла, але спокійно сказала:

— Я не знаю, як вам дякувати!

Ми повечеряли разом і трохи повеселішали. Виконуючи свою обіцянку, ми розповіли Міні все, що відбулося. Вона слухала спокійно, без очевидних проявів страху, і лише коли говорили про те, яка небезпека загрожувала її чоловікові, вона зблідла як сніг. Коли ми переповідали, як Харкер відважно кинувся на графа, вона міцно схопила чоловіка за руку, немов захищаючи його від нещастя. Проте вона нічого не сказала, доки ми не закінчили нашої оповіді й не визначили справжнього стану справ. Тоді, не випускаючи руки свого чоловіка, вона підвелася і заговорила:

— Любий Джонатане, і ви, вірні мої друзі, я знаю, що ви повинні боротися — що ви повинні знищити «його» так само, як ви знищили ту — чужу Люсі, щоб справжня Люсі перестала страждати. Але це не ненависть. Та бідна душа, яка є винуватцем усіх цих нещасть, сама гідна найбільшого жалю. Подумайте, як вона зрадіє, якщо її гірша половина буде знищена, щоб краща половина досягла безсмертя. Ви повинні відчути жаль і до графа, хоча це відчуття не повинно стримати вас від його знищення.

Її слова завдали страшних мук Джонатану, який різко відповів:

— Дай Боже, щоб він потрапив до моїх рук, щоб я міг знищити його земне життя і тим самим досягти нашої мети. І якби я потім міг послати його душу навіки до пекла, я охоче б це зробив!

— Тихіше! Тихіше! На Бога, замовкни! Не говори такого, любий, ти мене лякаєш. Страйвай, любий, — я думала протягом усього цього довгого дня, мабуть... колись і я буду потребувати подібного жалю; і хто-небудь інший, як тепер ти, відмовить мені в цьому. Я б не говорила цього, якби могла. Але я благаю Бога, щоб Він сприйняв твої божевільні слова лише як спалах дуже люблячої людини, серце якої розбите горем.

Він упав перед нею на коліна і, обійнявши дружину, заховав своє обличчя в складках її сукні. Ван Хелзінк кивнув нам, і ми тихо вийшли з кімнати, залишивши ці два люблячі серця наодинці з Богом.

Перш ніж вони пішли спати, професор загородив вхід до їхньої кімнати, щоб вампір не міг проникнути туди, і запевнив пані Харкер у її цілковитій безпеці. Вона сама намагалася привчити себе до цієї думки і, мабуть, заради свого чоловіка прагнула здаватися задоволеною. Ван Хелзінк залишив їм дзвоник, щоб вони могли подзвонити в разі потреби. Коли вони пішли, Квінсі, Годалмінг і я вирішили пильнувати цілул ніч безперервно по черзі та охороняти бідолашну, розбиту горем жінку. Першим залишився вартувати Квінсі, інші ж постаралися по можливості швидше лягти в ліжко. Годалмінг уже спить, бо його черга вартувати другим. Тепер і я, закінчивши свою роботу, приєднаюсь до нього.

Щоденник Джонатана Харкера

Північ із 3-го проти 4-го жовтня.

Я гадав, що вчорашній день ніколи не скінчиться. Я жахливо боявся заснути, вважаючи чомусь, що коли

пильнуватиму, то вночі відбудеться якась зміна, а всяка зміна в нашому становищі на краще. Перш ніж піти спати, ми почали обговорювати наші подальші кроки, але не дійшли згоди. Нам відомо тільки, що у графа залишився один ящик і що тільки граф знає, де той знаходиться. Якщо він захоче в ньому сховатися, то протягом багатьох років ми нічого не зможемо зробити, а тим часом мені моторошно від самої цієї думки. Але я вірю, що Бог врятує Міну! В цьому моя надія! Ми мчимо на підводні скелі, і Бог — наш єдиний якір порятунку. Слава Богу, Міна спить спокійно і не марить. Я боявся, що сни її будуть такі ж страшні, як і дійсність, що спричинила їх. Після заходу сонця я вперше бачу Міну такою спокійною. Обличчя її тихо сяє, неначе його освіжило дихання весняного вітру. Я сам не сплю, хоча й втомився, втомився до смерті. Але я повинен заснути, бо завтра треба все обдумати, і я не заспокоюся, доки...

Трохи згодом.

Я все-таки, мабуть, заснув, оскільки Міна розбудила мене. Вона сиділа в ліжку із спотвореним від жаху обличчям. Я міг усе бачити, бо в кімнаті було світло. Вона затулила мій рот рукою і прошепотіла на вухо:

— Тихіше! В коридорі хтось є!

Я тихо встав і, пройшовши кімнатою, обережно відчинив двері.

Переді мною з розплющеними очима лежав містер Моріс, випроставшись на матраці. Побачивши мене, він підняв руку і прошепотів:

— Тихіше! Йдіть спати: все гаразд. Ми по черзі варто відпочиняти тут. Ми вжили заходів обережності.

Погляд його і рішучий жест не допускали подальших заперечень, тому я повернувся до Міни і розповів їй про все. Вона зітхнула, і по її блідому обличчю пробігла ледь помітна усмішка, коли вона, обійнявши мене, ніжно проплакала:

— Хай допоможе Бог цим добрим людям!
Важко зітхнувши, вона опустилася на ліжко і заснула.

Ранок 4 жовтня.

Протягом цієї ночі мене ще раз розбудила Міна. Цього разу ми встигли добре виспатися: сірий ранок уже дивився в довгасті вікна.

— Швидше, поклич професора! — сказала вона квалливо.
— Мені потрібно негайно його бачити.

— Навіщо? — запитав я.

— У мене виникла ідея. Я гадаю, вона зародилася і розвинулася в моєму мозку вночі, оскільки я цього не знала. Мені здається, професор повинен загіпнотизувати мене до сходу сонця, і тоді я зумію багато що розповісти. Йди швидше, любий. Часу залишилося мало.

Я подався до дверей. Лікар Сьюард сидів на матраці і при моїй появі схопився на ноги.

— Щось трапилося? — запитав він стривожено.
— Ні, — відповідав я, — але Міна хоче зараз же бачити Ван Хелзінка.

— Я піду по нього, — сказав він, кидаючись до кімнати професора. Хвилини за дві-три Ван Хелзінк стояв уже повністю одягнений у нашій кімнаті, тоді як Моріс і Годал-мінг розпитували лікаря Сьюарда. Побачивши Міну, професор посміхнувся, щоб приховати свою стурбованість, потер руки і сказав:

— О, люба Міно, дійсно, зміна на краще. Погляньте, Джонатане, ми повернули собі нашу Міну, вона точнісінько така, яка була завжди... Ну, що ви хочете? Адже недаремно мене покликали такої ранньої пори?

— Я хочу, щоб ви мене загіпнотизували, — відповіла вона, — і притому до сходу сонця, оскільки я відчуваю, що можу говорити вільно. Поспішайте, час не жде!

Не кажучи ні слова, він змусив її сісти в ліжку.

Потім, спрямувавши на неї пильний погляд, він почав посилати паси, водити руками згори вниз. Поступово очі

Міни почали заплющуватися, і незабаром вона заснула. Професор зробив ще декілька пасів і потім зупинився; я бачив, що йому очі заливав піт. Міна розплющила очі, але тепер вона здавалася зовсім іншою жінкою. Вона дивилася кудись удалину, а голос звучав якось мрійливо, чого я раніше ніколи не чув. Професор підняв руку на знак мовчання і наказав мені покликати інших. Вони увійшли навшипиньках, замкнувши за собою двері, і поставали біля ліжка. Міна їх, мабуть, не помічала. Нарешті, Ван Хелзінк порушив мовчання, кажучи тихим голосом, щоб не порушувати перебіг її думок.

— Де ви?

— Я не знаю, — долинула відповідь.

На декілька хвилин знову запанувала тиша. Міна сиділа непорушно перед професором, який не зводив з неї очей; інші ледве насмілювалися дихати. В кімнаті посвітлішало; все ще не зводячи очей з обличчя Міни, професор наказав мені підняти штори. Я виконав його бажання, і рожеве проміння розплывлося по кімнаті. Професор одразу ж продовжував:

— Де ви тепер?

Відповідь пролунала неначе здалеку:

— Я не знаю. Все мені чуже!

— Що ви бачите?

— Я нічого не можу розрізнати, темрява навколо мене.

— Що вичуєте?

— Плескіт води; вона дзюрчить і хлюпає, ніби здіймаючи маленькі хвилі. Я чую їх поблизу.

— Значить, ви знаходитесь на кораблі?

— О, так!

— Що ще вичуєте?

— Кроки людей, які бігають над моєю головою; крім того, брязкіт ланцюгів і гуркіт якоря.

— Що ви робите?

— Я лежу спокійно, неначе я вже померла!

Голос її замовк, і вона почала дихати, як уві сні, очі заплющилися.

Тим часом сонце піднялося високо, і настав день. Ван Хелзінк поклав свої руки на плечі Міни і обережно опустив її голову на подушку. Вона лежала декілька хвилин, як спляче дитя, потім глибоко зітхнула з подивом подивилася на нас.

— Я говорила уві сні? — запитала вона. Вона це знала, мабуть, і так. Але їй хотілося дізнатися, що саме вона говорила. Професор повторив усю розмову і сказав:

— Отже, не можна марнувати ні хвилини; мабуть, ще не пізно!

Містер Моріс і лорд Годалмінг попрямували до дверей, але професор покликав їх спокійним голосом:

— Стривайте, друзі! Судно це піднімalo якір у той час, коли вона говорила. У величезному порту Лондона зараз багато суден готуються до відплиття. Яке з них наше? Слава Богу, у нас знову є ниточка, хоча ми й не знаємо, куди вона приведе. Ми сліпі; якщо зараз кинути погляд назад, то стане зрозуміло, що ми могли б тоді побачити. Тепер ми знаємо, про що думав граф, хапаючи гроші, хоча йому загрожував страшний кінджал Джонатана. Він хотів утекти. Ви чуєте, втекти! Але знаючи, що в нього залишився тільки один ящик і що йому не сховатися в Лондоні, де його переслідують п'ятеро людей, немов собаки, які полюють на птаха, він сів на судно, прихопив з собою ящик і покинув країну. Він думає втекти, але ми підемо за ним. Наша лисиця хитра, ой, яка хитра, і ми повинні стежити за нею дуже пильно. Я теж хитрий, і гадаю, хитріший за нього. А поки що ми можемо бути спокійні, бо між ним і нами лежить вода, і він не зможе сюди з'явитися, доки судно не пристане до берега. Подивіться, сонце вже високо, і день належить нам до заходу. Приймемо ванну, одягнемося і поспідаємо, в чому всі ми маємо потребу і що можемо спокійно зробити, оскільки його немає більше в цій країні.

— Але навіщо нам його шукати, раз він виїхав?

Він узяв її руку і погладив, кажучи:

— Не розпитуйте мене поки ні про що, після сніданку я все розповім.

Він замовк, і ми розійшлися по своїх кімнатах, щоб переодягнутися. Після сніданку Міна повторила своє запитання.

Він подивився на неї і відповів сумним голосом:

— Тому що, дорога пані Міно, ми тепер більше, ніж будь-коли, повинні знайти його, хоча б навіть довелося проникнути в самісіньке пекло!

Вона зблідла і запитала ледве чутно:

— Чому?

— Тому що, — відповів він урочисто, — чудовисько може прожити сотні років, а ви тільки смертна жінка! Тепер треба боятися часу, оскільки він наклав на вас своє тавро.

Я вчасно встиг підхопити її, бо вона впала, ніби скошена трава.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

(фонографічний запис того, що було написано професором Ван Хелзінком Джонатанові Харкеру)

Ви залишитеся тут із Міною, тоді як ми вирушимо на пошуки. Сьогодні він у жодному разі не з'явиться сюди. Дозвольте тепер повідомити вам те, що я вже розповів іншим. Наш ворог утік; він вирушив до свого Трансильванського замку. Я впевнений у цьому так, ніби бачив це накресленим вогненною рукою на стіні. Він давно про всяк випадок готувався до цього; ось тому й тримав напоготові останній ящик, щоб відправити його на корабель. Ось на-віщо він і гроші взяв; граф поспішав, щоб ми не могли захопити його до заходу сонця. Це була його остання надія, хоча він, крім того, гадав, що зможе сковатися в могилі, яку приготує наша бідна Люсі; він упевнений, що вона така ж, як він. Але в нього не залишалося більше часу.

Зазнавши поразки, граф звернувся до останнього засобу порятунку, свого останнього земного притулку.

Він хоробрий, так, він дуже хоробрий! Він знає, що його гра тут закінчена, і тому вирішив повернутися додому. Він знайшов судно, яке вибуває тим же шляхом, яким він дістався сюди, і сів на нього.

Тепер нам треба дізнатися, що це за судно, і його маршрут. Таким чином ми остаточно заспокоїмо вас і бідолашну пані Міну, зронивши у ваші душі нову надію. Адже вся надія в переконанні, що не все ще втрачено. Цьому чудовиську, якого ми переслідуємо, знадобилося декілька сотень років, щоб дістатися до Лондона; а ми вигнали його за один день, оскільки вивчили межі його влади. Він загинув, хоча все ще може заподіяти багато лиха і страждає, дуже страждає. Але й ми сильні, кожен по-своєму; а всі разом ми ще дужчі. Підбадьортесь ж! Боротьба тільки починається, і врешті-решт ми переможемо; в цьому я так само впевнений, як і в тому, що Бог на небесах охороняє своїх дітей. Тому будьте спокійні і чекайте на наше повернення.

Ван Хелзінк.

Щоденник Джонатана Харкера

4 жовтня.

Коли я прочитав Міні послання Ван Хелзінка, бідолаха значно повеселішала. Вже сама звістка про те, що граф покинув країну, заспокоїла її; а заспокоєння додало сили. Що стосується мене, то тепер, коли страшна небезпека не загрожує нам більше, мені здається, що цьому не можна повірити. Навіть мої власні жахливі пригоди в замку Дракули здаються якимсь давно забутим сновидінням. Тут, на свіжому осінньому повітрі, в яскравому промінні сонця... На жаль! Хіба я смію не вірити? Під час моїх міркувань погляд мій впав на червоне тавро на білому чолі моєї дорогої дружини. Доки воно не зникне, я не можу не вірити.

Щоденник Міни Харкер

5 жовтня, 5 година після полуночі.

Професор Ван Хелзінк повідомив нас, що вони зробили для того, аби дізнатися, на якому кораблі й куди втік граф Дракула.

— Оскільки я знову знаєм, що він прагне повернутися до Трансильванії, то був упевнений, що він проїде через гирло Дунаю або, в усякому разі, через Чорне море, бо він прибув сюди цим шляхом.

Ми взялися з'ясовувати, які кораблі відплывали в порти Чорного моря. Нам було відомо, що граф перебуває на парусному судні, бо пані Міна сказала, що чує, як піднімають вітрила. Зазвичай ці судна не потрапляють до списку відправлень кораблів, друкованого в Те, і тому за наполяганням лорда Годалмінга ми взяли довідки в конторі Ллойда, тут є зведення про всі судна, якими малими б вони не були. Там ми дізналися, що тільки одне судно відійшло з припливом від Дулітльської пристані в Чорне море. Це була «Czarine Caterine»¹, яка попрямувала до Варни, а звідти в інші порти і вгору Дунаєм!

«Отож, — вирішив я, — на цьому судні й перебуває граф». Ми всі вирушили до Дулітльської пристані і знайшли там у крихітній конторі товстого пана. У нього ми довідалися про «Czarine Caterine». Він кричав, присягався і лаявся, обличчя його наливалося кров'ю, але все-таки він виявився добрим хлопцем, особливо після того, як Квінсі дав йому новеньку кредитку. Він пішов із нами, розпитуючи стрічних, які не відрізнялися особливою ввічливістю: але й вони виявилися добрими хлопцями. Вони й повідомили нас про усе, що ми хотіли знати.

З їхніх розповідей з'ясувалося, що близько п'ятої години прибіг якийсь чоловік — високий, худорлявий і блідий, із горбатим носом, білими зубами і блискучими очима. Одягнений він був у все чорне, тільки капелюх — солом'яний,

¹ «Czarine Caterine» (англ.) — «Царіця Катерина».

не за сезоном. Він не шкодував грошей, щоб швидше дізнатися, яке судно вибуває до гаваней Чорного моря. Хтось показав йому контору, а потім і корабель. Проте він відмовився зійти трапом, попросивши капітана спуститися до нього. Капітан вийшов, дізнавшись спершу, що йому добре заплатити, і хоча спочатку лаявся, але все-таки уклав угоду. Потім худорлявий пан запитав, де можна найняти коня і воза. Він пішов, але незабаром повернувся, супроводжуючи віз, завантажений великим ящиком, який він сам зняв із воза, хоча, щоб підняти його на судно, знадобилося кілька чоловіків. Пан довго пояснював капітанові, куди треба поставити ящик, але тому це не подобалося, і він лаявся всіма мовами, запрошуючи пана самого піднятися і подивитися, де стоятиме ящик. Але той відмовився, посилаючись на численні справи. На що капітан відповідав, що буде краще, якщо він поквапиться — під три чорти — оскільки судно відчалить від пристані — чорт би її забрав — до початку припливу — к лихій годині. Тоді худорлявий пан посміхнувся і сказав, що, звичайно, судно вирушить тоді, коли капітан знайде це зручним, але пан буде дуже здивований, якщо це станеться так скоро. Капітан знову заходився лаятися різними мовами, а худорлявий пан вклонився йому, подякував і сказав, що буде настільки люб'язний, що з'явиться на судно саме перед відходом. Тоді капітан почевронів, ще більше і сказав, що йому не треба французів — чорти б їх розірвали — на своєму кораблі — сто чортів йому в печінку. Пан запитав, де поблизу лавка, і пішов.

Ніхто не поцікавився, куди він подівся, оскільки ім довелося думати зовсім про інше, оскільки незабаром стало зрозуміло, що «Czarine Caterine» не зніметься з якоря так рано, як передбачалося. З поверхні річки піднявся легкий туман, який незабаром так згустився, що склав усі судна в гавані. Капітан лаявся різними мовами — закликав небо і пекло, але нічого не міг вдіяти. А вода підіймалася і підіймалася, і він боявся упустити приплив. Він був у кепському настрої, коли раптом з'явився худорлявий пан і попросив

показати, куди поставили ящик. На це капітан відповів, що бажав би і йому, і його ящику піти до чорта в гори рвати помідори. Але пан аніскільки не образився, спустився вниз зі штурманом, подивився, де стоїть ящик, потім піднявся на палубу і залишився там, оповитий туманом. Ніхто не звертав на нього уваги. Дійсно, тепер було не до нього, оскільки туман незабаром став рідшати і повітря яснішало. Як би там не було, судно вийшло з відпливом і вранці знаходилося вже в гирлі річки, і коли ми розпитували про нього, пливло по хвилях.

Отже, люба Міно, ми можемо на якийсь час відпочити, оскільки наш ворог у морі і пливе, пануючи над туманами, до гирла Дунаю. На цей перехід парусному судну буде потрібно чимало часу; і якщо ми зараз вирушимо суходолом, то випередимо його і зустрінемо на місці. Для нас краще за все знайти його в домовині між сходом і заходом сонця: тоді він буде не в змозі боротися, і ми зможемо вчинити з ним як треба. До того маємо досить часу, щоб скласти план. Ми знаємо, куди він прямує, оскільки бачили власника корабля і він показав нам усі суднові папери. Ящик, який ми шукаємо, буде вивантажений у Варні та переданий агентові, який повинен подати доручення. Отже, наш приятель-купець допоміг нам. Він поцікавився у нас, чи не сталося щось із ящиком, і хотів навіть телеграфувати до Варни, щоб там почали розслідування, але ми його заспокоїли, бо втручання поліції зовсім небажане. Ми повинні зробити все самі. Коли Ван Хелзінк закінчив, я запитала його, чи впевнений він, що граф залишився на кораблі. Він відповів:

— У нас є найдостовірніший доказ — ваші власні слова під час гіпнотичного сну.

Я перепитала, невже так необхідно переслідувати графа, бо мені страшно залишатися без Джонатана, а я напевно знаю, що він піде туди, куди підуть інші.

Ван Хелзінк відповідав мені спершу спокійно, але потім, його голос зробився пристраснішим і досяг, нарешті,

такого збудження і сили, що всі ми зрозуміли, в чому полягала та влада, яка нас усіх пригнічувала:

— Так, необхідно, необхідно, необхідно! Для вашого блага і блага всього людства. Це чудовисько і так завдало багато шкоди в обмеженій оболонці, коли воно було лише тілом і лише навпомацки, без знань, діяло в темряві. Про все це я вже розповів іншим: ви, пані Міно, дізнаєтесь про все з фонографа Джона або із щоденника чоловіка. Я розповів їм, як йому знадобилися сотні років, щоб залишити свою маленьку країну і вирушити до нової, де стільки людей, скільки в полі колосків. Місцевість, у якій протягом сторіч жив «Не-мертвий», є тільки нагромадженням усіляких геологічних недоладностей. У ті важкі дні, коли він ще жив справжнім життям, він славився тим, що ні в кого не було таких залізних нервів, такого стрімкого розуму і такої хоробрості. Деякі життєві сили в ньому розвинулися до крайньої межі; разом із тілом розвинувся також і його розум. Усе це відбувалося без диявольської допомоги, яку він, поза сумнівом, одержує, але вона повинна поступатися силам, що йдуть із джерел добра і їх символів. Ось тому він у нашій владі. Він осквернив вас, — вибачте, люба, що я так говорю, — але це вам корисно. Він заразив вас таким чином, що навіть якщо він не зробить цього повторно, ви тільки житимете, житимете звичайно: а потім після смерті, що є з Божої волі долею всіх людей, ви уподібнитеся до нього.

Але цього не повинно статися! Ми всі присягнулися, що цього не буде. Таким чином, ми виконуємо лише волю Бога, який не бажає, щоб світ і люди, за яких постраждав Його Син, були віддані під владу чудовиськам, існування яких Його зневажає. Він уже дозволив повернути нам до лона Істини одну душу, і ми вирушимо тепер за іншими, ніби стародавні христоносці. Як і вони, ми підемо на схід, і якщо загинемо, то загинемо, як і вони, за святу справу.

Він зупинився, я скористалася паузою, щоб запитати:

— Але чи не відступить граф перед небезпекою через розсудливість? Мабуть, відтоді, як ви його витнали з країни, він уникатиме її, як тигр, вигнаний тубільцями з села?

— Так! — сказав він. — Ваше порівняння з тигром дуже вдале, я ним скористаюся.

Щоденник лікаря Сьюарда (Продовження)

Ми вирішили зібратися за півгодини тут у нашому кабінеті, щоб остаточно затвердити план дій. Я передбачаю лише одне ускладнення, яке відчуваю інстинктивно; ми всі повинні говорити відверто, але боюся, що з'якоїсь таємної причини язик пані Харкер буде зв'язаний. Я знаю, що вона робить свої висновки, і на підставі всього того, що відбулося, я можу вгадати, які вони правильні і близькі до істини, але вона не зможе або не схоче повідомити їх нам. Я говорив про це Ван Хелзінку, коли ми залишилися наодинці, і ми обговоримо це. Я припускаю, що жахлива отрута, яка потрапила в її кров, починає діяти. У графа був певний план, коли він дав їй те, що Ван Хелзінк називає «кривавим хрещенням вампіра». Мабуть, існує отрута, яку одержують із нешкідливих речовин; у наш час залишилося ще багато таємного, і тому нам нічого дивуватися. Я знаю одне, а саме, якщо мене не обдурює мій інстинкт, то в мовчанні пані Харкер полягає нова страшна небезпека, яка загрожує нам у майбутньому. Але, мабуть, та сама сила, що примушує її мовчати, змусить її заговорити. Я не смію більше про це думати, тому що боюся навіть подумки образити цю благородну жінку!

Ван Хелзінк прийшов до моого кабінету раніше за інших. Я постараюся розкрити істину з його допомогою.

За деякий час.

Ось що сказав Ван Хелзінк:

— Джоне, нам треба за будь-яку ціну переговорити про дещо до приходу інших, а згодом ми можемо повідомити це і їм.

— Міна, наша бідолашна, дорога Міна стає іншою!

— На підставі нашого попереднього досвіду з міс Люсі нам треба остерігатися, щоб допомога не прийшла надто пізно. Наше завдання тепер стало важким, ніж будь-коли: через це нове нещастя нам дорога кожна година. Я бачу, як на її обличчі поступово з'являються характерні ознаки вампіра. Правда, поки що вони ледве помітні, але все-таки їх можна розрізнити, якщо вдивитися уважніше і без заобонів. Її зуби погострішали, а вираз очей став суворішим. Крім того, вона тепер часто мовчить, як це було з Люсі; вона навіть не говорила, коли писала те, що хотіла повідомити. Тепер я боюся ось чого: якщо вона може увісні, викликаному нами, сказати, що робить граф, то цілком імовірно, що той, хто перший загіпнотизував Міну і примусив випити свою кров, може змусити її відкрити йому те, що вона знає про нас.

Нам треба як завгодно запобігти цьому; ми повинні приховувати від неї наші наміри, тоді вона не зможе розповісти йому те, чого не знає сама. О! Сумне завдання! Таке сумне, що у мене розривається серце від однієї думки про це; але інакше не можна. Коли ми побачимо її сьогодні, я скажу, що з деяких причин вона не повинна бути більше присутня на наших нарадах, залишаючись, проте, під нашою охороною.

Я відповів, що поділяю його думку.

Зараз ми всі зберемося. Ван Хелзінк пішов, щоб приготуватися до виконання своєї сумної місії. Я гадаю, що він хоче також помолитися наодинці.

Трохи згодом.

Перед самим початком нашої наради ми з Ван Хелзінком відчули велике полегшення, оскільки пані Харкер послала свого чоловіка переказати, що не приєднається до

нас, бо їй здається, що ми відчуємо себе вільніше, коли не будемо обмежені її присутністю під час обговорення наших планів. Ми з професором перезирнулися і з полегшенням зітхнули. Я із свого боку подумав, що раз пані Міна сама зрозуміла небезпеку, то тим самим ми позбулися багатьох страждань і неприємностей...

Отже, ми почали складання плану нашої кампанії. Спершу Ван Хелзінк стисло висловив нам факти:

— «Czarine Caterine» вийшла вчора вранці з Темзи.

Щоб дістатися до Варни, їй знадобиться щонайменше три тижні; ми ж дістанемося до Варни суходолом лише за три дні. Припускаючи навіть, що завдяки сприятливій погоді, яка може бути викликана графом, судно виграє два дні, і що ми випадково затримаємося на цілу добу, — все ж таки у нас попереду близько двох тижнів. Тому, щоб бути цілком спокійними, ми повинні вирушити найпізніше 17-го. Тоді ми у будь-якому разі прибудемо до Варни на день раніше судна і встигнемо зробити всі необхідні приготування.

Після цього Квінсі Моріс додав:

— Я знаю, що граф родом із країни вовків, і мабуть, він буде там раніше за нас. Я пропоную доповнити наше озброєння гвинтівками Вінчестера. У всіх скрутних обставинах я покладаюся на гвинтівку.

— Гаразд! — сказав Ван Хелзінк. — Візьмімо з собою і гвинтівки. Тут нам, по суті, нічого робити, а оскільки Варна нікому з нас не знайома, то чи не вирушити нам уже завтра? Все одно, де чекати, тут чи там. Сьогодні вночі та завтра ми встигнемо приготуватися, і якщо все буде гаразд — увечері вирушимо в дорогу вчотирьох.

— Учотириох? — перепитав здивовано Харкер, кидаючи на нас питальні погляди.

— Звичайно! Ви повинні залишитися і потурбуватися про вашу любу дружину! — поспішив відповісти професор.

Харкер помовчав декілька хвилин і потім сказав глухим голосом:

— Ми поговоримо про це завтра вранці. Мені треба порадитися з Міною.

Я подумав, що Ван Хелзінку саме час попередити Харкера не відкривати їй наших планів, але він не звернув на це уваги. Я кинув на нього багатозначний погляд і закашляв; проте замість відповіді він приклав палець до вуст і відвернувся.

Щоденник Джонатана Харкера

5 жовтня, після обіду.

Після нашої наради я довгий час не міг ані про що думати. Новий поворот подій настільки вразив мене, що я не мав сил мислити. Рішення Міни не брати ніякої участі в обговоренні примушує замислюватися; а оскільки я не смію сказати їй про це, то можу лише викласти свої припущення. Тепер я далі від істини, ніж будь-коли. Поведінка інших при цій звістці також вразила мене: адже останнім часом ми часто обговорювали це питання і вирішили, що між нами не буде жодних таємниць. Міна спить зараз тихо і спокійно, як маленьке дитя. Губи її напіввідкриті, і лице сяє щастям. Слава Богу, що це так.

Трохи згодом.

Як дивно! Я сидів, вартуючи щасливий сон Міни, і вважав себе за такого щасливого, як, мабуть, ніколи. Коли настав вечір і земля вкрилася тінню, в кімнаті стало ще тихше й урочистіше. Раптом Міна розплющила очі і сказала:

— Джонатане, дай мені чесне слово, що виконаеш мое прохання. Дай мені цю обіцянку перед Богом і присягнися, що ти не порушиш її, навіть якщо я благатиму тебе про це на колінах, заливаючись гіркими слезами. Швидше виконай мое прохання — зараз же.

— Обіцяю, — відповів я, і вона на мить здалася щасливою; для мене ж щастя не було, оскільки червоне тавро продовжувало горіти на її лобі. Вона сказала:

— Обіцяй, що жодного слова не скажеш мені про план,

ступить через страх. Я говорю тільки, що всі ми вчинимо як слід. Але насправді як, поки ми не можемо сказати. До того часу багато що може статися. Всі ми будемо озброєні, і коли настане критичний момент, наші зусилля не слабшатимуть. Сьогодні ж упорядкуємо наші справи, бо ніхто з нас не може сказати, який буде кінець. Мої справи вже влаштовані, а оскільки мені більше нічого робити, я піду готовувати все до подорожі. Я придбаю квитки і все, що необхідно.

Нам більше нічого було обговорювати, і ми розійшлися. Я зараз займуся своїми справами і після цього буду готовий до всього, що б не сталося.

Якийсь час потому.

Все зроблено. Моя остання воля записана. Міна — моя єдина спадкоємиця, якщо вона переживе мене. Якщо стається інакше, то все одержать інші, які були такі добрі до нас. Сонце наближається до заходу. Нездужання Міни привертає мою увагу. Я впевнений, що вона про щось думає, ми дізнаємося про це після заходу сонця. Ми із страхом чекаємо щоразу на схід і на захід, оскільки щоразу дізнаємося про нову небезпеку, нове горе; але дай Бог, щоб усе кінчилося благополучно.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

11 жовтня, вечір.

Мене попросив записати це Харкер, оскільки сам він не в змозі працювати, а точний запис потрібен.

Ми всі помітили, що за останні дні час заходу і сходу сонця є для місіс Харкер періодом особливої свободи: коли її колишня особистість може виявлятися поза впливом контролюючої сили, яка пригноблює її або спонукає до дивних вчинків. Стан цей виникає приблизно за півгоди-

ни до сходу або заходу і триває доти, доки сонце підіймається високо або доки хмари ще палають у промінні скованого за обрієм денного світила. Спочатку вона ніби вагається, немов якісь тенета починають слабшати, раптово настає відчуття абсолютної свободи. Коли ж вільний стан змінюється, швидко настає реакція, якій передує застережне мовчання.

Коли ми сьогодні зустрілися, вона була дещо стриманою і виявила всі ознаки боротьби. Потім, після тривалої паузи, сказала:

— Вранці ми почнемо виконання нашого завдання, і лише Богу відомо, що чекає на нас далі. Ви будете такі ласкаві, що візьмете мене з собою. Я знаю, на що спроможні піти відважні, стійкі люди, аби допомогти бідолашній слабкій жінці, душа якої, можливо, загинула... в усякому разі, в небезпеці. Але ви повинні пам'ятати, що я не така, як ви. В моїй крові, в моїй душі — отрута, яка може вбити мене; яка повинна вбити мене, якщо своєчасно мені не буде надано допомогу. О другі мої, ви так само добре знаєте, як і я, що моя душа в небезпеці; і хоча я так само, як і ви, знаю, що для мене один тільки шлях, але ні ви, ні я не повинні вибрати його.

— Який шлях? — запитав хрипким голосом Ван Хелзінк.

— Цей шлях — моя швидка смерть від своєї руки або від руки когось іншого, але в усякому разі раніше, ніж станеться найбільша біда. Я знаю, і ви теж, якби я померла зараз, ви могли б врятувати мою безсмертну душу, як ви зробили це з бідолашною Люсі. Якби тільки смерть або страх смерті стояли єдиною перешкодою на моєму шляху, я, не замислюючись, померла б тут, тепер, серед люблячих мене друзів. Але смерть не є кінцем. Я не можу припустити думки, що Божа воля спрямована на те, аби мені померти, в той час як ми маємо надію врятуватися. Отже я, зі свого боку, відмовляюся від вічного заспокоєння і добривільно вступаю в той морок, в якому, можливо, приховане найбільше зло, яке тільки трапляється в світі і в пеклі...

Але що дасть кожен із вас? Знаю, ваші життя, — швидко продовжувала вона, — це мало для хоробрих людей! Ваші життя належать Богу, і ви повинні повернути їх Йому; але що дасте ви мені?

Вона подивилася на нас питально, уникаючи дивитися в обличчя чоловіка. Квінсі ніби зрозумів, кивнув головою, і її обличчя засяяло.

— Я відверто скажу вам, що мені треба, бо між нами не повинно бути щодо цього нічого прихованого. Ви повинні обіцяти всі як один, — і навіть ти, мій коханий чоловіче, — що, коли настане час, ви вб'єте мене.

— Який час? — запитав Квінсі глухим, здавленим голосом.

— Час, коли ви побачите за зміною, що відбулася в моїй зовнішності, що мені краще померти, ніж жити. Коли мое тіло буде мертвим, ви повинні, не зволікаючи ні хвилини, простромути мене кілком і відрізати голову, взагалі виконати все, що знадобиться для заспокоєння моєї душі.

Квінсі перший заговорив після тривалої паузи.

— Я груба людина, яка, мабуть, жила далеко не так, щоб заслужити на такий привілей, але я присягаю всім, що святе й дороже для мене: якщо час настане, я не відступлю від обов'язку, який ви поклали на нас.

— Ви справжній друг! — ось усе, що вона могла промовити, заливаючись слізами.

— Присягаюся зробити те ж саме, дорога мадам Міно! — сказав Ван Хелзінк.

— І я! — вимовив лорд Годалмінг.

— І я підтримаю їхній приклад, — заявив її чоловік, обернувшись до неї з блукаючим поглядом, і запитав: — Чи повинен я також дати обіцянку, дружино моя?

— Так, милий, — сказала вона з безмежним співчуттям у голосі та очах. — Ти не повинен відмовлятися. Ти найближча і найдорожча для мене людина; в тобі весь мій світ; наші душі спаяні одна з одною на все життя і на цілу вічність. Подумай, любий, про те, що були часи, коли хо-

робрі чоловіки вбивали своїх дружин і близьких жінок, щоб вони не могли потрапити до рук ворогів. Це обов'язок чоловіків перед тими, кого вони люблять, під час тяжких випробувань. О любий мій, якщо мені судилося прийняти смерть від чиєїсь руки, то хай це буде рука того, хто любить мене найбільше.

Ще одне застереження — застереження, якого ви не повинні забувати: якщо цей час повинен настати, то він настане скоро і несподівано, і в такому разі ви повинні, не гаючи часу, скористатися перевагою свого становища, тому що в той час я можу бути... ні, якщо він настане, то я вже буду... зв'язана з вашим ворогом проти вас.

— І ще одне прохання, — додала вона після хвилинної паузи, — воно не таке істотне і необхідне, як перше, але я бажаю, щоб ви зробили одну річ для мене, і прошу погодитися.

Ми всі мовчки кивнули головами.

— Я бажаю, щоб ви звершили обряд моого поховання.

Її перебив гучний стогн чоловіка; взявши його руку, вона приклала її до свого серця і продовжувала:

— Ти повинен хоч коли-небудь прочитати його наді мною. Який би не був вихід із цього страшного становища, це буде втішливою думкою для всіх або декого з нас. Сподіваюся, прочитаєш ти, голубе мій, щоб він відбився в моїй пам'яті навіки в звуках твого голосу... що б не сталося.

— Але, люба моя, — благав він, — смерть далека від тебе.

— Ні, — заперечила вона, — я біжче до смерті цієї миті, ніж якби лежала під тягарем могильної землі.

Як можу я — та й взагалі хто-небудь — описати цю страшну сцену в усій її урочистості? Навіть скептик, що бачить саму лише пародію гіркої істини у всякій святині й у всякому хвилюванні, був би зворушений до глибини серця, якби побачив маленький гурт люблячих і відданих друзів на колінах навколо приреченої і сумної жінки; або почув би пристрасну ніжність у словах чоловіка, коли він голосом, що уривався від хвилювання, аж йому доводило-

ся часом замовкати, читав простий і прекрасний обряд поховання.

— Я... не можу продовжувати... слова... і... не вистачає у мене... голосу...

Вона мала рацію в своїй інстинктивній вимозі. Як це не було дивно, якою б химерною не здавалася нам ця сцена, нам, які перебували в той час під великим її впливом, згодом вона принесла велику втіху; і мовчання, яке доводило швидкий кінець свободи душі місіс Харкер, не було для нас повним відчаєм, як ми того побоювалися.

Щоденник Джонатана Харкера

15 жовтня. Варна.

Ми покинули Черінг-крос 12-го вранці, приїхали до Парижа тієї ж ночі і зайняли приготовані для нас місця в Східному експресі. Ми їхали день і ніч і прибули сюди близько п'ятої години вечора. Лорд Годалмінг вирушив до консульства дізнатися, чи немає телеграми на його ім'я, а ми розташувалися в готелі. Дорогою, можливо, відбувалися випадковості; мене, втім, надто поглино бажання виїхати, щоб звертати на них увагу. Доки «Цариця Катерина» не прийде в порт, для мене не може бути нічого цікавого на всій земній кулі. Слава Богу, Міна здорована і ніби зміцніла: повертається рум'янець. Вона багато спить; у дорозі вона спала майже весь час. Перед заходом і сходом сонця вона, втім, не спить і тривожиться; у Ван Хелзінка стало звичкою гіпнотизувати її в цей час. Спочатку було потрібне певне зусилля, але тепер вона раптом піддалася йому, ніби звикла підключатися. Він завжди питає її, що вона бачить і чує.

Вона відповідає:

— Нічого; все темно. Ячу, як хвилі вдаряються об борт і як вирує вода. Вітрила і снасті натягаються, реї риплють. Вітер сильний...

Очевидно, що «Цариця Катерина» все ще в морі й поспішає до Варни. Лорд Годалмінг щойно повернувся. Одер-

Перед заходом і сходом сонця вона, втім, не спить і тривожиться;
у Ван Хелзінка стало звичкою гіпнотизувати її в цей час.

жав чотири телеграми, по одній на день від часу нашого від'їзду, і всі однакового змісту: Ллойд не має звісток про «Царицю Катерину».

Ми пообідали рано і лягли спати. Завтра нам треба побачити віце-консула і влаштувати так, якщо можливо, щоб потрапити на корабель, тільки-но він прийде. Ван Хелзінк говорить, що для нас важливо потрапити на судно між сходом і заходом сонця. Граф, якщо перетвориться навіть на кажана, не може силою своєї волі перетнути воду і тому не може залишити корабель. Оскільки він не посміє обернутися на людину, не викликаючи підозри, чого він, очевидно, прагне уникнути, то він повинен залишатися в ящику. Отже, якщо ми потрапимо на судно після сходу сонця, він буде в нашій владі, тому ми зможемо відкрити ящик і оволодіти ним раніше, ніж він прокинеться. Милосердя від нас йому нічого чекати. Сподіваємося, що з чиновниками і моряками ускладнень не виникне. Слава Богу, це така країна, де підкупом можна зробити все, а ми в достатній кількості запаслися грошима. Нам треба тільки потурбуватися, щоб судно не могло увійти до порту без нашого відома між заходом і сходом сонця, і ми будемо врятовані.

16 жовтня.

Відповідь Міни все та ж: удари води об борт корабля і бурхлива хвиля, темрява і сприятливі вітри. Ми, мабуть, у смузі везіння і, коли почуємо про «Царицю Катерину», будемо готові. Оскільки вона повинна пройти через Дарданелли, ми можемо бути впевнені, що дізнаємося про все своєчасно.

17 жовтня.

Тепер, здається, все влаштовано для зустрічі графа. Годалмінг сказав судновласникам, про підозру, що в ящику на кораблі можуть виявитися речі, вкрадені у його приятеля, і одержав згоду на розкриття ящика під свою від-

повідальність. Власник корабля дав йому листа, що наказує капітанові надати Годалмінгу повну свободу дій, і дав такий же дозвіл на ім'я свого агента у Варні. Ми побачили агента, на якого дуже вплинуло ласкаве поводження з ним Годалмінга, і всі ми спокійні: з його боку буде зроблено все, що може сприяти виконанню наших бажань. Ми вже змовилися, що робити, коли ящик розкриємо. Якщо граф опиниться в ящику, Ван Хелзінк і Сьюард відрубають йому голову й устромлять кілок у серце; Моріс, Годалмінг і я будемо на варті, щоб попередити втручання, якщо знадобиться, навіть із зброєю в руках. Професор говорить, що коли ми здійснимо обряд, то тіло графа скоро розсипеться на порох. У такому разі проти нас не буде жодних доказів, навіть якщо виникне підозра у вбивстві. Але навіть якщо цього не станеться, ми здолаємо чи поляжемо, коли-небудь нотатки стануть доказом нашої правоти і стануть стіною між деким із нас і шибеницею. Ми вирішили не залишити каменя на камені, але втілити наш план. Ми домовилися з деякими чиновниками, що тільки-но «Цариця Катерина» з'явиться, нам негайно ж повідомлять.

24 жовтня.

Цілий тиждень очікування. Щоденні телеграми до Годалмінга, але все те саме: «немає вістей». Вранішні і вечірні відповіді Міни під гіпнозом незмінні: удари хвиль, бурхлива вода, рипучі щогли.

**Телеграма від Руфуса Сміта, Ллойд, Лондон,
до лорда Годалмінга, через віце-консула, Варна**
24 жовтня.

«Сьогодні вранці одержано звістку про «Царицю Катерину» з Дарданелл».

Щоденник лікаря Сьюарда

25 жовтня.

Як мені бракує моого фонографа! Писати щоденник пером страшенно втомливо, але Ван Хелзінк каже, що я повинен записувати все. Вчора, коли Годалмінг одержав від Ллойда телеграму, ми всі були в дикому збудженні. Тепер я знаю, що відчувають люди в битві, коли лунає наказ починати атаку. Одна лише місіс Харкер не проявила жодних ознак хвилювання. Втім, у цьому немає нічого дивного, тому що ми вжили всіх заходів, щоб вона нічого не знала, і прагнули приховати наші почуття, коли були поряд із нею. Вона дуже змінилася за останні три тижні. Сонливість дедалі більше опановує її, і хоча у неї здоровий вигляд — до неї повернувся рум'янець — Ван Хелзінк і я незадоволені нею. Ван Хелзінк повідомив, що він уважно оглядає її зуби під час гіпнозу, і говорить, що, поки вони не починають загострюватися, можна не побоюватися змін. Коли зміна настане, необхідно буде вжити заходів... Ми обидва знаємо, які це будуть заходи, хоча не ділимося один із одним своїми думками. Жоден із нас не відхилиться від обов'язку... страшного обов'язку.

Тільки 24 години шляху від Дарданелл сюди при тій швидкості, з якою йшла «Цариця Катерина» з Лондона. Отже, вона прийде вранці: оскільки вона ніяк не може прийти раніше, ми рано розійдемося. І піднімемося на світанку, щоб бути напоготові.

25 жовтня, полуночі.

Досі немає жодних звісток про прибуття судна. Гіпнотична відповідь місіс Харкер сьогодні вранці була такою ж, як завжди, отже, можливо, ми ще одержимо звістку. Ми, чоловіки, в гарячковому збудженні, всі, окрім Харкера, який зовні абсолютно спокійний.

Ван Хелзінк і я трохи тривожилися сьогодні стосовно місіс Харкер. Близько полуночі вона впала в сон, який нам не сподобався. Хоча ми нічого не сказали іншим, але нам

обом було ніяково. Вона була неспокійна цілий ранок, і ми спершу зраділи, що вона заснула. Проте коли її чоловік випадково сказав, що Міна спить так міцно, що він не може її розбудити, ми пішли поглянути на неї. Вона дихала і виглядала так добре і спокійно, що ми згодилися, що сон для неї — найкорисніше. Бідолаха! Їй треба так багато забути; недивно, що сон, даючи їй забуття, є корисним.

Пізніше.

Наше припущення виправдалося, оскільки після сну, що освіжив її за кілька годин, вона стала веселішою і бадьорішою. На заході сонця вона дала звичну гіпнотичну відповідь. У якому б місці Чорного моря не був граф, напевно знаємо лише те, що він поспішає до місця призначення. До своєї погибелі, сподіваюся!

26 жовтня.

Ось уже другий день, як немає звісток про «Царицю Катерину». Вона повинна була б бути вже тут. Що вона все ще на плаву — очевидно, оскільки відповідь місіс Харкер під гіпнозом на сході сонця була звична. Можливо, корабель часом стоять на якорі через туман; деякі пароплави, прибувши вчора ввечері, повідомили, що на півночі і півдні від порту стоять густий туман. Ми повинні бути насторожі, оскільки судно може прибути щохвилини.

27 жовтня, полуден.

Дуже дивно; все ще немає звісток про корабель, на який ми чекаємо. Mісіс Харкер минулой ночі і сьогодні вранці відповідала, як завжди: удари хвиль і бурхлива вода, хоча додала, що хвилі слабкі. Телеграми з Лондона ті самі: «немає звістки». Ван Хелзінк страшенно стривожений і щойно сказав мені, що боїться, як би граф не вислизнув. Він ддав багатозначно:

— Мені не подобається сонливість мадам Міни. Душа і пам'ять виробляє дивні штуки під час трансу.

Я хотів докладніше розпитати його, але зайдов Харкер, і професор зробив мені застережний жест. Ми повинні постаратися сьогодні на заході сонця примусити її розговоритися під час гіпнозу.

**Телеграма від Руфуса Сміта, Ллойд, Лондон,
до лорда Годалмінга, через віце-консула, Варна
28 жовтня.**

«Цариця Катерина» ввійшла до Галаца сьогодні о першій годині дня.

Щоденник лікаря Сьюарда

28 жовтня.

Коли прийшла телеграма про прибуття судна в Галац, це не стало для нас ударом, як було слід чекати. Щоправда, ми не знали, звідки, як і коли вибухне гроза, але ми чекали, що станеться щось дивне. Запізнення з прибуттям до Варни підготувало нас до того, що події складаються не так, як ми чекаємо; незрозуміло було тільки, де відбудеться зміна. Звичайно, це нас вразило, але ми швидко отямылися.

— Коли вирушає наступний потяг до Галаца? — запитав Ван Хелзінк, звертаючись до нас усіх.

Ми із здивуванням перезирнулися і хотіли відповісти, але місіс Харкер нас випередила:

— О шостій тридцять ранку.

— Звідки ви це знаєте? — запитав Арчі.

— Ви забули чи, може, не знаєте, хоча Джонатан і лікар Ван Хелзінк повинні були б це знати, що я знавець розкладів потягів. Удома в Ексетері я завжди складала розклади потягів, щоб допомогти чоловікові. Я знаю, що коли нам потрібно буде побувати в замку Дракули, то ми поїдемо через Галац або, в усікому разі, через Бухарест, і я ретельно запам'ятала потяги. На біду, запам'ятувати

довелося небагато, оскільки тільки завтра йде єдиний потяг.

— Дивна жінка, — прошепотів професор.

— Чи не можна нам замовити терміновий? — запитав лорд Годалмінг.

Ван Хелзінк похитав головою:

— Ні, гадаю, навряд. Країна ця не схожа на вашу або мою; якби нам і дісталися місця і терміновому потязі, то він прийшов би пізніше від звичайного. До того ж нам треба ще зібратися. Ми повинні обдумати й організувати погоню. Ви, Артуре, поспішіть на залізницю, візьміть квитки і влаштуйте все, щоб ми могли виїхати завтра. Ви, Джонатане, йдіть до корабельного агента й одержте у нього листа до агента в Галаці з дозволом провести такий же обшук на судні, як тут. Ви, Квінсі, побувайте у віце-консула і заручіться його підтримкою та допомогою його колеги в Галаці, щоб усе влаштувати для полегшення нашої подорожі й не марнувати часу на Дунаї. Джон залишиться з мадам Міною і зі мною, і ми порадимося. Вас можуть затримати, але це неважливо, оскільки, коли сяде сонце, тут із мадам Міною буду я і зможу одержати відповідь.

— А я, — сказала місіс Харкер жвавим тоном, більше схожим на її колишню манеру, — постараюся бути всіляко корисною, думатиму і писатиму для вас, як звикла робити досі. Я відчуваю, ніби мені щось допомагає, неначе спадає якийсь тягар, і я відчуваю себе вільніше, ніж за весь останній час.

Троє молодих людей засяяли цієї миті, оскільки по-своєму зрозуміли значення її слів. Але Ван Хелзінк і я, обернувшись один до одного, обмінялися серйозними, тривожними поглядами і нічого не сказали.

Коли троє чоловіків пішли виконувати доручення, Ван Хелзінк попросив місіс Харкер дістати щоденник і вибрati з нього запис Харкера про перебування в замку. Вона пішла по щоденник; коли двері за нею зачинилися, він сказав:

- У нас одна ї та сама думка. Говоріть.
- Відбулася якась зміна. Але це крихка надія; вона може обдурити нас.
- Саме так; знаєте, навіщо я попросив її принести рукопис?
- Hi, — відповів я, — втім, можливо, щоб мати нагоду переговорити зі мною наодинці.
- Частково ви маєте рацію, Джоне, але тільки частково. Мені треба сказати вам дещо. О мій друже, я страшенно... жахливо... ризикую; але я вважаю це за справедливе. Тієї самої міті, коли мадам Міна сказала слова, які привернули нашу увагу, до мене прийшло натхнення. Під час трансу, три дні тому, граф послав свій дух прочитати її думки; або точніше, він примусив її дух з'явитися до нього в ящик на корабель. Отже, він дізнався, що ми тут; бо у неї є більше відомостей, оскільки вона веде відкритий спосіб життя, бачить очима і чує вухами, чого він позбавлений у своєму ящику-домовині. Тепер граф докладає найбільших зусиль, щоб сковатися від нас. Тепер Міна йому не потрібна. Завдяки своїм широким пізнанням, він упевнений, що вона з'явиться на заклик; але він жене її, ставить, наскільки можливо, поза межами своєї влади, щоб вона не могла до нього з'явитися. Ось тут, я сподіваюся, що наш людський розум, який так довго був розумом дорослого чоловіка і не втратив Божого милосердя, виявиться сильнішим, ніж його дитячий мозок, що пролежав століття в могилі, який не доріс до нашої зрілості й виконує лише егоїстичну і, отже, нікчемну роботу. Ось іде мадам Міна; жодного слова при ній про транс. Дозвольте мені говорити, і ви зрозумієте мій план. Ми в жахливому становищі, Джоне. Я боюся, як ніколи раніше. Ми можемо сподіватися лише на милосердя Бога. Мовчіть! Вона йде.

Коли місіс Харкер зайшла до кімнати з веселим і щасливим виглядом, забувши, здавалося, за роботою про своє нещастя, вона подала Ван Хелзінку декілька аркушів, надрукованих на машинці. Він почав зосереджено пробігати

їх, і обличчя його пожвавлювалося в міру читання. Потім, притримуючи сторінки вказівним і великим пальцями, він сказав:

— Якась нечітка думка часто сиділа у мене в мозку, але я боявся дати їй розгорнути крила. А зараз, збагативши свій розум свіжими пізнаннями, я знову повертаюся до того джерела, де зародилася ця напівдумка, і доходжу висновку, що це зовсім не напівдумка, а ціла, хоча така юна, що не може ще користуватися своїми маленькими крильцями. Подібно до того, як відбувається справа в «Бридкому каченяті» моего земляка Ганса Андерсена, це зовсім не качина думка — лебедина, яка гордо попливе на своїх широко розгорнутих крилах, коли настане час випробувати їх. Слухайте, я прочитаю вам те, що тут написав Джонатан:

«Той, інший, який неодноразово відправляв свої сили через річку до Туреччини; той, який був розбитий, але приходив знову і знову, хоча щоразу повертається один з кривавого поля, де були знищенні його війська, оскільки знат, що може здобути остаточну перемогу тільки наодинці». Який ми можемо зробити з цього висновок? Ви гадаєте, ніякого? Погляньмо. Дитяча думка графа нічого тут не фіксує, тому він і говорить про це так вільно. Ваша доросла думка теж нічого не помічає. Моя теж, точніше, не помічала досі. Але починається мова тієї, яка говорить, не думаючи, бо вона також не знає, що це значить... що це могло б значити. Це схоже на ті елементи, які здаються нерухомими, що, втім, не заважає їм простувати своїм шляхом у системі всесвіту і досягати своєї мети. Раптом зближує світло, розступаються хмари і щось засліплює, вбиває і знищує; земля розкриває свої надра на великі глибини. Хіба не так? Ви не розумієте? Добре, я поясню. Чи вивчали ви коли-небудь філософію злочину? Так і ні. Ви, Джоне, — так, оскільки це вивчення безумства. Ви, мадам Міно, ні, оскільки злочин далекий від вас... тільки одного разу він зачепив вас. Все ж таки ваш розум працює правильно. Будь-який злочин має свою особливість.

Це настільки постійно в усіх країнах і в усі часи, що на віть поліція, незнайома з філософією, емпірично взнає, що воно таке. Злочинець завжди займається одним злочином, тобто справжній злочинець той, у кого є схильність до певного розряду злочинів і який не здатний на інший злочин. Жоден злочинець не володіє мозком зрілої людини. Він розумний, хитрий і меткий, але щодо мозку він незріла людина. Багато в чому його мозок дитячий. У нашого злочинця теж дитячий мозок, і те, що він зробив — дитяча робота. О, моя люба, я бачу, що очі ваші широко розплющені, і світло, що блиснуло, показало вам всю глибину... — перервав він перебіг своїх роздумів, помітивши, що місіс Харкер сплеснула руками, і очі у неї заблищали. Потім він продовжував: — Тепер настала ваша черга говорити. Скажіть нам, сухим людям науки, що ви бачите вашими близкучими очима.

Він узяв Міну за руку і міцно тримав її, доки вона говорила. Його великий і вказівний палець натискували інстинктивно і мимовільно, як мені здалося, на її пульс, поки вона говорила:

— Граф типовий злочинець. Нордау і Ломброзо визнали б його так само, і дійсно, розум його неправильно сформований. Тому в скруті він звертається до звичного способу. Його минуле може служити за керівну нитку для майбутнього; одна сторінка цього минулого, яке ми знаємо з його власних розповідей, містить опис того моменту, коли граф, перебуваючи в лещатах, повернувся до своєї країни з тієї, якою хотів оволодіти, щоб приготуватися до нового походу. І він повернувся на поле битви краще підготовлений і переміг. Так само він прибув до Лондона, щоб оволодіти новою країною. Він зазнав поразки і, коли втратив останню надію на успіх, а саме його існування, опинилося в небезпеці, утік за море до себе додому, як раніше втікав через Дунай із турецької землі.

Оскільки він злочинець, то він себелюбний; і оскільки його розум обмежений, недорозвинений, то дій його грун-

туються на себелюбстві і він замикається на одній меті. Ця мета — жорстокість. Як раніше він поспішав за Дунай, кинувши своє військо на поталу ворога, так і тепер він хоче врятуватися, забувши про все інше. Отже, його власне себелюбство звільняє мою душу від жахливої влади, яку він здобув наді мною тієї страшної ночі. Я відчула це, о, як відчула! Дяка Господові за Його велике милосердя. Моя душа стала такою вільною, якою не була з тієї самої жахливої миті; і мене тільки мучить страх, що під час трансу або сну він може, користуючись моєю близькістю до вас, вивідати від мене ваші плани.

Професор заспокоїв її:

— Він користувався тільки вашим розумом: тому він і зумів затримати нас тут, у Варні, тоді як корабель, на якому він знаходився, непомітно прослизнув завдяки туману в Галац, де, поза сумнівом він усе приготував, щоб сковатися від нас. Але його дитячий розум не пішов далі, і, можливо, з Божої волі, те, чим лиходій хотів скористатися для власної користі, виявиться для нього найбільшою шкодою. Мисливець потрапив у свої власні пастки. Саме тепер, коли граф вважає, що замів сліди, що випередив нас на багато годин, його дитячий мозок переконує його, що він поза небезпекою. Він вважає також, що оскільки він відмовився від читання ваших думок, то й ви не знатимете про нього. Ось тут він і попався. Страшне хрещення кров'ю, яке він учинив вам, дає вам можливість подумки з'являтися до нього, як ви це робили під час вашої свободи у момент сходу й заходу сонця. Ви перенесетеся до нього силою моєї волі, а не його. І цю корисну для вас і для інших здатність ви набули від нього ж ціною вашого страждання і мук. Головне, він не підозрює ні про що, бо для власного порятунку сам відмовився від знання нашого місцеперебування. Ми, проте, не такі себелюбні і віримо, що Господь з нами. Ми підемо за графом; ми не здамося і, навіть якщо загинемо, все ж таки не будемо схожі на нього. Джоне, це був великий час; він просунув

нас далеко вперед на нашому шляху! Ви повинні все записати, і коли інші повернуться після закінчення своїх справ, дасте їм це прочитати; тоді вони знатимуть стільки ж, скільки й ми.

Я записав, поки ми чекали на їхнє повернення, а місіс Харкер передрукувала мій запис на машинці.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ

Щоденник лікаря Сьюарда

29 жовтня (*записано в потягу дорогою з Варни до Галаца*).

Учора ввечері, перед самим заходом сонця, ми знову зібралися всі разом. Кожен із нас виконав свою справу якомога краще: ми запаслися на весь день переїзду і на майбутню роботу в Галаці всім, що могли підказати наші винахідливість, старанність і випадок. Коли настав час, місіс Харк'єр приготувалася до сеансу гіпнозу. Цього разу Ван Хелзінку довелося докласти більше зусиль, щоб примусити її впасти в транс. Зазвичай вона сама починала говорити, достатньо було дати маленький поштовх, але цього разу професору довелося поставити запитання досить-таки рішучим тоном, доки вдалося дізнатися дещо. Нарешті вона все-таки заговорила:

— Я нічого не бачу: ми стоїмо на місці, немає ніяких хвиль, лише вода м'яко хлюпає уздовж борту. Я чую людські голоси вдалині й поблизу та скрип і шум весел. Звідкись пролунав постріл із рушниці; його відлуння здається далекою. Ось почувся тупіт над моєю головою — тягнути якісь вірьовки і ланцюги. Що таке? Звідкись промінь світла, і я відчуваю подих вітру.

Тут вона замовкла. Вона підвелася з дивана, де лежала, так, немов її хотіс примушував до цього, і простягнула обидві руки долонями всередину, ніби піdnімала якийсь тягар. Ван Хелзінк і я подивилися один на одного — ми все зрозуміли.

Запанувало тривале мовчання. Ми зрозуміли, що її час минув і вона більше нічого не скаже, нам теж нічого було сказати.

Тут вона встала з дивана і заговорила:

— Бачите, друзі мої. Він у нас у руках: він залишив свій ящик із землею. Але йому ще потрібно потрапити на берег. Уночі він, можливо, де-небудь сховається. Але якщо його не перенесуть на берег або якщо корабель не причалить, то він не зможе потрапити на сушу.

Він може тільки вночі змінити свій вигляд і перестрибнути або перелетіти на берег, бо якщо його понесуть, він не зможе втекти. І якщо його переноситимуть, то, можливо, митники схочуть оглянути вміст ящика. Таким чином, якщо він сьогодні до світанку не потрапить на берег, весь наступний день для нього пропав. У цьому разі ми потрапимо саме вчасно. Якщо він не вийде вночі, ми нападемо на нього вдень, вивантажимо його, і він буде в нашій владі: адже він не може з'явитися таким, який він насправді — в людській подобі — тоді його впізнають...

Сьогодні рано вранці ми знову з трепетом прислухалися до її слів уві сні. Цього разу вона ще довше не засинала, а коли заснула, залишалося лише кілька хвилин до світанку, тож нас охопила зневіра.

Ван Хелзінк, здавалося, вклав усю свою душу в старання, і врешті-решт, скоряючись його волі, вона відповіла:

— Всюди морок. Чую хлюпання води на рівні моого вуха і якийсь тріск, неначе дерева об дерево.

Вона замовкла, і зійшло сонце... Доведеться чекати до завтра.

І ось ми йдемо до Галаца і згоряємо від нетерпіння. Ми повинні були приїхати між другою і третьою годинами ранку; але вже до Бухареста ми дісталися із запізненням на три години, отже, раніше, ніж після сходу сонця, ніяк не зможемо бути на місці. Значить, зможемо мати ще два гіпнотичні сеанси з місіс Харкер, і той чи інший пролягти більше світла на те, що відбулося.

Пізніше.

Сонце зійшло і зайшло. На щастя, все відбувалося в та-
кий час, коли нам ніщо не заважало, оскільки, якби сталося
це на станції, у нас не було б необхідного спокою і самоти.
Місіс Харкер піддавалася гіпнозу ще гірше, ніж сьогодні
вранці. Боюся, її здатність читати думки графа припиниться
саме тоді, коли ми якнайбільше цього потребуватимемо.
Мені здається, що починає працювати головним чином її
власна фантазія.

Ось що вона сказала в трансі:

— Щось виходить: воно проходить повз мене, неначе
холодний вітер. Вдалини чуються якісь глухі звуки — не-
мовби люди говорять якимиś дивними мовами; сильний
шум води і завивання вовків.

Вона замовкла і більше нічого не сказала. Коли проки-
нулася, то не могла пригадати нічого з того, що говорила.

30 жовтня, 7 година вечора.

Ми поблизу Галаца; потім мені ніколи буде писати. Сьогод-
ні ми нетерпляче чекали на світанок. Знаючи, що з кожним
днем стає дедалі важче присипляти місіс Харкер, Ван Хел-
зінк взявся до діла набагато раніше, ніж звичайно. Його зу-
силля не подіяли, і лише за хвилину до сходу сонця вона
заговорила. Професор не втрачав дорогоцінного часу і заси-
пав її запитаннями, на які вона так само швидко відповідала:

— Всюди морок. Чую шум води і стукіт дерева об дере-
во. Десять мукає худоба. Ось іще звук, дуже дивний, нена-
чче... Вона замовкла.

— Далі, далі! Говоріть, я наказую! — сказав Ван Хел-
зінк, хвилюючись.

Вона розплющила очі й вимовила:

— Ох, професоре, навіщо ви просите мене робити те,
чого, ви самі знаєте, я не можу! Я нічого не пам'ятаю!

Потім, помітивши наші здивовані обличчя, вона стри-
вожилася і, переводячи погляд з одного обличчя на інше,
запитала:

— Що я сказала? Що я сказала? Я нічого не пам'ятаю, крім того, що я лежала тут у напівсні, а ви мені говорили: «Далі! Говоріть, я наказую!» І мені дивно було це чути, ніби я якесь неслухняне дитя!

— О місіс Міно, — сказав Ван Хелзінк сумно, — це доказ того — якщо взагалі потрібні докази — що я люблю і поважаю вас, оскільки слова, сказані мною в серйознішому тоні для вашого ж добра, могли здатися вам таким дивними, оскільки я наказував тій, якій я вважаю за щастя підкорятися.

Лунають свистки: ми наближаємося до Галаца.

Щоденник Міни Харкер

30 жовтня.

Містер Моріс повів мене в готель, де для нас були приготовлені кімнати, замовлені телеграфом; він один був вільний, оскільки не говорив жодною іноземною мовою. Годалмінг пішов до віце-консула, Джонатан вирушив з обома лікарями до агента пароплавства дізнатися подробиці приступтя «Цариці Катерини».

Пізніше.

Лорд Годалмінг повернувся. Консул у від'їзді, а віце-консул хворий, отже все було зроблено простим писарем. Він був дуже люб'язний та обіцяв і надалі робити все, що зможе.

Щоденник Джонатана Харкера

30 жовтня.

О дев'ятій годині лікарі Ван Хелзінк і Сьюард та я вишли до панів Маккензі та Штейнкопфа, агентів лондонської фірми Хетвуд. Вони одержали телеграму з Лондона із проханням надавати нам всілякі послуги. Вони негайно ж провели нас на борт «Цариці Катерини», що стояла в гавані на якорі. Тут ми побачилися з капітаном

на ім'я Донелсон, який розповів, що він ще ніколи в житті не здійснював такого вдалого рейсу.

— Господи, — сказав він, — ми навіть боялися, що таке щастя не минеться марно. Недивно, що ми так скоро прийшли з Лондона в Чорне море, оскільки вітер віяв нам у корму, ніби сам диявол. І за весь час ми зовсім нічого не бачили. Як тільки ми наближалися до якогось корабля, порту або мису, підіймався туман, що супроводжував нас весь час, доки ми проходили повз них. Біля Гібралтара нам навіть не вдалося подати сигналу, і до самих Дарданелл, де довелося чекати на пропуск, ми нікого не зустріли. Спочатку я хотів опустити вітрила і постояти на місці, доки не спаде туман, але потім подумав, що коли сатана вирішив швидше загнати нас у Чорне море, то він все одно це зробить; до того ж, якщо ми прийдемо раніше, то власникам не буде ніякого збитку і не зашкодить також нашій репутації, а старий біс, що старався так із власних інтересів, буде лише вдячний нам за те, що ми йому не заважаємо.

Така суміш простоти і хитрості, забобонів і комерційних міркувань зворушила Ван Хелзінка, і він відповів:

— Мій друже, цей диявол набагато розумніший, ніж здається, і він знає, коли зустрічатися з гідним суперником.

Шкіпер залишився незадоволений компліментом, але продовжував:

— Коли ми пройшли Босфор, люди стали буркати: деякі з них, румуни, попросили мене викинути за борт той великий ящик, який дівній пан завантажив на корабель перед самим відходом із Лондона. Господи! До чого ці іноземці марновірні! Я їх мерщій обматюкав, запропонувавши пильніше стежити за своїми обов'язками, але коли нас знову обгорнув туман, я вирішив, що, можливо, воїн й мають рацію, хоча їм я нічого не сказав. Отже, ми пішли далі, і після того, як туман простояв п'ять днів, я вирішив, що хай вітер несе нас, куди хоче, оскільки все одно проти диявола не підеш — він зуміє наполягти на своєму.

Як би там не складалося, але шлях був весь час прекрасний, вода весь час глибока, і два дні тому, коли ранкове сонце з'явилося в тумані, ми вже знаходилися на річці навпроти Галаца.

Румуни застрайкували і зажадали, щоб я викинув ящик у річку. Мені довелося боротися з ними зі зброєю в руках: тоді тільки вдалося переконати їх, що лихе чи нeliхе око, а майно моїх власників має знаходитися в моїх руках, а не в Дунаї. Вони, подумайте тільки, трохи не скопили ящик і не викинули його за борт, та оскільки на ньому було позначене «Галац через Варну», то я вирішив вивантажити його в найближчому порту. Туман не спадав, і ми цілу ніч простояли на якорі. Наступного ранку до сходу сонця на борт піднявся чоловік і сказав, що одержав письмове доручення з Англії взяти ящик, призначений графові Дракулі. Ящик, звичайно, був до його послуг. Він надав усі папери, і я був радий звільнитися від цієї проклятої штуки, оскільки вона починала мене турбувати. Якщо у диявола і був якийсь багаж на борту корабля, то ним міг бути тільки цей ящик.

— Як звали того пана, який його узяв? — запитав Ван Хелзінк.

— Зараз скажу! — відповів капітан. Він спустився до своєї каюти і, повернувшись, подав папір, підписаний «Емануїл Гільденштейн, Бурген штрасе, 16». Переконавшись, що він більше нічого не знає, ми подякували йому і пішли. Ми застали Гільденштейна в конторі. Це був старий єврей з великим, горбатим носом і в ярмулці. Він керувався аргументами особливого роду і, поторгувавшись трохи, сказав нам усе, що знат. Знання його були мізерні, але дуже цінні для нас. Він одержав листа від містера де Білля з Лондона з проханням узяти, якщо можливо, до сходу сонця, щоб уникнути митних неприємностей, ящик із корабля «Цариця Катерина», що прибуває до Галаца. Ящик він повинен був передати якомусь Петрові Чинському, якому доручено найняти словаків, котрі займаються сплатою вантажів униз річкою. За цю працю йому заплатив

якийсь англієць кредитками, які доведеться розміняти на золото в Дунайському інтернаціональному банку. Коли Чинський до нього прийшов, він повів його до корабля і передав ящик. Це все, що він знат. Тоді ми пішли шукати Чинського, але ніде не могли застати. Один із його сусідів, мабуть, мало йому відданій, сказав, що він пішов із дому два дні тому невідомо куди. Те ж саме підтверджив управитель, який одержав через посильного ключі від будинку разом з обумовленою платнею англійськими грошима. Все це відбувалося вчора ввечері, між десятою й одинадцятою годинами. Ми зайдемо в глухий кут.

Поки ми розмовляли, до нас, задихаючись, підбіг якийсь чоловік і сказав, що біля огорожі Св. Петра знайшли тіло Чинського і що шия у нього понівечена ніби якимось звіром. Ті, з ким ми розмовляли, негайно ж побігли туди дивитися, жінки кричали, що «це справа рук словаків!» Ми поспішили піти, щоб нас не втягнули в цю історію. Вдома ми не могли нічого вирішити. Ми дізналися, що ящик знаходиться в дорозі і кудись пливе, але куди — нам ще треба було дізнатися. Пригнічені та розчаровані, ми повернулися в готель до Міни. Зібравши знову разом, ми на самперед обговорили питання, чи не розповісти нам усе Міні. Справа відчайдушна, і це наше останнє сподівання, хоч воно й мало подає надії. У вигляді винагороди я був звільнений від обіянки, даної мною Міні.

Щоденник Міни Харкер

30 жовтня, ввечері.

Вони повернулися такі втомлені, виснажені й пригнічені, що я запропонувала їм прилягти хоча б на півгодини, доки я записуватиму все, що досі відбулося.

На моє прохання лікар Ван Хелзінк дав мені всі папери, які я ще не бачила. Поки вони відпочивають, я уважно все перегляну і, можливо, дійду якогось висновку. Спробую піти за прикладом професора і зіставлю всі дані без упередженості.

Я вірю, що Провидіння мені допоможе.

Тепер я більш ніж переконана, що мої міркування слушні. Мій висновок готовий, тож я перепишу все начисто і прочитаю йм. Хай вони його обговорять.

Замітка Міни Харкер
(внесена до щоденника)

Необхідні питання. Потрібно розв'язати задачу про графа Дракулу:

а) його переноситимуть. Це зрозуміло, оскільки якби він міг пересуватися на свій розсуд, то з'явився б у вигляді людини, або кажана, або в якось іншому. Він, очевидно, боїться, що його викриють або впізнають, а в тому безпорадному становищі, в якому він перебуває, ув'язнений від сходу до заходу сонця в ящику, це для нього небезпечно;

б) де шукати і впіймати? Тут потрібно йти шляхом відкидання версій.

Дорогою, залізницею чи водою?

1. На дорозі. Тут багато ускладнень, особливо під час виїзду з міста:

а) можуть зустрітися люди, а люди цікаві і допитливі. Який-небудь натяк, припущення про те, що заховане в ящику, може його погубити;

б) може проїхати прикордонна варта або митники;

в) його переслідувачі можуть за ним погнатися. Це для нього страшніше над усе: боячись виказати себе, він навіть відрікся від своїх жертв — від мене!

2. На залізниці. Ніхто не супроводжує ящик. Доставка ящика може випадково сповільнитися, а тоді зволікання стане для нього фатальним, оскільки вороги насідають йому на п'яти. Вночі він, звичайно, може і втекти, але що з ним буде, коли в нього не виявиться притулку? Це його, звичайно, не влаштовує, а ризикувати він не має наміру.

3. На воді. Це найнадійніший шлях, з одного боку, але багато небезпек — з другого. На воді він безпорадний, за винятком нічного часу, але тоді він може наказувати тіль-

ки туманами і бурями, снігами і вовками. Якщо ж упаде у воду, він неодмінно загине. Він міг би пригнати корабель до берега, але якщо це ворожа йому країна, де він не може відчувати себе вільним, його становище буде ще гіршим.

Загалом зрозуміло, що він на воді, значить, нам доведеться тепер визначити, де саме.

Насамперед потрібно точно з'ясувати, що ним досі зроблено, тоді ми зрозумімо його подальшу мету.

По - п е р ш е . Потрібно дізнатися, що він робив у Лондоні, коли йому доводилося викручуватися із скрутного становища.

По - д р у г е . Потрібно подивитися, що він зробив тут, про що ми можемо судити з відомих нам даних.

Що стосується першого, то зрозуміло, що він збирався приїхати до Галаца і відправити накладну до Варни, щоб збити нас з пантелеiku і змусити думати, що в Англії його немає; а сам він сподівається вмітъ сховатися.

Доказом цьому служить його лист до Еммануїла Гільденштейна з проханням узяти ящик до сходу сонця. Потім інструкція, дана Петру Чинському. Це все, звичайно, лише одні припущення. Але ж після того, як Чинський побував у Гільденштейна, знайдуться ще які-небудь листи або доручення.

Що його плани досі вдало втілювалися, нам відомо: «Цариця Катерина» феноменально швидко здійснила свій рейс. Що граф все добре обдумав і розумно влаштував, вже доведено. Гільденштейн прийняв ящик і передав Чинському. Чинський узяв його — і тут слід губиться. Нам відомо лише, що ящик знаходиться десь на воді і пересувається. Митницю і прикордонну варту благополучно минув.

Тепер розберімо те, що робив граф після своєї висадки на сушу в Галаці.

Ящик забрав Чинський до світанку. Після сходу сонця граф міг з'явитися в своєму справжньому вигляді. Тепер питаеться, чому саме Чинський вибраний для виконання

цієї роботи. В щоденнику моого чоловіка зазначено, що Чинський торгувався із словаками, які займаються перевезенням поклажі річкою в порт, а думка людини, яка сказала, що вбивство — справа рук словаків, — доводить поширене вороже ставлення до цієї нації. Граф бажав самоти. Ось мое припущення; граф вирішив поїхати з Лондона до свого замку водою, оскільки вважав це найспокійнішим і непомітним шляхом. Із замку його винесли цигани, і вони ж, мабуть, передали свій вантаж словакам, які перевезли ящики до Варни, а звідти він відправив їх на кораблі до Лондона. Значить, граф знову, кому доручити таку справу. Коли ж ящик прибув на сушу, то граф до сходу або заходу сонця вийшов зі свого ящика, зустрів Чинського і пояснив йому, як відправити ящик далі по річці. Зробивши це і переконавшися, що все гаразд, він замів сліди тим, що вбив свого агента.

Я подивилася карту і знайшла, що найзручніші для словаків річки — це Прут або Сирет. Я прочитала те, що говорила в трансі: там ідеться про те, що я чула глухе мукання корів, шум води і тріск дерева. Граф знаходився в своєму ящику, на річці у відкритому човні, що пересувається за допомогою весел або жердин.

Можливо, ця річка не Сирет і не Прут, але варто зробити подальші висновки. З цих двох річок Прут більш судноплавний, зате Сирет біля Фунту з'єднується з Бистрицею, яка огибає прохід Борго. Круг, який вона описує, проходить біля самісінського замку Дракули, так що туди легко дістатися водою.

Щоденник Міні Харкер (продовження)

Коли я закінчила читати, Джонатан підійшов до мене, обійняв і поцілував. Інші потиснули мені руку, а лікар Ван Хелзінк сказав:

— Наша люба Міна знову є нашою вчителькою. Вона виявилася зрячою там, де ми були сліпими. Тепер ми зно-

ву напали на слід, і цього разу, сподіваюся, на нас чекає успіх. Наш ворог тепер найслабший, і якщо вдастся напасті на нього вдень на воді, то наша задача вирішена. Він наляканий, але не зможе поспішати, оскільки безсильний — він не може вийти зі свого ящика, раз його ненавидять ті, які везуть: якщо у них виникнуть підоозри, то вони викинуть його у воду, де він і загине. Він це знає. Тепер, панове, почнімо військову нараду, оскільки необхідно зараз же вирішити, що кому робити.

— Я дістану паровий катер і подамся слідком за ним, — сказав лорд Годалмінг.

— А я — коня, щоб рухатися за ним берегом на той випадок, якщо він надумає висадитися, — сказав містер Моріс.

— Добре! — погодився професор, — і те й інше чудово. Але ніхто з вас не повинен іти один. Потрібна сила, щоб підкорити силу в разі потреби. Словак сильний і грубий, і він постійно носить при собі зброю.

Всі чоловіки засміялися, оскільки у кожного з них був маленький арсенал; містер Моріс сказав:

— Я привіз з собою декілька вінчестерів, вони дуже зручні для стрільби, з ними не страшно і серед вовків. Лікар Сьюард зауважив:

— Я думаю, що піду з Квінсі. Ми звикли разом полювати, і вдвох готові вийти проти кого завгодно. І тобі, Артуре, не варто бути одному. Раптом доведеться битися із словаками, і якщо тебе спіткає невдача, всі наші плани проваляться. На цей раз потрібно уникати будь-яких випадковостей; ми не заспокоїмося, доки не відрубаємо графу голову і не переконаємося, що він більше не існує.

Лікар Ван Хелзінк додав у свою чергу:

— Це стосується до тебе, Джонатане, з двох причин. По-перше, ти молодий і хороший, а по-друге, тобі належить право знищити того, хто заподіяв стільки зла тобі й твоїм близьким. Не бійся за місіс Міну, я потурбуюся про неї. Я старий. Мої ноги вже втомилися, а верхи я не звик

їздити так далеко, я не в змозі битися зі зброєю в руках. Але я надам вам іншу послугу: я можу битися інакше, і померти, якщо знадобиться, так само хоробро, як і молоді. Поки ви, лорде Годалмінг, і ви, Джонатане, підете на вашому швидкому пароплаві проти течії, а Джон і Квінсі стежитимуть за тим, щоб він випадково не висадився, я повезу місіс Міну в самий центр ворожої країни. Доки стара лисиця замкнута в своєму ящику, гойдається на хист-кому човні, не будучи в змозі втекти на сушу, доки він не насмілюється підняти кришку своєї домовинни-ящика з перестороги, щоб словаки не кинули його на погибель, ми підемо по слідах Джонатана і знайдемо шлях до замку Дракули. За допомогою прозорливості місіс Міни ми навпевно знайдемо дорогу і після першого заходу сонця вже опинимось поблизу того фатального місця. Нам ще багато що залишається зробити і багато місць освятити, щоб знищити це змійне кубло.

Тут Джонатан різко перебив його:

— Чи не хочете ви, професоре Ван Хелзінк, сказати, що поведете Міну в тому жахливому стані, в якому вона знаходиться, заражену цією дияволською хворобою, в самісіньку пашу убивчої пастки? Ні за що в світі! Ні за які блага! Чи знаєте ви, що це за місцевість? Чи бачили ви це кубло пекельного прокляття при місячному свіtlі, зі страшними привидами, де кожна крихітна порошинка кружляє і танцює в повітрі і носить в собі зародок всепожираючого чудовиська, яке все знищує? Чи відчували ви губи вампіра на своїй шкірі?

Але тут чіткий голос професора втрутився:

— О, мій друже, я роблю це лише з бажання вберегти місіс Міну. Боже борони, щоб я узяв її туди. У нас ще маса роботи, при якій вона не повинна бути присутня. Ми всі, окрім Джонатана, бачили на власні очі, що треба робити, щоб очистити це місце. Пам'ятай, що ми в жахливих умовах. Якщо граф і цього разу ухилиться — а він сильний, спритний і хитрий — він спатиме ще цілі сторіч-

чя, і тоді з часом наша люба Міна піде до нього і складе йому компанію і буде такою ж, як і ті, яких ти бачив. Ти розповідав нам про їхні жадібні губи, ти чув їхній похітливий сміх. Ти здригаєшся, адже це може статися.

— Робіть, як хочете, — сказав Джонатан з риданням, — ми всі в руках Божих!

Пізніше.

Яка, проте, велика сила грошей! Чого тільки вони не роблять, якщо тільки їх правильно застосувати, і чого тільки вони не зроблять, якщо цього не зумієш. Я така рада, що лорд Годалмінг багатий, що він і містер Моріс, у якого також маса грошей, готові їх так щедро роздавати. Якби вони цього не робили, наша маленька експедиція не могла б здійснитися, в усякому разі, не так швидко, і вона не була б так добре екіпирована, як зараз. Не пройшло й трьох годин з того часу, як було вирішено, що кожному з нас належить робити, а лорд Годалмінг і Джонатан уже мали прекрасний катер, готовий відплисти за першим наказом. У лікаря Сьюарда і містера Моріса півдюжини прекрасних коней в повному спорядженні. У нас найкращі карти і всілякі путівники. Професор і я виїжджаємо сьогодні об 11 годині 40 хвилин вечірнім поїздом до Вересит, де візьмемо екіпаж, щоб поїхати в прохід Борго. Ми беремо з собою багато грошей, оскільки нам доведеться купити екіпаж і коня. Правити будемо самі, бо в цьому випадку не можна ні кому довіритися. Професор знає багато мов, і я сподіваюся, що ми впораємося. У нас у всіх зброя, навіть у мене є невеликий револьвер; Джонатан дуже турбувався б, якби я не була озброєна так само, як і інші. На жаль! Я не можу користуватися тією зброєю, яка є у всіх інших: мій шрам на лобі заважає мені.

Щоденник Джонатана Харкера

30 жовтня. Вночі.

Пишу це перед топкою парового катера. Лорд Годалмінг розводить пари: він дуже досвідчений в цих справах, оскільки у нього був власний катер на Темзі, а крім того ще один в Норфолк-броді. Ми вирішили, що пропозиції Міні вірні і граф вибрав водний шлях для повернення до свого замку: єдине відповідне місце для цього там, де Бистриця вливається в Сирет. Ми розрахували, що це буде приблизно на 47-му градусі північної широти. Нам не важко йти повним ходом навіть уночі, оскільки річка дуже повноводна, а мілинини знаходяться на великій відстані одна від одної, так що по суті немає ніякої небезпеки. Лорд Годалмінг говорить мені, щоб я пішов відпочити, бо цілком достатньо, щоб на вахті знаходився один із нас. Але я не можу заснути: хіба я спатиму, коли знаю, яка небезпека загрожує моїй дорогій Міні, оскільки вона їде в ці жахливі місця! Я тішуся лише тим, що всі ми знаходимся в руках Божих... Містер Моріс і лікар Сьюард виїхали верхи набагато раніше за нас. Вони йдуть правим берегом, оддалік річки пагорбами, звідки їм добре видно річку, і таким чином можуть скоротити шлях, не підкоряючись всім вигинам русла.

Ми взялися за божевільну справу. Ось ми мчимо в морозі, і оточуючий холод змушує здригатися. Якісь таємничі звуки ночі оточують нас. Годалмінг закриває двері печі...

31 жовтня.

Все ще мчимо далі. Настав ранок, і Годалмінг спить. Я на вахті. Ранок неймовірно холодний! Досі ми бачили лише декілька човнів, але в жодному з них не було ніяких ящиків, ніякого багажу такого розміру, потрібного нам. Щоразу, як тільки ми наводили на них електричне світло прожектора, люди лякалися, падали на коліна і молилися.

1 листопада. Ввечері.

Жодних новин; за цілий день ми не знайшли нічого подібного. Ми вже ввійшли в Бистрицю, і якщо ми помилилися в своїх припущеннях, то все пропало. Ми обігнали масу човнів, великих і малих. Сьогодні рано вранці одна команда прийняла нас за казенний катер і салютувала нам.

Декілька словаків говорили, що якийсь великий човен проходив повз них. Він ішов з незвичайною швидкістю і на борту в нього була подвійна команда. Це сталося ще до їхнього прибуття у Фунду, так що вони не могли сказати, зминули вони по Бистриці, або ж пішли прямо по Сирету. У Фунду ми нічого не чули про човен, можливо, він проскочив уночі.

2 листопада. Вранці.

Вже настав день! Сьогодні я набрався сил і, сидячи, спостерігаючи за тим, як спить Годалмінг, робив усе необхідне: стежив за машиною, управляв і вартував... Я відчуваю, що моя сила та енергія повернулися до мене. Хотілося б знати, де тепер Міна і Ван Хелзінк! Вони повинні були бути у Вересті в п'ятницю близько полудня. Маса часу піде у них на пошуки екіпажу і коней, тож якщо вони виїхали і їхали швидко, тепер вони повинні бути в проході Борго. Хай допоможе їм Господь! Я навіть боюся думати про те, що з ними може статися. Цікаво, як справи у лікаря Сьюарда і містера Моріса. Я сподіваюся, під Страсба ми їх зустрінемо, оскільки, якщо доти ми не наздоженемо графа, нам необхідно буде знову всім разом порадитися, що робити.

Щоденник лікаря Сьюарда

2 листопада.

Три дні в дорозі. Жодних новин і немає часу їх записувати, якби навіть вони були — не можна гаяти жлдої хвилини. Ми зробили лише необхідну зупинку для відпо-

чинку коней, але обое почуваємося чудово. Ці дні, повні пригод, нам дуже корисні. Потрібно квапитися, ми не спокоїмося, доки знову не побачимо перед собою катер.

3 листопада.

У Фунду ми дізналися, що катер пішов угору по Бистриці. Хоч би потепліло! Здається, починає йти сніг, якщо він буде сильний, це нас зупинить. У такому разі нам доведеться взяти сани і продовжувати свій шлях по-російськи.

4 листопада.

Сьогодні ми дізналися, що катер щось затримало на порогах Бистриці. Човни словаків проходять благополучно за допомогою мотузка і при вміному управлінні. Кілька годин тому їх пройшло тут чимало. Годалмінг прекрасний рульовий і, мабуть, зумів провести катер, не дивлячись на труднощі. Я переконаний, що воїн благополучно подолали пороги, з місцевою допомогою, звичайно, і тепер знову в погоні. Боюся тільки, що катер постраждав, оскільки селяни говорять, що після цього він весь час зупинявся, поки не зник з очей. Треба поспішати: може знадобитися наша допомога.

Щоденник Міни Харкер

31 жовтня.

У Вересті ми приїхали опівдні. Професор сказав, що сьогодні вранці він мене зовсім не зміг загіпнотизувати і що все, що я йому сказала, було: «темно і тихо». Тепер він пішов купувати екіпаж і коней. Нам треба проїхати 70 миль з лишком. Країна дивна та цікава; якби все відбувалося за інших умов, то бачити це принесло б величезне задоволення. Яка насолода була б подорожувати тут з Джоннатаном, але на жаль!..

Пізніше.

Лікар Ван Хелзінк повернувся: він дістав коней і екіпаж. Ми пообідали, а потім вишили в дорогу. Господиня приготувала нам кошик провізії, стільки, що вистачило б на цілий загін солдатів. Професор заохочував її і шепотів мені на вухо, що ми, можливо, цілий тиждень не дістанемо ніде хорошої їжі; він зробив ще деякі покупки і велів запакувати ковдри та теплі пальта, і інші зимові речі. Вже напевно, ми в дорозі не мерзнутимо.

Скоро виїжджаємо. Боюся навіть подумати про те, що з нами може статися. Але на все воля Божа, тож зберігаймо спокій. Одному Йому відомо, що буде, і благаю Його з глибини своєї понівеченої душі, щоб він беріг моого дорогого чоловіка; щоб Джонатан знов, що я любила його більше, ніж можу це висловити, і що мої останні й кращі думки були про нього...

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ СЬОМИЙ

Щоденник Міни Харкер

1 листопада.

Весь день у русі, причому ми дуже поспішали; коні ніби відчувають, що до них добре ставляться, і охоче біжать щодуху. Ситуація така одноманітна і обставини так добре складаються, що ми вже починаємо сподіватися, що наша подорож ліне благополучно. Лікар Ван Хелзінк лаконічний; повідомляє фермерам, що поспішає в Бистрицю, платить їм гроші і міняє коней. Імо суп або п'emo каву або чай та ідемо далі. Жителі дуже забобонні. В першому будинку, де ми зупинилися, жінка, яка прислужувала нам, помітила шрам у мене на лобі, перехрестилася і підняла два пальці, щоб уберегти себе від лихого ока. Мені здається, що вона навіть поклала подвійну порцію часнику в нашу їжу, а я його зовсім не переношу. З тих пір я прагнула більше не знімати капелюха або вуалі, щоб таким чином уникнути непо-

трібних неприємностей. Ми їдемо неймовірно швидко, і оскільки щоб не викликати зайвого базікання обходимося без кучера, то в нас немає і ніяких скандалів; але все-таки побоювання лихого ока переслідуватиме нас всю дорогу. Професор здається невтомним; за весь день він не відпочив жодного разу, мене ж примушує спати. При заході сонця він мене загіпнотизував, і говорить, що я відповідала йому знову те ж саме: «морок, дзюрчання води і тріск дерева», так що наш ворог все ще на воді. Я боюся думати про Джонатана, і разом із тим чомусь не страшно ні за нього, ні за себе. Пишу це в очікуванні фермерських коней. Лікар Ван Хелзінк заснув. Бідолаха, він так втомився, але вигляд його так само рішучий, як і наяву. Коли ми вирушимо в дорогу, я примушу його поспати, а сама правитиму. Я скажу, що попереду багато днів подорожі і що він повинен поберегти свої сили, оскільки вони нам ще можуть знадобитися.

2 листопада, вранці.

Ми всю ніч правила по-черзі; день настав ясний, холодний. В повітрі відчувається якийсь дивний тиск. Жахливо холодно, і нас рятує тільки теплий одяг.

2 листопада, вночі.

Цілий день швидкої їзди, країна стає все більш дикою, громаддя Карпатських гір, що здавалося у Вересті так далеко і так низько стоять на обрії, тепер неначе оточили нас. Ми в прекрасному настрої, мені здається, що прагнемо розважати один одного. Лікар Ван Хелзінк говорить, що вранці вже будемо в проході Борго. Будинки зустрічаються рідше, і професор сказав, що наші останні коні підуть з нами до кінця, оскільки більше ніде буде їх міняти. О, що принесе нам завтрашній день? Хай допоможе нам Бог, хай береже Він моого чоловіка і тих, хто любить нам обох і хто тепер в небезпеці. Стосовно ж мене, то я Його негідна. На жаль! Для Нього я нечиста і залишуся такою, доки Він не удостоїть мене Своєю милістю.

Щоденник Авраама Ван Хелзінка

4 листопада.

Це призначається моєму старому дорогому другові Джону Сьюарду, Д. М., Перфліт, Лондон, у випадку, якщо я його не побачу. Це все йому пояснить. Ранок, пишу при вогні, який всю ніч підтримував. Micic Mіна мені допомагає. Неймовірно холодно. Micic Mіна весь день була в дуже поганому настрої, зовсім не схожа на себе. Вона все спить, і спить, і спить! Вона, завжди така енергійна, сьогодні абсолютно нічого не робила; у неї навіть пропав апетит. Вона нічого не записує до свого щоденника — вона, яка завжди так акуратно його вела. Відчуваю, що не все добре.Хоча сьогодні вона все-таки веселіша. Сон її підбадьорив. Після заходу сонця я спробував її загіпнотизувати, але на жаль! Ніякої дії! Вплив мій меншав і меншав, а сьогодні він зовсім зник. Ну що ж — на те воля Божа, що б не сталося і до чого б це не призвело!

Тепер до фактів. Оскільки місіс Mіна більше нічого не записує, то доведеться це робити мені.

До проходу Борго ми приїхали вчора вранці, відразу після сходу сонця. Коли я помітив ознаки світанку, почав готоватися до гіпнозу. Ми зупинили екіпаж і зійшли, щоб нам нічого не заважало. Я зробив хутряне ложе, і місіс Mіна лягла і хоча повільніше, ніж завжди, і на коротший час, але все таки піддалася гіпнозу. Як і раніше, вона відповіла: «морок і дзюрчання води». Потім прокинулася весела й радісна, і ми продовжили нашу подорож і незабаром увійшли до самої ущелини. Тут вона почала хвилюватися і сказала:

- Ось люба.
- Ви звідки знаєте? — запитав я.
- Хіба Джонатан тут не їздив і не писав про це?

Спочатку мені це здалося дивним, але незабаром я помітив, що інших доріг тут не було. Любая мало наїжджена і зовсім не така, як та, що веде з Буковини до Бистриці, та набагато ширша і добре вторована. Ми по-

іхали цим шляхом, і коли нам зустрічалися інші, ще більш покинуті і засипані свіжим снігом, ми надавали вибір коням: тварини самі знають дорогу. Я відпустив віжки, і вони терпляче йшли далі. Поступово нам почало зустрічатися все те, про що писав у щоденнику Джонатан, і таким чином ми продовжували їхати. Я сказав місіс Міні, щоб вона поспала; вона спробувала і заснула. Вона спить весь час, поки я, врешті-решт, не починаю турбуватися і буджу її. Але вона продовжує спати, і мені, незважаючи на всі старання, не вдається її розбудити. Здається, я й сам починаю засинати. Я буджу місіс Міну енергійно. Цього разу вона прокидається, і я знову гіпнотизую її. Але вона не піддається. Я не перестаю пробувати, доки нарешті її вона і я не опинилися в мороці. Я озирнувся довкруги і побачив, що сонце сіло. Місіс Міна сміється, я озираюся і дивлюся на неї. Тепер вона зовсім прокинулася і так добре виглядає, як тоді, коли ми вперше увійшли до будинку графа в Карфаксі. Я вражений і відчуваю себе ніяково, але вона така мила, така ласкова і запопадлива, що я забиваю свій страх. Розкладаю вогонь — ми веземо з собою запас дров — і вона готує закуску, поки я розпрягаю коней. Коли я повернувся до вогню, вечеря вже готова. Йду її допомагати, але вона сміється і говорить, що вже поїла: вона так зголодніла, що не могла більше чекати. Мені це не подобається, і я її не вірю, але мені не хочеться її лякати, тому я мовчу. Я їм один, потім ми загортаемося в шуби і лягаємо біля вогню. Я вмовляю її заснути і обіцяю чатувати. Кілька разів я ловив себе на тому, що засинав, і до ранку встиг трохи виспавтися. Прокинувшися, я знову пробую її загіпнотизувати, але на жаль! Вона хоча й запллюшується, але не спить. Сонце сходить, і вона засинає, але надто пізно і так міцно, що її ніяк не розбудити. Мені доводиться підняти її і покласти в екіпаж; уві сні вона виглядає якось здоровіше і рум'яніше, а мені це не подобається, і я боюся, боюся, боюся! Мене все лякає — навіть думка, але я повинен

виконати свій обов'язок. Це боротьба не на життя, а на смерть, і ми не повинні відступати.

5 листопада, вранці.

Хочу записати все по черзі, оскільки інакше ви скажете, що я збожеволів і що всі пережиті жахи так жорстоко вплинули на мій мозок.

Вчора ми весь день йшли, постійно наближаючись до гір і заглиблюючись все далі й далі в дику країну. Місіс Міна постійно спить. Я зголоднів, вгамував свій голод, будив її, щоб вона пойла, але вона продовжує спати. Я почав боятися, що фатальні чарі цієї місцевості подіяли на неї, заплямовану дотиком вампіра. «Гаразд, — сказав я собі, — якщо повинно так бути, що вона проспала весь день, хай, я не сплю ночами». Дорога була поганá, як усі старі примітивні дороги в тій місцевості, я опустив голову і заснув.

Коли я прокинувся і поглянув на місіс Міну, то побачив, що вона ще спить, а сонце вже низько. Все абсолютно змінилося. Круті скелі пішли кудесь удалину, і перед нами на високому кругому горбі стояв той самий замок, про який Джонатан говорив у своєму щоденнику. Відчуття урочистості й страху охопило мене, оскільки тепер, на добро чи ні, кінець уже близький. Я розбудив місіс Міну і спробував її загіпнотизувати, але марно. Запанував морок, я розпріг і нагодував коней, потім розвів вогонь, влаштував і посадив місіс Міну якомога зручніше. Вона пильнувала і була чарівна, як ніколи. Я приготував їжу, але вона не захотіла істи, сказавши, що не голодна. Я не наполягав, бо знов, що це даремно. Але сам я пойв, оскільки мені потрібно було набратися сил. Потім я накреслив навколо місіс Міни коло, розкришив одну облатку і поклав ці крихи по колу, так що всякий доступ в середину був неможливий. Вона весь час сиділа тихо, так тихо, як небіжчик, роблячись блідішою і блідішою, і не зронила жоного слова. Але коли я підійшов до неї, вона притиснулася до

мене, і я відчув, що вона тремтить від страху. Мені було важко. Коли вона трохи заспокоїлася, я сказав:

— Ходімо до вогню.

Я хотів подивитися, що вона в змозі зробити. Вона покірно підвелася, зробила крок уперед, зупинилася, як укопана, і сказала:

— Боїтесь за мене? Чого ж за мене боятися? Чим я краще за них?

Слова ці мене вразили. В той момент дмухнув різкий вітер і роздув полум'я, при свіtlі якого я побачив червоний шрам на її лобі. Тоді, на жаль, я зрозумів усе! Якби й не зрозумів, то незабаром дізнався б, оскільки фігури, що кружляли, почали підходити все ближче й ближче, але в круг не входили. Потім — вони матеріалізувалися і, якщо тільки Бог не позбавив мене розуму, я роздивився перед собою тих трьох жінок, яких Джонатан бачив у себе в кімнаті, коли вони хотіли поціловувати його в шию. Я вільнів їхні гнучкі, повні фігури, їхні блискучі очі, білі зуби, колір волосся і похітливі усмішки. Вони усміхалися бідоласі Міні і сміх їхній різко лунав у нічній тиші; вони простягнули до неї руки і заговорили:

— Прийди, сестричко! Ходи до нас! Іди-но, йди!

Я в страсі поглянув на Міну, і серце мое забилося від радості, оскільки вираз її очей додав мені надії. В них я прочитав тільки жах, страх і огиду. Слава Богу, вона ще не належала до них. Я скопив одну з коляк, що знаходилися поблизу від мене, для багаття і, тримаючи перед собою облатку, почав підходити до них, наближаючись в той же час до багаття. Вони трохи відступили і засміялися своїм жахливим сміхом. Я підтримував вогонь і не боявся, оскільки зрозумів, що вони нас не чіпатимуть. До мене вони не могли підійти, я був озброєний Святыми дарами, так само вони не могли нічого зробити місіс Міні, оскільки вона залишалася в своєму колі, з якого не могла вийти, а вони не сміли туди ступити.

Коні перестали іржати, на них м'яко падав сніг, і вони зробилися білими. Я знов, що бідним тваринам більше не загрожує небезпека.

У такому становищі ми перебували до самого світанку. Я був у відчай, наляканий, сповнений горя і страху, але побачивши схід сонця — знову ожив. При перших же проявах світанку фігури розсіялися в тумані.

Я мимоволі озирнувся на місце Міну, маючи намір її загіпнотизувати, але вона лежала і спала таким міцним сном, що я ніяк не міг її розбудити. Я спробував загіпнотизувати її сонну, але вона нічого не відповіла, а день уже настав. Я боюся зрушити з місця. Я розвів вогонь і подивився на коней — вони подохли. Сьогодні мені належить багато роботи, але я почекаю, поки сонце не буде високо, тому що може статися, що я опинюся в такому місці, де світло сонця, незважаючи на сніг і туман, все-таки мене захистить.

Я підкріплюся сніданком, а потім уже візьмуся за свою жахливу роботу. Місце Міна все ще спить, хай буде благословений Господь! Сон її спокійний...

Щоденник Джонатана Харкера

4 листопада, ввечері.

Пригода з катером була жахлива. Якби не це, ми давно вже наздогнали б човен, і моя люба Міна була б уже вільна. Боюся навіть думати про неї, яка знаходиться поблизу тієї жахливої місцевості. Ми дістали коней і виїдаємо за ними по тракту. Записую це, поки Гедалмінг готує все до від'їзду. Зброя з нами. Циганам буде непереливки, якщо вони надумають чинити опір. О, якби Моріс і Сьюард були тут! Сподіватимемося! Якщо мені більше не доведеться писати, то прощай, Міно! Хай благословить і збереже тебе Бог!

Щоденник лікаря Сьюарда

5 листопада.

Вдосвіта ми побачили, як цигани сховалися біля річки зі своїм фургоном. Вони оточили його з усіх боків і поспішали, неначе їх переслідували. Падає легкий сніг. Вдалини чується завивання вовків, воно котиться з гір разом зі снігом; нас з усіх боків оточує небезпека. Коні майже готові, і скоро ми рушимо в дорогу. Ми мчимо назустріч смерті. Одному Богу відомо, як це відбудеться...

Щоденник Авраама Ван Хелзінка

5 листопада, вдень.

Я, принаймні, сповна розуму. Дякую Господу за цю милість, хоча випробування було жахливе. Залишивши Міну сплячою в священному колі, я попрямував до замку. Ковальський молот, який я узяв з екіпажу у Вересті, мені став у нагоді, хоча всі вікна і двері були відчинені. Я все-таки зняв їх з петель, щоб яка-небудь фатальна випадковість їх не зачинила, щоб мені не опинитися під замком. Гіркий досвід Джонатана згадався мені. Завдяки його записам я знайшов дорогу до старої каплиці, оскільки знат, що там на мене й чекає робота. Повітря було задушливе, здавалося звідкись виходить сірчаний запах, і він паморочить мені голову. Почулося завивання вовків, але можливо, просто шуміло в мене у вухах. Тут я пригадав про мою дорогу місіс Міну, і становище здалося мені жахливим. Переді мною була дилема. Я не ризикнув узяти її сюди з собою і залишив у священному колі. Вампір не міг завдасти їй там ніякої шкоди, але вовк легко міг до неї підійти. Я дійшов висновку, що робота мені належить тут, що ж до вовків, сподіватимемося на Бога. Я вирішив тому продовжувати свою справу. Я знат, що знайду принаймні три домовини, тож почав шукати, доки нарешті не знайшов одну з них. Вона спала міцним сном вампіра. Вона була сповнена життя і похітливої краси, і я навіть здригнувся, бо прийшов убивати. О, я не сумніваюся, що за старих

часів, коли траплялися такі речі, багато хто думав і пробував робити те ж саме, що і я, але потім переконувалися, що це їм не під силу; і вони зволікали і відкладали, поки нарешті краса і спокусливість порочного «Не-мертвого» не чарувала їх, і вони не зупинялися в нерішучості, а сонце сідало і сон вампіра минав. Тоді розплющувалися дивні очі білявої жінки і дивилися на них з любов'ю, а похітливі губи тяглися до них для поцілунку, людина слабшала, і в обіймах вампіра опинялася нова жертва.

Спокуса повинна була бути дуже велика, оскільки навіть мене хвилює присутність такої істоти, що лежить тут в пилюці століттями і поширює той же запах, що й у помешканнях графа. Так, мене це схвилювало — мене, Ван Хелзінка, незважаючи на мої погляди і підстави їх зневажати; мене це так вразило, що я відчув себе зовсім паралізованим. Можливо, причина полягала в тому, що я втомився і не виспався. Я відчував, як мене долає сон.

Але я опанував собою і взявся за свою жахливу роботу. Розкриваючи домовини, я знайшов ще одну сестру, брюнетку. Я не зважився на неї подивитися, щоб не піддатися спокусі, і продовжував пошуки, доки нарешті не знайшов у високій великій домовині, ніби зробленій для когось близького і дорогого, ту біляву сестру, яку я і Джонатан бачили тією, що з'являється з атомів туману. Вона була така чарівна, така жадана, що в мені прокинувся інстинкт чоловіка. Але слава Богу, голос моєї дорогої Міни все ще продовжує дзвеніти в моїх вухах, і раніше ніж мене торкнулося чаклунство, я взявся за роботу. Таким чином, я знайшов в каплиці всі домовини, і оскільки вночі нас оточувало всього троє «Не-мертвих» примар, то я вирішив, що більше «Не-мертвих» немає. Я побачив, правда, ще одну домовину, більшу, ніж усі інші, колосального розміру і благородної форми. На ній читалося одне слово:

ДРАКУЛА

Так ось де «не-мертве» лігво короля вампірів, якому багато хто зобов'язаний загибеллю душі! Пустка могили красномовно доводила те, що я знав. Раніше ніж повернути цих нещасних жінок до їх природної смерті своєю жахливою роботою, я поклав декілька облаток у домовину Дракули і таким чином вигнав його, «Не-мертвого», звідти назавжди.

Потім я взявся виконувати жахливий обов'язок.

О, Джоне, це дійсно робота м'ясника! Якби мене не хвилювали турботи про інших померлих і живих, які знаходяться у великій небезпеці, я ніколи б не зважився на це.

Я тремчу, я тремчу ще й досі, хоча, слава Богу, мої нерви витримали. Якби я не бачив того спокою і тієї радості на обличчі першої жінки, які відбилися на ньому перед самим його знищеннем як доказ того, що душа врятована, я б не міг продовжувати свого кровопролиття. Хотілося бігти від жаху і кинути все напризволяще. Але це сталося! Мені шкода біdnі душі, коли згадую, які страхіття їм довелося пережити, але зате тепер вони насолоджуються сном природної смерті. Бо тільки-но мій ніж відсік кожній з них голову, як тіла негайно ж почали розсипатися і перетворюватися на пил, неначе смерть, яка мала прийти сторіччя тому, нарешті утвердилася в своїх правах і голосно заявила:

— Ось і я.

Перш, ніж покинути замок, я так закрив усі входи, що граф уже більше ніколи не зможе ввійти туди «не-мертвим».

Коли я ступив у коло, де спала місіс Міна, вона прокинулася і, побачивши мене, скрикнула:

— Ходімо! — сказала вона. — Забираємося геть від цього жахливого місця! Ходімо зустрічати моого чоловіка, він, я знаю, йде сюди.

Вона схудла, зблідла і виглядала слабкою, але очі її були чисті і палали жаром. Я був радий бачити її блідою і хворою, оскільки переді мною все ще стояв жах перед рум'яним сном вампіра.

Отже, з надією в серці, хоча з певними побоюваннями ми йдемо на схід, назустріч нашим друзям — і тому, який, за словами місіс Міни, сам іде нам назустріч.

Щоденник Міни Харкер

6 листопада.

Було вже дуже пізно, коли професор і я попрямували на схід назустріч Джонатану. Ми йшли поволі, оскільки, хоча дорога й вела круто під гору, нам довелося тягнути з собою теплі ковдри і речі. Не видно жодного житла. Пройшовши одну милю, я втомилася і сіла відпочити. Озирнувшись, ми побачили замок Дракули, що вимальовувався на горизонті. Він з'явився перед нами у всій своїй красі, побудований на висоті 1000 футів¹ на кругосхилі, навколо якого йшло глибоке урвище, відділяючи від нього оточуючі з усіх боків гори. Щось дике і таємниче дихало у всій цій місцевості. Вдалині чулося завивання вовків. Судячи з того, як лікар Ван Хелзінк вибирав місце, я зрозуміла, що він шукає якийсь стратегічний пункт, де на нас ніхто не зможе напасті.

Трохи згодом професор покликав мене. Я побачила чарівну місцину, щось на зразок природної печери в скелі, він узяв мене за руку і втягнув туди.

— Дивіться! — сказав він. — Тут ви будете під захистом, а якщо прийдуть вовки, то я уб'ю їх по черзі, одного за одним.

Він затягнув наші покривала і приготував зручне ложе, дістав провізію і примусив мене поїсти. Але їсти мені не хотілося, навіть осоружно було пробувати, і, не дивлячись на те, що прагнула догодити йому, я ніяк не могла себе пересилити. Вийнявши підзорну трубу з валізи, він став на вершину кручі і почав дивитися на обрій. Раптом він вигукнув:

— Погляньте! Mісіс Міно, подивіться! Подивіться!

Я скопилася і стала за ним на кручі, він передав мені трубу і почав показувати. З висоти, на якій ми стояли,

¹ *Фут* — міра довжини, яка становить від 28,3 до 32,48 см.

було далеко видно; за білою сніжною пеленою виднілася чорна стрічка річки. Прямо перед нами, недалеко, так близько, що я дивуюся, як раніше ми не помітили, скакала юрба вершників. Посеред них мчав фургон, гойдаючись з боку на бік по нерівностях дороги. Судячи з одягу людей, це були селяни або цигани. На возі лежав великий чотирикутний ящик. Серце мое зайшлося від радості, коли я це побачила, оскільки відчувала, що кінець наближається. Вечоріло, а я чудово знала, що із заходом сонця істота, яка досі була безсила, знову оживе і, прийнявши одну із своїх численних форм, вислизне від переслідування. Зі страху я обернулася до професора, але, на мій подив, його там не було. Трохи згодом я побачила його внизу. Він намалював коло навколо скелі, точнісінько таке, в якому ми мибулої ночі знайшли притулок. Покінчивши з цим, він повернувся і сказав:

— Нарешті, тут ви будете в безпеці. Він узяв у мене підзорну трубу, але скоро пішов сніг і все приховав від нас.

— Подивіться, — сказав він, — вони поспішають, вони поганяють своїх коней і мчаться чимдуж.

Він помовчав, а потім продовжував глухим голосом:

— Вони поспішають, бо сонце заходить. Ми можемо спізнатися. Хай буде воля Божа!

Тут знову пішов густий сніг, і знову нічого не стало видно. Але незабаром снігопад припинився, і Ван Хелзінк знову навів свою підзорну трубу на долину:

— Дивіться, дивіться! Дивіться! Двоє вершників мчать з півдня слідком за ними. Це, мабуть, Квінсі та Джон. Візьміть трубу. Дивіться, поки все не закрив сніг!

Я взяла трубу і подивилася. Це напевно лікар Сьюард і містер Моріс. В усякому разі, я знала, що це не Джонатан. В той же час я була впевнена, що Джонатан недалеко. Озираючись довкруги, я помітила на півночі ще двох вершників, які швидко наближалися. Я зрозуміла, що один із них Джонатан, а другий, звичайно, лорд Годалмінг. Вони

також переслідували віз. Коли я сказала про це професору, він зрадів, як школяр, і уважно вдивлявся удалечінь, доки сніг знову не закрив йому краєвид. Тоді він приготував свій вінчестер і поклав його біля входу до нашого притулку.

Коли буран на якийсь час затихнув, ми знову подивилися в трубу. Спрямовуючи трубу в усі сторони, я побачила на снігу плями, що рухалися то поодинці, то малими, то великими групами — вовки збиралися на полювання. Хвилини очікування здавалися нам вічністю, вітер дув тепер сильними поривами і, з люттю кружляючи, сніг гнав його на нас. За останній час ми так звикли стежити за сходом і заходом сонця, що з точністю могли його визначити і наперед знали, коли настане ніч. Важко навіть повірити, що не пройшло і години з тих пір, як ми чекали в нашому скелястому притулку, а різні фігури почали до нас наблизатися. З півночі подув стрімкий, холодний і різкий вітер. Він, як видно, погнав снігові хмари, оскільки сніг зривався тепер тільки час від часу. Ми чітко могли розрізнати тепер людей кожного загону, переслідуваних і переслідувачів. Здавалося, переслідувані не помічали гонитви або не звертали на неї уваги. Але все-таки було видно, що вони поспішають у міру того, як сонце все нижче і нижче опускалося до вершин гір.

Вони наблизалися. Професор і я ховалися за скелею і приготували рушниці; я зрозуміла, що він вирішив не пропускати їх. Ніхто не знав про нашу присутність.

Раптом якісь два голоси вигукнули:

— Стій!

Один голос був Джонатана, дуже схвильований, а інший містера Моріса, в рішучому тоні спокійного наказу. Цигани, як видно, не знали цієї мови, але тон був зрозумілий. Вони інстинктивно натягнули віжки, і тієї ж миті з одного боку до них підскочили лорд Годалмінг і Джонатан, а з іншого — лікар Сьюард і містер Моріс. Ватахок циганів, показний юнак, який сидів на коні, неначе кентавр, різким

голосом наказав своїм товаришам продовжувати рух. Вони вдарили по конях, які вже рвонулися вперед, але четверо наших підняли гвинтівки і примусили їх зупинитися. В той же момент лікар Ван Хелзінк виступив із-за скелі, спрямувавши на них вінчестер. Бачачи, себе оточеними з усіх боків, вони натягнули віжки і зупинилися. Ватажок сказав їм щось, після чого вони вихопили зброю — ножі й пістолети — і приготувалися до нападу. Ватажок швидким рухом поводів висувався вперед і, вказавши спочатку на сонце, близьке до заходу, а потім на замок, сказав їм щось, чого я не зрозуміла. Тут усі четверо з нашої партії зіскочили з коней і кинулися до воза. Небезпека, якій піддавався Джонатан, повинна була, по суті, мене налякати, але обстановка діяла на мене так само, як, мабуть, і на них: я не відчувала страху, а лише дике, божевільне бажання що-небудь зробити. Помітивши рух нашої партії, ватажок циганів віддав якийсь наказ, і його люди негайно ж кинулися до воза і, штовхаючись, скуччилися навколо нього. Серед цієї плутанини я побачила, як Джонатан і Квінсі пробиваються з різних боків до воза; було зрозуміло, що вони мають намір закінчити справу до заходу. Здавалося, ніщо не може затримати їх. Ані спрямовані в груди рушниці, ні виблискуючі ножі, ні завивання вовків за спину — ні на що не звертали вони уваги; натиск і цілеспрямованість Джонатана вселяли благоговійний страх, і вони розступалися перед ним. В одну мить він зіскочив на віз, нелюдським зусиллям підняв величезний ящик і скинув його на землю. Містер Моріс докладав усіх зусиль, щоб пробитися через кільце циганів. Весь час, поки я спостерігала за Джонатаном, краєм ока я бачила цю битву: злітають і опускаються ножі циганів і величезний мисливський тесак, яким містер Моріс відбивав удали. Я зітхнула з полегшенням, упевнена, що йому вдалося залишитися неушкодженим, але в той момент, коли він встав позаду Джонатана, що зістрибнув з воза, я побачила, що він притискає до боку ліву руку і кров проступає

між пальцями. Правда, здавалося, що він не звертає уваги на цю прикру перешкоду, і в той час, як Джонатан із страшною силою спрямовував свого ножа на кришку ящика, містер Моріс із свого боку робив те ж саме. Під натиском обох чоловіків кришка почала піддаватися, цвяхи виходили зі страшним скрипом — і ось, нарешті, верхня частина відлетіла вбік.

Цигани, зрозумівши, що знаходяться під прицілом, здалися на милість лорда Годалмінга і лікаря Сьюарда. Сонце майже торкалося гірських вершин, і довгі тіні лягали на сніг. Я побачила, що граф вивалився з ящика. Він був мертвотно блідий, обличчя його здавалося виліпленим з воску, червоні очі жахали мстивим поглядом. О! Я дуже добре знала цей погляд.

Тим часом граф побачив сонце, що заходить, і вираз ненависті змінився тріумфом.

Але тієї ж миті Джонатан змахнув своїм величезним ножем. Я здригнулася побачивши те, як лезо пройшло крізь горло, а мисливський ніж містера Моріса встремився просто в серце.

У це неможливо було повірити, але буквально на наших очах, в якусь мить, тіло графа перетворилося на прах і зникло.

Я була б щаслива, якби могла стверджувати, але останньої миті, перш ніж зникнути, на обличчі графа був такий неземний вираз миру і спокою, якого я ніколи не змогла б уявити. Замок Дракули стояв на фоні полум'яніючого неба, і в останньому промінні сонця був помітний кожний камінь на його зубчатих стінах.

Цигани, побачивши, що ми стали причиною неймовірного зникнення тіла графа, обернулися і кинулися врозки. Ті, в кого не було коней, чіплялися за борти воза, благаючи візника не залишати їх. Вовки відбігли на безпечну відстань і ловолі кружляли біля лісу.

Містер Моріс звалився на землю і, спершишся на лікоть, міцно притиснув руку до боку; кров все ще струмувала

...У це неможливо було повірити, але буквально на наших очах,
в якусь мить, тіло графа перетворилося на прах...

крізь пальці. Святе коло більше не стримувало мене. Я і обидва лікарі підбігли до містера Моріса. Джонатан став біля нього на коліна, і поранений поклав голову йому на плече. Потім слабко зітхнув і насилу взяв мою руку в свою. Він, мабуть, побачив, яка мука переповнює мое серце; тому що посміхнувся і сказав:

— Яке щастя, що хтось про тебе піклується... О Боже! — вигукнув він раптом, підвішися і вказуючи на мене, — ви тільки погляньте!

Сонце ніби лежало на горі, і вогненні спалахи забарвили мое обличчя в рожевий колір. Як за помахом руки чоловіки кинулися на коліна, і піднесене «Амінь» вирвалося з їхніх вуст. А вмираючий промовив:

— Боже, дякую Тобі за те, що зусилля наші не були марні! Погляньте! Її лоб чистіший і біліший снігу — закляття знято.

І, під наше гірке ридання, в спокої і з посмішкою, він відійшов — найблагородніша людина.

ЗАМІТКА

Сім років минуло з тих пір, як закінчилися наші пригоди, і тепер ми винагороджені щастям за минулий біль. Ще більш радісно для Міни і мене, що наш хлопчик народився того ж числа, коли помер Квінсі Моріс. Я знаю, моя дружина сподівається, що до сина перейде частинка піднесеної і мужньої душі цієї людини. Назвали ми його Квінсі.

Цього літа ми вирушили до Трансільванії і побували в тих місцях. Було майже неможливо повірити в правдивість того, що відбулося тоді з нами. Ми постаралися викреслити ці слогади з пам'яті. Замок все ще стоїть, підносячись над запустінням.

Коли ми повернулися, то почали згадувати минулі часи, які зараз вже не викликають жаху. Я дістав папери з сейфа, де вони лежали з тих самих пір. І як же ми були вражені, коли побачили, що зі всієї купи віддрукованих на машинці сторінок лише мої пізніші їшоденники, записники Міни і Сьюарда та меморандум Ван Хелзінка є дійсно документальним підтвердженням всього пережитого нами. Ми насилу могли повірити в те, що це єдині факти божевільної історії. Ван Хелзінк підбив підсумок, посадивши нашого сина до себе на коліна.

— Нам не потрібні докази! Ми нікого не просимо вірити нам! В один із днів цей хлопчик дізнається, яка безстрашна у нього мати. Поки що він знає тільки її турботу і ласку, але пізніше зрозуміє, чому декілька чоловіків люблять її більше за життя.

Джонатан Харкер.

ЗМІСТ

Розділ перший	7
Розділ другий	20
Розділ третій	34
Розділ четвертий	49
Розділ п'ятий	63
Розділ шостий	71
Розділ сьомий	83
Розділ восьмий	98
Розділ дев'ятий	113
Розділ десятий	125
Розділ одинадцятий	139
Розділ дванадцятій	152
Розділ тринадцятій	169
Розділ чотирнадцятій	181
Розділ п'ятнадцятій	195
Розділ шістнадцятій	209
Розділ сімнадцятій	220
Розділ вісімнадцятій	232
Розділ дев'ятнадцятій	250
Розділ двадцятій	264

Розділ двадцять перший	274
Розділ двадцять другий	292
Розділ двадцять третій	304
Розділ двадцять четвертий	318
Розділ двадцять п'ятий	330
Розділ двадцять шостий	346
Розділ двадцять сьомий	362
Замітка	379

Літературно-художнє видання

**СТОКЕР БРЕМ
ГРАФ ДРАКУЛА**

Для широкого кола читачів

Ілюстрації Ю. Чурсин

Редактор Р. М. Дерев'янченко
Коректори Т. Вакуленко, Н. Косенко
Макетування С. Бирюков

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єкта видавничої справи
сер. ДК № 907 від 25.04.2002 р.

Підписано до друку 17.10.2006. Формат 60x90 1/16. Папір друкарський.
Гарнітура «Петербург». Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 24,0. Обл.-вид. арк. 16,35. Наклад 1000 прим.
Друкарня «Торнадо»: 61045, м. Харків, вул. О. Яроша, 18

З питань оптових поставок звертатися:

Видавничий дім «ШКОЛА»
61103, м. Харків, а/с 535
тел./факс (057) 720-50-67

ISBN 966-8114-83-3

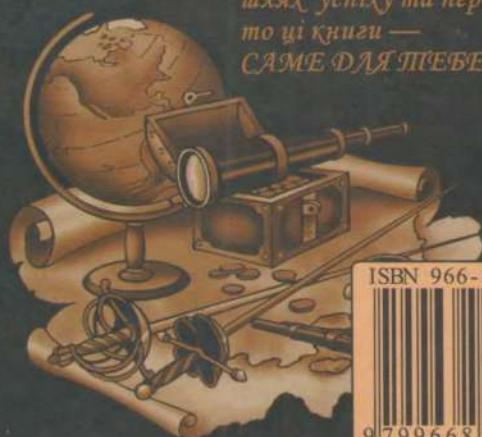
© ВД «ШКОЛА», 2006
© Н. Волкова, дизайн серії, 2004

22-00 ГРН

Серія книжок для майбутніх **ЛІДЕРІВ**

У серії «Бібліотека пригод»
виходять друком
країні твори світової
пригодницької літератури.
Але це не просто
книжки про пригоди.
Це також книжки
про хоробрість та честь,
ємтливість та працелюбність,
наполегливість
та волю до перемоги,
книжки про щиру дружбу
та справжнє кохання.
Але насамперед
ці книжки —
про людей, які змогли
піднестись над іншими,
стати найкращими,
«першими серед рівних».
Стати лідерами.

Тож якщо у майбутньому
ти обираєш для себе
шлях лідера,
шлях успіху та перемог,
то ці книги —
САМЕ ДЛЯ ТЕБЕ!

ISBN 966-8114-83-3

A standard linear barcode representing the ISBN number 966-8114-83-3.

9 799668 114839 >